

Page 1 of 2

८) वाफारलेला प्रत्येक तुकडा भागू कोळणीला कशाच्या तुकड्यासारखा भासत होता?

- अ) माशाच्या ब) सापाच्या
क) अहिराच्या ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) 'डोळे' या कथेच्या नायिकेचे भावजीवन स्पष्ट करा.
- ब) 'डुंगळी चोर' या कथेच्या आधारे पंडयाचे व्यक्तिचित्रण रेखाटा.
- क) ग्रामीण जीवनातील उदासीनता 'मिटींग' या कथेच्या माध्यामातून स्पष्ट करा.
- ड) 'भूक' या कथेतून भागू कोळीण आणि तिची मुलं यांचा संघर्ष रेखाटा.
- इ) स्त्रीमनाची विविध भावस्पंदने 'हातचा एक' या कथेच्या माध्यमातून स्पष्ट करा.
- ई) मिटींग कथेतील पात्रांचे स्वभाव विशेष लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

၃၀

- अ) बातमी म्हणजे की ते सांगून वृत्तपत्रीय बातमीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) 'डोळे' या कथेच्या नायिकेला तिचे सुंदर डोळेच कसा शाप ठरतात विषद करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

‘आयुष्याचा हातचा एक जपायला हवा’ हे वाक्य हातचा एक या कथेच्या आधारे स्पष्ट करा.

- ७) 'सार्वजनिक सत्यधर्म' हे पुस्तक कोणाचे आहे?
- अ) महात्मा गांधी ब) महात्मा ज्योतिबा फुले
क) महर्षी धोंडो केशव कर्वे ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- ८) 'वाटणी' या कथेमध्ये मुलांनी कोणाची वाटणी केली आहे?
- अ) आई-वडिलांची ब) शेतीची
क) गुराढोरांची ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) 'अहिल्याबाई आणि रूढीपरंपरा' या पाठाच्या माध्यमातून अहिल्याबाई होळकर यांच्या व्यक्तिमत्त्वावर प्रकाश टाका.
- ब) लोकहितवादींचे नवीन ग्रंथांच्या बाबतीतील विचार स्पष्ट करा.
- क) 'अनगड' कथेतील चनाप मिस्त्री चे स्वभाव चित्र रेखाटा.
- ड) विठ्ठलाने 'कायावाचामने' वेधून घेतले आहे असे ज्ञानेश्वर का म्हणतात?
- इ) 'अखेर कमाई' या कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
- ई) 'प्रगतीपुस्तक' या कवितेत आदिवासी समाजातील मुलांची शोकांतिका कशी रेखाटली आहे?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

၃၀

- अ) 'माणूस' कवितेचा आशय स्पष्ट करा.
किंवा
ब) ई-मेल ई-कॉमर्स आणि ई-रिडिंग संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

‘वाटणी’ या कथेच्या माध्यमातून लेखकाने आजच्या समाजाचे दाहक चित्र रेखाटले आहे. स्पष्ट करा.

Set

P

बी.ए. (सत्र - I) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Science Technology and Development – I (Comp) (BA221110)

वार, दिनांक: गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) वैज्ञानिक अभ्यास पद्धतीमध्ये ——— ही पहिली पायरी आहे.
अ) प्रयोग
ब) समस्या—सूत्रण
क) निरीक्षण
ड) सिद्धांत
- २) ——— हे तंत्रज्ञानाचे उदाहरण आहे.
अ) मनोरंजन
ब) दूरदर्शन
क) ज्ञान
ड) विज्ञान
- ३) ——— ही भारतातील पहिली अणुभट्टी होय.
अ) सायरस
ब) ध्रुव
क) अप्सरा
ड) झर्लिन
- ४) सूर्यमालेतील ——— हा तिसरा ग्रह आहे.
अ) बुध
ब) पृथ्वी
क) शुक्र
ड) शनि
- ५) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचा जन्म ——— साली झाला.
अ) १९३१
ब) १९३२
क) १९३३
ड) १९३४
- ६) ——— ही क्षय साधनसंपत्ती आहे.
अ) दगडी कोळसा
ब) पाणी
क) हवा
ड) सौर ऊर्जा
- ७) ——— साली जगातील पहिला अणुस्फोट करण्यात आला.
अ) १९४६
ब) १९४८
क) १९४५
ड) १९४३

८) पृथ्वीच्या वरच्या थरास ---- असे म्हणतात.

- अ) भूकवच ब) मध्यावरण
क) गाभा ड) निफे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) विज्ञान व लोकभ्रम
ब) वैज्ञानिक अभ्यास पद्धतीतील मुलभूत संकल्पना
क) सूर्यमाला
ड) पृथ्वीचे अंतरंग
इ) साधनसंपदा म्हणजे काय?
ई) जलविद्युत ऊर्जा

प्र.३ अ) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचे कार्य विशद करा.

20

किंवा

- ब) विज्ञान व तत्रज्ञान म्हणजे काय याचा थोडक्यात आढावा घ्या.

प्र.४ भूकंपाची कारणे सांगून त्याच्या परिणामांची चर्चा करा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Science Technology and Development – I (Comp) (BA221110)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams and maps be drawn wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is the first step in scientific study method.
 - a) Experiment
 - b) Problem selection
 - c) Observation
 - d) Theory
- 2) _____ is an example of technology.
 - a) Entertainment
 - b) Television
 - c) Knowledge
 - d) Science
- 3) _____ is the first Reactor of India.
 - a) Circus
 - b) Dhruv
 - c) Apsara
 - d) Zerlina
- 4) _____ is the third planet in solar System.
 - a) Mercury
 - b) Earth
 - c) Venus
 - d) Saturn
- 5) Dr. A.P.J Abdul Kala was Born in _____ year.
 - a) 1931
 - b) 1932
 - c) 1933
 - d) 1934
- 6) _____ is an Exhaustible resource.
 - a) Coal
 - b) Water
 - c) Wind Energy
 - d) Solar Energy
- 7) _____ in the year first explosion of atomic energy in the world.
 - a) 1946
 - b) 1948
 - c) 1945
 - d) 1942
- 8) The upper layer of the earth is known as _____.
 - a) Crust
 - b) Mantle
 - c) Core
 - d) Nife

- Q.2 Write answer the following. (Any Four) 12**
- a)** Science and Myths
 - b)** Basic Concepts in the Scientific Method
 - c)** Solar System
 - d)** Interior of the Earth
 - e)** What is Resource?
 - f)** Hydroelectric Energy
- Q.3 a) Explain the work of Dr. A.P.J. Abdul Kalam. 10**
- OR**
- b) Briefly review what is difference between science and technology.**
- Q.4 Discuss the causes of the earthquake and its consequences. 10**

- ८) ——— ही वैज्ञानिक पद्धतीतील पहिली अवस्था आहे.
अ) समस्या सूत्रण	ब) अभ्युपगम बनविणे
क) अभ्युपगमाची प्रचिती	ड) उपपादन

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) विज्ञान आणि तत्त्वज्ञान यातील फरक स्पष्ट करा.
- ब) आदर्शनिष्ठ शास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक शास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) दुर्निरीक्षण म्हणजे काय?
- इ) प्रयोगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ई) शास्त्रीय पद्धती म्हणजे काय?

प्र.३ अ) नैसर्गिक शास्त्रे आणि आदर्शनिष्ठ शास्त्रे यातील फरक स्पष्ट करा. १०

किंवा

- ब) निसर्ग समरूपतेची (एकरूपता) तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.४ केवल गणनात्मक विगमन आणि साम्यानुमानाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. **१०**

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - I) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Scientific Method (Comp) (BA221107)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Human knowledge is expanded by _____ inference.
 - a) Mediate
 - b) Deduction
 - c) Inductive
 - d) Syllogism
- 2) Principles of Uniformity of nature and Causal causation are _____ ground of science.
 - a) Material
 - b) Formal
 - c) Normative
 - d) None of these
- 3) Experiment is a kind of _____.
 - a) Causation
 - b) Uniformity of nature
 - c) Observation
 - d) None of these
- 4) _____ is definite and unambiguous.
 - a) Scientific law
 - b) Common sense
 - c) Superstition
 - d) None of these
- 5) 'Every effect has a reason' is _____ of science.
 - a) Superstition
 - b) False statement
 - c) Presupposition
 - d) Illusion
- 6) 'Unknown things are like known things' is the principle of _____.
 - a) Observation
 - b) Experiment
 - c) Uniformity of nature
 - d) Causation
- 7) Scientific method is also called _____ in logic.
 - a) Simple enumeration
 - b) Analogy
 - c) Research method
 - d) Syllogism
- 8) _____ is the first step of scientific method.
 - a) Formulation of problem
 - b) Formulation of hypothesis
 - c) Verification of hypothesis
 - d) Explanation

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Distinguish between science and philosophy.
 - b) Explain the subject matter of normative science.
 - c) Explain the nature of Social Sciences.
 - d) What is Mal-observation?
 - e) Explain the nature of experiment.
 - f) What is scientific method?
- Q.3 a) Distinguish between natural sciences and normative sciences. 10**
- OR**
- b) Explain the principles of uniformity of nature.**
- Q.4 Explain characteristics of simple enumerative induction and analogy. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Optional Marathi (Paper - II)
Sahityaranga (BA221214)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) कोणत्या तत्वांना प्राधान्य देऊन आदर्श जीवनाची भव्य कल्पना केशवसुतांनी उभी केली आहे?
 अ) समता आणि बंधुभाव ब) मानवता आणि समता
 क) बंधुता आणि मानवता ड) यापैकी नाही
- २) पार्थास कोणी बोध केला असे कवी सांगतात?
 अ) माधवाने ब) माणसाने
 क) मधुकरने ड) नातेवाईकांनी
- ३) देणान्याने देत जावे, घेणान्याने घेत जावे, घेता घेता एक दिवस देणान्याचे काय घ्यावे असे कवी सांगतात?
 अ) पाय ब) हात
 क) शाल ड) यापैकी नाही
- ४) 'विठ्ठला, तू वेडा कुंभार!' या कवितेचे कर्ते कोण?
 अ) कुसुमाग्रज ब) गोविंदाग्रज
 क) ग. दि. माडगूळकर ड) वि. दा. करंदीकर
- ५) 'पैठणी' या कवितेतील पैठणीचा रंग कोणता आहे?
 अ) लाल ब) पिवळा
 क) धानी ड) नीळा
- ६) पैठणीच्या मऊ रेशमी स्पर्धामध्ये कवयित्रीला कोण भेटते?
 अ) आई ब) मावशी
 क) आजी ड) बहिण

- ७) कार्यालयीन कामकाजाच्या दृष्टीने टिप्पणीचे किती प्रकार पडतात?
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार
- ८) सर्वसाधारणपणे पत्र लेखनाचे किती प्रकार पडतात?
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) 'ग्रंथ आमुचे साथी' या कवितेतून ग्रंथांचे महत्त्व विशद करा.
- ब) आजीच्या कोणत्या आठवणींना 'पैठणी' या कवितेतून शांत शेळके यांनी उजाळा दिला आहे?
- क) मुनेरबी शेख यांनी स्त्री चे कोणते दुःख आपल्या कवितेतून मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे?
- ड) 'येथला प्रत्येक हंगाम' या कवितेतून नामदेव ढसाळ यांनी कशा प्रकारे समाजवास्तव मांडले आहे?
- इ) जागतिकीकरणा अगोदरची ग्रामीण, कृशीनिष्ट संस्कृती 'बाप, बैल आणि मी' या कवितेच्या आधारे स्पष्ट करा.
- ई) महाविद्यालयातील लिपीक पदासाठी नोकरीचा अर्ज (नमुना) लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न (कोणताही एक)

१०

- अ) नव्या मुल्यांची जाणिव 'नवा शिपाई' मधून कशा प्रकारे व्यक्त होते ते स्पष्ट करा.
किंवा
ब) ग. दि. माडगूळकरांनी 'हे राष्ट्र देवतांचे' या कवितेतून राष्ट्राप्रती असणारा अभिमान कसा व्यक्त केला आहे ते स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

၃၀

- ‘प्रीती’ या कवितेतून कवीने कोणता संदेश दिला आहे?

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Optional Kannada (Paper - II)
Modern Poetry and Drama (BA221215)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

- ೧) 'ಆಧುನಿಕ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹ' ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದಕರು -
 ೧) ಬೇಂದ್ರೆ ೨) ಡಾ. ಪಂಚಾಳ
 ೩) ಕಾರಂತ ೪) ಕಂಬಾರ
- ೨) ವರಕವಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾದವರು -
 ೧) ಅಡಿಗ ೨) ಡಾ. ಪಂಚಾಳ
 ೩) ಕಾರಂತ ೪) ಬೇಂದ್ರೆ
- ೩) 'ಗೆಳೆತನ' ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದವರು -
 ೧) ಕಣವಿ ೨) ಅಡಿಗ
 ೩) ಕಾರಂತ ೪) ಬೇಂದ್ರೆ
- ೪) ದಲಿತ ಕವಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾದವರು -
 ೧) ಅಡಿಗ ೨) ಡಾ. ಪಂಚಾಳ
 ೩) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ೪) ಬೇಂದ್ರೆ
- ೫) 'ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ' ನಾಟಕದ ಲೇಖಕರು -
 ೧) ಬೇಂದ್ರೆ ೨) ಡಾ. ಪಂಚಾಳ
 ೩) ಕಾರಂತ ೪) ಡಾ. ಅಸುಂಡಿ
- ೬) ಹುಟ್ಟು ಸಾವಿನ ನಡುವಿನ ಆಟ ಜಗದಲಿ ನಡೆಯುವ -
 ೧) ಕಥೆ ೨) ಹಾಡು
 ೩) ನಾಟಕ ೪) ಪುರಾಣ
- ೭) - ಒಂದು ನಾಟಕವಾದರೆ ಬದಲಾಬಣೆಯೂ ಬಂದಿತೇನಾ?
 ೧) ಹಾರಾಟ ೨) ಹೋರಾಟ
 ೩) ಮಾರಾಟ ೪) ಪರದಾಟ

- ೮) ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನ ಕತ್ತಲ ಜಗತ್ತನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಕಿರು ನಾಟಕ -
 ೧) ಮಾಳಿ ೨) ನಾಯಿಮರಿ
 ೩) ತುಘಲಕ್ ೪) ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ

ಪ್ರ.೨ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ವಿವರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ನಾನು ಬಡವಿ ಆತ ಬಡವ ಒಲವೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕು
 ೨) ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು ಹೊಸನಾಡೊಂದನು
 ೩) ನನ್ನ ದಿನ ನನ್ನ ಜನ ಬೆಟ್ಟದಂತೆ ಬಂದರು
 ೪) ನಿಮ್ಮ ಸಾಬೇನೂ ಸತ್ಯಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಮೊಮ್ಮಗನಾ...!
 ೫) ನಿಮ್ಮ ಭಾಳ ದೊಡ್ಡ ವಂಶಾ ಬಿಡಪ್ಪಾ
 ೬) ಕುಬೇರಾನೂ ಬ್ಯಾಡಾ. ಕುಚೇಲಾನೂ ಬ್ಯಾಡ.

ಪ್ರ.೩ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

- ೧) ಬೇಂದ್ರೆಯವರ ಕವನಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.
 ಅಥವಾ
 ೨) 'ನಾಯಿಮರಿ' ನಾಟಕದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

೧೦

'ಕೋಣನ ಮುಂದೆ ಕಿನ್ನರಿ' ನಾಟಕದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

बी.ए. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Optional Hindi (Paper - II) (BA221213)

समय : दोपहर १२:०० से ०२:००

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

ड) सोना

- ७) '९९' इस अंक को हिंदी में ——— लिखा जाता है।
अ) नव्यानवे ब) उनसौ
क) निन्यानवे ड) नब्यानवे
- ८) किसी भी भाषा में क्रिया के कालों के प्रमुख ——— भेद होते हैं।
अ) चार ब) तीन
क) एक ड) दो

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार)

१२

- अ) ८५, ५६, २५ इन अंकों को देवनागरी लिपि में लिखिए।
- ब) वचन की परिभाषा देकर उसके प्रकारों के नाम लिखिए।
- क) साक्षात्कार की परिभाषा लिखिए।
- ड) स्त्रीलिंगी शब्द किसे कहते हैं?
- इ) 'पत्थर की बेंच' कविता का संक्षेप में भावार्थ लिखिए।
- ई) 'कष्टों से भागना कायरता है', इस पत्र का उद्देश लिखिए।

प्र.३ पठित दोहों के आधार पर 'रहीम' के 'नीति संबंधी' विचार स्पष्ट कीजिए।

20

अथवा

‘बस्स! बहुत हो चुका’ कविता का भावार्थ लिखिए।

प्र.४ 'तिरस्कार' कहानी की कथावस्तु लिखिए।

୧୦

Page 1 of 2

- ७) अक्षरांचा समूह म्हणजे ——— होय.
अ) वाक्य ब) शब्द
क) भाषा ड) वर्ण
- ८) अ-क-ह:- यांचे उच्चारण स्थान ——— आहे.
अ) तालु ब) दन्त
क) मुर्धा ड) कव्ठ

प्र.२ टिप्पणीं लिखित ।

१२

टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- अ) शांडिल्यः
ब) अर्थस्य पुरुषो दासः
क) वृक्षांना होणाऱ्या व्याधी
ड) उत्तम अश्वः
इ) बहुव्रीही समासः
ई) उच्चारण स्थानानि (को. 3)

प्र.३ अधोलिखितयोः द्वयोः एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं लिखत ।

୧୦

- अ) प्राणानां विपर्ययः या पाठाचे रसग्रहण करा.
किंवा
ब) मम प्रिय देशः निबंध लिखत। (संस्कृत मध्ये)

प्र.४ 'श्रीराम हनुमान संवाद' या पाठाचे वैशिष्ट्य स्पष्ट करा.

20

- c) विधिमंडळ घोषित केलेले नियम हे ——— नियम होत.
अ) नैसर्गिक ब) शासकीय
ब) आदर्शनिष्ठ ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) शास्त्रीय पद्धतीत अभ्युपगमाचे महत्त्व काय ते स्पष्ट करा.
- ब) माहिती तंत्रज्ञान म्हणजे काय?
- क) आदर्शनिष्ठ नियम स्पष्ट करा.
- ड) अभ्युपगमाची सिद्धता म्हणजे काय?
- इ) अभ्युपगमाची प्रचीती म्हणजे काय ते सांगून त्याचे उदाहरण द्या.
- ई) अभ्युपगमाच्या प्रचितीचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.३ अ) युक्त अभ्युपगमाचे अटी स्पष्ट करा. १०

किंवा

- ब) माहिती तंत्रज्ञानाच्या आधुनिक क्षेत्रातील संगणकाचे उपयोग स्पष्ट करा.

प्र.४ संगणकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०

Set **P**

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Scientific Method (Comp) (BA221207)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1)** Preliminary conclusion of cause of any phenomenon is called _____.
a) Verification b) Conversion
c) Obversion d) Hypothesis
- 2)** Direct and Indirect are ways of _____ of hypothesis.
a) Hypothesis b) Verification
c) Proof d) None of these
- 3)** Hypothesis should be _____.
a) Real b) Vague
c) Imaginary d) None of these
- 4)** Choose the correct sequence of research.
a) Verification-Hypothesis-Proof
b) Verification-Proof-Hypothesis
c) Proof-Hypothesis-Verification
d) Hypothesis-Verification-Proof
- 5)** The information obtained from the Interview and Questionnaire is _____.
a) True b) False
c) Doubtful d) None of these
- 6)** Government laws are _____.
a) Violable b) Obligatory
c) Natural d) None of these
- 7)** Hypothesis is a _____ conclusion in the scientific method.
a) Final b) Useless
c) Primary and Tentative d) None of these
- 8)** Legislative declared rules are _____ Laws.
a) Natural b) Government
c) Normative d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain why hypothesis is important in scientific method.
 - b) What is information technology?
 - c) Explain normative laws.
 - d) What is proof of hypothesis?
 - e) What is verification of hypothesis? Give an example.
 - f) Explain the kinds of verification of hypothesis.
- Q.3 a) Explain the conditions of valid hypothesis. 10**
- OR**
- b) Explain uses of computer in the modern field of information technology.**
- Q.4 Explain the characteristics of computer. 10**

Set **P**

बी.ए. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Science Technology and Development (Paper - II) (Comp)
(BA221211)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) शेती हा मानवाचा ——— व्यवसाय आहे.
अ) प्राथमिक ब) द्वितीयक
क) तृतीयक ड) यापैकी नाही
- २) ——— ची तीव्रता डेसिबल या परिमाणात मोजली जाते.
अ) ध्वनी ब) हवा
क) पाणी ड) मृदा
- ३) मानवी शरीरात पाण्याचे प्रमाण ——— टक्के असते.
अ) ५० ब) ६५
क) ८० ड) ८५
- ४) ——— साली भारतात हरित क्रांतीची सुरुवात झाली.
अ) १९४७ ब) १९५७
क) १९६५ ड) १९६७
- ५) ——— हे तंत्रज्ञानाचे उत्तम उदाहरण आहे.
अ) मनोरंजन ब) दूरदर्शन
क) ज्ञान ड) विज्ञान
- ६) भौगोलिक माहिती प्रणाली म्हणजेच ——— होय.
अ) GPS ब) GIS
क) LPG ड) CNG

- ७) रासायनिक खते हे ——— प्रदूषणाचे प्रमुख कारण आहे.
अ) ध्वनी ब) हवा
क) पाणी ड) मृदा
- ८) ——— हे भारतीय सर्वेक्षण विभागाचे मुख्यालय आहे.
अ) दिल्ली ब) देहराडून
क) मुंबई ड) चेन्नई

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) एड्स म्हणजे काय?
- ब) जलप्रदूषण म्हणजे काय?
- क) समतोल आहारावर टीप लिहा.
- ड) मोबाईलवर टीप लिहा.
- ड) जैव तंत्रज्ञान म्हणजे काय?
- इ) जलसिंचन म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) हवा प्रदूषणाची व्याख्या, कारणे आणि परिणाम लिहा.
किंवा
ब) कॅन्सरची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.४ आधुनिक शेतीच्या समस्या आणि त्यावरील उपाय लिहा.

୧୦

Set	P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Science Technology and Development (Paper - II) (Comp)
(BA221211)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
- 4) Use of Stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Agriculture is a _____ occupation of man.

 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Territory
 - d) None of these
- 2) Intensity of _____ is measured in decibel unit.

 - a) Sound
 - b) Air
 - c) Water
 - d) Soil
- 3) _____ percent of water exists in human body.

 - a) 50
 - b) 65
 - c) 80
 - d) 85
- 4) _____ Year mark the beginning of Green Revolution in India.

 - a) 1947
 - b) 1957
 - c) 1965
 - d) 1967
- 5) _____ is a best example of technology.

 - a) Entertainment
 - b) Television
 - c) Knowledge
 - d) Science
- 6) Geographical Information System means _____.

 - a) GPS
 - b) GIS
 - c) LPG
 - d) CNG
- 7) Chemical fertilizers is the main cause of _____ pollution.

 - a) Sound
 - b) Air
 - c) Water
 - d) Soil
- 8) _____ is the head quarter of Survey of India.

 - a) Delhi
 - b) Dehradun
 - c) Mumbai
 - d) Chennai

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is AIDS?
 - b) What is Water pollution?
 - c) Write a note on Balanced Diet.
 - d) Write a note on Mobile?
 - e) What is Bio-technology?
 - f) What is Irrigation?
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Write the definition, causes and effects of Air pollution.
- OR**
- b) Explain the causes and effects of Cancer.
- Q.4 Write the problems and solutions of modern agriculture. 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Marathi (Comp)
Sahitya Darpan (BA221203)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना: १) सभी प्रश्न अनिवार्य आहे.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) 'विटेवरी उभा दीनांचा कैवारी' हा अभंग कोणाचा आहे?
 अ) संत तुकाराम ब) संत नामदेव
 क) संत सोयराबाई ड) संत ज्ञानेश्वर
- २) 'फुंकर' ही कविता कोणत्या काव्यसंग्रहातून घेतली आहे?
 अ) मेंदी ब) गवताचे फुल
 क) चांदणवेल ड) सेतू
- ३) 'जीवाचा आटापिटा' ही कविता कोणी संपादित केली आहे?
 अ) डॉ. इसादास भडके ब) बालकवी
 क) कुसुमाग्रज ड) वसंत बापट
- ४) 'राजकर्तव्ये' या उताऱ्याचे लेखन कोणी केले आहे?
 अ) डॉ. आंबेडकर ब) रामचंद्रपंत अमात्य
 क) भावे ड) डॉ. कलाम
- ५) डॉ. आंबेडकर हे कशाचे पुरस्कर्ते होते?
 अ) हुकूमशाहीचे ब) उद्योगाचे
 क) लोकशाहीचे ड) यापैकी नाही
- ६) जीवनोपयोगी परिश्रमाला शिक्षणात स्थान असावे असे कोणी म्हंटले आहे?
 अ) महात्मा फुले ब) डॉ. कलाम
 क) डॉ. आंबेडकर ड) विनोबा भावे
- ७) आज्ञापत्राचे लेखन कोणत्या साली झाले?
 अ) १९५० ब) १७१६
 क) १६५० ड) १८९६

- ८) भारतीय लोकशाहीच्या मजबुतीसाठी ——— सार्वत्रिकरण व्हावे!
 अ) शिक्षणाचे ब) जातीचे
 क) उद्योगाचे ड) धर्माचे

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) 'कला व साहित्य' या लेखातील डॉ. कलाम यांचे विचार सांगा.
ब) 'फुंकर' कवितेतून कोणता विषय व्यक्त होतो?
क) 'रिती दावण' कथेतील पात्रांची नावे लिहा.
ड) विनोबा भावे यांनी शिक्षणाचे कोणते महत्त्व सांगितले?
इ) संत तुकारामांच्या मते असाध्य गोष्टी कशा साध्य होतात?
ई) मॉडेलिंगविषयी प्रिया तेंडूलकर कोणते अनुभव कथन करतात?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) लोकनाथ यशवंत यांनी भारतीय समाजातील जातव्यवस्थेचे वर्णन कसे केले आहे?

किंवा

- ब) जाहिरात म्हणजे काय ते सांगून वृत्तपत्रीय जाहिरातीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

- बालकवीच्या 'फुलराणी' कवितेतील निसर्गवर्णन स्पष्ट करा.

**Seat
No.**

कमाल गुणः ४०

Page 1 of 2

- ८) 'मेरे अधिकार कहाँ हैं?' कविता के कवि — है।
 अ) जयप्रकाश कर्दम ब) दयानंद बटोही
 क) अमृतलाल नागर ड) कात्यायनी

- प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार) १२
 अ) रचना के अनुसार वाक्य के कितने प्रकार होते हैं?
 ब) संयुक्त वाक्य किसे कहते हैं?
 क) पूछताछ पत्र किसे कहते हैं?
 ड) सरजू भैया को जिंदादिल व्यक्ती क्यों कहा गया है?
 इ) 'माँ का नमस्कार' कविता में कवि ने माँ के प्रति क्या व्यक्त किया है?
 ई) वाक्य के प्रमुख गुण लिखिए।
- प्र.३ अ) 'मैं कहानी क्यों लिखता हूँ' निबंध का आशय लिखिए। १०
 अथवा
 ब) इस स्त्री से डरो कविता का भावार्थ लिखिए।
- प्र.४ 'सुरंग' कहानी के माध्यम से लेखक ने किस प्रकार के सामाजिक यथार्थ को चित्रित किया है? १०

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Kannada (Comp)
Travelogue and Thought Essays (BA221204)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಸಜ್ಜನರ - ಹೆಜ್ಜೆನು ಸವಿದಂತೆ.

೧) ಜಗಳ

೨) ಆಟ

೨) ಸಂಗ

೪) ನಾಟಕ

೨) ಪರೋಪಕಾರಾಯ ಫಲಂತಿ -

೧) ವೃಕ್ಷ

೨) ಬೆಕ್ಕು

೨) ಬೆಟ್ಟ

೪) ಮಳೆ

೩) 'ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ' ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -

೧) ಕುವೆಂಪು

೨) ವೆಂಕಟೇಶ ಮಾಚಕನೂರ

೨) ಹರಿಹರ

೪) ಚಂದ್ರಾಪೀಡ

೪) ಕಠಮಂಡುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯ -

೧) ಕನಕ

೨) ರಾಮ

೨) ಹನುಮಂತ

೪) ಪಶುಪತಿನಾಥ

೫) ಮಾನಸ ಸರೋವರದ ಆಳ ಸುಮಾರು - ಅಡಿ.

೧) ೨೦೦

೨) ೪೦೦

೨) ೫೦೦

೪) ೬೦೦

೬) ನಮ್ಮ ಎದುರುಗಡೆ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತವಿದ್ದರೆ ಬಲಗಡೆ - ಬೆಟ್ಟವಿತ್ತು.

೧) ಮಾನಸ

೨) ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ

೨) ನಂದಿ

೪) ಶಂಕರ

೭) ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ರೂವಾರಿ -

೧) ಪಂಪ

೨) ಶ್ರೀವಿಜಯ

೨) ರನ್ನ

೪) ಸಿದ್ಧರಾಮ

೮) ಕೊಡುಗೈ ದಾನಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ -

೧) ಭೂಸಣಗಿ

೨) ಪುಲಾರಿ

೨) ಖೇಡಗಿ

೪) ಜವಳಗಿ

ಪ್ರ.೨ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

೧) O my god

೨) ಮೊದಲು ಆಚೆ ದೂರ ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಿ

೩) ಓಂ ನಮಃ ಶಿವಾಯ

೪) ಸ್ವರ್ಗ ಭೂಮಿಗಿ ಬರತಾದ ಅಂತಾರೆ.

೫) ವಚನವೊಂದಕ್ಕೆ ೧೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಂತೆ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿ ಬಹುಮಾನ ನೀಡುತ್ತೇನೆ.

೬) ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾನವಲೋಕಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಜರೂರಿನ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

೧) ಪ್ರೀತಿ

ಅಥವಾ

೨) ಲೇಖಕರು ಕಂಡ ಕೈಲಾಸ-ಮಾನಸ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೦

ಸಿದ್ಧರಾಮ

Seat No.	

बी.ए. (सत्र - II) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल – २०२६
Prakrit (Comp)
Pagid Santi sayaro (BA221208)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ कंसातील योग्य शब्द निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) मुट्ठिए तं केसवं ——— ।
 अ) पहरेइ ब) पहरेइरो
 क) पहरेइमा ड) पहरेइवतं
- २) तत्थ ——— संतो गुंतुं नेच्छइ ।
 अ) थिओ ब) थिओसि
 क) थिओतं ड) थिओल
- ३) जामाउणो रत्तीए कया ——— ?
 अ) आगच्छंति ब) आगच्छंमि
 क) आग ड) आगच्छंद
- ४) ——— ताडणादि—उवसग्गो किदो ।
 अ) तस्स ब) तस्सेए
 क) तस्सदि ड) तस्सण
- ५) मूर्ती चोरणा-या ——— कोतवालाने पकडले.
 अ) मालुला ब) मंडयाने
 क) गोटूने ड) सुवीराला
- ६) राजाने बुद्धीपरिक्षणासाठी ——— प्रश्न विचारला.
 अ) दरबारात ब) घाटात
 क) रस्त्यात ड) जंगलात
- ७) वृद्ध व्यापाराचा चारही ——— अपमान केला.
 अ) भावांनी ब) मामांनी
 क) मुलांनी ड) पत्नींनी

- ८) मूर्ती चोरीसाठी सुवीराने ---- वेश धारण केला.
अ) विटाचा ब) स्त्रीचा
क) वेड्याचा ड) कुल्लुकाचा

प्र.२ भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) ससुराओ किंचि वि धणं न लब्भइ ति पुत्तवहूहिं सो थेरवणिगो अवमाणिज्जइ । ताओ भणंति— ‘भो सुसरं, निच्चं घरम्मि किं चिट्ठसि? अम्हाणं मुहाइं किं पासिउं इच्छसि? तुज्झ लज्जा वि किं न एइ? गच्छाहि पुत्ताणं आवणे ।’
- ब) कालाणुक्कमेण सो वाणिओ वुड्ढो जाओ । तेण चिंतियं ‘ममम्मि कालगयम्मि सव्वे पुत्ता धणस्स कए कलहं करिस्संति । एवं न जुत्तं तओ तेण नियवित्तरस्स चउभागा कारुण पुत्ताणं अप्पिया । सो वि धम्मा—आराहण — परो निच्चिंतो कालं गमेइ’
- क) इंदमउड—मणिं अवि अहं आणएमि’ ति गलगज्जिदं काढूण सुज्जणामो चोरो कवडेणं खुल्लगो भोटून अदिकाय किलेसेणं गाम — पायरक्खोहं कुणंतो कमेण तंबलित्त—णयरिं गदो । गाम—णयरक्खोहं कुणंतो कमेण तंबलित्त — णयरिं गदो ।
- ड) इत्थेव आणि सेट्ठी सागरदत्तो ति नाम दविणड्ढो । अइदविणरक्खणज्जण परायणो सव्वकालं पि ।।
- इ) करिसण हट्ठकलंतर वणिज्जप मुहे धणज्जणोवाए । विविहे सो कुणइ सया अगणंतो अप्पणो दुक्खं ।।
- ई) न य मे दिन्नं दाणं न विलसियं विविहभोगभंगीहिं । नासो वि य लच्छीए जाओ तो जामि रायउले ।।

प्र.३ अ) अनर्थात अडकलेल्या कुबेरदत्तास साध्वीने कसे स्थिर केले हे 'जीवण वैचित्त' द्वारे स्पष्ट करा.

20

किंवा

- ब) राजाने विचारलेल्या प्रश्नाचे चतुरमंत्री कन्येने उत्तर कसे दिले ते स्पष्ट करा.

प्र.४ 'किवणस्स फलं' काव्यातील कंजूष श्रेष्ठीला चोराने धडा कसा शिकविला हे स्पष्ट करा.

20

Page 1 of 2

- ८) सव्वण्हु—महुप्पण्णा, जा ---- बहुभासिणी ।
अ) भारदीस ब) भारदी
क) भारदीता ड) भारदीमण

प्र.२ गद्य भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) नागदत्तो वि मुणि — वयणेण आउसं अप्पं पासंतो साहु पुच्छइ—हे भयवंत! मम जीवणसेसं कियंतमत्थि? मुणी कहेइ— सत्त दिवस—सेसमत्थि । अज्जप्पभिइ सत्तमे दिवसे संझाकाले तुं मच्चुं पाविहिसि? नागदत्तो पुच्छइ— किं भंते! हं समाहिणा वा असमाहिणा वा मरणं पाविस्सं?
- ब) तीए भणियं — जइं एवं ता मा झुरसु, करेमि मे समीहियं । तओ साहिओ एस वुत्तंतो सासूए । तीए वि भत्तुणो । तेण वि तीए सह कडवकलहं काऊण भणिया वहू— वच्छे, न एसा तव सासू घरपालणस्स जोग्गा ता पडिवज्जसु सव्वं तुमं ।
- क) महप्पाणो कयावि निरत्थयं न हसइ । ममं एआरिसं किं दिट्ठं, जओ हसिऊण गओ । पच्छा एस्स कारणं उवस्सए गंतूण मुणिं पुच्छिस्सामि इअ विआरिऊण खणंतरे सो चिंतारहिओ जाओ । पुणरवि मज्झण्ह—समए सो साहू भिक्खत्थं तस्स घरम्मि समागओ ।
- ड) जस्स दया सो तवस्सी, जस्स दया सो य सीलसंपन्नो । जस्स दया सो नाणी, जस्स दया तस्स निब्बाणं ।।
- इ) एगम्मि अरणम्मि वाघो सीहो दुवे संति । तेसिं पुण संलावो एवं वुत्तो महं पडइ सीयं ।।
- ई) इह असि कत्थ वि पुरे णिव—मंती—सेट्ठि—सत्थवाहाणा । पुत्ता पवित्त—चित्ता चत्तारी कला—कलाव—विऊ ।।

प्र.३ अ) महामंत्र णमोकाराची महिमा प्राकृत उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

१०

किंवा

- ब) सासू-सासऱ्यांनी विचलित झालेल्या वधूस दासीच्या सहकार्याने कसे स्थिर केले हे सांगून बोध स्पष्ट करा.

प्र.४ पुण्य सर्वात श्रेष्ठ कसे आहे हे पुण्णोदय महिमा काव्याद्वारे स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - II) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Optional Persian (Paper - II)
Persian Literature (BA221219)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) ----- سے پوچھا گیا کہ تو نے شیر کی ملازمت کیوں اختیار کر لی۔

(A) سیاہ گوش (B) لومڑی

(C) چیتا (D) بھیڑیا

(2) ----- نے کنویں میں جا کر سپاہی کو پتھر سے مارا۔

(A) چور (B) درویش

(C) عالم (D) وزیر

(3) بادشاہ کے مرض کے علاج کے لیے ----- کے حکیموں کو جمع کیا گیا۔

(A) ایران (B) یونان

(C) عراق (D) افغانستان

(4) چار مصرعوں والی نظم کو ----- کہتے ہیں؟

(A) غزل (B) قصیدہ

(C) رباعی (D) مرثیہ

(5) ----- پیغمبر سب جانوروں کی بولیاں جانتے تھے؟

(A) سلیمان علیہ السلام (B) داؤد علیہ السلام

(C) یعقوب علیہ السلام (D) نوح علیہ السلام

(6) "مناظرہء نخب و سوزن" یہ نظم----- کی تحریر کردہ ہے۔

- (A) پروین اعتصامی
(B) سعدی شیرازی
(C) عرفی شیرازی
(D) مولانا روم

(7) مولانا روم کا لقب----- ہے۔

- (A) کمال الدین
(B) جمال الدین
(C) جلال الدین
(D) نظام الدین

(8) "رہبر نژاد نو" میں----- گفتار ہیں؟

- (A) سات
(B) دس
(C) پانچ
(D) آٹھ

12

سوال نمبر 2. مختصر سوالات کے جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) ہد ہد نے سلیمان علیہ السلام کے سامنے کیا دعویٰ پیش کیا؟
- (2) رہبر نژاد نو کے گفتار سوم میں انسانی آرزو سے متعلق کیا بات بتائی گئی ہے؟
- (3) نظم اس صنف کی تعریف بیان کیجیے؟
- (4) مولانا جلال الدین رومی کا مختصر تعارف لکھیے۔
- (5) غلام نے عمر ولیث کو کیا مشورہ دیا؟
- (6) حکایت "مردم آزادی کہ سگلی بر سر صالحی زد" کا مرکزی خیال لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) "مرزا حسین کاظم زادہ کے حالات زندگی بیان کرتے ہوئے ان کے ادبی خدمات پر روشنی ڈالیے؟
- (2) درج ذیل اشعار کی تشریح کیجیے۔
1- خیام کہ خیمہ ہای حکمت می دوخت
در کورہء غم فنا و ناگاہ بسوخت
مقراض اجل طناب عمرش چو برید
دلال قضا براگانش بفر وخت

2- یک ہفتہ شراب خوردہ باشی پیوست

ہاں تانہ نہی توروز آدینہ زدست

در مذہب ماشنبہ و آدینہ یکی ست

جبار پرست باش فی روز پرست

3- ای مرد خرد حدیث فردا ہوس است

در دہر زدن لاف سخنبہا ہوس است

امروز چنین ہر کہ خرد مند کس است

داند کہ ہمہ چنین یک نفس است

10

سوال نمبر 4. مندرجہ ذیل فارسی عبارت کا اردو میں ترجمہ کیجیے۔

یکے در صنعت کشتی گرفتن سر آمدہ بود سہ صد و شصت بند فاخر دانستے و ہر روز ازاں بنوے کشتی گرفتے مگر گوشہء
خاطرش باجمال یکے از شاگرداں میلے داشت سہ صد و پنجاہ و نہ بندش در آموخت مگر یک بند کہ در تعلیم آں دفع
انداختے و تاخیر کردے فی الجملہ پسر در قوت و صنعت سر آمد و کسے را در زمان او با و امکان مقادمت نبودے تا بعد
یکہ پیش ملک آں روز گار گفتہ بود کہ اُستاد در افضلیتے کہ بر من ست از روئے بزرگی ست و حق تربیت و گرنہ بقوت
از و کمتر نیست و بصنعت با و برابرم ملک را ایں سخن دشوار آمد فرمود تا مصارعت کنند مقامے متسع ترتیب
کردند و ارکان دولت و اعیان حضرت و زور آوران روئے زمین حاضر شد بد پسر چوں پیل مست در آمد بصد متے کہ
اگر کوہ روئیں بودے از جائے بر کندے،

Set

P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Opt. Marathi (Paper - III)
कादंबरी आणि उपयोजित मराठी (BA221323)

वार, दिनांक: गुरुवार, ०२-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) रंगनाथ पठारे यांची पहिली कांदबरी कोणती?
अ) ताम्रपट
ब) दिवे गेलेले दिवस
क) कुंठेचा लोलक
ड) चक्रव्यूह
- २) रंगनाथ पठारे यांना त्यांच्या कोणत्या कादंबरीसाठी साहित्य अकादमी पुरस्कार मिळाला?
अ) ताम्रपट
ब) दुःखाचे श्वापद
क) रथ
ड) नामुष्कीचे स्वगत
- ३) 'रथ' या कादंबरीतील मध्यवर्ती पात्राचे नाव काय?
अ) श्रीधर केळकर
ब) भाऊसाहेब सुभेदार
क) रावसाहेब निकम
ड) शैला कामत
- ४) श्रीधर केळकर कोणाचा कवितासंग्रह प्रकाशित करण्यास ठाम नकार देतात?
अ) खिलारी
ब) कानवडे
क) शैला कामत
ड) रावसाहेब निकम
- ५) गोदानगर येथे कोणते साहित्य संमेलन भरवले जाते?
अ) आदिवासी
ब) दलित
क) नागर
ड) ग्रामीण
- ६) गोदानगर येथे भरवलेल्या संमेलनाच्या अध्यक्षपदासाठी कोणाची निवड केली जाते?
अ) भाऊसाहेब सुभेदार
ब) रावसाहेब निकम
क) भाऊसाहेब खांडेकर
ड) रावसाहेब कामत

- ७) 'दुसऱ्याचा पैसा खर्च करायचा आणि आपण केवळ औदार्य दाखवायचे' याविषयी खालीलपैकी कोणती म्हण आहे?
- अ) आपापाचा माला गपापाला ब) आईजीच्या जीवावर बायजी उदार
क) चोराच्या उलट्या बोंबा ड) कसायाला गाय धारजिणी
- ८) लोकांनी वारंवार म्हटलेल्या किंवा उच्चारलेल्या भाषिक रचनेला काय म्हणतात?
- अ) कोडे ब) साहित्य
क) म्हण ड) व्याकरण

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) कादंबरी साहित्यप्रकाराच्या कोणत्याही तीन घटकांचे महत्त्व सांगा.
ब) दलित आणि ग्रामीण या साहित्यप्रकाराविषयी रावसाहेबांचे मत काय असते?
क) प्रा. कानवडे हे महाविद्यालयात कोणकोणते उपक्रम राबवतात?
ड) सरुबाई रावसाहेबांच्या घरी का आलेली असते?
इ) ग्रामीण साहित्य चळवळीचे नेतृत्व करण्यामागे रावसाहेबांचा हेतू काय असतो?
ई) म्हणींचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १०
- अ) रावसाहेब निकम यांचे व्यक्तिमत्त्व उलगडून दाखवा.
किंवा
ब) तुम्हाला माहीत असलेल्या कोणत्याही एका म्हणीवरून कथा लिहा.
- प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १०
- 'रथ' कादंबरीतील स्त्री व्यक्तिरेखांची वैशिष्ट्ये लिहा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Urdu (Paper - III)
Khaka Nigari (BA221325)

Day & Date: Thursday, 02-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) رشید احمد صدیقی کے خاکے کے مطابق علامہ اقبال اپنے گھر میں کون سی زبان بولتے تھے؟

(A) اردو (B) ہندی

(C) ریختہ (D) پنجابی

(2) "خنداں" کس کے خاکوں کے مجموعے ہیں؟

(A) گوپی چند نارنگ (B) مولوی عبدالحق

(C) فرحت اللہ بیگ (D) رشید احمد صدیقی

(3) کس سے خاکہ شخصیت کی ہو بہو عکاسی نام ہے؟

(A) ادبی نقطہ نظر (B) ثقافتی نقطہ نظر

(C) سائنسی نقطہ نظر (D) کلاسیکی نقطہ نظر

(4) خاکہ نگاری کے لفظی معنی ڈھانچہ بنانا یا ----- ہے۔

(A) مسودہ تیار کرنا (B) نکات تیار کرنا

(C) پلاٹ مرتب کرنا (D) منظر نگاری کرنا

(5) کندن ----- تھا۔

(A) وزیر (B) چپراسی

(C) طالب علم (D) لکڑہارا

(6) محسن الملک میں۔۔۔۔۔۔ پتھر کی خاصیت تھی

- (A) کیمیائی
(B) پارس
(C) لوہ
(D) سادے

(7)۔۔۔۔۔۔ رشید احمد صدیقی کا طویل خاکہ ہے۔

- (A) ذاکر صاحب
(B) وکیل صاحب
(C) بڑے صاحب
(D) باقر صاحب

(8) مقبرہ رابعہ دورانی۔۔۔۔۔۔ کی نگرانی میں تھا۔

- (A) مولوی عبدالحق
(B) نام دیو مال
(C) محسن الملک
(D) وقار الملک

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) رشید احمد صدیقی کے خاکوں کے مجموعوں کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
- (2) سر محمد اقبال کی چند اوصاف کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
- (3) کندن کے چند صفات کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
- (4) نام دیو کے جڑی بوٹی سے علاج کرنے کے متعلق مختصر و جامع معلومات دیجیے۔
- (5) نام دیو کی موت کا واقعہ کا اجمالی جائزہ لیجیے۔
- (6) خاکہ "محسن الملک" کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) خاکے کی تعریف لکھ کر اس کی اہمیت و افادیت پر سیر حاصل نوٹ لکھیے۔
- (2) خاکہ "محسن الملک" پر مفصل نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

خاکہ "کندن" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Kannada (Paper - III)
Vachana and Biography (BA221321)**

Day & Date: Thursday, 02-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಸಂಸಾರವೆಂಬುದೊಂದು ಗಾಳಿಯ -

೧) ಸೊಡರು

೨) ಅದಿರು

೩) ಕದಿರು

೪) ಗೋಡೆ

೨) - ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡಿಹರು.

೧) ಬಡವರು

೨) ಶತ್ರುಗಳು

೩) ನೆರೆಯವರು

೪) ಉಳ್ಳವರು

೩) ಬಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ - ಸಹಾಯ ಇದುವೇ ನಿಜವಾದ ದೇವರ ಪೂಜೆ.

೧) ಕುಡಿತ

೨) ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ

೩) ಮನರಂಜನೆಗೆ

೪) ವ್ಯಸನಕ್ಕಾಗಿ

೪) ನನ್ನಿಂದ ಮಾಡಿಸಲಾದ - ವೇ ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಸ್ಮಾರಕ

೧) ಜಗಳ

೨) ಆಟ

೩) ಕೆಲಸ

೪) ಓಟ

೫) - ಯಂತೂ ಸದಾ ಅವರ ಸಂಗಾತಿ.

೧) ಕೊಡೆ

೨) ನಾಯಿ

೩) ಎಮ್ಮೆ

೪) ಕಸಬರಿಗೆ

೬) ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಸಂದೇಶ ನೀಡಲುಗಾಡಗೆ ಬಾಬಾ - ಕೈ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು.

೧) ಪಂಥರಪುರ

೨) ವಿಜಯಪುರ

೩) ಕಲಬುರಗಿ

೪) ರಾಮೇಶ್ವರ

೭) ಕಳಬೇಡ, - ಬೇಡ

೧) ಬರ

೨) ಹೋಗ

೩) ಕೊಲ

೪) ಬಡಿ

೮) - ನೈದಿಲೆಯೇ ಶೃಂಗಾರ

೧) ಸೂರ್ಯಂಗ

೨) ಚಂದ್ರಂಗ

೨) ನೀರಿಂಗ

೪) ಸರ್ವಂಗ

ಪ್ರ.೨ ಸಂದರ್ಭ ಸೂಚಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

೧) ಹೊಸ್ತಿಲಲಿ ಹುಲ್ಲು ಹುಟ್ಟಿ, ಮನೆಯೊಳಗೆ ರಜತುಂಬಿ.

೨) ಈ ಹೊಲಸು ಅನೇಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.

೩) ಮಲೇರಿಯಾ ಮಾತ್ರ ಕುನಿನ್ ಮಾತ್ರಗಳಿಂದಲೇ ವಾಸಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

೪) ನನ್ನ ಮೂರ್ತಿ ಬೇಡ.

೫) ಕಾಸಿ ಕಮ್ಮಾರನಾದ.

೬) ಲೋಕದಡೊಂಕು ನೀವೇಕೆ ತಿದ್ದುವಿರಿ?

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

೧) ಗಾಡಗೆ ಬಾಬಾ ಅವರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಉಪದೇಶಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅಥವಾ

೨) ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ವಿಕಸನದ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೦

ಬಸವಣ್ಣನವರ ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನ ವಚನಗಳ ಅರ್ಥ ವಿವರಿಸಿರಿ.

७) निर्देशांक तयार करताना मूळ वर्षातील वस्तुची किंमत ——— मानली जाते.

अ) १०

ब) १००

क) १०००

ड) यापैकी नाही

८) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची स्थापना ——— यावर्षी करण्यात आली.

अ) १९३४

ब) १९३५

क) १९३६

ड) १९३७

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) डिजिटल चलनाची गरज स्पष्ट करा.

ब) निर्देशांकाचे प्रकार सांगा.

क) डेबिट कार्डची वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) ई. बँकिंगचे गुण

इ) बँक विलिनीकरणाची कारणे

ई) मौद्रिक धोरणाची उद्दिष्टे

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) ए.टी.एम. म्हणजे काय? ए.टी.एम. कार्डचे गुण दोष स्पष्ट करा.

किंवा

ब) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ चलनवाढ म्हणजे काय? चलन वाढीचे प्रकार स्पष्ट करा.

१०

Set	P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Economics (Paper - III)
Money and Banking (BA221347)**

Day & Date: Saturday, 04-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Difficulty of storing wealth is one of the hurdles in _____ system.

 - a) Currency
 - b) Financial
 - c) Capital
 - d) Barter
- 2) The Italian word Banco is known as English word _____.

 - a) Bank
 - b) Money
 - c) Bankrupt
 - d) All of the above
- 3) According to Prof. Sellingman _____ is one thing that possesses general acceptability.

 - a) Commodity
 - b) Services
 - c) Money
 - d) Income
- 4) Reserve Bank of India is the country is _____.

 - a) Commercial Bank
 - b) Central Bank
 - c) Co-operative Bank
 - d) Private Bank
- 5) _____ is the first stage of the evolution of money.

 - a) Paper money
 - b) Metallic money
 - c) Near money
 - d) Commodity money
- 6) The Narasimha Committee is concerned with reforms in _____ sector.

 - a) Agricultural
 - b) Banking
 - c) Transport
 - d) None of these
- 7) In constriction of index number base year is assumed _____.

 - a) 10
 - b) 100
 - c) 1000
 - d) None of these
- 8) The Reserve Bank of India was established in the year _____.

 - a) 1934
 - b) 1935
 - c) 1936
 - d) 1937

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Need for Digital currency
 - b) Types of Index
 - c) Features of Debit card
 - d) Merits of E-Banking
 - e) Reasons of merger in Bank
 - f) Objectives of monetary policy
- Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**
- a) What is ATM card? Explain the merits and demerits of ATM card.
- OR**
- b) Explain the function of Reserve Bank of India.
- Q.4 What is Inflation? Explain the types of Inflation. 10**

८) संत तुकारामांची शिष्या कोण होती?

- अ) मुक्ताबाई ब) बहिणाबाई
क) कान्होपात्रा ड) जनाबाई

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) कविता म्हणजे काय?
ब) कवितेच्या घटकांची नावे लिहा.
क) राजेंद्र दास यांच्या साहित्यकृतींची नावे लिहा.
ड) कवीला तुकारामांचे कार्य ग्रेट का वाटते?
इ) दुष्काळाची दाहकता कवीने कशी अधोरेखित केली आहे?
ई) संत तुकारामांच्या अभंगात मराठीचा गौरव कसा व्यक्त होतो?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) 'तुकोबा' तून संत तुकारामांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे कोणते पैलू चित्रित झालेले आहेत? सोदाहरण लिहा.

किंवा

- ब) 'तुकोबा' काव्यसंग्रहाचे भावसौंदर्य, भाषा आणि आशय याविषयी सविस्तर लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

आजच्या काळातील तुकारामांच्या विचारांची उपयुक्तता 'तुकोबा' च्या आधारे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Urdu (Paper - IV)
Urdu Poetry (BA221326)

Day & Date: Monday, 06-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) کسان میں شاعر کا۔۔۔۔۔ نقطہ نمایاں نظر آتا ہے۔

(A) اشتراکی (B) مذہبی

(C) وجودی (D) لادینی

(2) نور جہاں کا ذکر شبلی نے۔۔۔۔۔ نظم میں کیا ہے۔

(A) عدل فاروقی (B) عدل جہانگیر

(C) نور جہاں کی مزار پر (D) جاگیر

(3) بقول اقبال:۔۔۔۔۔ کے بغیر زندگی حقیر و بے معنی ہے۔

(A) شیطان (B) پانی

(C) خودی (D) غذا

(4) نظم 'بڑھاپا' کس ہیئت میں لکھی گئی ہے۔

(A) مثلث (B) مربع

(C) مخمس (D) مسدس

(5) جوش کو کس نام سے یاد کیا جاتا ہے۔

(A) شاعر مدماغ (B) شاعر انقلاب

(C) بیوہ شاعر (D) قنوطی شاعر

(6) ----- شبلی کی نظموں کا موضوع ہوتا ہے۔

- (A) تاریخ اسلام
(B) تاریخ امریکہ
(C) تاریک اسلام
(D) تاریک انسانیت

(7) علامہ اقبال کو ----- کہا جاتا ہے۔

- (A) شاعر فطرت
(B) شاعر شباب
(C) شاعر مشرق
(D) شاعر مغرب

(8) نظیر اکبر آبادی اردو کے ----- ہیں۔

- (A) قومی شاعر
(B) وطنی شاعر
(C) عوامی شاعر
(D) خواص کے شاعر

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:

مقام شوق تیرے قد سیوں کے بس کا نہیں = انہیں کا کام ہے جن کے حوصلے ہیں زیاد

(2) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:

سب کتابوں کے کھل گئے معنی = جب سے دیکھی نظیر دل کی کتاب

(3) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:

وہ کرے بھی تو کن الفاظ میں تیرا شکوہ = جن کو تیری نگہ لطف نے برباد کیا

(4) صنعت تضاد کی تعریف لکھیے اور بطور مثال چند اشعار لکھیے۔

(5) صنعت تشبیہ کی تعریف لکھیے اور بطور مثال چند اشعار لکھیے۔

(6) صنعت مراۃ النظر کی تعریف لکھیے اور بطور مثال چند اشعار لکھیے

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) عدل جہانگیری کا اپنے الفاظ میں خلاصہ لکھیے۔

(2) بڑھاپا کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔
کسان کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Kannada (Paper - IV)
Novel and Poetry (BA221322)

Day & Date: Monday, 06-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಇದು ವಿಜಯಶ್ರೀ ಸಬರದ ಅವರ ಕವನ ಸಂಕಲನ -

೧) ಮುಗಿಲ ಮಲ್ಲಿಗೆ

೨) ಕಲ್ಲು ಕರಗುವ ಸಮಯ

೩) ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿ ಗೂಡು

೪) ಕೌದಿ

೨) ಬೇವು ಬೆಲ್ಲ ಸವಿಯುವ ಹಬ್ಬ

೧) ಯುಗಾದಿ

೨) ದಸರಾ

೩) ಸಂಕ್ರಾಂತಿ

೪) ದೀಪಾವಳಿ

೩) ಇದ್ದುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇರದುದರ ಕಡೆಗೆ ನಡೆವುದೇ -

೧) ಮದುವೆ

೨) ಜೀವನ

೩) ಕಾಯಕ

೪) ದಾಸೋಹ

೪) ನಾಗರ ಪಂಚಮಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಹಾಡುವ ಹಾಡು

೧) ಭುಲಾಯಿ

೨) ಸೀಗಿ

೩) ಆರತಿ

೪) ಭಜನೆ

೫) ರಸೀದ್‌ನ ಹೆಂಡತಿ

೧) ನಾದಿರಾ

೨) ಜಮೀಲಾ

೩) ಅಮೀನಾ

೪) ಫಾತಿಮ್

೬) ಮದುವೆಯಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಮದುವೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಹುಡುಗ ನೋಡುವ ಪರಿಪಾಠ ಇಲ್ಲದ ಧರ್ಮ -

೧) ಲಿಂಗಾಯತ

೨) ವೈದಿಕ

೩) ಬೌದ್ಧ

೪) ಮುಸ್ಲಿಮ್

೭) ರಶೀದ್‌ನ ಮಾವ -

೧) ಮಹ್ಮದ್‌ಖಾ

೨) ಖಾದರ್‌ಸಾಬಿ

೩) ಮೌಲಾಸಾಬಿ

೪) ಇಫಾನ್

೮) ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇವರು ಅಕ್ಕ ತಂಗಿ -

೧) ಫಾತಮ್ಮ-ಅಮೀನಾ

೨) ನಾದಿರಾ-ಜಮೀಲೆ

೨) ಅಮೀನಾ-ನಾದಿರಾ

೪) ಫಾತಿಮ್ಮ-ಜಮೀಲೆ

ಪ್ರ.೨ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರಿ.

೧೨

೧) ಬತ್ತಿದ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬನಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತವೆ.

೨) ಮಂಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕೃವ ಕೊಟ್ಟೆ.

೩) ಬೇಲಿ ಎದ್ದು ಹೊಲ ಮೇಯಿತಲ್ಲ

೪) ನಾನೂ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರಲೇನೆ?

೫) ರಶೀದ್ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

೬) ಯಾರಂದರು ಹಾಗೆ?

ಪ್ರ.೩ ಕೆಳಗಿನ ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

೧) ಮುಗಿಲ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕವನ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೀವಾದಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

೨) ಚಂದ್ರಗಿರಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಮಹ್ಮದ್‌ಖಾನ್‌ರ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಕೊಡಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

ಚಂದ್ರಗಿರಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪಾರೂಳ ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣ ಕೊಡಿರಿ.

- ७) लोकसंख्या शास्त्र हे ——— विषयांशी संबंधित आहे.
- अ) अर्थशास्त्र ब) रसायनशास्त्र
- क) पदार्थ विज्ञान ड) अकौंट्स
- ८) वयसापेक्ष जन्मदर काढताना साधारणपणे ——— वर्षांचे वयोगट निश्चित केले जातात.
- अ) ५-५ ब) १०-१०
- क) १५-१५ ड) २०-२०

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) मुलकी नोंदणी पद्धतीचे कोणतेही तीन गुण सांगा.
- ब) लोकसंख्या शास्त्रीय पाहणीचे कोणतेही तीन दोष सांगा.
- क) लोकसंख्या प्रक्षेपणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) बोसरपचा लोकसंख्या सिद्धांत थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) राष्ट्रीय कुटुंब आरोग्य पाहणीची उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ई) लोकसंख्या शिरणगतीची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) जनगणना म्हणजे काय? जनगणनेचे गुण/फायदे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) जनन म्हणजे काय? जननावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र.४ लोकसंख्या शास्त्र म्हणजे काय? लोकसंख्या शास्त्र आणि इतर सामाजिक शास्त्रे

- यांतील आंतर-संबंध स्पष्ट करा.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Economics (Paper - IV)
Demography Studies (BA221348)

Day & Date: Tuesday 07-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw diagrams whenever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) In India, Birth and Death registration act was enacted in _____.
a) 1969 b) 1972
c) 1976 d) 1980
- 2) The total Population at a given time in a given area is the _____.
a) Population Composition b) Population Density
c) Size of the Population d) None of these
- 3) _____ was the Commissioner of the 2011 Census.
a) Dr. Swaminathan b) Dr. Gopal Swami
c) C. Chandramouli d) J. K. Bantiya
- 4) Thomas Malthus was written, "An Essays on Principle of Population" in _____.
a) 1700 b) 1730
c) 1750 d) 1798
- 5) In India, Census is conducted every _____ years.
a) 05 b) 10
c) 20 d) 30
- 6) According to The Theory of Demographic Transition the second stage is _____.
a) High Birth Rate and High Death Rate
b) High Birth Rate and Low Death Rate
c) Low Birth Rate and High Death Rate
d) Low Birth Rate and Low Death Rate
- 7) Demography is related to the subject of _____.
a) Economics b) Chemistry
c) Physics d) Accounts

- 8)** The Age Specific Birth Rate group is usually fixed at _____.
 a) 5-5 b) 10-10
 c) 15-15 d) 20-20

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- State any three merits of Civil Registration System.
- State any three demerits of Demographic Survey.
- Explain the types of Population Projection.
- Briefly explain the Boserup theory of Population.
- Explain the objectives of National Family Health Survey.
- State any three characteristics of Population Census.

Q.3 Answer the following question. (Any One)

10

- a) What is Census? Explain the merits of the Census.**

OR

- b) What is Fertility? Explain the factors affecting on Fertility.**

Q.4 What is Demography? Explain the Interrelation between Demography and other Social Science.

10

Seat No.	

Set **P**

बी.ए (सत्र - III) (Old) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. History (Paper - III)
History Modern Europe (1750–1871A.D.) (BA221343)

वार, दिनांक: बुधवार, ०८-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) औद्योगिक क्रांतीचा पहिला प्रभाव ——— उद्योगावर पडला.
 अ) जहाज बांधणी ब) वाहतूक
 क) तेल ड) कापड
- २) 'औद्योगिक क्रांती' हा शब्द ——— यांनी प्रथम वापरला.
 अ) जेम्स वॅट ब) ऑगस्ट बलांकी
 क) बर्नाड बरुच ड) बर्नाड शॉ
- ३) स्पिनींग जेनीचा शोध ——— यांनी लावला.
 अ) जेम्स हारग्रीव्हज ब) रिचर्ड
 क) न्यू कॉमन ड) बेसमर
- ४) मेरी अँटोईनेट ——— देशाची राजकन्या होती.
 अ) ऑस्ट्रीया ब) प्रशिया
 क) जर्मनी ड) इटली
- ५) व्हॉल्टेअरने ——— हा ग्रंथ लिहिला.
 अ) दासकॅपिटल ब) सामाजिक करार
 क) कॅन्डीड ड) दि स्पिरीट ऑफ लॉज
- ६) वॉटर्लूच्या लढाईत ——— ने नेपोलियन बोनापार्टचा पराभव केला.
 अ) ड्यूक ऑफ वेलिंग्टन ब) ड्यूक ऑफ बेरी
 क) कॅसलरिघ ड) अलेक्झांडर
- ७) व्हिएन्ना ही ——— ची राजधानी होती.
 अ) इंग्लंड ब) पोलंड
 क) रशिया ड) ऑस्ट्रीया

- ८) व्हिएन्ना परिषदेत फ्रान्सचे प्रतिनिधीत्व — यांनी केले.
 अ) कॅसलरिघ ब) टेलिरेन्ड
 क) मेटरनिक ड) अलेक्झांडर पहिला

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) औद्योगिक क्रांतीचे कोणतेही तीन परिणाम सांगा.
 ब) बॅस्टिलच्या पाडावाची माहिती द्या.
 क) रूसो विषयी माहिती सांगा.
 ड) राष्ट्रीय सभेची कोणतीही तीन कामे सांगा.
 इ) वॉटर्लू लढाईची माहिती सांगा.
 ई) इ. स. १८१५ च्या व्हिएन्नापरिषदेची तत्त्वे सांगा.

प्र.३ अ) औद्योगिक क्रांतीची कारणे स्पष्ट करा. १०

किंवा

- ब) नेपोलियन बोनापार्टच्या व्हासाच्या कारणांची चर्चा करा.

प्र.४ इ.स. १७८९ च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची राजकीय व सामाजिक कारणे स्पष्ट करा. **१०**

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:

March/April - 2026

Opt. History (Paper - III)

History Modern Europe (1750–1871A.D.) (BA221343)

Day & Date: Wednesday, 08-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ industry was first to be affected by the “Industrial Revolution”.

a) Ship building	b) Transport
c) Oil	d) Textile
- 2) The “Industrial Revolution” word firstly used by _____.

a) James Watt	b) Auguste Balanqui
c) Bernard Baruch	d) Bernard Shaw
- 3) The “Spinning Jenny” has been invented by _____.

a) James Hargreaves	b) Richard
c) New Comen	d) Besmer
- 4) Mary Antoinette was the princess of _____ country.

a) Austria	b) Prussia
c) Germany	d) Italy
- 5) Voltaire had written _____ book.

a) Das capital	b) Social contract
c) Candid	d) The Spirit of Laws
- 6) In the battle of Waterloo _____ defeated Nepoleon Bonaparte.

a) Duke of Wellington	b) Duke of Berri
c) Caslrich	d) Alexander
- 7) Vienna was the capital of _____.

a) England	b) Poland
c) Russia	d) Austria
- 8) _____ was the representative of France in the Vienna Congress,1815.

a) Caslrich	b) Talleyrand
c) Metternich	d) Alexander - I

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a)** State the any three effects of “Industrial Revolution”.
 - b)** Give the information about storming of the Bastille.
 - c)** Give the information about Roussou.
 - d)** State the three works of National Assembly.
 - e)** Give the information of Waterloo battle.
 - f)** State the principles of Vienna Congress, 1815.
- Q.3 a) Explain the causes of ‘Industrial Revolution’. 10**
- OR**
- b) Discuss the causes of decline of Nepoleon Bonaparte.**
- Q.4 Explain the political and social causes of French Revolution 1789 A.D. 10**

Set **P**

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Geography (Paper - III)
Climatology (BA221361)

वार, दिनांक : गुरुवार, ०९-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) नकाशा स्टॅन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) हवामान शास्त्र ही ——— भूगोलाची शाखा आहे.
अ) ऐतिहासिक ब) मानवी
क) आर्थिक ड) प्राकृतिक
- २) वातावरणाच्या सर्वात वरच्या थराला ——— असे म्हणतात.
अ) बाह्यांबर ब) स्थितांबर
क) आयनांबर ड) तपांबर
- ३) ——— स्थितीमध्ये पृथ्वी सूर्यापासून जवळ असते.
अ) अपसूर्य ब) सापेक्ष
क) उपसूर्य ड) निरपेक्ष
- ४) जमीन व पाणी यांचे तापण्याचे व थंड होण्याचे गुणधर्म ——— आहेत.
अ) सारखे ब) सर्वसाधारण
क) भिन्न ड) यापैकी नाही
- ५) हवेचा भर ——— या परिमाणात मोजला जातो.
अ) तापमान ब) वायुभार
क) उष्णता ड) आर्द्रता
- ६) प्रतिव्यापारी वाऱ्याला ——— वारे असेही म्हणतात.
अ) पूर्वीय ब) दक्षिणीय
क) उत्तरीय ड) पश्चिमी

- ७) दव आणि दहिवर ही ——— ची रूपे आहेत.
अ) सांद्रीभवन ब) बाष्पीभवन
क) वृष्टी ड) आर्द्रते
- ८) बाष्पयुक्त हवेला अडथळा निर्माण होऊन पडणाऱ्या पावसाला ——— असे म्हणतात.
अ) आवर्त ब) आरोह
क) प्रतिरोध ड) मोसमी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) हवेच्या अंगाची नावे लिहा.
- ब) वातावरणाचे घटक सांगा.
- क) तापमानाची विपरीतता थोडक्यात सांगा.
- ड) हवेच्या तापमानावर परिणाम करणाऱ्या घटकांची नावे सांगा.
- इ) आर्द्रतेचे प्रकार थोडक्यात सांगा.
- ई) सांद्रीभवनाची विविध रूपे कोणती आहेत?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) सौरशक्ती म्हणजे काय? ते सांगून सौरशक्तीच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) वृष्टी म्हणजे काय? ते सांगून पर्जन्याचे प्रकार वर्णन करा.

प्र.४ वातावरण म्हणजे काय? वातावरणाची रचना (थर) स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Geography (Paper - III)
Climatology (BA221361)**

Day & Date: Thursday, 09-04-2026

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
- 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1)** Climatology is the branch of _____. Geography.
a) Historical b) Human
c) Economic d) Physical
- 2)** The upper layer of the atmosphere is called as _____.
a) Exosphere b) Stratosphere
c) Ionosphere d) Troposphere
- 3)** _____ condition earth is longer to the sun.
a) Aphelion b) Relative
c) Perihelion d) Absolute
- 4)** The characteristics of heating and cooling of land and water are _____.
a) Equal b) Normal
c) Different d) None of these
- 5)** Pressure of air is measured in _____.
a) Temperature b) Pressure
c) Heat d) Humidity
- 6)** Antitrade winds are known as _____ wind.
a) Easterlies b) Southerly
c) Northerly d) Westerlies
- 7)** Dew and frost are the forms of _____.
a) Condensation b) Evaporation
c) Precipitation d) Humidity

- 8) Rainfall caused when moisture-laden air is obstructed by a mountain is called _____ rainfall.
- a) Cyclonic
 - b) Conventional
 - c) Orographic
 - d) Monsoon

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- a) Write the name of elements of Weather.
- b) Write briefly on the composition of Atmosphere.
- c) Write on the inversion of Temperature.
- d) Write name of the factors affecting on the air Temperature.
- e) State briefly the types of Humidity.
- f) What are the different forms of condensation?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What is Insolation? Describe the factors affecting on the distribution of Insolation.

OR

- b) What is mean by Precipitation? Describe the types of rainfall.

Q.4 What is mean by Atmosphere? Describe the structure of Atmosphere. 10

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
English (Comp.) (BA221301)

Day & Date: Friday, 10-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Where does the man find himself after his death due to a mistake by the aerial messenger?
 - a) Artists' Haven
 - b) Workers' Paradise
 - c) Dreamers' Sanctuary
 - d) Philosophers' Realm
- 2) What is the officer's response to Iona's attempt to share his grief?
 - a) He dismisses Iona
 - b) He listens attentively
 - c) He offers condolences
 - d) He shares his own sorrows
- 3) How did Eurydice die?
 - a) Drowned in a river
 - b) Bitten by a snake
 - c) Fell from a cliff
 - d) Illness
- 4) According to the speaker, why can the fair friend never be old?
 - a) Because he possesses timeless beauty
 - b) Because the speaker refuses to acknowledge aging
 - c) Because the friend has beauty secrets
 - d) Because for two winters have preserved the friend's youthfulness
- 5) What effect do the daffodils have on the poet's mood?
 - a) They make him sad
 - b) They make him lonely
 - c) They lift his spirits
 - d) They make him nostalgic
- 6) How does the speaker describe the nature of Youth's companionship in the poem?
 - a) Constant and reliable
 - b) Fickle and transient
 - c) Eternal and undying
 - d) Joyful and carefree
- 7) I just can't believe it! The story is _____ believable!
 - a) dis
 - b) im
 - c) un
 - d) in
- 8) The children _____ on the ground now.
 - a) has played
 - b) have playing
 - c) were played
 - d) are playing

- Q.2 Answer the following questions in short. (Any Four) 12**
- a) Who followed the young artist in “A Wrong Man in Worker’s Paradise”?
 - b) What is the central idea of the poem Daffodils?
 - c) Why Iona’s internal state was full of grief?
 - d) What was Orpheus known for in Thessaly?
 - e) How does Shakespeare use language and poetic devices to convey the timeless nature of the fair friend’s beauty?
 - f) What is the speaker’s emotional response to Youth’s departure?
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) What are the important points to develop leadership skills?
- OR**
- b) Write a review of your favorite novel which you have read recently.
- Q.4 You are Mr. Sameer a post-graduate who has completed hotel management course. Now you have applied for the post of assistant hospitality manager in hotel Taaj. Draft a piece of an interview with expected questions on Educational Qualifications, Experience and Salary etc. 10**

Set

P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Inter-Disciplinary Sub (I.D.S.)
Ancient Indian History & Culture
Political and Cultural History of Ancient India up to C.A.D.650
(BA221306)

वार, दिनांक: शनिवार, ११-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) ——— हे पाली भाषेत आहे.
अ) वेद ब) त्रिपिटक
क) आगम ड) बायबल
- २) मेगास्थेनीस हा प्रवासी ——— या देशाशी संबंधित आहे.
अ) सिलेन ब) तिबेट
क) चीन ड) ग्रीस
- ३) गुहाचित्रे हे ——— संस्कृतीचे वैशिष्ट्ये आहे.
अ) मध्याश्मयुग ब) पुराश्मयुग
क) नवाश्मयुग ड) सिंधू
- ४) ——— काळातील मानव विटाची गोल घरे बांधू लागला.
अ) मध्याश्मयुग ब) पुराश्मयुग
क) नवाश्मयुग ड) सिंधू
- ५) ——— हे वैदिक लोकांचे वैशिष्ट्य होते.
अ) यज्ञ ब) व्यापार
क) शिकार ड) मासेमारी
- ६) उत्तर वैदिक काळामध्ये एकूण ——— पुरुषार्थ होते.
अ) दोन ब) तीन
क) चार ड) पाच

- ७) सिंधू संस्कृतीमध्ये ---- ही वैशिष्ट्यपूर्ण वास्तू होती.
अ) स्नानगृह ब) मंदिर
क) यज्ञ ड) धान्यकोठार
- ८) सिंधू संस्कृती मधील कालीबंगण हे ठिकाण ---- राज्यात होते.
अ) गुजरात ब) राजस्थान
क) महाराष्ट्र ड) आंध्रप्रदेश

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) मध्याश्मयुगातील जीवनाविषयी माहिती द्या.
ब) नवाश्मयुगातील मानवाची प्रगती सांगा.
क) वेद आणि पुराण ग्रंथाविषयी माहिती द्या.
ड) मेगास्थेनीसविषयी माहिती द्या.
इ) वैदिकांच्या देवदेवता आणि यज्ञाविषयी माहिती द्या.
ई) सिंधू संस्कृती मधील महास्नानगृहाविषयी सांगा.

प्र.३ अ) पुरातत्त्वीय साधनांविषयी माहिती द्या.

20

किंवा

- ब) सिंधू संस्कृतीतील आर्थिक व सामाजिक जीवन स्पष्ट करा.

प्र.४ वैदिकांचे सामाजिक व धार्मिक जीवन स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Inter-Disciplinary Sub (I.D.S.)
Ancient Indian History & Culture
Political and Cultural History of Ancient India up to C.A.D.650
(BA221306)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ It is in Pali language.
 - a) Veda
 - b) Tripitaka
 - c) Agama
 - d) Bible
- 2) Megasthenes Traveler is related to _____ country.
 - a) Sion
 - b) Tibet
 - c) China
 - d) Greece
- 3) Cave paintings are characteristics of _____ culture.
 - a) Mesolithic
 - b) Paleolithic Age
 - c) Neolithic Age
 - d) Indus
- 4) _____ human being was built his house in round shape with bricks.
 - a) Mesolithic
 - b) Paleolithic Age
 - c) Neolithic Age
 - d) Indus
- 5) _____ was the significant of Vedic people.
 - a) Yadnya
 - b) Trade
 - c) Hunting
 - d) Fishing
- 6) In the later Vedic period, total Purusharth have been _____.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 7) In Indus culture, _____ was the significant building.
 - a) Bathroom
 - b) Temple
 - c) Yadnya
 - d) Godown
- 8) Kalibangan, a place in Indus Valley culture, would have been in _____ state.
 - a) Gujarat
 - b) Rajasthan
 - c) Maharashtra
 - d) Andhra Pradesh

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Give information about life in the Middle Stone Age.
 - b) Describe the progress of human beings in Neolithic age.
 - c) Give information about Vedas and Puran granthas.
 - d) State information about Megasthenis.
 - e) State the Vedic gods and Yadnya.
 - f) Give the information about Mahasnangruha.
- Q.3 a)** Give information about Archeological sources. **10**
- OR**
- b)** Explain economic and social life in Indus civilization.
- Q.4 Explain Social and Religious life of Vedic's.** **10**

- ८) "Ecology" या पुस्तकाचा लेखक कोण आहे?
 अ) ई. हेकल
 ब) ए. टॅन्सली
 क) ई. ओडम
 ड) आर. पार्क

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) पर्यावरणशास्त्राची संकल्पना समजावून सांगा.
 ब) प्राण्यांचे हक्क स्पष्ट सांगा.
 क) परिसंस्थेचे जैविक घटक स्पष्ट करा.
 ड) कार्बन चक्राचे उदाहरण देऊन समजावून सांगा.
 इ) शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 ई) जंगलतोडीवरील उपाय समजावून सांगा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) परिसंस्थेचे घटक समजावून सांगा.
 किंवा
 ब) पर्यावरणाच्या संरक्षणासाठी विविध उपाय सांगा.
- प्र.४ परिसंस्थेमधील पोषक चक्र म्हणजे काय? कार्बन चक्र व नायट्रोजन चक्र यांची उदाहरणे देऊन समजावून सांगा. १०

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Social Ecology (BA221318)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Who has first time used the term of "Ecology"?
a) E. Odum b) R. Park
c) A. Tansley d) E. Haeckel
- 2) In which day celebrated World Environmental Day?
a) 1st December b) 30th January
c) 5th September d) 5th June
- 3) The Forest Conservation Act was passed in _____.
a) 1980 b) 1982
c) 1984 d) 1986
- 4) The percentage of oxygen in the atmosphere gases is _____%.
a) 0.03% b) 20.94%
c) 33% d) 78%
- 5) The animal which depend on fully vegetation for their food is known as _____.
a) Primary b) Secondary
c) Quaternary d) Tertiary
- 6) "Sahara" is a example of _____ ecosystem.
a) Desert b) Marine
c) Forest d) Grassland
- 7) Percentage of the land occupied by the forest in any country should be _____.
a) 23% b) 33%
c) 43% d) 53%
- 8) Who is the author of the book titled "Ecology"?
a) E. Haeckel b) A. Tansley
c) E. Odum d) R. Park

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the concept of ecology.
 - b) State the rights of animals.
 - c) Explain Biological Component of Ecosystem.
 - d) Explain it with an example of carbon cycle.
 - e) Explain the concept of sustainable development.
 - f) Explain the solutions to deforestation.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the Components of Ecosystem.
- OR**
- b) State the various measures to protect the environment.
- Q.4 What is Nutrient cycle in Ecosystem? Explain it with example carbon cycle and nitrogen cycle. 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Prayojan Mulak Hindi (BA221303)

वार, तारीख: शनिवार, ११-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

समय: सुबह ०९:०० से ११:००

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। ०८

१) ——— को office order कहते हैं।

अ) कार्यालय आदेश	ब) ज्ञापन
क) सरकारी ज्ञापन	ड) आवेदन

२) प्रेस, फैक्ट्री, मिल में ——— का प्रयोग किया जाता है।

अ) विधिक हिंदी	ब) वाणिज्यिक हिंदी
क) तकनीकी हिंदी	ड) कार्यालयीन हिंदी

३) नौकरी प्राप्त करने के लिए ——— लिखा जाता है।

अ) आवेदन पत्र	ब) ज्ञापन
क) कार्यालय आदेश	ड) वृत्तांत

४) टेलीविजन को हिंदी में ——— कहते हैं।

अ) दूरसंचार	ब) दूरदर्शन
क) दूरदृष्टि	ड) टी. व्ही

५) सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालय में ——— का प्रयोग किया जाता है।

अ) कार्यालयीन हिंदी	ब) बोली भाषा
क) तकनीकी हिंदी	ड) साहित्यिक हिंदी

६) ——— समाज की दिग्दर्शिका और नियामक है।

अ) पत्रकारिता	ब) विज्ञापन
क) वृत्तांत	ड) भाषा

७) ——— ग्रामीण पत्रिका है।

अ) इंडियन इकोनामी	ब) गृह शोभिका
क) बाल भारती	ड) ग्रामविश्व

८) किपलिंग ने वृत्तांत लेखन के ——— तत्व बताए हैं।

- अ) दो ब) चार
क) पाँच ड) छः

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार)

੧੨

अ) निम्नलिखित पारिभाषिक शब्दों के हिंदी पर्याय लिखिए:

- ૧) Agent
- ૨) Auditor
- ૩) Agency

ब) प्रयोजनमूलक शब्द की व्युत्पत्ति और अर्थ लिखिए।

क) फिल्म पत्रकारिता का परिचय दीजिए।

ड) कार्यालय आदेश पत्र किन कारणों से लिखे जाते हैं?

इ) 'गणतंत्र दिवस' समारोह का वृत्तांत लिखिए।

ई) आकाशवाणी से कौन-कौन से कार्यक्रम प्रसारित होते हैं?

प्र.३ अ) गली में फैली गंदगी का निराकरण करने हेतु पदाधिकारी के नाम पत्र लिखिए।

୧୦

अथवा

ब) कार्यालयीन हिंदी के प्रयोग क्षेत्र लिखिए।

प्र.४ प्रयोजनमूलक हिंदी की विशेषताएँ लिखिए।

20

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Modern Logic (Propositional Logic) (BA221315)

वार, दिनांक: शनिवार, ११-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) सत्यता हा ——— चा गुणधर्म आहे.

अ) वाक्य	ब) विधान
क) शब्द	ड) पद
- २) आधुनिक तर्कशास्त्र हे एक ——— शास्त्र आहे.

अ) आकारित	ब) वास्तविक
क) निरूपयोगी	ड) आध्यात्मिक
- ३) आधुनिक तर्कशास्त्रात ——— ला महत्त्व आहे.

अ) सांकेतीकरण	ब) द्रव्य
क) वास्तव	ड) यापैकी नाही
- ४) 'जर पाऊस पडत असेल तर रस्ते ओले होतील' या विधानाचे चिन्हांकन ——— असे केले जाते.

अ) $s \cdot t$	ब) $s \vee t$
क) $s \supset t$	ड) $s \equiv t$
- ५) $(s \vee s) \equiv$ ———

अ) p	ब) q
क) r	ड) s
- ६) $\sim (\sim p \vee \sim q) \equiv$ ———.

अ) $(\sim q \cdot \sim p)$	ब) $(\sim q \cdot r)$
क) $(r \cdot \sim s)$	ड) $(p \cdot q)$
- ७) $\supset$ हे ——— आहे.

अ) अतार्किक अचर	ब) पद
क) तार्किक अचर	ड) विधानीय चर

८) $s \equiv \text{----}$

अ) p

ब) q

क) r

ड) $\sim \sim s$

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $p \supset (p \cdot q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- ब) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $[(p \supset q) \vee \sim p] \supset q$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- क) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $(p \supset q) \supset (p \supset q)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की, नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- ड) विधानीय तर्कशास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
- इ) सत्यता आणि युक्तता यातील फरक स्पष्ट करा.
- ई) अनुमानाची निगामी पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.३ आकारिक सिद्धतेकरिता अनुमानाचे नियम लिहा.

१०

किंवा

आकारिक सिद्धता द्या.

- अ) १) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$
 २) $p \quad / \quad \therefore s$
- ब) १) $p \supset q$
 २) $q \supset r$
 ३) $r \supset s$
 ४) $p \quad / \quad \therefore s$

प्र.४ सोपाधिक किंवा अप्रत्यक्ष सिद्धता पद्धतीचा उपयोग करून खालील सत्य विधाने सिद्ध करा.

१०

- अ) $\sim (p \vee q) \supset (\sim p \cdot \sim q)$
- ब) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Modern Logic (Propositional Logic) (BA221315)

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Truth is property of _____.
 - a) Sentence
 - b) Proposition
 - c) Word
 - d) Term
- 2) Modern Logic is _____ science.
 - a) Formal
 - b) Material
 - c) Useless
 - d) Spiritual
- 3) _____ is important in modern logic.
 - a) Symbolization
 - b) Matter
 - c) Fact
 - d) None of these
- 4) 'If it rains then roads are wet' is symbolized as _____.
 - a) $s \cdot t$
 - b) $s \vee t$
 - c) $s \supset t$
 - d) $s \equiv t$
- 5) $(s \vee s) \equiv$ _____.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) s
- 6) $\sim (\sim p \vee \sim q) \equiv$ _____.
 - a) $(\sim q \cdot \sim p)$
 - b) $(\sim q \cdot r)$
 - c) $(r \cdot \sim s)$
 - d) $(p \cdot q)$
- 7) $\supset$ is _____.
 - a) Illogical constant
 - b) Term
 - c) Logical constant
 - d) Propositional variable
- 8) $s \equiv$ _____.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) $\sim \sim s$

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $p \supset (p \cdot q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- b) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $[(p \supset q) \vee \sim p] \supset q$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- c) Use truth table method or shorter truth table method to decide whether $(p \supset q) \supset (p \supset q)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
- d) Explain the subject matter of propositional logic.
- e) Distinguish between truth and validity.
- f) Explain the deductive method of inference.

Q.3 Answer the following question. (Any One)**10**

- a) Write the rules of inference for formal proof.

OR

- b) Construct formal proof.

- 1)
 - i) $(p \vee q) \supset (r \cdot s)$
 - ii) $p \quad / \quad \therefore s$
- 2)
 - i) $p \supset q$
 - ii) $q \supset r$
 - iii) $r \supset s$
 - iv) $p \quad / \quad \therefore s$

Q.4 Use the method of conditional proof or indirect proof to prove the following tautologies.**10**

- a) $\sim (p \vee q) \supset (\sim p \cdot \sim q)$
- b) $[(p \supset q) \cdot (q \supset r)] \supset (p \supset r)$

- ८) जर पूर्वांग सत्य असेल तर उत्तरांग — असते.
 अ) सत्य ब) असत्य
 क) संशयास्पद ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) तर्कशास्त्राचे स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
 ब) सत्यता आणि युक्तता यातील फरक स्पष्ट करा.
 क) तर्कशास्त्राचा उपयोग स्पष्ट करा.
 ड) 'सर्व मुली शूर असतात' — या विधानावरून कोणकोणती प्रतियोगी अनुमाने काढता येतील, ते लिहा.
 इ) खालील विधानांचे परिवर्तन रूप द्या.
 अ) सर्व शिक्षक परोपकारी असतात
 ब) एकही मांजर कुत्रा नाही.
 क) काही सफरचंद हिरवे असतात.
 ई) खालील विधानांचे प्रतीवर्तन रूप द्या.
 अ) सर्व मर्कट चतुष्पाद असतात.
 ब) एकही कुत्रा श्वेत नाही
 क) काही इंजिनियर भारतीय आहेत

प्र.३ अ) विधानाची चतुर्वर्ग व्यवस्था स्पष्ट करा.

१०

किंवा

- ब) खालील निरुपाधिक संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासहित तपासा.
 १) सर्व हिंदू धार्मिक असतात
 सर्व महाराष्ट्रीय हिंदू होत

 म्हणून, सर्व महाराष्ट्रीय धार्मिक होत
 २) एकही मानव शिक्षित नाही
 सर्व विद्यार्थी मानव होत

 म्हणून, सर्व विद्यार्थी शिक्षित होत

प्र.४ खालील अनुलंब संविधानांची युक्तता स्पष्टीकरणासह तपासा.

१०

- १) जर फळे महाग असतील तर ती गोड असतील
 फळे गोड नाहीत

 म्हणून, ती महाग नाहीत
 २) जर पाऊस पडत असेल तर रस्ते ओले होतील
 पाऊस पडलेला आहे

 म्हणून, रस्ते ओले झालेले असतील

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Traditional Logic (Deductive Logic) (BA221316)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Logic is _____ science.
 - a) Formal
 - b) Material
 - c) Useless
 - d) None of these
- 2) General to particular is a process of _____ inference.
 - a) Analogy
 - b) Simple enumerative
 - c) Deductive
 - d) None of these
- 3) Universal negative proposition is also called _____ proposition.
 - a) A
 - b) E
 - c) I
 - d) O
- 4) 'Mortal and immortal' is a pair of _____ terms.
 - a) Contrary
 - b) Contradictory
 - c) Compatible
 - d) None of these
- 5) 'If_ then_' is a connective of _____ proposition.
 - a) Categorical
 - b) Disjunctive
 - c) Hypothetical
 - d) None of these
- 6) Categorical Syllogism consists _____ proposition.
 - a) Three
 - b) Four
 - c) Five
 - d) Six
- 7) Conversion is a kind of _____.
 - a) Syllogism
 - b) Eduction
 - c) Mediate inference
 - d) None of these
- 8) If antecedent is true, the consequent must be _____.
 - a) True
 - b) False
 - c) Doubtful
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) Explain the nature and scope of logic.
- b) Distinguish between truth and validity.
- c) Explain the uses of logic.
- d) What inferences by opposition of proposition can be drawn from the proposition – 'All girls are brave'.
- e) Give converse form of the following propositions.
 - a) All teachers are favour.
 - b) No cats are dogs.
 - c) Some apples are green.
- f) Give obverse form of the following propositions.
 - a) All monkeys are quadruped.
 - b) No dogs are white.
 - c) Some Engineers are Indians

Q.3 a) Explain the four fold classification of proposition.**10****OR****b) Test the validity of the following categorical syllogism with explanation.**

- 1) All Hindus are religious
All Maharashtrians are Hindus

Therefore. All Maharashtrians are religious
- 2) No men are educated
All students are men

Therefore, All students are educated

Q.4 Test the validity of the following hypothetical syllogism with explanation.**10**

- 1) If fruits are costly then they are sweet.
Fruits are not sweet.

Therefore, they are not costly.
- 2) If it rains then roads will be wet.
It rains.

Therefore, roads will be wet.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Basics of Linguistics (BA221319)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) In the production of /p/ _____ make firm contact to stop air stream from mouth.
 a) hard and soft palates b) tongue and soft palate
 c) lips d) tongue and lips
- 2) Productivity of new messages is the special quality of _____.
 a) fishes b) honeybees
 c) human beings d) parrots
- 3) /h/ is _____ consonant.
 a) fricative b) affricate
 c) nasal d) lateral
- 4) _____ consonant is voiceless.
 a) /t/ b) /v/
 c) /d/ d) /m/
- 5) There are _____ sounds in English language.
 a) 13 b) 44
 c) 25 d) 20
- 6) The correct stress marked word is _____.
 a) ful¹fil b) ¹fulfil
 c) fulfil¹ d) fu¹lfil
- 7) Language is _____.
 a) open ended b) symbolic
 c) modifiable d) all of these
- 8) _____ is not the organ of speech.
 a) tongue b) neck
 c) lip d) palate

Q.2 Write answers to the following questions as directed. (Any Four) 12

- a) Write down the phonemic symbols of diphthongs of the following words.
 - a) ago
 - b) table
 - c) oil
- b) Give correct stress mark on the following words.
 - a) boxes
 - b) appointed
 - c) attract
- c) Write phonemic transcription of the following words.
 - a) elastic
 - b) choice
 - c) observe
- d) Underline the weak forms in the following sentences.
 - a) He was walking from the window to the door.
 - b) That's what he likes.
 - c) I must go to school.
- e) Write three term labels of /b/, /h/ and /w/.
- f) What is phonetics?

Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10

- a) How does human communication system differs from animal communication system?

OR

- b) What are the general characteristics of language?

Q.4 Describe nasal consonants. 10

- ७) सार्वजनिक लोकनिगमाची निर्मिती ——— द्वारे केली जाते.
 अ) खाजगी कंपनी कायदा ब) संसदेचा विशेष कायदा
 क) कार्यकारी मंडळाचा आदेश ड) न्यायालयीन निर्णय
- ८) सार्वजनिक लोकनिगमासमोरील खाजगीकरणाचे एक मोठे आव्हान ——— आहे.
 अ) कार्यक्षमतेत सुधारणा ब) सामाजिक न्यायाला धोका
 क) आधुनिकीकरण ड) उत्तरदायित्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) सार्वजनिक प्रशासन आणि खाजगी प्रशासनातील तीन महत्त्वाचे फरक सांगा.
 ब) नियंत्रण कक्षा म्हणजे काय?
 क) संघटनेमध्ये समन्वय तत्व का महत्त्वाचे आहे?
 ड) सार्वजनिक लोकनिगम म्हणजे काय?
 इ) लोकनिगमावरील मंत्रीस्तरीय नियंत्रण म्हणजे काय?
 ई) संघटनेचे मुलभूत चार आधार कोणते आहेत.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) पदसोपान तत्व स्पष्ट करा आणि त्याचे गुण व दोष स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) सार्वजनिक लोकनिगमासमोर खाजगीकरणामुळे निर्माण झालेली आव्हाने स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १०

लोकप्रशासनाचे स्वरूप, व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Public Administration (BA221312)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is a father of Public Administration.
 - a) Max Weber
 - b) Woodrow Wilson
 - c) F.W. Taylor
 - d) Luther Gulick
- 2) Which one is NOT the nature of Public Administration?
 - a) Cooperative effort
 - b) Goal-oriented
 - c) Political neutrality
 - d) Private profit motive
- 3) Hierarchy in organization means _____.
 - a) Equality of authority
 - b) Grading of authority levels from top to bottom
 - c) Employee freedom in all decisions
 - d) Decentralization of work
- 4) Span of Control refers to: _____.
 - a) Number of subordinates a manager can effectively supervise
 - b) Division of labour
 - c) Horizontal expansion of authority
 - d) None of the above
- 5) Line agencies are mainly concerned with _____.
 - a) Advisory functions
 - b) Execution of policies
 - c) Research and training
 - d) Judicial review
- 6) _____ is the oldest form of organization in government.
 - a) Department
 - b) Public Corporation
 - c) Staff Agency
 - d) Line Agency
- 7) Public Corporation is created by _____.
 - a) Private Companies Act
 - b) Special Act of Parliament
 - c) Executive Order
 - d) Judicial decision
- 8) _____ is a major challenge of Privatization for Public Corporations?
 - a) Efficiency improvement
 - b) Threat to social justice
 - c) Modernization
 - d) Accountability

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) State three differences between Public and Private Administration.
 - b) What is span of control?
 - c) Why is coordination necessary?
 - d) What is a Public Corporation?
 - e) What is Ministerial Control over public corporation?
 - f) What are the four bases of Departmental Organization?
- Q.3 Write answer in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the principle of hierarchy and discuss its merits and demerits.
- OR**
- b) What challenges has privatization created for Public Corporations?
- Q.4 Write answer in detail. 10**
- Discuss the nature, scope, and importance of Public Administration.

- ८) ग्रामीण समाजात खालील कशाचा अभाव असतो?
अ) प्राथमिक शाळा	ब) प्राथमिक दवाखाने
क) विशेषीकरण	ड) समुदाय

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) शेती व्यवसायाच्या पुर्नबांधणीसाठी कोणते अडथळे आहेत?
- क) शेतीपूरक व्यवसायाचे स्वरूप सांगा.
- ड) पंचायत समितीची रचना सांगा.
- इ) जमीन सुधारणा कायद्याचे स्वरूप सांगा.
- ई) जिल्हा परिषदेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) सामुदायिक विकास कार्यक्रमाचे स्वरूप सांगून त्याच्या कार्याचे महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) महात्मा गांधीचे ग्रामीण विकासातील योगदान स्पष्ट करा.

प्र.४ महाराष्ट्रातील पंचायत राजची संकल्पना सांगून तिच्या कार्याचे महत्व स्पष्ट करा. **१०**

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Rural Development (BA221317)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) How many years is the tenure of Gram Panchayat?
 - a) Three
 - b) Five
 - c) Seven
 - d) Six
- 2) Which of the following books was written by Mahatma Phule?
 - a) Shetkaryache Prashn
 - b) Shetkaryacha Asood
 - c) Shetiche Dhoran
 - d) Sheticha Vikas
- 3) Which of the following factors is not important for the reconstruction of agriculture?
 - a) Crop insurance
 - b) Loan waiver
 - c) Free electricity
 - d) Free vaccines
- 4) Social relations of rural society are _____.
 - a) Informal
 - b) Secondary
 - c) Formal
 - d) Private
- 5) Which society has homogeneous social stratification?
 - a) Tribal
 - b) Urban
 - c) Village
 - d) Industrial
- 6) Who gave the message that let's go to the village?
 - a) M. Phule
 - b) Rabindranath Tagore
 - c) M. Gandhi
 - d) Maharshi Karve
- 7) What are the levels of Panchayat Raj?
 - a) 1
 - b) 2
 - c) 5
 - d) 3
- 8) Rural society lacks the following.
 - a) Primary schools
 - b) Primary clinics
 - c) Specialization
 - d) Community

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) State the characteristics of rural society.
- b) What are the obstacles to agricultural reconstruction?
- c) State the nature of supplementary business.
- d) State the structure of Panchayat Samiti.
- e) State the nature of Land Reforms Act.
- f) State the characteristics of Zilla Parishad.

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) State the nature of Community Development Program and explain the importance of its work.

OR

- b) Explain the contribution of Mahatma Gandhi in rural development.

Q.4 Explain the concept of Panchayat Raj in Maharashtra and explain its importance. 10

Set

P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Introduction to Tourism Geography (BA221310)

वार, दिनांक: शनिवार, ११-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) पर्यटन हा शब्द ——— भाषेतून तयार झालेला आहे.
अ) फ्रेंच
ब) लॅटिन
क) अरबी
ड) ग्रीक
- २) "पर्यटन शाप की वरदान" हा ग्रंथ ——— यांनी लिहला.
अ) भाटीया
ब) रॉबीनसन
क) जॉर्जयंग
ड) मेडलिक
- ३) मक्का आणि मदिना ला धार्मिक पर्यटन करणे म्हणजे ——— होय.
अ) हज
ब) वारी
क) यात्रा
ड) यापैकी नाही
- ४) ——— यांनी अमेरिकेमध्ये प्रथम श्रेणी रेल्वे प्रवासाची सुरुवात केली.
अ) जॉर्ज यंग
ब) पूलमॅन
क) थॉमस कूक
ड) हुंजीकर
- ५) आंतरराष्ट्रीय पर्यटन व राष्ट्रीय पर्यटन हे पर्यटनाचे प्रकार ——— वर अवलंबून आहे.
अ) संख्या
ब) अंतर
क) राष्ट्रीयता
ड) उद्देश
- ६) १९६३ मध्ये ——— येथे झालेल्या परिषदेमध्ये ट्राव्हल एजेंन्सीच्या कार्याची चर्चा करण्यात आली.
अ) लंडन
ब) दिल्ली
क) रोम
ड) न्यूयॉर्क

- ७) पर्यटकांच्या वाहनामुळे ---- प्रदुषण होते.
अ) जल ब) हवा
क) मृदा ड) जमीन
- ८) ---- हा पर्यटनाचा महत्त्वाचा आर्थिक परिणाम आहे.
अ) निओ कॉली नियलिसम ब) गुन्हे
क) परकिय चलन ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) पर्यटन भूगोलांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) संख्येच्या आधारावर पर्यटनाचे वर्गीकरण करा.
- क) कृषी पर्यटनाची संकल्पना लिहा.
- ड) पर्यटनावर परिणाम करणारे आर्थिक घटक सांगा.
- इ) पर्यटन आणि प्रदूषण.
- ई) पर्यटन बाजार पेटेची कार्य लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) पर्यटन भूगोल म्हणजे काय? पर्यटनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
किंवा
ब) पर्यटनाचे पर्यावरणावर होणारे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.४ पर्यटन विकासाचे प्राकृतिक घटक स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Introduction to Tourism Geography (BA221310)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) The word tourism is derived from the _____ word.
 - a) French
 - b) Latin
 - c) Arabic
 - d) Greek
- 2) The book "Tourism Curse or boob" was written by _____.
 - a) Bhatia
 - b) Robinson
 - c) George Young
 - d) Medlik
- 3) The religious travel to Mecca and Madina is called as _____ pilgrimage.
 - a) Haj
 - b) Vari
 - c) Yatra
 - d) None of these
- 4) _____ introduced first class railway travel in America.
 - a) George Young
 - b) Pullman
 - c) Thomas Cook
 - d) Hunzika
- 5) International tourism and domestic tourism are the type of tourism based on _____.
 - a) Number
 - b) Distance
 - c) Nationality
 - d) Purpose
- 6) The role of travel agencies was discussed in the conference held in _____ in 1963.
 - a) London
 - b) Delhi
 - c) Rome
 - d) New York
- 7) _____ pollution is made by tourist vehicle.
 - a) Water
 - b) Air
 - c) Soil
 - d) Land
- 8) _____ is a major effect on economy due to tourism.
 - a) Neo-colonialism
 - b) Crime
 - c) Foreign Exchange
 - d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) State importance of tourism geography.
 - b) What are the types of tourism on the basis of number?
 - c) State the concept of agro tourism.
 - d) State the economic factors affecting on tourism.
 - e) Tourism and Pollution.
 - f) Function of tourism marketing.
- Q.3 Answer the following questions. (Any One) 10**
- a) What is tourism geography? Explain the nature of tourism geography.
- OR**
- b) Explain the impact of tourism on environmental status.
- Q.4 Explain the physical factors of tourism. 10**

- ८) महाराष्ट्रातील दख्खनच्या पठाराची निर्मिती ---- मुळे झाली आहे.
अ) भूकंप	ब) उर्ध्वगामी हालचाली
क) लाव्हारसाच्या संचयनामुळे	ड) नदीच्या कार्यामुळे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) महाराष्ट्राचे भौगोलिक विभाग सांगा आणि त्यापैकी कोणताही एक वर्णन करा.
- ब) महाराष्ट्राचे ऋतू सांगा आणि त्यापैकी कोणत्याही एका विभागाचे वर्णन करा.
- क) महाराष्ट्रातील बॉक्साइट या साधन संपत्तीवर टीपा लिहा.
- ड) सिंचनाच्या स्त्रोतांवर टीपा लिहा.
- इ) महाराष्ट्रातील सौरऊर्जा संसाधनांचे वर्णन करा.
- ई) प्रादेशिक विकासात संसाधनांची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) महाराष्ट्रातील प्रवाह प्रणाली सांगून आणि कोणत्याही एका प्रवाह प्रणालीचे वर्णन करा.

किंवा

- ब) साधनसंपत्तीची व्याख्या सांगून आणि त्यांचे वर्गीकरण करा.

प्र.४ महाराष्ट्रातील मृदा संवर्धन पद्धतींचे वर्णन करा. १०

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The length of Konkan Coastal region is _____ Km.
a) 700 b) 800
c) 720 d) 620
- 2) In Maharashtra Bhima and Godavari River channel was separated by _____ hills.
a) Satmala b) Mahadev
c) Balaghat d) Ajinta
- 3) _____ River is the longest river in Maharashtra.
a) Krushna b) Godavari
c) Tapi d) Bhima
- 4) _____ type of coal is highest grade.
a) Bituminous b) Anthracite
c) Lignite d) Peat
- 5) In Maharashtra 1974, near _____ fort oil well is digging.
a) Mumbai b) Ratnagiri
c) Uran d) None of these
- 6) Ujani Hydroelectric power project located on _____ river.
a) Godavari b) Narmada
c) Krushna d) Bhima
- 7) _____ ocean borders to Maharashtra.
a) Indian Ocean b) Bay of Bengal
c) Arabian Sea d) Pacific Ocean
- 8) Formation of Deccan plateau in Maharashtra duo to _____.
a) Earth Quack b) Vertical Movement
c) Volcanic Lava d) Work of River

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) State the physiographic divisions of Maharashtra and explain any one of them.
- b) State the seasons of Maharashtra and describe any one of them.
- c) Write short note on bauxite resource of Maharashtra.
- d) Write short note on sources of irrigation.
- e) Describe the solar power resources in Maharashtra.
- f) Describe the role of resources in regional development.

Q.3 Write an answer of following question. (Any One) 10

- a) State the drainage pattern in Maharashtra and describe any one drainage.

OR

- b) Define the resources and classify of resources.

Q.4 Describe the soil conservation methods in Maharashtra. 10

- ८) 'शनिवारवाडा' कोणत्या जिल्ह्यात आहे?
 अ) कोल्हापूर ब) संभाजीनगर
 क) रायगड ड) पुणे

- प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) मुलाखत म्हणजे काय? ते सांगून मुलाखतीची वैशिष्ट्ये सांगा.
 ब) शिवाजी सावंत यांच्या चार कादंबऱ्यांची नावे सांगा.
 क) एक तरी ओवी अनुभवावी या कथेत कोणत्या ग्रंथाचे महत्त्व सांगितले आहे?
 ड) मृत्युंजय या कादंबरीचे किती भाषांत भाषांतर झाले आहे?
 इ) 'कांचनकण' या ललित कथासंग्रहातील चार कथांची नावे लिहा.
 ई) 'कुलस्वामिनी' या ललित कथेतील पार्वतीचे वर्णन करा.
- प्र.३ अ) मल्लमाच्या व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये लिहा. १०
 किंवा
 ब) कलावंत नगरी कोल्हापूर या ललित कथेचा आशय स्पष्ट करा.
- प्र.४ 'गोदीच्या किनाऱ्यावर' या ललित कथेतील मनोहर कोतवालाच्या कामगिरीचे वर्णन करा. १०

- ७) नकाशे, योजना, तक्ते इत्यादींसाठी ——— ही सर्वोत्तम फाइलिंग प्रणाली आहे.
अ) क्षैतिज	ब) अनुलंब
क) बाजूकडील	ड) निलंबन
- ८) एक सचिव पत्रव्यवहार करतो आणि ——— ठेवतो.
अ) पैसे	ब) रेकॉर्ड
क) फाइल्स	ड) पत्र

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) सचिवाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) सचिवाचे कार्य सांगा.
- क) सचिवीय बैठकीची कामे सांगा.
- ड) स्वर निर्देशांक स्पष्ट करा.
- इ) कम्युनिकेशन म्हणजे काय?
- ई) सचिवाची व्यावसायिक पात्रता सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) सचिवाच्या व्यवसायाच्या बदलत्या संकल्पनेची चर्चा करा.
किंवा
ब) संवादाचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.४ नस्तिकीकरण करण्याच्या पद्धती समजावून सांगा.

20

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Secretarial Practice & Commercial Correspondence (BA221363)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- The secretary performs the role of _____.
 - An advisor
 - a financial provider
 - a director
 - Trusty
- The secretary acts as _____ between the management and staff of an organization.
 - An association
 - a connecting link
 - an institution
 - None of these
- The secretary looks after the _____ correspondence.
 - Inward
 - outward
 - both (a) and (b)
 - Important
- The reason(s) why people work in an office is/are: _____.
 - To achieve organizational goals
 - To receive salary at regular intervals
 - To spend the time more fruitfully
 - All the above
- The appointment of a _____ has become the need of the hour.
 - shareholder
 - secretary
 - peon
 - None of these
- Scribe means a professional _____.
 - artist
 - planner
 - letter writer
 - Amatya
- For maps, plans, tables, charts etc _____ is the best filing system.
 - Horizontal
 - Vertical
 - Lateral
 - Suspension
- A secretary conducts correspondence and keeps _____.
 - Money
 - Records
 - Files
 - Letters

- Q.2 Write the answer in brief. (Any Four) 12**
- a) Explain the features of a secretary.
 - b) State the function of secretary.
 - c) State the secretarial meeting works.
 - d) Explain the Vowel Index.
 - e) What do you mean by Communication?
 - f) State the secretary's business qualifications.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Discuss the changing concept of the profession of a secretary.
- OR**
- b) Explain the types of communication.
- Q.4 Explain the methods of filing system. 10**

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu Ki Sheri-O-Nasri Asnaf Ka Taruf (BA221304)

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) میر انیس کا اصل نام۔۔۔۔۔ ہے۔

(A) میر بر علی	(B) میر جعفر علی
(C) میر اسحاق علی	(D) میر سلمان علی

(2) غزل لکھنے کی ابتداء سب سے پہلے۔۔۔۔۔ سے ہوتی ہے؟

(A) علاقہ مشرق	(B) علاقہ کشمیر
(C) علاقہ دکن	(D) علاقہ شمال

(3)۔۔۔۔۔ میں اشعار کی پابندی کی کوئی قید نہیں ہوتی ہے۔

(A) غزل	(B) قصیدہ
(C) مرثیہ	(D) نظم

(4) اردو نظم نگاری کا امام۔۔۔۔۔ کو کہا جاتا ہے۔

(A) علامہ اقبال	(B) مولانا حالی
(C) نظیر اکبر آبادی	(D) میر تقی میر

(5) مرثیہ لکھنے کے دوران سب سے پہلے میدانِ جنگ کا حال بیان کرنا۔۔۔۔۔ کہلاتا ہے۔

(A) سراپا	(B) تشبیب
(C) دعائیہ	(D) چہرہ

(6) جس قصیدہ میں تذلیل یا تضحیک شامل کیا جائے تو۔۔۔۔۔ کہلاتا ہے۔

(A) ہجویہ قصیدہ	(B) ظرافتی قصیدہ
(C) جنگی قصیدہ	(D) قصیدہ بردہ شریف

- (7) پوری غزل مطلعوں پر مشتمل ہو تو اسے ----- کہا جاتا ہے۔
 (A) مقطع غزل
 (B) مطلع غزل
 (C) رنگین غزل
 (D) رومانی غزل
- (8) ----- سے مراد قصیدے کی ابتداء میں تمہید کے طور پر لکھے جاتے ہیں۔
 (A) تشبیب
 (B) مداح
 (C) دعائیہ
 (D) گریز

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) درج ذیل شعر کی تشریح کیجیے۔
 دیکھو تو چشم یار کی جادو نگاہیاں
 بے ہوش اک نظر میں ہوئی انجمن تمام
- (2) درج ذیل شعر کی تشریح کیجیے۔
 مل کے بھی جو کبھی نہیں ملتا
 ٹوٹ کر دل اسی سے ملتا
- (3) نظم "البیلی صبح" کا مرکزی خیال تحریر کیجیے۔
- (4) "مرثیے" کے اجزائے ترکیبی پر مختصر روشنی ڈالیے؟
- (5) "قصیدہ" کی اہمیت و افادیت بیان کیجیے؟
- (6) اردو "نظم نگاری" کا آغاز و ارتقاء پر مختصر نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) قصیدہ "تضحیک روزگار" کا خلاصہ مفصل لکھیے؟
- (2) "غزل" کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ قلمبند کیجیے؟

10

سوال نمبر 4. نظم "چارہ گر" کا خلاصہ مفصل تحریر کیجیے؟

- ७) — हा श्रमाचा दिला जाणारा मोबदला आहे.
अ) खंड ब) वेतन
क) व्याज ड) नफा
- ८) श्रम बाजार हा — बाजार आहे.
अ) अपूर्ण स्पर्धा ब) पूर्ण स्पर्धा
क) मक्तेदारी ड) वरील सर्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) श्रम कल्याणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) भारतातील श्रमिकांच्या समस्या सोडविण्यासाठी कोणतेही चार उपाय सांगा.
क) वेतन भिन्नतेचे प्रकार सांगा.
ड) श्रम समस्या ही संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) वेतन भिन्नता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ई) श्रमाच्या पुरवठ्यावर परिणाम करणारे घटक सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) श्रम कल्याणाची उद्दिष्ट्ये आणि महत्त्व स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भारतातील स्त्री श्रमिकांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतीय श्रम बाजाराची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

୧୦

Set	P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Labour Welfare (BA221308)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1)** The study of labour welfare is related with the welfare of _____.
a) Labour b) Producer
c) Consumer d) All the above
- 2)** In India supply of labour is _____ than the demand for labour.
a) Lower b) Higher
c) Equal d) All the above
- 3)** _____ is a process by which equilibrium is established between demand and supply of labour.
a) Money market b) Capital market
c) Labour market d) Commodity market
- 4)** _____ factors affects on wage rate.
a) Nature of work b) Work experience
c) Education d) All the above
- 5)** Generally slope of demand for labour curve is _____.
a) Parallel to ox axis b) Parallel to oy axis
c) Upwards from left to right d) Downwards from left to right
- 6)** In India supply of labour is _____.
a) Zero b) Constant
c) High d) Low
- 7)** _____ is the reward for labour.
a) Rent b) Wages
c) Interest d) Profit
- 8)** Labour market is _____ market.
a) Imperfect competition b) Perfect competition
c) Monopoly d) All the above

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain the scope of labour welfare.
 - b) State any four measures to solve labour problems in India.
 - c) State the types of wage differential.
 - d) Explain the concept of labour problems.
 - e) Explain the concept of wage differential.
 - f) State the factor affecting on supply of labour.
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Explain the objectives and importance of labour welfare.
- OR**
- b) Explain the problems of women labour in India.
- Q.4 Explain the features of Indian labour market.** **10**

७) जगातील शेतकी सहकारी पतपुरवठा चळवळीचे ——— हे जन्मस्थान आहे.

अ) इंग्लंड	ब) भारत
क) डेन्मार्क	ड) जर्मनी

८) भारतात सहकारी चळवळीची सुरुवात ——— मध्ये झाली.

अ) १९००	ब) १९०२
क) १९०४	ड) १९०८

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- इंग्लंडमधील ग्राहक सहकारी चळवळीच्या यशाची कोणतीही तीन कारणे सांगा.
- सहकाराचे कोणतेही तीन फायदे सांगा.
- वैद्यनाथन कमिटीच्या कोणत्याही तीन शिफारशी सांगा.
- शुल्झेच्या संस्थेची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
- डेन्मार्कमधील दुग्ध सहकारी संस्थाची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये सांगा.
- भारतातील सहकारी चळवळीचा उगम विशद करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- ग्रामीण विकासातील सहकाराची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

- डेन्मार्कमधील दुग्ध सहकारी संस्थेची वैशिष्ट्ये, रचना आणि त्याच्या यशाची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील सहकारी चळवळीच्या विकासातील सरकारची भूमिका स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Co-operation (BA221307)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw diagram wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The word "Co-Operation" is derived from the _____ word.
 - a) Greek
 - b) Latin
 - c) French
 - d) Japanese
- 2) "LUR BRAND" this word is associated with _____ country.
 - a) Denmark
 - b) England
 - c) Germany
 - d) India
- 3) The main motive of Co-operative Movement is _____.
 - a) Profit
 - b) Capital formation
 - c) Service
 - d) None of these
- 4) In 1844, The Rochdale Equitable Pioneers Society was founded in _____ country.
 - a) Germany
 - b) Denmark
 - c) India
 - d) England
- 5) According to _____ "Expanding economic transactions, beyond the Country's Political boundaries means Globalization".
 - a) Shri. Deepak Nayyar
 - b) Shri C. T. Kurien
 - c) Shri. Shravan Kumar Singh
 - d) Prof. Vishwajit Chatterji
- 6) The Vaidhyathan Committee was appointed in the year _____.
 - a) 2000
 - b) 2004
 - c) 2010
 - d) 2015
- 7) _____ is the Birth place of the World's Agricultural Co-Operative Credit Movement.
 - a) England
 - b) India
 - c) Denmark
 - d) Germany
- 8) Co-Operative Movement in India started in the year _____.
 - a) 1900
 - b) 1902
 - c) 1904
 - d) 1908

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) State any three reasons for the success of the Consumer Co-Operative Movement in England.
- b) State any three Benefits of Co-Operation.
- c) State any three Recommendations of Vaidyanathan Committee.
- d) State any three Features of Schultze's Societies.
- e) State any three Features of Dairy Co-Operatives in Denmark.
- f) Explain the Origin of Co-Operation in India.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain the Role of Co-Operation in Rural Development.

OR

- b) Explain the Characteristics, Structure and Reasons for its success of the Dairy Co-Operative in Denmark.

Q.4 Explain the Role of Government in the development of Co-Operative movement in India. 10

८) म. फुले यांचे मूळ गाव ---- हे आहे.

अ) कटगुण

ब) पुणे

क) सातारा

ਡ) ਸੁੰਬੜ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) १९ व्या शतकातील महाराष्ट्रातील राजकीय स्थिती सांगा.

ब) ब्रिटीशांचे मुद्रण कलेतील योगदान सांगा.

क) चार्लस वूडचा खलिता.

ड) बाळशास्त्री जांभेकर विषयी माहिती द्या.

इ) ब्रिटीशांच्या सामाजिक सुधारणा.

ई) भाऊ दाजी लाड यांचे कार्य.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

अ) १९ व्या शतकात ब्रिटिशांनी केलेल्या सुधारणा सांगा.

किंवा

ब) जगन्नाथ शंकर शेठ यांचे योगदान सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

महात्मा फुले यांचे कार्य सांगा.

Set

P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
History of Social Reforms in Maharashtra (1818–1970 A.D.)
(BA221311)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ Marked the end of Peshwa Rule.

a) 1818	b) 1718
c) 1717	d) 1857
- 2) The first Governor of Mumbai Presidency was _____.

a) Curzon	b) Elphinstone
c) Maclay	d) Minto
- 3) _____ is the character of village system.

a) Self-Reliant	b) Slum
c) Balutedar	d) Zamindari
- 4) The development of local self Government _____ was started in the year.

a) 1947	b) 1871
c) 1857	d) 1850
- 5) _____ was the first newspaper in Marathi.

a) Kesari	b) Maratha
c) Samachar	d) Darpan
- 6) _____ was the native place of Jagganath Shankar Seth.

a) Mumbai	b) Pune
c) Murbaad	d) Thane
- 7) Bhau Daji Laad was born in the year _____.

a) 1818	b) 1824
c) 1857	d) 1860
- 8) The native place of Mahatma Phule was _____.

a) Katgun	b) Pune
c) Satara	d) Mumbai

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a)** State the Political condition of Maharashtra in the 19th Century?
 - b)** State the Contribution of British in Printing Media.
 - c)** The Proclamation of Charles wood.
 - d)** Give some information related to Balshashtri Jambhekar.
 - e)** State the social reforms made by the British?
 - f)** The work of Bhau Daji Lad.
- Q.3 Answer the following. (Any One)** **10**
- a)** State the development made by the British in the 19th Century.
- OR**
- b)** State the contribution made by Jagganath Shankar Seth.
- Q.4 State the work of Mahatma Phule.** **10**

- ८) लोकमान्य टिळक व डॉ. अँनी बेझंट यांनी ——— ही चळवळ सुरू केली.
अ) असहकार	ब) वंग-भंग
क) चले जाव	ड) होमरूल

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राणीचा जाहीरनामा याविषयी माहिती लिहा.
- ब) सत्यशोधक समाजाची तत्त्वे लिहा.
- क) राजा राममोहन रॉय यांच्याविषयी माहिती लिहा.
- ड) राष्ट्रीय सभेची ध्येय व उद्दिष्टे लिहा.
- इ) जहालवादांचा चतुःसूत्री कार्यक्रम याविषयी माहिती सांगा.
- ई) बंगालच्या फाळणीतील प्रमुख तरतुदी लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) १८५७ च्या उठावाची राजकीय व लष्करी कारणे याविषयी माहिती लिहा.
किंवा
ब) आर्यसमाजाची माहिती सांगून कार्य स्पष्ट करा.

प्र.४ इ.स. १८८५ ते १९०५ या काळात राष्ट्रीय सभेने केलेल्या कार्याचा आढावा घ्या.

१०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. History (Paper - IV)
Modern India (1857 - 1950 A.D.) (BA221344)

Day & Date: Monday, 13-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Uprising of 1857 started from _____.
a) Delhi
b) Meerut
c) Lucknow
d) Kanpur
- 2) Rani Lakshmi Bai was chased and killed by _____, an English officer.
a) General Hurose
b) Major Hewson
c) General Mill
d) General Havelock
- 3) _____ is called the father of social reform movement in modern India.
a) Swami Dayanand Saraswati
b) Raja Rammohan Roy
c) Mahatma Phule
d) Dadabhai Naoroji
- 4) The book "Sarvajanika Satya Dharma" was written by _____.
a) Raja Rammohan Roy
b) Swami Dayanand Saraswati
c) Keshavchandra Sen
d) Mahatma Phule
- 5) Swami Dayanand Saraswati founded _____ society.
a) Brahmo
b) Arya
c) Satyashodhak
d) Prathana
- 6) The President of the first session of the National Assembly was _____.
a) Sir Alan Hume
b) Lokmanya Tilak
c) Just. Wyomeshchandra Banerjee
d) Lord Dufferin
- 7) _____ partitioned Bengal in 1905.
a) Lord Curzon
b) Lord Dalhousie
c) Lord Ripon
d) Lord Little
- 8) Lokmanya Tilak and Annie Besant started the _____ movement.
a) Non-cooperation
b) Discrimination
c) Quit India
d) Home Rule

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Write information about Queen's Proclamation.
- b) State the principles of a Satyashodhak Samaj.
- c) Write information about Raja Rammohan Roy.
- d) Write an aims and objectives of the National Assembly.
- e) Write information about the four-point program of Extremists.
- f) Write the major provisions of the partition of Bengal.

Q.3 Write broad answers to the following questions. (Any One) 10

- a) Write information about the political and military reasons for the uprising of 1857.

OR

- b) Write detailed information about the work giving information about Arya Samaj.

Q.4 Review the work of the Indian National Assembly in the period 1885 to 1905 A.D. 10

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Opt. GEOGRAPHY (Paper - IV)
Geography of India (BA221362)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) भारताचा क्षेत्रफळात जगात — क्रमांक लागतो.
 अ) ०७ ब) ०६
 क) ०५ ड) ०४
- २) राजस्थान मध्ये — मातीचा प्रकार आढळतो.
 अ) रेंगुर ब) वालुकामय
 क) लाल ड) काळी
- ३) लोकसंख्येतील स्त्री-पुरुषांच्या प्रमाणाला — म्हणतात.
 अ) लिंगरचना ब) वयसंरचना
 क) साक्षरता ड) यापैकी नाही
- ४) २०११ च्या जनगणने नुसार भारताच्या लोकसंख्येची घनता — आहे.
 अ) ३६८ ब) ३८०
 क) ३८५ ड) ३९०
- ५) — हा सर्वात उच्च प्रतीचा कोळसा आहे.
 अ) बिट्यूमिनीस ब) लिग्नाईट
 क) पीट ड) अँथ्रासाईट
- ६) — हि भारताची राष्ट्रभाषा आहे.
 अ) इंग्रजी ब) मराठी
 क) बंगाली ड) हिंदी
- ७) २०११ नुसार भारतात अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या — या राज्यात सर्वाधिक आहे.
 अ) बिहार ब) मिझोरम
 क) मेघालय ड) केरळ

८) --- हा उद्योग ज्ञानावर आधारित आहे.

- अ) पशुपालन ब) माहिती तंत्रज्ञान
क) शेती ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

੧੨

- अ) गाळाची मृदा
ब) हिमालयाचे महत्त्व
क) भारतातील हिंदू धर्मातील वितरण
ड) दगडी कोळशाचे प्रकार
इ) वय संरचना
ई) भारतातील महत्त्वाच्या भाषा

प्र.३ अ) भारताचे प्राकृतिक विभाग सांगून कोणत्याही एका विभागाचे वर्णन करा.
किंवा

୧୦

- ब) भारताच्या लोकसंख्येचे वितरण स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील लोह खनिजाचे वितरण आणि उत्पादने स्पष्ट करा.

୧୦

Set

P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. GEOGRAPHY (Paper - IV)
Geography of India (BA221362)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- India is the _____ largest country in the world about area.
 - 7
 - 6
 - 5
 - 4
- In Rajasthan _____ types of soil are found.
 - Regur
 - Sandy
 - Red
 - Black
- The proportion of male and female in population is called _____.
 - Sex composition
 - Age composition
 - Literacy
 - None of these
- According to census 2011 the density of India is _____.
 - 368
 - 380
 - 385
 - 390
- _____ is the highest grade of coal.
 - Bituminous
 - Lignite
 - Peet
 - Anthraceute
- _____ is national language of India.
 - English
 - Marathi
 - Bangali
 - Hindi
- According census of 2011 _____ state having largest Scheduled Tribe population in India.
 - Bihar
 - Mizoram
 - Meghalaya
 - Kerala
- _____ Industry is depending on technical knowledge.
 - Animal Husbandry
 - Information Technology
 - Farming
 - None of these

- Q.2 Write short notes. (Any Four)** **12**
- a)** Alluvial soil
 - b)** Importance of Himalaya
 - c)** Distribution of Hindu Religion in India
 - d)** State the types of coal
 - e)** Age Composition
 - f)** Important Language in India
- Q.3 a)** State the physiography division of India and describe any one of them. **10**
- OR**
- b)** Explain the population distribution of India.
- Q.4 Explain the distribution and production of iron ore in India.** **10**

**Seat
No.**

Page 1 of 2

- ७) 'वापसी' कहानी का प्रमुख पात्र ---- है।
अ) राजाबाबू ब) उमेश बाबू
क) गजाधार बाबू ड) सुभाष बाबू
- ८) प्रेमचंदजी ने साहित्य में ---- नाम से लिखना शुरू किया।
अ) बाबूराव ब) काकाराम
क) श्यामराव ड) नवाब राय

प्र.२ लघुत्तरी प्रश्न लिखिए। (कोई भी चार)

१२

- अ) डॉ. भोलानाथ तिवारी की अनुवाद की परिभाषा लिखिए।
- ब) विज्ञापन का अर्थ लिखिए।
- क) संवाद का महत्त्व लिखिए।
- ड) अनुवादक के गुण लिखिए।
- इ) 'फैसला' कहानी की 'ईसुरिया' का परिचय दीजिए।
- ई) बूढ़ी काकी का संक्षिप्त परिचय दीजिए।

प्र.३ निबन्धात्मक प्रश्न। (दो में से एक)

20

- अ) 'फुलवा' कहानी की कथानक स्पष्ट कीजिए।

अथवा

- ब) वापसी कहानी में किस समस्या को उठाया गया है।

प्र.४ निबन्धात्मक प्रश्न ।

20

- "जहाँ लक्ष्मी कैद है" कहानी का सारांश लिखिए।

Set

P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Psychology (Paper - III)
Development Psychology (Adolescent and early Adulthood)
(BA221359)

वार, दिनांक: शुक्रवार, १७-०४-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) वैकासिक मानसशास्त्राला ---- असेही म्हणतात.
अ) जीवन कक्षा
ब) बाल
क) चिकित्सा
ड) बोधनात्मक
- २) किशोरावस्थेचा कालखंड ---- वर्षे यादरम्यान असतो.
अ) १२ ते २०
ब) २० ते ३०
क) ३० ते ४०
ड) ४० ते ५०
- ३) मुलांपेक्षा मुलींमध्ये स्व-आदर ---- दिसून येतो.
अ) चांगला
ब) समान
क) जास्त
ड) कमी
- ४) किशोरावस्थेच्या सुरुवातीस मुलांमध्ये हस्तमैथूनाचे प्रमाण ---- असते.
अ) कमी
ब) जास्त
क) समान
ड) नगण्य
- ५) बुद्धिमत्तेचा त्रिमिती सिद्धांत ---- यांनी सांगितला.
अ) केली
ब) पेरी
क) स्टर्नबर्ग
ड) पियाजे
- ६) व्यवसाय निवडीविषयी व्यक्तिमत्त्व प्रकार सिद्धांत ---- यांनी सांगितला.
अ) हॉलंड
ब) स्टर्नबर्ग
क) स्मिथ
ड) केली

- ७) प्रारंभिक प्रौढावस्थेचा सातत्यपूर्ण विकासाचा कालावधी ---- वर्षे मानला जातो.
- अ) २० ते ४० ब) ३० ते ४०
- क) ४० ते ५० ड) ३५ ते ५५
- ८) उद्दीपक-मूल्य भूमिका उपपत्तीनुसार नातेसंबंधाची प्रक्रिया - अवस्थामधून निर्माण होते.
- अ) दोन ब) तीन
- क) चार ड) पाच

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) घटस्फोटाचे प्रकार सांगा.
- ब) विलंब परिपक्वता म्हणजे काय?
- क) प्रेमाचे प्रकार सांगा.
- ड) पिढीतील अंतर म्हणजे काय?
- इ) घटस्फोटाची कारणे सांगा.
- ई) हस्तमैथुन म्हणजे काय?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) किशोरावस्थेतील शारीरिक परिपक्वता स्पष्ट करा.
किंवा
ब) प्रारंभिक प्रौढावस्थेतील वैवाहिक जीवनाची कार्ये (समस्या) स्पष्ट करा.

प्र.४ एरिकसनच्या व्यक्तिमत्व विकासाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

१०

Set P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026**

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- 1) Development Psychology is also called _____.
a) Life span b) Child
c) Clinical d) Cognitive
- 2) The period of adolescence is _____ year.
a) 12 to 20 b) 20 to 30
c) 30 to 40 d) 40 to 50
- 3) Girls self-esteem tends to be _____ more vulnerable than boys.
a) Good b) Equal
c) Higher d) Lower
- 4) In early stage of adolescence the measure of masturbation among children is _____.
a) Low b) High
c) Equal d) Least
- 5) _____ has suggested Triarchic theory of intelligence.
a) Kelly b) Perry
c) Sternberg d) Piage
- 6) _____ has suggested the personality type theory of choosing life work.
a) Hollands b) Sternberg
c) Smith d) Kelly
- 7) Early adulthood period from age _____ is a time of continued development.
a) 20 to 40 b) 30 to 40
c) 40 to 50 d) 35 to 55
- 8) According to stimulus-value-role theory relationships proceed in _____.
a) Two b) Three
c) Four d) Five

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) State the type of divorce.
 - b) What is late maturation?
 - c) State the type of love.
 - d) What is generation gap?
 - e) State the cause of divorce.
 - f) What is masturbation?
- Q.3 Write long answer. (Any One) 10**
- a) Explain the physical maturation in adolescence.
- OR**
- b) Describe marriage works in early adulthood.
- Q.4 Explain the Erikson stages of personality development. 10**

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Hindi (Paper - IV)
Madhyayugin Hindi Kavya, Vyakaranavm Lekhan (BA221328)

कमाल गुणः ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
२) दाईं और दिए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 06

- १) 'बीजक' ——— की रचना है।
अ) कबीर
क) तुलसीदास
ब) सूरदास
ड) मीराबाई
- २) मलिक मुहम्मद जायसी का जन्म ——— में हुआ।
अ) १४५० ई.
क) १४९२ ई.
ब) १४८५ ई.
ड) १४९६ ई.
- ३) बिहारी ——— राजा के दरबार में काम करते थे।
अ) महाराज छत्रसाल
क) महाराणा प्रताप
ब) राजा जयसिंह
ड) शिवाजी
- ४) मीराबाई ——— की भक्त थी।
अ) श्रीराम
क) शिव
ब) श्रीकृष्ण
ड) विष्णु
- ५) रहीम ——— के दरबार में नवरत्नों में से एक थे।
अ) बाबर
क) अकबर
ब) हुमायूँ
ड) शाहजहाँ
- ६) जो शब्दांश शब्द के प्रारंभ में जुड़कर उसके अर्थ में परिवर्तन कर देते हैं उसे ——— कहते हैं।
अ) संधी
क) प्रत्यय
ब) उपसर्ग
ड) समास

- ७) देवरानी शब्द में ——— प्रत्यय का प्रयोग हुआ है ।
अ) नी ब) रानी
क) देव ड) आनी
- ८) अर्थ के आधार पर वाक्य के ——— भेद होते हैं ।
अ) चार ब) छः
क) सात ड) आठ

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

੧੨

- अ) उपसर्ग किसे कहते हैं? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- ब) वाक्य की परिभाषा लिखिए।
- क) प्रत्यय किसे कहते हैं? सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- ड) अर्थ के आधार पर वाक्य के प्रकार बताइए।
- इ) प्रत्यय के भेदों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
- ई) उपसर्ग के भेदों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।

प्र.३ निम्नलिखित में से किन्हीं दो की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

20

- अ) “कहत, नटत, रीझत खिझत, मिलत, खिलत, लजियात ।
भरे भौन में कहत हैं, नैननु हीं सब बात ॥
- ब) “बिगरी बात बने नहीं, लाख करो किन कोय ।
रहिमन फाटे दूध को, मथे न माखन होय ॥”
- क) “मैया मैं नही माखन खायौ ।
ख्याल परैं ये सखा सबै मिली मेरे मुख लपटायौ ॥
देखी तूही सींके पर भाजन उँचे धरि लटकायौ ।
तुही निरखि नान्हे कर अपनैं मैं कसै करि पायौ ॥
मुख दधि पोंधि बुद्धि इक कीन्हीं दोना पीठि दुरायो ।
डारि साँटि मुसुकाइ जसोदा स्यामहिं कंठ लगायौ ॥
बाल विनोद मोद मन मोस्यौ भक्ति प्रताप दिखायौ ।
सूरदास जसुमति को यह सुख सिब विरंचि नहिं पायौ ॥”

प्र.४ “पद्मावत में प्रेमतत्व की अभिव्यक्ति हुई है। पठित पदों के आधार पर स्पष्ट कीजिए।

20

- ७) एखाद्या व्यक्तीचे सखोल संशोधन म्हणजे ——— होय.
अ) प्रयोग ब) सहसंबंध अभ्यास
क) सर्वेक्षण ड) वृत्तेतिहास अभ्यास
- ८) ——— यांनी लढा किंवा पळा ही संकल्पना सर्व प्रथम स्पष्ट केली.
अ) लाझारस ब) वाल्टर कॅनन
क) झिम्बार्डो ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) स्व-सकल्पना म्हणजे काय?
- ब) कार्यक्लांती म्हणजे काय?
- क) सह-सहसंबंध अभ्यास पद्धती स्पष्ट करा.
- ड) वैफल्य म्हणजे काय?
- इ) समायोजन म्हणजे काय?
- ई) सर्वेक्षण म्हणजे काय?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) ताण सहनशीलता प्रभावित करणारे घटक स्पष्ट करा.
किंवा
ब) स्व-आदर भावाच्या विकासाबद्दल चर्चा करा.

प्र.४ संघर्षाचे प्रकार स्पष्ट करा.

୧୦

Day & Date: Monday, 20-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) What is self- concept?
 - b) What is burnout?
 - c) Explain correlation study method.
 - d) What is frustration?
 - e) What is adjustment?
 - f) What is survey?
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Explain stress tolerance factors.
- OR**
- b) Discuss about development of self-esteem.
- Q.4 Explain types of conflicts.** **10**

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Opt. English (Paper - III)
British Literature (BA221329)

Day & Date: Tuesday, 21-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) The Poem "One Day I Wrote Her Name" glorifies the _____ quality of love.
 - a) Temporary
 - b) Internal
 - c) External
 - d) Eternal
- 2) The west wind is the life breath of _____.
 - a) Autumn
 - b) Spring
 - c) Summer
 - d) Winter
- 3) _____ Was the beloved of John Keats.
 - a) Maud Gonne
 - b) Fanny Browne
 - c) Juliet
 - d) Mrs. Hardcastle
- 4) 'To His Coy Mistress' is a famous _____ poem.
 - a) Romantic
 - b) Hate ful
 - c) Love
 - d) War
- 5) The poet, John Donne, would like to make a pilgrimage to _____.
 - a) his wife
 - b) his relative
 - c) a church
 - d) a fair and beautiful woman
- 6) Lodowick refers _____ to Abigail.
 - a) an emerald
 - b) a diamond
 - c) a ruby
 - d) a pearl
- 7) Bernadine grieved by Abigail's death because _____.
 - a) She was Barab's heir
 - b) She dies a Virgin
 - c) He was loved very much with her
 - d) She was a sincere Christian
- 8) Mathias praises about _____ of Abigail's one of the qualities.
 - a) The wealth of father
 - b) the virtue
 - c) The integrity
 - d) The beauty

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is the message of the poem “Go and Catch the Falling star”?
 - b) How does the poet propose to appreciate the different parts of his beloved’s body?
 - c) Why did the poem P. B. Shalley called the ‘destroyer’ and ‘preserver’ to the west wind?
 - d) What is poetic justice? give same example.
 - e) What is difference between ‘Flat’ and ‘Round’ character?
 - f) Define the term ‘Confidant’.
- Q.3 Broad question. (Any One) 10**
- a) What are the major themes of the play ‘The Jew of Malta’ of Christopher Marlow.
- OR**
- b) Sketch the character of Abagail of the play “The Jew of Malta”
- Q.4 What are the characteristics of the Elizabethan Drama? Who were the Elizabethan dramatists? 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Sanskrit (Paper - III)
प्राचीन भारतीय विज्ञान प्राचीन भारतीय जलशासत् (BA221333)

वार, दिनांक: बुधवार, २२-०४-२०२६
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

०८

- १) बृहत्संहिता ग्रंथाचे लेखक ——— आहेत.
 अ) मोरोपंत ब) वरदराज
 क) बाणभट्ट ड) वराहमिहीर
- २) नैऋत्य दिशेची देवता/स्वामी ——— आहे.
 अ) नैऋती ब) यम
 क) इंद्र ड) अग्नि
- ३) जोतिषशास्त्र हे वेदांचे निर्मल ——— मानले आहे.
 अ) कर्ण ब) घ्राण
 क) चक्षू ड) मुख
- ४) अग्निवर्णा ——— चा प्रकार आहे.
 अ) जमिनीचा ब) पाण्याचा
 क) अग्निचा ड) वायुचा
- ५) मृग नक्षत्राचा काळ ——— आहे.
 अ) ७ जून ब) १० जुलै
 क) २ ऑगस्ट ड) २ सप्टेंबर
- ६) पाण्याला वेदांमध्ये ——— म्हणतात.
 अ) रेडा ब) गाय
 क) बैल ड) म्हैस

७) मिहिर म्हणजे ----.

अ) चंद्र

ब) सूर्य

क) बुध

ड) शनि

८) पञ्चनिमित्तैः ---- योजनं ।

अ) पञ्चदश

ब) दश

क) सहस्र

ड) शत

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (को. ४)

१२

अ) जलमापन पद्धती

ब) गारांची निर्मिती

क) पावसाची सूर्यनक्षत्रे

ड) जारज जीव

इ) उल्कापात व अशनी

ई) जमिनीचे प्रकार

प्र.३ दकार्गलाध्याय यावर टिप लिहा?

१०

किंवा

वराहमिहीरांनी बृहत्संहिता ग्रंथामध्ये केलेले मेघांचे वर्णन करा.

प्र.४ पावसाचा प्राचीन व अर्वाचीन सिद्धांत लिहा.

१०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Opt. ENGLISH (Paper - IV)
Indian Writing in English (BA221330)

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) In Rabindranath Tagor's poem 'Heaven of Freedom' whom does 'thee' refers to _____.
a) the poet
b) god
c) the people
d) the nature
- 2) The poem 'Krishna' is written by _____.
a) Sri Aurobindo
b) Toru Datt
c) Sarojini Naidu
d) Kamala Das
- 3) The poem 'A Letter to a Friend' presents a typically pair of _____.
a) father and mother
b) husband and wife
c) mother and son
d) All of the above
- 4) In 'Dawn at Puri', the widows are waiting to enter the great _____.
a) temple
b) church
c) village
d) mosque
- 5) _____ river mentioned in the poem 'From Homecoming'.
a) Vaikai
b) Ponniyar
c) Kaveri
d) Krushna
- 6) The play 'Kanyadaan' is a divided into _____.
a) three acts
b) two acts
c) four acts
d) five acts
- 7) In 'Kanyadaan' Jyoti is the wife of _____.
a) Anil
b) Anirudha
c) Prakash
d) Arun
- 8) In 'Kanyadaan' _____ writes autobiography.
a) Seva
b) Jyoti
c) Jayprakash
d) Arun Athawale

Q.2 Answer the following question. (Any Four) 12

- a) Discuss the central theme of the poem 'Heaven of Freedom'.
- b) What was the poet's mother last wish in the poem 'Dawn at Puri'?
- c) Draw the character sketch of Jyoti in 'Kanyadaan'.
- d) Discuss the inter-caste marriage conflict in the play 'Kanyadaan'.
- e) Write any three characteristic features of post-Independence Indian drama.
- f) Write a short note on Vijay Tendulkar's contribution to Indian Drama.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Write detailed note on the theme of the poem 'From Homecoming'.

OR

- b) Write a critical appreciation of the poem 'Dawn at Puri'.

Q.4 Answer the following question. 10

Discuss the various themes in the play 'Kanyadaan'.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Sanskrit (Paper - IV)
Karak Prakarana (BA221334)

वार, दिनांक : शुक्रवार, २४-०४-२०२६
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।

०८

१) स्वतंत्र ---- ।

अ) कर्ता	ब) कर्म
क) करण	ड) संप्रदान

२) तटः, तटी, तटम् या ठिकाणी ---- मात्रे प्रथमा होते.

अ) वचन	ब) लिंग
क) परिमाण	ड) मात्रा

३) व्याकरणस्य भाष्यकारः ---- मुनि वर्तते।

अ) वररुची	ब) कात्यायन
क) पंतजलि	ड) पाणिनी

४) कर्तुः ---- कर्म।

अ) इप्सिततमं	ब) साधकं
क) संबंध	ड) आधार

५) पुढीलपैकी ही ---- कारक विभक्ती नाही.

अ) तृतीया	ब) पंचमी
क) षष्ठी	ड) द्वितीया

६) चतुर्थी विभक्ती कृते ---- कारकम् अस्ति।

अ) अधिकरण	ब) संप्रदान
क) अपादान	ड) कर्म

७) गायकः गीतम् गायती या ठिकाणी गीतम् हे ---- आहे.

अ) अधिकरण	ब) संप्रदान
क) अपादान	ड) कर्म

- ८) अभि + नि + विष धातूच्या ---- याला कर्म संज्ञा होते.
अ) आधार ब) साधक
क) मार्ग ड) काल

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (कोणत्याही चार)

१२

टिपा लिहा.

- अ) अपादाने पंचमी
ब) संप्रदान
क) सूत्र
ड) भाष्य
इ) अकथित कर्म
ई) विभक्ती

प्र.३ अ) अधोनिर्दिष्टानि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (कोऽपि २)

03

- १) कर्तृकरणयोः तृतीया
- २) कर्तुरिप्सितमं कर्म ।
- ३) संबोधने च
- ४) स्पृहेरिस्पतिमं

ब) अधोनिर्दिष्टानि वाक्याणि स्पष्टीकुरुत (कोऽपि १)

08

- १) भित्रार्थाणां भय हेतुः ।
- २) येनाङ्गविकारः ।

प्र.४ अधोनिर्दिष्टेषु पद्येषु कारकाणि लिखत ।

୧୦

(खालील पद्यातील कारके ओळखा.)

- अ) स्थितः स्थितामुच्चलितः प्रयातां निषेदुषीमासन बन्धधीरः ।
जलभिलाषी जलमाददानां छायेव तां भूपतिरन्वगच्छत ॥
- ब) स न्यस्तचिन्हामपि राजलक्ष्मी तेजोविशेषानुमितां दधानः ।
आसीदना विष्कृतदान राजिरन्तर्मदावस्थ इव द्विपेन्द्रः ॥
- क) सञ्चारपूतानि दिगन्तराणि कृत्वा दिनान्ते निलयाय गन्तुम् ।
पचक्रमे पल्लवरागताम्रा प्रमा पतंगस्य मुनेश्च धेनुः ॥
- ड) सः कीचकैर्मरुत पूर्णरन्ध्रैः कजभिदपादितवंशकृत्यम् ।
शुश्राव कुञ्जेषु यशः स्वमुचैरुद गीयमानं वनदेवताभिः ॥

८) सकाम कर्म हा ---- चा एक मार्ग आहे.

અ) અર્થ

ब) काम

क) अर्थ आणि काम

ੳ) ਮੋਖ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

১২

अ) सद्विच्छा म्हणजे काय?

ब) ऋतसंकल्पना स्पष्ट करा.

क) ऋणाचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) धर्माचा उद्देश स्पष्ट करा.

इ) संचित कर्म म्हणजे काय?

ई) सहजपृवृत्ती संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ अ) भारतीय नितीशास्त्राची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

१०

किंवा

ब) बौद्धांचा अष्टांग मार्ग स्पष्ट करा.

प्र.४ धर्म, अर्थ काम आणि मोक्ष पुरुषार्थ स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Philosophy (Paper - III)
Indian Ethics (BA221355)

Day & Date: Saturday, 25-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ evaluates human actions.
 - a) Economics
 - b) Psychology
 - c) Aesthetics
 - d) Ethics
- 2) live attachment life is called _____.
 - a) Sakam karma
 - b) Nishkam karma
 - c) Vishesh karma
 - d) Samany karma
- 3) _____ is the science of the highest good involved in life.
 - a) Logic
 - b) Ethics
 - c) Mathematics
 - d) Statistics
- 4) Reflective moral concepts are _____.
 - a) Changeable
 - b) Constant
 - c) Illogical
 - d) None of these
- 5) _____ is the second noble truth.
 - a) Dukhh
 - b) Dukhhkarana
 - c) Dukhhnirodha
 - d) Dukhhnirodhmarga
- 6) Customary moral concepts are _____.
 - a) Changeable
 - b) Constant
 - c) Logical
 - d) None of these
- 7) Ashtangmarg is a way of _____.
 - a) Happiness
 - b) Nirvana
 - c) Success
 - d) None of these
- 8) Sakama karma is a way of _____.
 - a) Artha
 - b) Kama
 - c) Artha and Kama
 - d) Moksha

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) What is will?
 - b) Explain the concept of Rta?
 - c) Explain the kinds of Rna.
 - d) Explain the goal of religion.
 - e) What is Sanchit Karma?
 - f) Explain the concept of Instinct.
- Q.3 a) Explain the characteristics of Indian ethics. 10**
- OR**
- b) Explain eight fold path by Buddhism.**
- Q.4 Explain Dharma. Artha, Kama and Moksha purusharthas. 10**

- ७) 'व्यक्तिमत्त्व म्हणजे स्वतःची भूमिका' असा अर्थ — काळात उदयास आला.
- अ) वैदिक ब) ब्राह्मण
क) रोमन ड) इस्लामिक
- ८) — हे व्यक्तिवर्तनाचा वस्तुनिष्ठपणे व वैज्ञानिक पध्दतीने अभ्यास करते.
- अ) तत्त्वज्ञान ब) तर्कशास्त्र
क) मानसशास्त्र ड) समाजशास्त्र

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) शैक्षणिक मानसशास्त्राचे स्वरूप लिहा.
- ब) अध्ययनाचे तीन नियम सांगा.
- क) बुद्धीगुणांकाची वैशिष्ट्ये कोणती?
- ड) अध्ययनावर परिणाम करणारे कोणतेही तीन घटक सांगा.
- इ) प्रायोगिक अभ्यास पद्धतीचे कोणतेही तीन फायदे लिहा.
- ई) मानसिक वयाची संकल्पना सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) चांगल्या व्यक्तिगत अभ्यासपद्धतीची वैशिष्ट्ये कोणती? व्यक्तिगत अभ्यास पद्धतीचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) अध्ययन संक्रमण म्हणजे काय? अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार कोणते? अध्ययन संक्रमणाचे शैक्षणिक महत्त्व लिहा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

व्यक्तिमत्त्व विकासावर परिणाम करणारे घटक कोणते?

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Education (Paper - III)
Educational Psychology (BA221353)

Day & Date: Saturday, 25-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Intelligence theory put forward by _____ is called as ‘Two Factor theory’.

a) Guilford	b) Spearman
c) Thomson	d) Thorndike
- 2) Intelligence is created by nine ‘Primary Mental Abilities’ is stated by _____.

a) Thurstone	b) Spearman
c) Thorndike	d) Thomson
- 3) _____ stated the ‘Trial & Error’ theory of learning.

a) Peterson	b) Kohler
c) Pavlov	d) Thorndike
- 4) Psychology is a _____ science.

a) Positive	b) Normative
c) Basic	d) None of these
- 5) _____ is said that ‘any change in behavior is called learning’.

a) Garret	b) Guilford
c) Woodworth	d) Ross
- 6) The important biological factor affecting personality is _____.

a) Hormones	b) Differentiability
c) Interest	d) Body structure
- 7) ‘Personality is one’s role’ this meaning was invented in _____ period.

a) Vedic	b) Brahmanic
c) Roman	d) Islamic
- 8) _____ studies the behavior of an individual objectively and scientifically.

a) Philosophy	b) Logic
c) Psychology	d) Sociology

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Write down the nature of educational psychology.
- b) State the three laws of learning.
- c) Which are the characteristics of intelligence quotient?
- d) State any three factors affecting on learning.
- e) Write any three merits of experimental method.
- f) State the concept of Mental Age.

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) What are the Characteristics of good case study method? Explain the merits and demerits of case study method.

OR

- b) What is meant by transfer of learning? What are the types of transfer of learning? Write the educational importance of transfer of learning.

Q.4 Answer the following question in detail. 10

Which are the factors affecting on personality development?

- ७) — हा प्रसिध्द पंडीत यादवांच्या दरबारात होता.
अ) दंडी ब) हेमाद्री
क) गुणाढय ड) कालिदास
- ८) अल्लाउद्दिन खिलजीच्या आक्रमणामुळे — सत्तेचा न्हास झाला.
अ) चालुक्य ब) कलचुरी
क) वाकाटक ड) यादव

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) पहिल्या विक्रमादित्याची राजकीय कामगिरी विशद करा.
- ब) कल्याणीच्या सोमेश्वर पहिल्याच्या योगदानाची चर्चा करा.
- क) पल्लव राजा नरसिंह वर्मनची कामगिरी सांगा.
- ड) कृष्ण पहिल्याचे राजकीय व सांस्कृतिक योगदान स्पष्ट करा.
- इ) यादव राजा रामचंद्र देवराय याचे योगदान सांगा.
- ई) हेमाद्री पंडीताचे योगदान सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) चालुक्य राजा दुसऱ्या पुलकेशीची राजकीय कामगिरीची चर्चा करा.
किंवा
ब) राष्ट्रकुट राजा अमोघवर्षाची राजकीय व सांस्कृतिक कामगिरी विशद करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

प्राचीन भारतातील चोलांचे ग्रामीण प्रशासन स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Ancient Indian History and Culture (Paper - III)
History of Ancient India (650 A.D. to 1200 A.D.) (BA221351)**

Day & Date: Saturday, 25-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

08

- 1) Chalukya King Pulkeshi- I destroyed _____ dynast and situated Chalukya dynasty of Badami.

a) Chalukya	b) Chola
c) Kadamb	d) Rashtrakut
- 2) _____ Chinese traveler visited in Chalukya courts.

a) Fahian	b) Hue-on-Tsang
c) Isting	d) None of these
- 3) _____ was the founder king of Pallav Kingdom.

a) Danti Varman	b) Nandi Varman
c) Sinh Vishnu	d) Sinh Varaman
- 4) _____ village administration was very developed in Ancient History of South India.

a) Cher	b) Chola
c) Pallav	d) Pandya
- 5) _____ king of Rashtrakut has built the famous Kailash temple at Ellora.

a) Amoghvarsh	b) Krishana- I
c) Krishna – II	d) Govind – III
- 6) The Rashtrakut King Amaghavarsh wrote _____ book.

a) Harivijay	b) Kavirajmarga
c) Mitakashra	d) Shakuntal
- 7) _____ was the famous Pandit Yadavs courts.

a) Dandi	b) Hemadri
c) Gunadya	d) Kalidas
- 8) _____ dynasty was declined because of Allauddhin Khilaji attack.

a) Chalukya	b) Kalchuri
c) Vakatak	d) Yadav

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Describe the political contribution of Vikramaditya.
 - b) Discuss the contribution of Someshwar- I in Kalyani dynasty.
 - c) State the contribution of Pallav King Narsinhvarman.
 - d) Explain the political and cultural contribution of king Krishna- I.
 - e) State the contribution of Yadav king Ramchandra Devraya.
 - f) State the contribution of Hemadri Pandit.
- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- Discuss the political contribution of the Chalukya King Pulkeshi- II.
- OR**
- Describe the political and cultural contribution of Rashtrakut King Amoghavarsha.
- Q.4 Broad Answer Question.** **10**
- Explain the rural administration of Chola's in Ancient India.

- c) बिगर शेती व्यवसाय हे ——— समाजाचे वैशिष्ट्य आहे.
- अ) आदिवासी ब) ग्रामीण
- क) नागरी ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) नागरी समाजातील परिवर्तन
ब) संघर्ष सिद्धांत
क) स्वातंत्र्योत्तर कालखंडातील भारतीय समाजाची जडणघडण थोडक्यात स्पष्ट करा.
ड) ब्रिटिश कालखंडातील भारतीय समाजाची जडणघडण
इ) संयुक्त कुटुंबाची वैशिष्ट्ये
ई) वर्ग व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) आदिवासी समाज म्हणजे काय सांगून आदिवासी समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) जातीची व्याख्या देऊन जातीचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

- ग्रामीण समाजाची व्याख्या देऊन ग्रामीण समाजाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Set

P

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Sociology (Paper - III)
Indian Society Structure and Change (BA221345)**

Day & Date: Monday, 27-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- Theory of class conflict is propounded by _____.
 - Mertin
 - Max Weber
 - Marton
 - Durkheim
- Joint family is the characteristics of _____ society.
 - Rural
 - Urban
 - Industrial
 - None of above
- Social changes during British period _____.
 - Religious
 - Involuntary
 - Open
 - Genetic
- Women had right of upnayan in _____ period.
 - Vedic
 - Post Vedic
 - British
 - Moghal
- Rural society was based on _____.
 - Marriage system
 - Caste system
 - Public opinion
 - Secondary Relations
- _____ created the status of women started declining.
 - Smruti
 - Vedik
 - Britis
 - Modhal
- Self dependency is the characteristics of _____ Society.
 - Tribal
 - Urban
 - Doth
 - Rural
- Non farming business is the characteristics of _____ society.
 - Tribal
 - Rural
 - Urban
 - None of above

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Changes in urban society
 - b) Conflict theory
 - c) Briefly explain formation of Indian society in post independence period.
 - d) Formation of Indian society in British period.
 - e) Characteristics of joint family.
 - f) Characteristics of class.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Define travel society and explain its characteristics.
- OR**
- b) Define cast and explain changing nature of caste system.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Define the rural society and explain its characteristics.

- ८) ——— च्या दृष्टीकोनातून संख्येचे सीमित आणि असीमित असे दोन प्रकार पडतात.
अ) पायथागोरस	ब) व्हेन
क) पोलिश	ड) हायडेगर

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) आयोनियन तत्त्वज्ञांची नावे द्या.
- ब) सोफीस्ट या शब्दाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- क) पायथागोरसची तात्त्विक विचारसरणी स्पष्ट करा.
- ड) आकार आणि द्रव्य म्हणजे काय?
- इ) नुस म्हणजे काय?
- ई) सोफिस्टांची विचारसरणी स्पष्ट करा.
- प्र.३ अ) प्राचीन ग्रीक तत्त्वज्ञानाचा वैज्ञानिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा. १०
- किंवा**
- ब) सॉक्रेटीसचा नैतिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- प्र.४ प्लेटोच्या आयडिया (कल्पना) सिद्धांतावर ॲरिस्टॉटलने केलेली टीका स्पष्ट करा. १०

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Philosophy (Paper - IV)
Ancient Greek Philosophy (BA221356)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) Water is the causative factor of the world, by _____.
a) Plato
b) Marx
c) Thales
d) Hume
- 2) According to Socrates, Philosophy is the search for _____.
a) Truth
b) False
c) Sorrow
d) None of these
- 3) 'Continuous flow theory' presented by _____.
a) Heraclitus
b) Democritus
c) Leucippus
d) Parmenides
- 4) Plato's method is _____ method.
a) Dualistic
b) Non-dualistic
c) Materialistic
d) None of these
- 5) According to Socrates, 'Virtue is _____'.
a) Inconsistency
b) Vague
c) Knowledge
d) Error
- 6) _____ thinkers are also called Ionian.
a) Milesians
b) Russian
c) American
d) German
- 7) According to Pythagoras, _____ is basic principle of the world.
a) Air
b) Water
c) Fire
d) Number
- 8) According to _____ there are Limited and Unlimited kinds of Number.
a) Pythagoras
b) Venn
c) Polish
d) Heidegger

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Give the names of Ionian philosophers.
 - b) Explain the meaning of Sophists.
 - c) Explain philosophical ideology of Pythagoras.
 - d) What is Form and Matter?
 - e) What is Nous?
 - f) Explain Sophist's ideology.
- Q.3 Explain the scientific views of ancient Greek philosophy.** **10**
- OR**
- Explain ethical views of Socrates.
- Q.4 Explain critics of Plato's theory of ideas by Aristotle.** **10**

८) मुस्लीमकालीन शिक्षण व्यवस्थेमध्ये ---- शिक्षण सक्तीचे केले होते.

- अ) सांस्कृतिक ब) धार्मिक
क) लष्करी ड) व्यावसायिक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) पूर्व वैदिक काळातील शिक्षणाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) इस्लामिक काळातील शिक्षणाचे प्रकार सांगा.
क) बौद्ध काळातील शिक्षणाचे प्रकार सांगा.
ड) पूर्व वैदिक शिक्षणातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
इ) तक्षशीला विद्यापीठाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
ई) नालंदा विद्यापीठाची कोणतेही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) ब्राम्हण काळातील शिक्षणाची तत्त्वे वर्णन करा.

किंवा

- ब) भारतातील इस्लामिक काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

୧୦

- बौद्ध काळातील शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:

March/April – 2026

Opt. Education (Paper - IV)

Education in Ancient and Mediaeval India (BA221354)

Max. Marks: 40

Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Instructions: 1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) The Vedic education system is supposed as _____.
a) Vidyalaya b) University
c) Ashram d) Gurukul
- 2) _____ was the main feature of ‘Takshashila University’.
a) Equality in education b) Multifaceted curriculum
c) Management d) Teaching methods
- 3) The administration chief of _____ university is known as ‘Bhikshu Mahasthaveer’.
a) Kashi b) Vikramsheela
c) Takshashila d) Nalanda
- 4) The higher education in Islamic period was given in _____.
a) Maqtab b) Madarsa
c) Gurukul d) Sangha
- 5) The primary education in Buddhist period was given through _____ language
a) Pali & Ardhamagadhi b) Pali & Sanskrit
c) Sanskrit & Prakrit d) Pali & Prakrit
- 6) There was special importance to the _____ objective of education in Pre-Vedic Era.
a) Self – control b) Self- expression
c) Self- discipline d) Physical development
- 7) In _____ education system admission was not given on caste basis but on qualities of students.
a) Pre-Vedic b) Brahmanic
c) Buddhist d) Islamic

- 8) In Islamic education system _____ education was made compulsory.
- a) Cultural
 - b) Religious
 - c) Military
 - d) Vocational

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Explain any three characteristics of education in Pre-Vedic period.
- b) State the types of education in Islamic Period.
- c) State the types of education in Buddhist Period
- d) Explain the role of teacher in Pre-Vedic education.
- e) Explain any three characteristics of 'Takshsheela University'.
- f) Explain any three characteristics of 'Nalanda University'

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) Describe the principles of education in Brahmanic period.

OR

- b) Explain the characteristic of Islamic Period in India.

Q.4 Answer the following question in detail. 10

Explain in detail the characteristics of education in Buddhist period.

८) सती प्रथा ——— काळात लोकप्रिय झाली.

अ) वेद

ब) स्मूर्ती

क) सातवाहन

ड) गुप्त

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) पंत्रत्रय संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) वर्णपद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) ब्रह्मचर्याश्रमची माहिती लिहा.

ड) गुरुकुल शिक्षण पद्धतीतील गुरु—शिष्य संबंध स्पष्ट करा.

इ) वल्लभी विद्यापीठाची माहिती लिहा.

ई) प्राचीन भारतीय स्त्रियांचे सामाजिक स्थान थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) प्राचीन भारतीय वर्णपद्धतीतील चार वर्णांची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

ब) प्राचीन भारतीय विद्यापीठीय शिक्षण पद्धती याविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

स्त्रीधन म्हणजे काय? प्राचीन भारतीय स्त्रियांचे शैक्षणिक व विवाह विषयक अधिकार लिहा.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Ancient Indian History & Culture (Paper - IV)
History of Social Institutions in Ancient India (BA221352)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.**08**

- 1) According to Indian philosophy there are _____ purusharth.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Six
- 2) _____ Was said that Earth and Kam purusharth can also be achieved from Dharma.
 - a) Maharishi Vyas
 - b) Vatsayan
 - c) Koutilya
 - d) Maharishi Valmiki
- 3) Studies, teaching were activities of _____ Varna.
 - a) Kshatriya
 - b) Vaishya
 - c) Brahman
 - d) Shudra
- 4) _____ is the foundation of the future.
 - a) Vanprathashram
 - b) Brahmacharyashram
 - c) Sannyasashram
 - d) Gruhashthashram
- 5) In ashram system Education of Vedas was given in _____ place.
 - a) Agnisthan
 - b) Bhahmsthan
 - c) Vishnusthan
 - d) Garudsthan
- 6) The area of the _____ University library in ancient India is known as Dharma Ganj.
 - a) Kashi
 - b) Nalanda
 - c) Taxshila
 - d) Vallabhi
- 7) It is mentioned that _____ composed some suktas of the Rig-Veda.
 - a) Draupadi
 - b) Lopamudra
 - c) Sulabha
 - d) Prabhavati Gupta
- 8) Sati practice became popular during _____ period.
 - a) Vedic
 - b) Smurti
 - c) Satavahana
 - d) Gupta

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain the pancharuna concept
 - b) Explain the characteristics of varna system.
 - c) Write the information about Brahmacharyasram.
 - d) Explain the Guru and disciple relationship in the Gurukul system of education.
 - e) Write the information about Vallabhi University.
 - f) Explain the social position of ancient Indian women in short.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- Explain the functions of the four Varna's in the Ancient Indian Varna system.
- OR**
- Write detailed information about ancient Indian University education system.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- What is Stridhan? Write the educational and marital rights of ancient Indian women.

८) सामाजिक समस्याविषयक सांस्कृतिक पाश्चायन दृष्टिकोन कोणी मांडला?

अ) सिमेल

ब) ऑगबर्न

क) मौर्स

ਡ) ਵਰੀਲ ਸਰਵ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) मादक पदार्थांचे प्रकार सांगा.

ब) मादक पदार्थ व्यसनाची कारणे स्पष्ट करा.

क) वेश्याचे प्रकार सांगा.

ड) मादक पदार्थ व्यसनाच्या समस्येवर उपाय सुचवा

इ) सामाजिक समस्यांच्या अभ्यासाचे दृष्टीकोन विशद करा.

ई) दारिद्र्याचे समस्येवर उपाय सुचवा.

प्र.३ अ) सामाजिक समस्येचा अर्थ सांगून सामाजिक समस्येची कारणे स्पष्ट करा.

୧୦

किंवा

ब) दारिद्र्य म्हणजे काय सांगून दारिद्र्याचे दुष्परिणाम विशद करा.

प्र.४ वेश्या व्यवसायाची प्रमुख कारणे सांगून वेश्या व्यवसायाच्या समस्येवर उपाय सुचवा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Opt. Sociology (Paper - IV)
Social Problems in India (BA221346)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. **08**

- 1) Which of the following is a characteristic of a social problem?
 - a) Culture
 - b) Social Relativity
 - c) Education
 - d) Religion
- 2) Who introduced the concept of Anomie?
 - a) Ogburn
 - b) Simmel
 - c) Durkheim and Merton
 - d) Marx
- 3) A person whose income is less than minimum subsistence income comes under the concept of _____.
 - a) Absolute poverty
 - b) Relative poverty
 - c) Relative and absolute poverty
 - d) None of these
- 4) The beggar's problem which increases due to _____.
 - a) Naxalism
 - b) Poverty
 - c) AIDS
 - d) None of these
- 5) Which drug is produced from the leaves of the coca plant?
 - a) Opium
 - b) Charas
 - c) Kokim
 - d) Brown sugar
- 6) _____ is the main cause of drug addiction.
 - a) Crime
 - b) Mental stress
 - c) Corruption
 - d) All of the above
- 7) Which of the following are types of prostitutes?
 - a) Covert prostitute
 - b) Call girl
 - c) Open prostitute
 - d) All of the above
- 8) Who introduced the Cultural Lag approach to social problems?
 - a) Simmel
 - b) Ogburn
 - c) Marx
 - d) All of the above

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a)** State the types of drugs.
 - b)** Explain the causes of drug addiction.
 - c)** State the types of prostitution.
 - d)** Suggest solutions to the problem of drug addiction.
 - e)** State the approaches to the study of social problems.
 - f)** Propose a solution to the problem of poverty.
- Q.3 a) Define social problem and its causes. 10**
- OR**
- b) Define poverty and explain its consequences.**
- Q.4 State the main causes of prostitution and suggest solutions. 10**

- ७) 'खेड्याकडे चला' हा संदेश — यांनी दिला.
अ) इंदिरा गांधी ब) लोकमान्य टिळक
क) महात्मा गांधी ड) राजा राममोहन रॉय
- ८) समाजामध्ये नेत्याचे — हे शुद्ध प्रकारचे असावे.
अ) चारित्र्य ब) आर्थिक स्थिती
क) विचार ड) कपडे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) नेतृत्वाची पद्धती सांगा.
- ब) व्यक्तिमत्व विकासावर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- क) प्राथमिक माहिती म्हणजे काय आणि त्याचे उदाहरण लिहा.
- ड) सामाजिक सर्वेक्षणाच्या मर्यादा लिहा.
- इ) मानवी विकासाच्या अवस्था लिहा.
- ई) नेत्याची कार्ये लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) व्यक्तिमत्त्व विकासाचे पैलू स्पष्ट करा.
किंवा
ब) द्वितीयक माहिती संकलनाचे स्त्रोत स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

୧୦

रा.से.यो. अंतर्गत दत्तकखेडे योजनेचे ध्येय व उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. National Service Scheme (Paper - III)
N.S.S. (BA221341)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks with appropriate words those are given below. 08

- 1) Data collection is the _____ stage of survey.

 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Last
- 2) “_____” word comes from Latin word 'Persona'.

 - a) Person
 - b) Personality
 - c) Process
 - d) Programme
- 3) Four aspect of development those are _____ Mental, Moral and Social.

 - a) Economic
 - b) Physical
 - c) Process
 - d) Programme
- 4) ‘Auto-biography’ is a _____ type of data.

 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Public
 - d) Personal
- 5) The N.S.S. special camp is held for _____ days.

 - a) 7
 - b) 8
 - c) 9
 - d) 10
- 6) _____ percentage of women leadership is found in rural government.

 - a) 23
 - b) 33
 - c) 43
 - d) 53
- 7) _____ gave a message of ‘Go to Village’.

 - a) Indira Gandhi
 - b) Lokmanya Tilak
 - c) Mahatma Gandhi
 - d) Raja Ram Mohan Roy
- 8) Leaders _____ should be clean in the society.

 - a) Character
 - b) Economics Status
 - c) View
 - d) Cloths

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a)** State the Concept of Leadership.
 - b)** State the factor are affecting on personality development.
 - c)** Definition of Primary data and their write the example.
 - d)** Write the Limitation of Social survey.
 - e)** Write the Step of Human development.
 - f)** Write the Functions of Leader.
- Q.3 Write answer to broad question. (Any One) 10**
- a)** Explain the aspects of personality development.
- OR**
- b)** Explain the Source of Secondary data.
- Q.4 Write answer to broad question. (Any One) 10**
- Explain the aims and objectives of village adoption programme in N.S.S.

- ७) स्वातंत्र्य म्हणजे बंधनांचा अभाव ———— असे यांनी म्हटले आहे.
अ) हॉब्स ब) टी. एच. ग्रीन
क) लास्की ड) ऑरीस्टॉटल
- ८) ——— समता म्हणजे देशातील प्रत्येक नागरिकाला राज्यकारभारात सहभागी होण्यासाठी समान संधी उपलब्ध करून देणे होय.
अ) राजकीय ब) सामाजिक
क) आर्थिक ड) प्रशासकीय

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राष्ट्र निर्मितीचे आवश्यक घटक
ब) न्यायचे प्रकार
क) राज्य व राष्ट्र यातील फरक
ड) आदर्शवादी दृष्टिकोन
इ) सिध्दांतांचे महत्त्व
ई) समतेचे प्रकार

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) सार्वभौमत्व म्हणजे काय? सार्वभौमत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) स्वातंत्र्य म्हणजे काय? स्वातंत्र्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

राज्य संकल्पनेची व्याख्या स्पष्ट करुन राज्य निर्मितीच्या आवश्यक घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Political Science (Paper - III)
Basic Concept in Political Science (BA221349)**

Day & Date: Saturday, 02-05-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The word Nation is derived from the _____ word Natus.

a) Greek	b) Latin
c) French	d) English
- 2) In Kautilya's book _____ the week of the kingdom, is explained.

a) Mahabharata	b) Ramayana
c) Economics	d) Political Science
- 3) Many authoritarian theories of sovereignty were put forward by _____.

a) Prof. Lasky	b) John Austin
c) Thomas Hobbes	d) Bentham
- 4) In a democracy _____ is sovereign.

a) Bureaucracy	b) Political parties
c) People	d) Governance
- 5) The empirical approach to political theory is called _____ approach.

a) Absolute	b) Epistemological
c) Valuable	d) Anarchist
- 6) According to _____, the concepts of freedom and equality are contradictory.

a) Lord Acton, Talkwheel	b) T. H. Green
c) Laski	d) Aristotle
- 7) Freedom means lack of restrictions by _____.

a) Hobbes	b) T. H. Green
c) Laski	d) Aristotle
- 8) _____ Equality means providing equal opportunity to every citizen of the country to participate in governance.

a) Political	b) Social
c) Economic	d) Administrative

- Q.2 Write short notes. (Any Four)** **12**
- a) Essential elements of Nation Concept
 - b) Types of Justice
 - c) Difference between State and Nation
 - d) Idealistic approach
 - e) Importance of Theories
 - f) Types of Equality
- Q.3 Broad answers question. (Any One)** **10**
- a) What is Sovereignty? Explain the characteristics of Sovereignty.
- OR**
- b) What is freedom? Explain the types of freedom.
- Q.4 Explain the definition Concept of state and explain the essential elements of state formation.** **10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. National Service Scheme (Paper - IV)
N.S.S. (BA221342)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) ——— हे जागतिक तापमान वाढीचे प्रमुख कारण आहे.
 अ) कार्बन-डाय-ऑक्साइडचे वाढते प्रमाण
 ब) वाढते पर्जन्य
 क) दुष्काळ
 ड) लोकसंख्या वाढ
- २) स्वयं बचत गट ही योजना सर्वप्रथम ——— या देशात सुरु झाली.
 अ) भारत
 ब) पाकिस्तान
 क) बांगलादेश
 ड) श्रीलंका
- ३) जगात २१ मार्च हा ——— दिवस म्हणून साजरा केला जातो.
 अ) जागतिक पर्यावरण
 ब) जागतिक वन
 क) जागतिक ओझोन
 ड) जागतिक लोकसंख्या
- ४) ——— पद्धतीमध्ये विशिष्ट कार्याकडे दुर्लक्ष होते.
 अ) सामाजिक
 ब) आर्थिक
 क) गट
 ड) वैयक्तिक
- ५) जलसंवर्धन कायदा ——— मध्ये अस्तित्वात आला.
 अ) १९७४
 ब) १९७२
 क) १९९०
 ड) १९९२
- ६) ——— म्हणजे आपल्या अपेक्षित उद्दिष्टापर्यंत यशस्वीपणे कमीत कमी वेळेत पोहोचणे होय.
 अ) नियोजन
 ब) व्यवस्थापन
 क) विकास
 ड) मूल्यमापन

- ७) प्रशिक्षण ही नियोजन प्रक्रियेची ——— पायरी आहे.
अ) पहिली ब) दुसरी
क) तिसरी ड) चौथी
- ८) ——— या सामाजिक कार्यात वैयक्तिक इच्छेला महत्त्व नसते.
अ) गट ब) वैयक्तिक
क) सामाजिक ड) आर्थिक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सामाजिक वनीकरणाची आवश्यकता काय आहे?
- ब) आपत्ती व्यवस्थापनाच्या प्रक्रिया लिहा.
- क) जागतिक तापमान वाढीचे कारणे सांगा.
- ड) राष्ट्रीय सेवा योजनातील कार्यक्रम नियोजनाचे महत्त्व लिहा.
- इ) वैयक्तिक सामाजिक पद्धतीच्या मर्यादा लिहा.
- ई) दुष्काळ प्रवण अवर्षणग्रस्त कार्यक्रमाचे धोरण व संरचना लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) 'रोजगार हमी योजना' यावर वृत्तांत लिहा.
किंवा
ब) पर्यावरण संरक्षण कायदा १९८६ स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

कार्यक्रम नियोजनाची विविध टप्पे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. National Service Scheme (Paper - IV)
N.S.S. (BA221342)

Day & Date: Monday, 04-05-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) _____ is a major reason of Global Warming?
 - a) Increasing CO₂
 - b) Increasing Rainfall
 - c) Drought
 - d) Growth Population
- 2) Self Saving Group is scheme first started in country.
 - a) India
 - b) Pakistan
 - c) Bangladesh
 - d) Shrilanka
- 3) 21 March is celebrated as _____ day in the world.
 - a) World Environment
 - b) World Forest
 - c) World Ozone
 - d) World Population
- 4) _____ in methods tend to neglect specific tasks.
 - a) Social
 - b) Economic
 - c) Group
 - d) Individual
- 5) Water Protection Act was introduced in _____.
 - a) 1974
 - b) 1972
 - c) 1990
 - d) 1992
- 6) _____ means successfully reaching your target in the shortest possible time.
 - a) Planning
 - b) Management
 - c) Development
 - d) Evaluation
- 7) The _____ stage of prorgamme planning is Training.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 8) In _____ Social work personal interest has no value.
 - a) Group
 - b) Individual
 - c) Social
 - d) Economic

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) What is need of Social Forestry?
 - b) Write the Process of Disaster Management.
 - c) State the Causes of Global Warming.
 - d) Write the Importance of Programme Planning in N.S.S.
 - e) Write the limitations or problems of individual social work.
 - f) Write the Policy and Structure of D.P.A.P.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Write the brief note on 'Employment Guarantee Scheme'.
- OR**
- b) Explain the Environment Protection Acts-1986.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Explain the Stages of programme planning.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2026
Opt. Persian (Paper - III)
Persian Prose (BA221331)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل الفاظ کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) حکایت "روباہے درپیشہ می رفت" ----- تصنیف سے ماخوذ ہے۔

(A) سیاست نامہ	(B) انوارِ سہیلی
(C) اسرارِ خودی	(D) شاہنامہ اسلام

(2) کر نکا و دم نکا و د ----- کے نام ہیں۔

(A) بکریوں	(B) بھیڑیوں
(C) لومڑیوں	(D) بلیوں

(3) چڑیوں کا جوڑا ----- کے ظلم سے تنگ آچکا تھا۔

(A) شتر مرغ	(B) شاہین
(C) ہد ہد	(D) باز

(4) ----- یہ تصنیف صرف ایرانی قوم کے لیے نہیں بلکہ پورے عالم انسانیت کے لیے ہدایت کا سرچشمہ ہے۔

(A) رہبر نژاد نو	(B) گلستان سعدی
(C) بوستان سعدی	(D) رموز بے خودی

(5) نصر اللہ کا ہرات میں ----- پیشہ تھا۔

(A) تجارت	(B) بادرچی
(C) حمال	(D) نمیر گیری

(6) سفر کے دوران موسیٰؑ کی ملاقات ----- سے ہوئی تھی۔

(A) یونسؑ	(B) جرجیسؑ
(C) نوحؑ	(D) خضرؑ

(7) واقعہ خود کشی۔۔۔۔۔ کا تحریر کردہ ہے۔

- (A) علی اصغر
(B) محمد حجازی
(C) سعید نفیسی
(D) واعظ کاشفی

(8) سوداگر نے امنٹ کے طور پر سو من لوہا۔۔۔۔۔ کے پاس رکھا تھا۔

- (A) بھائی
(B) دوست
(C) قاضی
(D) لوہار

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) انگریزوں نے ہرات پر قبضہ کیا تو اس کا نصر اللہ پر کیا اثر ہوا؟
- (2) حکایت روباہے درپیشہ می رفت سے کیا سبق حاصل ہوتا ہے؟
- (3) رہبر نژاد نو کا تعارف بیان کیجیے۔
- (4) ساتویں صدی ہجری میں فارسی علم و ادب کے ہندوستان پر کیا اثرات ہوئے؟
- (5) خضرؑ نے کشتی کا تختہ کیوں اکھارا تھا؟
- (6) مصنف نے خود کشی کرنے والے دوست کو خود کشی کرنے سے پہلے کیا کرنے کا مشورہ دیا؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

چون ستارہ دولت اکبر و قدرت و مکت و جاہ و جلال با وج کمال رسید دست عطا بخش اد باعث شد کہ سیل شعراء
سخنوران از بلاد ایران احرام طواف و اگرہ را بستہ در آن دیار ریح اقامت افکندند۔ او بشعر فارسی رغبت و میل
فراوان داشتہ و از خود دی اشعار و ابیات روایت کردہ اند۔ از جملہ این رباعی متراذ از دست کہ حاکی از تاثرات
نہانی و میل و شوق دی بوطن قدیم او (آسیا میر کزی) می باشد،
عمرم ہمہ در فراق و ہجران بگذشت، در رنج و ستم
این عمر گران مایہ چہ ارزان بگذشت، در رنج و ستم
عمری کہ بشد صرف سمر قد و ہری، بانیش و طرب
افسوس کہ در آگرہ و ایران بگذشت، باغصہ باغم

(ب)

1 روزی یکی از خوانین ہرات نصر اللہ را خواست و باد گفت: نصر اللہ تو دیگر پیر شدہ ای و قوہ کار کردن نداری منہم میخواستہم از برات بردم و آن باغیچہ کی در بیرون شیر دارم بی صاحب می افتد۔ زیراکہ از بس مردم خانہ و فروختہ و رفتہ اند دیگر مستری نیست آن را بتومی سپارم تا بعد چہ شود۔ تو ہم عجلتہ پاسبان آن جا باش و سیر دہ ام از ملکی کہ در اطراف دارم برای تولقمہ نانی برسانند۔ تو نیز آن جا باش تا آخر عمر بدو نگی و تلاش روزی مجبور نباشی۔

نصر اللہ کم کم پیری را در خود احساس می کرد از خدا خواست کہ چنین تفضلی در بارہ او بکند۔ فوراً مختصر دارائی خود را برداشت و بان باغیچہ بیرون شہر رفت۔ روز ہا بعبادت دیرین روز و از خواب بر میخواست، تمام اوقات خود را پروراندن گلہا و درختان باغیچہ بسر می برد، چون از کار خستہ می شد بکنار جوی میان باغ نشست و فکر می کرد درین مدت چیزہائی تازہ مین دید۔

10

سوال نمبر 4. ملا حسین واعظ کاشفی کا تعارف بیان کیجیے اور ان کی حکایت آور دہ اند کہ باز رگانے کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2026
Opt. Persian (Paper – IV)
Persian Poetry (BA221332)

Day & Date: Wednesday, 06-05-2026
 Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل الفاظ کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

- 1) غزل محاورہ و مابین خدا و انسان علامہ اقبال کی کس تصنیف سے ماخوذ ہے۔
 (A) بانگ درا (B) بال جبرئیل
 (C) پیام مشرق (D) پس چہ باید کرد
- 2) دریاں اینکہ حیات خودی از تو عشق و محبت استحکام می پذیرد۔ یہ مثنوی کس نے لکھی؟
 (A) علامہ اقبال (B) امیر خسرو
 (C) عمر خیام (D) مرزا غالب
- 3) پیکر ہستی ز آثار خودی است ہر چہ می بینی ز----- است۔
 (A) عالم پندار (B) اسرار خودی
 (C) لذت پیکار است (D) مقال آورده است
- 4) طاقت پرواز بخشد خاک را خضر باشد موسی ادراک را
 مندرجہ بالا شعر میں کون سی صنعت بیان کی گئی؟
 (A) صنعت مبالغہ (B) صنعت تشبیہ
 (C) صنعت تضاد (D) صنعت تلمیح
- 5) اللہ نے آدم کو کس سے پیدا کیا ہے؟
 (A) نور (B) مٹی
 (C) آگ (D) لکڑی

6 علامہ اقبال کی نظم کا نام کون سا ہے؟

- (A) چشمہ و سنگ
(B) چغد جنگ
(C) تسخیر فطرت
(D) گلشن صبا

7 رباعی کتنے مصرعوں پر مشتمل ہوتی ہے؟

- (A) دو
(B) تین
(C) چار
(D) پانچ

8 علامہ اقبال نے میونخ یونیورسٹی سے کون سی ڈگری حاصل کی؟

- (A) ایم اے
(B) ایم فل
(C) پی ایچ ڈی
(D) ڈی لٹ

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

1 علامہ اقبال کی فارسی شاعری پر مختصر نوٹ لکھیے۔

2 پیام مشرق کا تعارف بیان کیجیے۔

3 خدا نے انسان سے آدم کے متعلق کیا کہا ہے؟

4 نظم تسخیر فطرت کا مختصر خلاصہ بیان کیجیے۔

5 نظام عالم کی بنیاد کے متعلق علامہ اقبال نے کیا کہا ہے؟

6 بہار نے باغ میں بزم سرور سجائی تو کیا ہوا؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف)

1 کنشت و مسجد و بتخانہ و دیر

جزا این مشت گلی پیدا نکردی

ز حکم غیر نتوان جز بدل رست

توای غافل ولی پیدا نکردی

(2) نوای عشق راساز است آدم

کشاید راز و خود راز ست آدم

جهان او آفرید این خوبتر ساخت

مگر با ایزد انباز است آدم

(3) شهید ناز او بدم وجود است

نیاز اندر نهاد هست و بود است

نمی بینی که از مهر فلک تاب

به سیمای سج داغ سجودا

(ب)

(1) دیر نیاز مندر کعبه نماز من

زنار بد شمع من تسبیح بد ستم من

(2) سر مایه در دو غارت نتوان کردن

اشکی که ز دل خیزد در دیده شکستم من

(3) به گفتارم دیوانه به کردارم

از باد شوق تو هشیارم و مستم من

(4) صورت پر ستم من بخانه شکستم من

آن سیل سبک سیرم هر بند گسستم من

(5) در بود و نبود من اندیشه گمانها داشت

از عشق هوید اشد این نکته که هستم من

سوال نمبر 4. علامہ اقبال کا تعارف بیان کیجئے اور ان مثنوی 'اصل نظام عالم خودی است، تسلسل حیات تعینات وجود بر استحکام

خودی انحصار در ارد کا خلاصہ اپنے الفاظ میں تحریر کیجئے۔

Seat No.	

Set **P**

बी.ए. (सत्र - III) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Political Science (Paper - IV)
Modern Indian Political Thought (BA221350)

वार, दिनांक: गुरुवार, ०७-०५-२०२६
 वेळ: सकाळी ०९:०० ते ११:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

०८

- १) — यांना भारतीय पुनरुज्जीवनाचे जनक असे म्हटले जाते.
 अ) महात्मा गांधी ब) लोकमान्य टिळक
 क) एम. जी. रानडे ड) राजाराम मोहन रॉय
- २) इ. स. १८१५ मध्ये राजाराम मोहन रॉय यांनी — ची स्थापना केली.
 अ) ब्राह्मो समाज ब) राष्ट्रीय सभा
 क) आत्मीय सभा ड) यापैकी नाही
- ३) चतुःसुत्री कार्यक्रम — यांनी मांडला.
 अ) लोकमान्य टिळक ब) महात्मा गांधी
 क) गोपालकृष्ण गोखले ड) राजाराम मोहन रॉय
- ४) “स्वराज्य हा माझा जन्मसिद्ध हक्क आहे” असे — यांनी म्हटले होते.
 अ) महात्मा गांधी ब) लोकमान्य टिळक
 क) पंडीत नेहरू ड) अॅनी बेझंट
- ५) ‘माझे सत्याचे प्रयोग’ हा ग्रंथ — यांनी लिहिला.
 अ) पंडीत नेहरू ब) महात्मा फुले
 क) लोकमान्य टिळक ड) महात्मा गांधी
- ६) ‘ग्रामराज्य-रामराज्य’ ही संकल्पना — यांनी मांडली.
 अ) महात्मा गांधी ब) एम. जी. रानडे
 क) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ड) लोकमान्य टिळक
- ७) महात्मा जोतिबा फुले यांनी — साली ‘सत्यशोधक समाजाची’ स्थापना केली.
 अ) १८३२ ब) १८७७
 क) १८७३ ड) यापैकी नाही

८) मानवी हक्क (Rights of man) या थॉमस पेनच्या ग्रंथाचा प्रभाव ———
यांच्यावर पडलेला होता.

अ) महात्मा फुले

ब) लोकमान्य टिळक

क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

ड) महात्मा गांधी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) महात्मा फुले यांचे स्त्री शिक्षणविषयक कार्य स्पष्ट करा.

ब) सत्यशोधक समाजाची तत्त्वे लिहा.

क) ग्रामराज्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) लोकमान्य टिळकांचे राष्ट्रवाद विषयीचे विचार स्पष्ट करा.

इ) ब्राह्मो समाजाची तत्त्वे लिहा.

ई) राजाराम मोहन रॉय यांनी सांगितलेली राज्यसंस्थेची कार्ये लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) महात्मा गांधीजीचे 'सत्य व अहिंसा' या बदलचे विचार स्पष्ट करा.

किंवा

ब) लोकमान्य टिळकांचा चतुःसुत्री कार्यक्रम स्पष्ट करा.

प्र.४ राजाराम मोहन रॉय यांचे सामाजिक सुधारणाविषयक विचार स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Political Science (Paper - IV)
Modern Indian Political Thought (BA221350)**

Day & Date: Thursday, 07-05-2026
Time: 09:00 AM To 11:00 AM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 08

- 1) _____ is the father of Renaissance.
a) Mahatma Gandhi b) Lokmanya Tilak
c) M. G. Ranade d) Rajaram Mohan Roy
- 2) In 1815 Rajaram Mohan Roy established _____.
a) Brahmo Samaj b) Rashtriya Sabha
c) Atmiya Sabha d) None of these
- 3) _____ Propounded the four fold programme.
a) Lokmanya Tilak b) Mahatma Gandhi
c) Gopalkrishna Gokhale d) Rajaram Mohan Roy
- 4) _____ said "Swaraj is My Birth Right".
a) Mahatma Gandhi b) Lokmanya Tilak
c) Pandit Nehru d) Ani Bezent
- 5) _____ is the author of the book "My Experiments with Truth."
a) Pandit Nehru b) Mahatma Phule
c) Lokmanya Tilak d) Mahatma Gandhi
- 6) _____ forwarded the concept of 'Gramrajya-Ramrajya'.
a) Mahatma Gandhi b) M. G. Rande
c) Dr. B. R. Ambedkar d) Lokmanya Tilak
- 7) Mahatma Jyotiba Phule founded 'Satyashodak Samaj' in _____.
a) 1832 b) 1877
c) 1873 d) None of these
- 8) _____ was influenced by Thomas Paine's book of Human Rights.
a) Mahatma Gandhi b) Lokmanya Tilak
c) Dr. Babasaheb Ambedkar d) Mahatma Gandhi

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain Mahatma Phule's work on women education.
 - b) Write the principles of Satyashodak Society.
 - c) Concept of Gramraiya.
 - d) Lokmanya Tilak's Views on 'Nationalism'.
 - e) Write the principles of Brahmo Society.
 - f) Write the function of state organization as stated by Rajaram Mohan Roy.
- Q.3 Broad answers question. (Any One) 10**
- a) Comment on Mahatma Gandhiji's view on 'truth and non-violence'.
- OR**
- b) Explain Lokmanya Tilka's Four fold programme.
- Q.4 Explain Rajaram Mohan Roy's View's on social reforms. 10**

Set **P**

बी.ए (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Opt. Marathi (Paper - V)
आत्मकथन आणि उपयोजित मराठी (BA221423)

वार, दिनांक: शुक्रवार, १०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

04

- १) मंगलला चाळीतील मुले कोणत्या नावाने हाक मारत?
अ) आक्की
ब) मंगी
क) ताईडी
ड) चिंगी
- २) 'जगायचंय प्रत्येक सेकंद' या आत्मकथनाचे लेखन कोणी केले?
अ) रघुवीर कुल
ब) मंगला केवळे
क) ललिता गादगे
ड) लीला पाटील
- ३) मंगला केवळे यांनी निनाद व नीता यांच्या सोबत कोणत्या समुद्रात सफर केली?
अ) अटलांटिक महासागर
ब) आर्टिक महासागर
क) अरबी महासागर
ड) हिंदी महासागर
- ४) डॉ. यशवंत केवळे यांचा मृत्यू कशाने झाला?
अ) कावीळ
ब) अपघात
क) साथीचा रोग
ड) मलेरिया
- ५) स्वतःबद्दल लिहिणे कोणास पसंत नसायचे?
अ) मंगला केवळे
ब) डॉ. यशवंत केवळे
क) निनाद केवळे
ड) नीता केवळे
- ६) मंगला केवळे यांचा जन्म केव्हा झाला?
अ) ६ मार्च १९५८
ब) ३ मार्च १९५६
क) १० मार्च १९४२
ड) १२ मार्च १९५७

- ७) मंगला केवळे यांनी कोणत्या डिग्रीचे शिक्षण घेतले आहे?
- अ) बी. ए. ब) एम. ए.
- क) एम. कॉम. ड) बी. कॉम.
- ८) शिक्षणासाठी मंगलला कोणी प्रोत्साहन दिले?
- अ) आजी ब) आई
- क) मामा ड) आजोबा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) मंगला केवळे याचा जीवनपरिचय लिहा.
ब) मंगला केवळे यांच्या आजोबांची कोणती इच्छा होती?
क) डॉ. यशवंत केळवे यांच्या जीवनाचे सूत्र काय होते?
ड) मंगला केवळे यांचा आत्मकथन लिहिण्यापाठीमागे कोणता हेतू होता?
इ) 'जगायचंय प्रत्येक सेकंद' या पुस्तकाला कोणकोणते पुरस्कार मिळाले आहेत?
ई) डॉ. यशवंत केळवे यांना कोणत्या दोन गोष्टी साधायच्या होत्या?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) कल्पनाविस्तार म्हणजे काय ते सांगून स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) डॉ. केळवे 'कुलदैवत' विषयी कोणती कहाणी सांगतात?

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

- ‘जगायचंच प्रत्येक सेकंद’ आत्मकथनाचा आशय स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Urdu (Paper - V)
Safar Nama Nigari (BA221425)

Day & Date: Friday, 10-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

- (1) بقول مصنف یہ کس کا مصرعہ ہے۔ کہا جاپان کا ڈر ہے کہا جاپان تو ہو گا۔
 (A) پنڈت ہری چند اختر (B) پنڈت برج نارائن چکبست
 (C) مالک رام (D) ساغر سرحدی
- (2) مصنف کو یونیسکو کی طرف سے ۳۵ دنوں تک روزانہ۔۔۔۔۔ ہزارین ملتے تھے۔
 (A) پانچ (B) دس
 (C) پچاس (D) اسی
- (3) مصنف کو اس کا۔۔۔۔۔ باہر جانے نہیں دیتا۔
 (A) افسر (B) باپ
 (C) جذبہ حب الوطنی (D) کام
- (4) مصنف کے دوست نے خوش خبری کے بدلے میں۔۔۔۔۔ مانگا۔
 (A) جاپانی گاڑی (B) ٹرنز لیسٹر
 (C) روبوٹ (D) پاور بینک
- (5) مصنف نے جاپان کے سفر کے لیے۔۔۔۔۔ طیارے کا انتخاب کیا۔
 (A) انڈین ایئر لائن (B) پان امریکن
 (C) کنگ فشر (D) جاپان ایئر لائن

(6) مجتبیٰ حسین اردو کے مشہور ----- تھے۔

- (A) مورخ
(B) مصور
(C) ڈرامانگار
(D) طنز و مزاح نگار

(7) صبح کے حسین منظر میں مصنف نے انگریزی کے مشہور شاعر ----- کو یاد کیا۔

- (A) ورڈسور تھ
(B) بیکن
(C) جانسن
(D) والٹیر

(8) ہانگ کانگ کی بندرگاہ ----- ہے۔

- (A) پیڈ پورٹ
(B) فری پورٹ
(C) دنیا کی سب سے بڑی بندرگاہ
(D) تکیونی

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) سفر نامہ کی تعریف اور اہمیت بیان کیجیے۔
- (2) "ٹوکیو میں یاد ابن انشاء کی" پر مختصر نوٹ لکھیے۔
- (3) "جاپان چلو جاپان چلو" پر مختصر نوٹ لکھیے۔
- (4) "مجتبیٰ حسین کی سفر ناموں میں طنز و مزاح نگاری" پر مختصر نوٹ لکھیے۔
- (5) "ٹوکیو میں ہمارا ورود مسعود" پر مختصر نوٹ لکھیے۔
- (6) مجتبیٰ حسین کے چند تصانیف کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) حیات مجتبیٰ حسین کا تنقیدی جائزہ لکھیے۔
- (2) "خوس رہو اہل وطن" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

اردو میں سفر نامہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Kannada (Paper - V)
Short Story and Essay (BA221421)

Day & Date: Friday, 10-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

- ೧) ನನ್ನ ಬಳಿ - ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಎಂತಹ ನೋಟವನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು.
- ೧) ರೇಡಿಯೋ ೨) ಕ್ಯಾಮೆರಾ
 ೩) ಮನೆ ೪) ದೂರದರ್ಶನ
- ೨) ಪುಟ್ಟಾಚಾರಿಯ ವ್ಯವಸಾಯ -
- ೧) ಕಂಬಾರಿಕೆ ೨) ಬಡಿಗತನ
 ೩) ಕೃಷಿ ೪) ಮೀನುಗಾರಿಕೆ
- ೩) ಮಕ್ಕಳು ಆಡಿದ ರಾಮ-ರಾವಣರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣನ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವರು -
- ೧) ಕಾರಂತ ೨) ಪಿ. ಲಂಕೇಶ
 ೩) ಮಾಸ್ತಿ ೪) ಕುವೆಂಪು
- ೪) 'ಕಲ್ಲು ಕರಗುವ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಥೆಗಳು' ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -
- ೧) ಕುವೆಂಪು ೨) ಪಿ. ಲಂಕೇಶ
 ೩) ಕಾರಂತ ೪) ಮಾಸ್ತಿ
- ೫) ದಲಿತ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ -
- ೧) ಕುಮಾರ ೨) ಮನೋಹರ
 ೩) ಕಿರಣ ೪) ಬಸಲಿಂಗ
- ೬) ಬಸವೇಗೌಡರ ಸಹಪಾಠಿ -
- ೧) ಭಗವಾನ್ ೨) ಮನೋಹರ
 ೩) ಕಿರಣ ೪) ಬಸಲಿಂಗ
- ೭) ಪಾರ್ವತ ಅಜ್ಜಿಯ ಪ್ರಪಂಚ -
- ೧) ಶಾಲೆ ೨) ಊರು
 ೩) ತೆಂಗಿನ ಮರ ೪) ಪಟ್ಟಣ

೮) 'ಮಲೆನಾಡಿನ ಚಿತ್ರಗಳು' ಕೃತಿಯ ಲೇಖಕರು -

೧) ಕಾರಂತ

೨) ಪಿ. ಲಂಕೇಶ

೩) ಕುವೆಂಪು

೪) ಮಾಸ್ತಿ

ಪ್ರ.೨ ಸಂದರ್ಭದೊಡನೆ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

೧) ಲೋ ಪುಟ್ಟು, ನಾನು ರಾಮ ಕಣೋ!

೨) ಇದನ್ನು ದಯವಿಟ್ಟು ಒಪ್ಪಬೇಕು.

೩) ಸುಂದರಿ ನನ್ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವೆಯಾ?

೪) ವೋಡು ಇದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆ

೫) ನಮಗೆ ಭಾನುವಾರ ರಜಾ; ಜೊತೆಗೆ ಅಭ್ಯಂಜನದ ಸಜಾ

೬) ಬೇಟೆಗಾರರಾಗಿ ಬನಕೆ ಹೋದವರು ಕಬ್ಬಿಗರಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆವು.

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

೧) 'ರಾಮ-ರಾವಣರ ಯುದ್ಧ' ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.
ಅಥವಾ

೨) 'ಕಲ್ಲು ಕರಗುವ ಸಮಯ' ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೦

'ಮುಟ್ಟುಸಿಕೊಂಡವನು' ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

- ७) ——— यामध्ये कराचे संक्रमण होत नाही.
- अ) अप्रत्यक्ष कर ब) प्रत्यक्ष कर
- क) सेवा कर ड) वरील सर्व
- ८) सार्वजनिक खर्चात गरजेनुसार वाढ किंवा घट करता येणे म्हणजे ——— तत्त्व होय.
- अ) उत्पादकता ब) मितव्ययता
- क) लवचिकता ड) मान्यता

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) महत्तम सामाजिक लाभ साधण्याच्या अटी सांगा.
- ब) सार्वजनिक खर्चाची तत्वे सांगा.
- क) करदेय क्षमतेचे दर्शक घटक सांगा.
- ड) अंदाजपत्रकाचे प्रकार सांगा.
- इ) सार्वजनिक कर्ज उभारणीचे मार्ग सांगा.
- ई) अप्रत्यक्ष कर संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) सार्वजनिक आयव्यय आणि खाजगी आयव्यय यामधील फरक स्पष्ट करा.
किंवा
ब) करभार पात्रता निर्धारित करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील सार्वजनिक कर्जात वाढ होण्याची कारणे स्पष्ट करा. **१०**

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Opt. Economics (Paper - V)
Public Finance (BA221447)

Day & Date: Friday, 10-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) _____ is the subject matter of Public Finance.
 - a) Tax analysis
 - b) Budget analysis
 - c) Public debt analysis
 - d) All the above
- 2) _____ is the cause of growth in public expenditure in India.
 - a) Population growth
 - b) Increasing price level
 - c) Growth in defence expenditure
 - d) All the above
- 3) G. S. T. is a _____ tax.
 - a) Direct
 - b) Indirect
 - c) Both direct and indirect
 - d) None of these
- 4) In economic depression period _____ budget is useful.
 - a) Balanced
 - b) Zero
 - c) Deficit
 - d) Surplus
- 5) When impact of tax and incidence of tax lies on the same person, it is called as _____.
 - a) Direct tax
 - b) Indirect tax
 - c) Derived tax
 - d) All the above
- 6) Public debt is necessary for _____.
 - a) To make up for deficit
 - b) To increase price level
 - c) To increase population
 - d) All the above
- 7) Shifting of tax does not occurs in _____.
 - a) Indirect tax
 - b) Direct tax
 - c) Service tax
 - d) All the above

- 8)** Increase or decrease in public expenditure, as per need, is the principle of _____.
a) Productivity b) Economy
c) Elasticity d) Approved

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- a) State the conditions of fulfil maximum social advantage.
- b) State the principles of public expenditure.
- c) State the index of ability to pay.
- d) State the types of Budget.
- e) State the sources of public debt.
- f) Explain the concept of indirect tax.

Q.3 Answer the following question. (Any One)

10

- a) Explain the difference between Public Finance and Private Finance.
OR
b) Explain the factors determining taxable capacity.

Q.4 Explain the causes of increase in public debt in India.

10

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Marathi (Paper - VI)
नाटक आणि उपयोजित मराठी (BA221424)

वार, दिनांक : शनिवार, ११-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) 'अधांतर' या नाटकाची संहिता कोणी प्रकाशित केली आहे?
 अ) पद्मगंधा ब) पॉप्युलर
 क) कॉन्टिनेन्टल ड) साकेत
- २) 'अधांतर' या नाटकाचा पहिला प्रयोग कोणत्या नाट्यसंस्थेने सादर केला?
 अ) चित्रलेखा
 ब) इप्ता
 क) प्रोग्रेसिव्ह ड्रॅमॅटिक असोसिएशन
 ड) पंचमवेद
- ३) पात्र, संवाद, आशय, रंगमंच हे कोणत्या साहित्य प्रकारचे घटक आहेत?
 अ) कथा ब) कादंबरी
 क) नाटक ड) कविता
- ४) नाटकात मंजू ही व्यक्तीरेखा कोणी साकारली होती?
 अ) लीना भागवत ब) ज्योती सुभाष
 क) सविता मापलेकर ड) रोहिणी हट्टगंडी
- ५) 'अधांतर' या नाटकात किती अंक आहेत?
 अ) एक ब) दोन
 क) तीन ड) चार
- ६) 'अधांतर' या नाटकामध्ये कोणत्या शहरातील चित्रण आले आहे?
 अ) तुळजापूर ब) सोलापूर
 क) पुणे ड) मुंबई

- ७) 'अधांतर' या नाटकामध्ये प्रमुख पात्र कोणते आहे?
- अ) आई ब) बाबा
क) मंजू ड) नरु
- ८) मोहन या व्यक्तिरेखेला काय आवडत असते?
- अ) क्रिकेट कॉमेंट्री ब) कबड्डी कॉमेंट्री
क) खो-खो कॉमेंट्री ड) बॅडमिंटन कॉमेंट्री

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) 'अधांतर' या शीर्षकाची समर्पकता स्पष्ट करा.
 ब) 'अधांतर' या नाटकातील कौटुंबिक वातावरणाचे वर्णन तुमच्या शब्दात करा.
 क) जयंत पवार यांनी लिहिलेल्या नाटकांची नावे लिहा.
 ड) 'अधांतर' या नाटकातील पात्र परिचय करून द्या.
 इ) 'अधांतर' या नाटकातील बाबा यांचे व्यक्तिचित्रण तुमच्या शब्दात करा.
 ई) मराठी नाटक या साहित्य प्रकाराची परंपरा विशद करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) 'अंधांतर' या नाटकाचे वाङ्मयीन मूल्यमापन करा.
किंवा
ब) संवाद लेखनाची संकल्पना स्पष्ट करून विविध माध्यमासाठी वापरल्या जाणाऱ्या संवाद लेखनाचे स्वरूप लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

- ‘अधांतर’ या नाटकाचे कथानक तुमच्या शब्दात लिहा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Opt. Urdu (Paper - VI)
Sahir Ludhyanwi (BA221426)

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔
 (1) ----- نے بچوں کے لیے نظمیں لکھیں۔

- (A) میر تقی
 (B) اسماعیل میرٹھی
 (C) ابراہیم ذوق
 (D) میر انیس

- (2) ساحر لدھیانوی نے شعر گوئی کا آغاز ----- سے کیا تھا۔
 (A) قصیدہ گوئی
 (B) نظم گوئی
 (C) مرثیہ گوئی
 (D) تضمین گوئی

- (3) مناجات بیوہ کس کی نظم ہے؟
 (A) مولانا حالی
 (B) مومن
 (C) اقبال
 (D) ملا وجہی

- (4) ساحر نے استاد فیاض ہریانوی سے ----- کی تعلیم حاصل کی۔
 (A) عربی اور سنسکرت
 (B) انگریزی اور فرانسیسی
 (C) اردو اور فارسی
 (D) ترکی اور ہندی

- (5) صبح اُمید ----- نے لکھی۔
 (A) ن۔م۔راشد
 (B) میر انیس
 (C) مولانا حسرت
 (D) محمد حسین آزاد

- (6) حصول اولاد کے لیے ساحر کے والد نے ----- شادیاں کی۔
 (A) چھ
 (B) سات
 (C) نو
 (D) دس

(7) محمد حسین آزاد نے "انجمن پنجاب" کی بنیاد کس کی ایما پر رکھی۔

- (A) پروفیسر آر نلڈ
(B) کرنل بالرائڈ
(C) پروفیسر احتشام حسین
(D) سر سید احمد خان

(8) ساحر لدھیانوی کا اصل نام کیا ہے؟

- (A) عبداللہ
(B) عبدالرحمن
(C) عبدالحی
(D) عبدالسلام

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) نظم "آج" کا مرکزی خیال بیان کیجیے۔
- (2) نظم "مجھے سوچنے دے" پر آپ کے تاثرات تحریر کیجیے۔
- (3) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:
- تجھ کو خبر نہیں مگر اک سادہ لوح کو = برباد کر دیا ترے دودن کے پیار نے
- (4) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:
- ہر شے قریب آ کے کشش اپنی کھو گئی = وہ بھی علاجِ شوق گریزاں نہ کر سکے
- (5) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:
- ابھریں گے ایک بار ابھی دل کے دلوے = گود بگئے ہیں بارِ غم زندگی سے ہم
- (6) تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے:
- ابھی نہ چھیڑ محبت کے گیت اے مطرب = ابھی حیات کا ماحول خوشگوار نہیں

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) "ساحر لدھیانوی کی سوانح حیات" تحریر کیجیے۔
- (2) ساحر لدھیانوی کی نظم نگاری کا جائزہ لیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

ساحر کی نظم "نور جہاں کے مزار پر" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Kannada (Paper - VI)
Agriculture and Scientific Articles (BA221422)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

- ೧) ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಚಿಕ್ಕ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಜೋಡಿಸುವ ನಾಯಿ
- ೧) ಟೋನಿ ೨) ಬಿಂಗಾ
೩) ಸೇನೆ ನಾಯಿ ೪) ಕುರಿ ಕಾಯುವ ನಾಯಿ
- ೨) ಜೀವಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ನೀರು -
- ೧) ಚನ್ನೇಶ ೨) ಪಿ.ಎಸ್.ಶಂಕರ
೩) ತೇಜಸ್ವಿ ೪) ಸೀತಾರಾಮ್
- ೩) ಬಾತುಕೋಳಿಗಳ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ್ದ ವಿಜ್ಞಾನಿ.
- ೧) ಜಾಕ್ ಮೈನರ್ ೨) ಗಾರ್ನರ್
೩) ವೀಕ್ಷಿ ೪) ಪುಕೋಕಾ
- ೪) ಇಸ್ಪೀಟಿನ ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಬರೀ ಎಕ್ಕಾಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆಯುವ ನಾಯಿ -
- ೧) ಬಿಂಗಾ ೨) ಟೋನಿ
೩) ಟಿಬ್ಬಿ ೪) ಕರಿಯಾ
- ೫) ಜಗತ್ತಿನ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಔಷಧಿ
- ೧) ಮಣ್ಣು ೨) ಮರ
೩) ನೀರು ೪) ಹಣ್ಣು
- ೬) ಒನ್ ಸ್ಟ್ರಾ ರೆವೆಲ್ಯೂಷನ್ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿದವರು.
- ೧) ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ೨) ಕುರುಸೋವಾ
೩) ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ೪) ಸಂತೋಷ ಕೌಜಲಗಿ
- ೭) ಈತ ಜಪಾನಿನ ರೈತ -
- ೧) ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ ೨) ಪುಕೋಕಾ
೩) ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ೪) ಕೆನಿಚಿ ಪುಕುಯಿ

- ೮) ಚಂದ್ರಶೇಖರ್ ಒಬ್ಬ -
 ೧) ರೈತ
 ೨) ಕೃಷಿ ವಿಜ್ಞಾನಿ

- ೨) ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ವಿಜ್ಞಾನಿ
 ೪) ಪರಿಸರ ವಿಜ್ಞಾನಿ

ಪ್ರ.೨ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೨

- ೧) ಮರಿಶೀಮ ಅಕೇಶಿಯ
 ೨) ಪ್ರೇ ಮತ್ತು ಪ್ರಿಡೇಟರ್
 ೩) ಇಂಗಾಲದ ಅಣು
 ೪) ಡಿಸೈನರ್ ಮಗು
 ೫) ಡಾ. ಸಿ. ಆರ್. ಚಂದ್ರಶೇಖರ್
 ೬) ಮಣ್ಣಿನ ಜೈವಿಕ ಗುಣ

ಪ್ರ.೩ ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

- ೧) ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ಸಹಜ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
 ಅಥವಾ
 ೨) ಬೆಳಕಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

ಮಂಗಗಳ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

७) भारतात — पंचवार्षिक योजनेत 'राष्ट्रीय आरोग्य धोरण' जाहीर करण्यात आले.

अ) ४ व्या

ब) ५ व्या

क) ६ व्या

ड) ८ व्या

८) ७३ व्या घटनादुरुस्तीने महिलांना — % आरक्षण लागू केले.

अ) १०

ब) ३३

क) ४५

ड) ५०

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) स्थलांतराचे कोणतेही तीन प्रकार सांगा.

ब) दारिद्र्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.

क) शिक्षणाचे महत्त्व थोडक्यात स्पष्ट करा.

ड) भारतातील महिला सबलीकरणाचे कोणतेही तीन निर्धारक घटक सांगा.

इ) लोकसंख्या लाभांशावरिल कोणत्याही तीन मर्यादा सांगा.

ई) भारतीय लोकसंख्येची कोणतीही तीन ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) पर्यावरण म्हणजे काय? पर्यावरण अवनतीची लोकसंख्याविषयक कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) शहरीकरण म्हणजे काय? शहरीकरणामुळे उद्भवणाऱ्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील लोकसंख्या जलदगतीने वाढण्याची कारणे स्पष्ट करा.

१०

Set

P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Economics (Paper - VI)
Demography in India (BA221448)**

Day & Date: Saturday, 11-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw diagrams where necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is considered to be the biggest Polluter.

 - a) Forest
 - b) Population
 - c) Birds
 - d) None of these
- 2) The _____ is the ratio of the number of Babies Born Per thousand people every year.

 - a) Birth Rate
 - b) Mortality Rate
 - c) Fertility
 - d) Crude Death Rate
- 3) In an Underdeveloped Society the process of Urbanization is _____.

 - a) Fast
 - b) Medium
 - c) Slow
 - d) Stable
- 4) According to the United Nations, “_____ is the ability to Read and Write.”

 - a) Literacy
 - b) Illiteracy
 - c) Ignorance
 - d) Half Educated
- 5) The concept of Women Empowerment was first introduced by _____.

 - a) Thompson
 - b) Lewis
 - c) Morris Hamburg
 - d) Pavlo Freire
- 6) _____ is a condition in which an individual or a family Cannot meet even basic needs.

 - a) Unemployment
 - b) Poverty
 - c) Population Growth
 - d) None of these
- 7) In India, ‘The National Health Policy’ was announced in the _____ five year plan.

 - a) 4th
 - b) 5th
 - c) 6th
 - d) 8th

- 8) The 73rd Amendment introduced _____ % Reservation for Women.
a) 10	b) 33
c) 45	d) 50

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) State any three types of Migration.
- b) Explain the concept of Poverty.
- c) Briefly explain the importance of Education.
- d) State any three determinants of Women Empowerment in India.
- e) State any three limitations on Demographic Dividend.
- f) State any three salient features of the Indian Population.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What is Environment? Explain the Population based the reasons of Environmental Degradation.

OR

- b) What is Urbanization? Explain the problems arising due to Urbanization.

Q.4 Explain the reasons of Rapid Growth Population in India. 10

Set

P

बी.ए. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Opt. History (Paper - V)
Modern Europe (1750 -1871 A.D.) (BA221443)

वार, दिनांक : सोमवार, १३-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) ——— मध्ये १८ व्या लुईचा मृत्यु झाला.
अ) १८२०
ब) १८२१
क) १८२२
ड) १८२४
- २) १० वा चार्ल्स हा ——— देशाचा राजा होता.
अ) फ्रान्स
ब) ऑस्ट्रीया
क) जर्मनी
ड) इंग्लंड
- ३) लुई फिलिपी हा ——— घराण्यातील राजा होता.
अ) बोनापार्ट
ब) ऑर्लियन्स
क) झार
ड) यापैकी नाही
- ४) तिसऱ्या नेपोलियनचा जन्म ——— साली झाला.
अ) १७०८
ब) १८०५
क) १८६९
ड) १८०८
- ५) तिसऱ्या नेपोलियनने ——— येथे "आंतरराष्ट्रीय औद्योगिक प्रदर्शन" भरविले.
अ) नेपल्स
ब) पॅरिस
क) जर्मनी
ड) इटली
- ६) 'यंग इटली' संघटनेची स्थापना ——— यांनी केली.
अ) यॉरिबाल्डी
ब) काऊंट काव्हूर
क) मॅझिनी
ड) बिस्मार्क
- ७) ——— ही जर्मन विद्यार्थ्यांची संघटना होती.
अ) बर्सेनशॅफ्ट
ब) कार्बोनरी
क) यंग इटली
ड) लाल डगले

८) जर्मनीच्या एकीकरणासाठी ---- यांनी "रक्त आणि लोह" धोरण अवलंबिले.

- अ) मेटरनिक ब) लुई फिलिपी
क) नेपोलियन बोनापार्ट ड) बिस्मार्क

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) "जुलै वटहुकूमाची" माहिती सांगा.
- ब) १८३० च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीचे कोणतेही दोन परिणाम सांगा.
- क) लुई फिलिपीचे कामगार विषयक धोरण लिहा.
- ड) क्रिमियन युद्धाची माहिती सांगा.
- इ) "यंग इटली" संघटनेचा उद्देश सांगा.
- ई) फ्रान्स-प्रशिया युद्धाची (१८७०-७१) माहिती सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) १८४८ च्या फ्रेंच राज्यक्रांतीची कारणे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) तिसऱ्या नेपोलियनचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

၃၀

इटलीच्या एकीकरणाची सविस्तर माहिती द्या.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Opt. History (Paper - V)
Modern Europe (1750 -1871 A.D.) (BA221443)

Day & Date: Monday, 13-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Louis 18th died in _____.
a) 1820 b) 1821
c) 1822 d) 1824
- 2) Charls-x was the king of _____ country.
a) France b) Austria
c) Germany d) England
- 3) Louis Philippe was the king of _____ dynasty.
a) Bonaparte b) Orliyans
c) Czar d) None of these
- 4) Napoleon - III was born in _____ year.
a) 1708 b) 1805
c) 1869 d) 1808
- 5) Napoleon - III organized the International Industrial Exhibition in _____.
a) Nepal b) Paris
c) Germany d) Italy
- 6) _____ was founded the ‘Young Italy Organization’.
a) Garrybaldi b) Count Cavour
c) Mazzini d) Bismark
- 7) _____ was the organization by Germany students.
a) Barshen shaft b) Carbonari
c) Young Italy d) Red shirts
- 8) _____ was adopted “Blood and Iron” policy for the unification of Germany.
a) Metternich b) Louis Philippe
c) Napoleon Bonaparte d) Bismark

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Give information about “July Ordinances-1830”.
 - b) Explain the any two effects of “French Revolution” 1830 A.D.
 - c) Write the Louis Philippe workers policy.
 - d) Give information’s about “Crimean War”.
 - e) State the goal of “Young Italy Organization”.
 - f) Give information about French - Prussia War 1870-71.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the causes of French Revolutions, 1848 A.D.
- OR**
- b) Explain the internal policy of Napoleon-III.
- Q.4 Answer the following question. 10**
- Give the detail information about the “Unification of Italy”.

- c) — वाहतूक ही सर्वात महागडी वाहतूक आहे.
अ) रेल्वे ब) रस्ते
क) हवाई ड) जल

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) द्वितीयक आर्थिक क्रियांची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ब) स्थलांतरित शेतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) औद्योगिक प्रदेशाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) वाहतूकीचे महत्त्व लिहा.
- इ) रस्ते वाहतूकीचे प्रकार लिहा.
- ई) जगातील शेतीचे प्रकार कोणते?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

20

- अ) भारतातील औद्योगिक प्रदेश सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) वनावर आधारित विविध आर्थिक क्रिया स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

आर्थिक क्रियांच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Opt. Geography (Paper - V)
Economic Geography (BA221461)

Day & Date: Monday, 13-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Economic geography is an important sub branch of _____ Geography.
 - a) Physical
 - b) Historical
 - c) Regional
 - d) Human
- 2) Agriculture is an economic occupation of _____ Sector.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 3) _____ is the most ancient profession of man.
 - a) Industries
 - b) Trade
 - c) Transport
 - d) Forestry
- 4) The main objective of subsistence farming is _____.
 - a) Trade
 - b) Livelihood
 - c) Exports
 - d) High standard of living
- 5) Factories and industries are included in _____ economic activities.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 6) _____ is called Manchester of India.
 - a) Kanpur
 - b) Madurai
 - c) Mumbai
 - d) Coimbatore
- 7) The first railway in India ran between Mumbai and Thane in _____.
 - a) 1850
 - b) 1851
 - c) 1852
 - d) 1853
- 8) _____ transportation is the most expensive transportation.
 - a) Railways
 - b) Roads
 - c) Air
 - d) Water

- Q.2 Write the short answers. (Any Four) 12**
- a) Write the characteristics of secondary economic activities.
 - b) Write the characteristics of shifting cultivation.
 - c) Write the characteristics of an industrial region.
 - d) Write the importance of transportation.
 - e) Write the types of road transportation.
 - f) What are the types of agriculture in the world?
- Q.3 Long answer question. (Any One) 10**
- a) Write in detail the industrial regions of India.
- OR**
- b) Explain various economic activities based on forest.
- Q.4 Long answer question. 10**
- Explain the factors affecting localization of economic activities.

- ७) — याला भारताचा नेपोलियन म्हटले जाते.
 अ) चंद्रगुप्त पहिला
 ब) समुद्रगुप्त
 क) चंद्रगुप्त दुसरा
 ड) कृष्ण
- ८) शाकुंतलची रचना — याने केली.
 अ) दंडी
 ब) विष्णु शर्मा
 क) कालिदास
 ड) विशाखदत्त

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) गौतम बुद्धांच्या अष्टांग मार्गाविषयी थोडक्यात माहिती सांगा.
- ब) कौटिल्य विषयी माहिती द्या.
- क) कलिंग युद्धाविषयी माहिती द्या.
- ड) गौतमीपुत्र सातकर्णी याचे योगदान स्पष्ट करा.
- इ) हर्षवर्धन याच्या राजकीय कार्याची चर्चा करा.
- ई) वर्धमान महावीर विषयी थोडक्यात माहिती द्या.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) सम्राट अशोक याच्याविषयी माहिती देऊन त्याचे धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.
किंवा
ब) गुप्तकालीन सांस्कृतिक कार्याचा आढावा घ्या.

प्र.४ दुसरा चंद्रगुप्त याचे योगदान स्पष्ट करा.

୧୦

**Seat
No.**

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Briefly explain the Ashtanga Marga of Gautam Buddha.
 - b) Give information about Kautilya.
 - c) Give information about the Kalinga War.
 - d) Explain the contribution of Gautamiputra Satakarni.
 - e) Discuss the political work of Harshavardhana.
 - f) Give brief information about Vardhamana Mahavira.
- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- a) Explain the religious policy of Emperor Ashoka by giving information about him.
- OR**
- b) Review the cultural activities of the Gupta period.
- Q.4 Discuss the Contribution of Chandragupta-II.** **10**

Seat No.	

Q.2 Write the answers in brief. (Any Four) 12

- a) What is the belief or trust that keeps alive 'Berhman'?
- b) How does the speaker advise handling criticism?
- c) What does the speaker express a desire to do towards the end of the poem 'If'?
- d) What advice does Kipling give in the story 'Values in Life'?
- e) What is the narrator's initial attitude towards the celebration of All Fools Day?
- f) Who are the two artists living in the studio at the beginning of the story?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Write a piece of group discussion on the topic "Should there be a retirement age for politician."

OR

- b) Write an essay on the role of higher education in the holistic development of student.

Q.4 Write a paragraph on the benefits of stress management. 10

Seat No.	

Set	P

बी.ए (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Social Ecology (BA221418)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) "इकोलॉजी" हा शब्द सर्वप्रथम कोणी वापरला?
 अ) इ. एच. हॅकेल
 ब) ए. जी. टान्सले
 क) रॉबर्ट पार्क
 ड) इ. ओडम
- २) खालीलपैकी लिंगभाव समानतेची गरज कशासाठी आहे?
 अ) आर्थिक विकास
 ब) स्त्रियांवरील अत्याचार रोखणे
 क) कुटुंब, समाज व देशाचा विकास
 ड) वरीलपैकी सर्व
- ३) भारतातील पर्यावरण (संरक्षण) विषयक कायदा कोणत्या वर्षी संमत झाला?
 अ) १९८६
 ब) १९७६
 क) १९८०
 ड) १९८२
- ४) "जागतिक पर्यावरण दिवस" केव्हा साजरा केला जातो?
 अ) ५ जुलै
 ब) ५ जून
 क) ५ ऑगस्ट
 ड) ५ ऑक्टोबर
- ५) दिलेल्या भागात राहणाऱ्या वनस्पती किंवा प्राण्यांच्या प्रजातीच्या व्यक्तींच्या एका गटाला ——— म्हणतात.
 अ) लोकसंख्या
 ब) परिसंस्था
 क) समुदाय
 ड) जैवक्षेत्र
- ६) पृथ्वीच्या वातावरणामध्ये ऑक्सिजनचे प्रमाण ——— टक्के इतके आहे.
 अ) ७८.०९%
 ब) २०.९४%
 क) ०.०३%
 ड) २०.२०%

- ७) "अॅमेझॉन" हे ——— परिसंस्थेचे उदाहरण आहे.
- अ) जंगल ब) सागरी
क) गवताळ ड) वाळवंट
- ८) जंगलाची व्याप्ती कमी होण्याचे कारण काय आहे?
- अ) कृषी ब) औद्योगिक उत्पादन
क) वाढती लोकसंख्या ड) पर्यटन आणि तीर्थयात्रा

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) परिस्थितिकी विज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) जंगलाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) संवर्धनाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) लिंगभाव समानतेची गरज सांगा.
- इ) परिसंस्थेचे जैविक घटक कोणते आहेत ते स्पष्ट करा.
- ई) ऑक्सिजन चक्र काय आहे स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) प्राण्यांचे हक्क काय आहेत? प्राणी अत्याचाराची कारणे सांगा.
- किंवा**
- ब) परिसंस्थेतील पोषकद्रव्याचे चक्र म्हणजे काय? कार्बन चक्र आणि नायट्रोजन चक्र या उदाहरणासहित स्पष्ट करा.

प्र.४ जंगल म्हणजे काय? जंगलतोडीचे दुष्परिणाम व उपाययोजना स्पष्ट करा.

20

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Social Ecology (BA221418)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Who has first time used the term of Ecology _____?

 - a) E.H. Haeckel
 - b) A. Tansely
 - c) Robert Park
 - d) E. Odum
- 2) What is the need for gender equality among the following?

 - a) Economic Development
 - b) Preventing atrocities on Women
 - c) Development of family, society and country
 - d) All of the above
- 3) In which year was the Environment (Protection) Act enacted in India?

 - a) 1986
 - b) 1976
 - c) 1980
 - d) 1982
- 4) When is the 'World Environment Day' celebrated?

 - a) 5th July
 - b) 5th June
 - c) 5th August
 - d) 5th October
- 5) A group of Individuals of a plant or animal species, inhabiting a given area is called _____.

 - a) Population
 - b) Ecosystem
 - c) Community
 - d) Biome
- 6) The Percentage of oxygen in the atmosphere gases _____ %.

 - a) 78.09%
 - b) 20.94%
 - c) 0.03%
 - d) 20.20%
- 7) "Amazon" is an example of _____ ecosystem.

 - a) Forest
 - b) Marine
 - c) Grass Land
 - d) Desert
- 8) The cause of reduction of forest coverage is _____.

 - a) Agriculture
 - b) Manufacturing Industry
 - c) Rising Population
 - d) Tourism and Pilgrimage

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- a) Explain the concept of Ecology.
- b) State the importance of Forest
- c) Explain the types of Conservation.
- d) State the Need of Gender equality.
- e) What are the biotic components of an ecosystem? Explain.
- f) Explain Oxygen cycle.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What are the "Rights of Animal"? Explain the reasons for Animal abuse.

OR

- b) What is Nutrient cycle in Ecosystem? Explain it with example carbon cycle and nitrogen cycle.

Q.4 What is Forest? Explain the consequences and remedies on Deforestation. 10

Set	P

बी.ए (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Rojgarparak Hindi (BA221403)

वार, तारीख: बुधवार, १५-०४-२०२६
समय: दोपहर १२:०० से ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 04

- १) अनुवाद शब्द ——— भाषा से हिंदी में आया है ।
अ) मराठी
क) बंगला
ब) उर्दू
ड) पाली
- २) विज्ञापन एक ——— है ।
अ) कला
क) शस्त्र
ब) शास्त्र
ड) पोस्टर
- ३) ——— सामाजिक नेटवर्किंग सेवा है ।
अ) इंटरनेट
क) इंस्टाग्राम
ब) फेसबुक
ड) व्हाट्स ऑप
- ४) ——— नाट्य साहित्य का प्राणतत्व हैं ।
अ) कथानक
क) रंगमंच
ब) संवाद
ड) पात्र
- ५) अनुवाद के लिए ——— भाषाओं की आवश्यकता हैं ।
अ) तीन
क) दो
ब) चार
ड) एक
- ६) ——— टिप्पणी की भाँति होता है ।
अ) माउस
क) मॉनिटर
ब) प्रिन्टर
ड) की बोर्ड
- ७) ——— में कलात्मक प्रस्तुति पर बल दिया जाता है ।
अ) संवाद
क) पटकथा
ब) अनुवाद
ड) विज्ञापन

८) पटकथा लिखने के ---- तरीके हैं।

- अ) तीन ब) चार
क) दो ड) पाँच

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी ४)

੧੨

- अ) अनुवाद का अर्थ स्पष्ट कीजिए।
- ब) विज्ञापन की कोई एक विशेषता स्पष्ट कीजिए।
- क) पटकथा लेखन की आवश्यकता क्यों है?
- ड) ईमेल प्रेषण एवं प्राप्ति को समझाइए।
- इ) बढ़ती हुई जनसंख्या को लेकर दो मित्रों के बीच संवाद लेखन कीजिए।
- ई) निम्नलिखित अंग्रेजी पारिभाषिक वाक्यांश के हिंदी पर्याय लिखिए।
 - १) I agree
 - २) Hard and fast rule
 - ३) Explain in your letter

प्र.३ अ) अनुवादक के गुण-दोष लिखिए।

୧୦

अथवा

- ब) संगणकीय कार्य स्पष्ट कीजिए।**

प्र.४ पटकथा का स्वरूप स्पष्ट करते हुए प्रकार लिखिए।

୨୦

Seat No.	

Set P

बी.ए (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
TRADITIONAL LOGIC
Inductive Logic (BA221416)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) साम्यानुमानाची विचाराची दिशा ही ——— कडे असते.
अ) विशिष्टाकडून विशिष्टाकडे ब) सामान्याकडून विशिष्टाकडे
क) विशिष्टाकडून सामान्याकडे ड) सामान्याकडून सामान्याकडे
- २) विशिष्ट घटनांच्या निरीक्षणाच्या आधारे सामान्य निष्कर्ष काढणे म्हणजेच ———
अनुमान होय.
अ) विगामी ब) व्यवहीत
क) अव्यवहीत ड) यापैकी नाही
- ३) केवल गणनात्मक विगमनात ——— चा अभाव असतो.
अ) निरीक्षण ब) वैगमनिक झेप
क) कारणिकता ड) निष्कर्ष
- ४) अभ्युपगम ——— असावयास हवे.
अ) असत्य ब) संदिग्ध
क) प्रचीतीक्षम ड) व्याघात
- ५) कार्य ही ——— नंतर येणारी घटना आहे.
अ) निरीक्षण ब) कारण
क) प्रयोग ड) सिद्धता
- ६) ——— ही युक्त अभ्युपगमाची एक अट आहे.
अ) व्याघात ब) संदिग्ध
क) सुसंगती ड) यापैकी नाही
- ७) पूर्वगृहीतके ही विज्ञानाचे ——— होत.
अ) उपपादन ब) पूर्वसूचना
क) निष्कर्ष ड) आधार

८) --- हा निसर्ग समरूपतेचा एक प्रकार आहे.

- अ) कारणिकता ब) निरीक्षण
क) प्रयोग ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) केवळ गणनात्मक विगमन म्हणजे काय?
- ब) विगामी अनुमान म्हणजे काय?
- क) शास्त्रीय पद्धतीतील अभ्युपगमाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) लौकिक कारण म्हणजे काय?
- इ) अभ्युपगमाची प्रचीती म्हणजे काय?
- ई) शास्त्रीय निरीक्षणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) साम्यानुमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ युक्त अभ्युपगमाच्या अटी स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set

P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
TRADITIONAL LOGIC
Inductive Logic (BA221416)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) The thinking process of Analogy is _____.
 a) Particular to particular b) General to particular
 c) Particular to General d) General to general
- 2) To draw general conclusion on the basis of observation of particular events is called _____ inference.
 a) Inductive b) Mediate
 c) Immediate d) None of these
- 3) _____ is absent in simple enumerative induction.
 a) Observation b) Inductive leap
 c) Causation d) Conclusion
- 4) Hypothesis should be _____.
 a) False b) Vague
 c) Verifiable d) Contradict
- 5) Effect succeeds the _____.
 a) Observation b) Cause
 c) Experiment d) Proof
- 6) _____ is one of the conditions of good hypothesis.
 a) Contradict b) Vague
 c) Consistency d) None of these
- 7) Presuppositions are _____ of science.
 a) Explanation b) Pre-instructions
 c) Conclusion d) Grounds
- 8) _____ is a kind of Uniformity of nature.
 a) Causation b) Observation
 c) Experiment d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is simple enumerative induction?
 - b) What is inductive inference?
 - c) Explain the Importance of hypothesis in scientific method.
 - d) What is popular cause?
 - e) What is verification of hypothesis?
 - f) Explain the nature of scientific observation.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the scientific principles of uniformity of nature.
- OR**
- b) Explain the nature of analogy.
- Q.4 Explain the conditions of good hypothesis. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६

MODERN LOGIC
Predicate Logic (BA221415)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) एकवाची विधानातील विधेयाला ——— असे म्हणतात.

अ) शब्द	ब) पद
क) अनुमान	ड) संविधान

२) 'सर्व मुली कष्टाळू असतात' या विधानातील 'मुली' हे ——— पद आहे.

अ) उद्देश	ब) विधेय
क) गुणधर्म	ड) यापैकी नाही

३) सरल विधानाचे मुख्य ——— प्रकार पडतात.

अ) दोन	ब) तीन
क) चार	ड) पाच

४) 'रसेल तर्कज्ञ आहे' या विधानातील 'रसेल' हे ——— पद आहे.

अ) उद्देश	ब) विधेयक
क) विरोधी	ड) व्याघाती

५) ——— हा आधुनिक तर्कज्ञ आहे.

अ) सॉक्रेटीस	ब) प्लेटो
क) अॅरिस्टॉटल	ड) व्हेन

६) संख्यापके ——— प्रकारची आहेत.

अ) दोन	ब) तीन
क) चार	ड) पाच

७) 'Qx' या आकारातील 'x' हे ——— आहे.

अ) चर	ब) अचर
क) विधेय	ड) यापैकी नाही

८) 'Ψ' या संकेताला ——— असे म्हणतात.

अ) साय

ब) फाय

क) थाय

ड) हाय

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) सार्विक (वैश्विक) नास्तीवाची विधान म्हणजे काय?

ब) एकवाची विधान आणि त्याचे सांकेतीकरण स्पष्ट करा.

क) उपसंचावर थोडक्यात टीप लिहा.

ड) खालील एकवाची विधानांचे चिन्हांकन करा.

१) सुरेश सुशिक्षित नाही

२) पूजा हूशार आहे

३) प्रिया खेळाडू नाही

इ) खालील सामान्य विधानांचे चिन्हांकन करा.

१) सर्व मुले कष्टाळू असतात

२) एकही जपानी अमेरिकन नाही

३) काही वैद्य हुशार असतात

ई) खालील विधानीय फलनांवर निषेधाच्या नियमाचा वापर करा.

१) $(X) (Gx \supset Hx)$

२) $(\exists x) (Cx \cdot Dx)$

३) $\sim (X) (Qx \supset \sim Rx)$

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) E. I. आणि E. G. चा नियम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) खालील युक्तिवादांची आकारिक सिद्धता द्या.

१) i) $(X) (Ax \supset Bx)$

ii) $(X) (Bx \supset Cx) \quad / \quad \therefore (X) (Ax \supset Cx)$

२) i) $(X) (Px \supset Kx)$

ii) $\sim Ka \quad / \quad \therefore \sim Ja$

प्र.४ व्हेनच्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा.

१०

अ) सर्व वकील हुशार असतात.

सर्व विद्यार्थी वकील होत.

—————
म्हणून, सर्व विद्यार्थी हुशार आहेत.

- ब) एकही शिक्षक प्रामाणिक नाही.
सर्व वकील शिक्षक असतात.

म्हणून, एकही वकील प्रामाणिक नाही.

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
MODERN LOGIC
Predicate Logic (BA221415)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Predicate of singular proposition is called _____.
a) Word b) Term
c) Inference d) Syllogism
- 2) 'All girls are hard workers' in this proposition 'girls' is _____ term.
a) Subject b) Predicate
c) Quality d) None of these
- 3) There are main _____ kinds of simple proposition.
a) Two b) Three
c) Four d) Five
- 4) 'Russell is logician' in this proposition 'Russell' is _____ term.
a) Subject b) Predicate
c) Contrary d) Contradictory
- 5) _____ is modern logician.
a) Socrates b) Plato
c) Aristotle d) Venn
- 6) There are _____ kinds of rules of quantification.
a) Two b) Three
c) Four d) Five
- 7) 'Qx' in this form 'x' is _____.
a) Variable b) Invariable
c) Predicate d) None of these
- 8) ' Ψ ' this symbol is called _____.
a) Psi b) Phi
c) Thi d) Hi

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) What is universal negative proposition?
- b) Explain singular proposition and its symbolization.
- c) Write short note on subset.
- d) Symbolize the following singular propositions.
 - i) Suresh is not educated.
 - ii) Puja is clever
 - iii) Priya is not player
- e) Symbolize the following general propositions.
 - i) All boys are hard workers.
 - ii) No Japanese are Americans.
 - iii) Some doctors are clever.
- f) Apply the rules of negation on the following propositional functions.
 - i) $(X) (Gx \supset Hx)$
 - ii) $(\exists x) (Cx \cdot Dx)$
 - iii) $\sim (X) (Qx \supset \sim Rx)$

Q.3 a) Explain the quantification rule of E.I. and E.G.**10****OR****b) Construct formal proof of the following arguments.**

- 1) i) $(X) (Ax \supset Bx)$
- ii) $(X) (Bx \supset Cx) \quad / \quad \therefore (X) (Ax \supset Cx)$
- 2) i) $(X) (Px \supset Kx)$
- ii) $\sim Ka \quad / \quad \therefore \sim Ja$

Q.4 Test the validity of the following syllogism by the method of Venn's diagram.**10**

- a) All advocates are clever.
All students are advocates.

Therefore, All students are clever.
- b) No teachers is honest.
All advocates are teachers.

Therefore, No advocates are honest.

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Basic of Linguistics (BA221419)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the indicated full marks for the questions.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) Smallest minimal meaningful sound unit of language is called _____.
a) phoneme b) morpheme
c) zero morpheme d) bond morpheme
- 2) In _____ one or more syllables are subtracted to form a new word.
a) Compounding b) Acronym
c) Clipping d) Affixation
- 3) ‘Interpol’ is the example of _____ word formation process.
a) Compounding b) Blending
c) Clipping d) Acronym
- 4) _____ of the following is free morpheme.
a) ‘school’ b) ‘-ly’
c) ‘Non-’ d) ‘-tion’
- 5) What does semantics primarily focus on?
a) Syntax b) Meaning
c) Phonetics d) Morphology
- 6) Pragmatics is concerned with _____.
a) Sentence structure b) Word pronunciation
c) Context and language use d) Morphological analysis
- 7) What does the study of polysemy focus on?
a) Singular meanings
b) Multiple meanings of a word
c) Word origin
d) Phonetics
- 8) _____ is a key aspect of pragmatics.
a) Sentence structure b) Phonetics
c) Morphological analysis d) Social context

Q.2 Write a Short Answers. (Any Four) 12

- a)** Identify word formation process of the underlined words in the following sentences.
 - 1) This coat is of excellent make.
 - 2) Recently I was awarded PhD.
 - 3) They are playing see-saw.
- b)** Give labelled morphological analysis of the following words, unhappily, newspaper boys, historical.
- c)** Separate prefixes and suffixes in the following words. Unexpectedly, comfortable, computerized.
- d)** Write a short note on free morphemes.
- e)** Explain 'reduplication' with suitable examples.
- f)** Form adverbs of the following by adding appropriate suffix. Friend, political, fearful.

Q.3 Broad answer question. (Any One) 10

- a)** Explain lexical relations of hyponymy, homograph and metonymy with examples.

OR

- b)** How does pragmatics address the use of language in specific social and cultural contexts?

Q.4 Discuss minor word formation process in English with examples. 10

७) मनरेगा हमी देते -

अ) ५० दिवसांचा रोजगार	ब) १०० दिवसांचा रोजगार
क) १५० दिवसांचा रोजगार	ड) ३६५ दिवसांचा रोजगार

८) मनरेगामध्ये, किमान एक तृतीयांश लाभार्थी -

अ) अनुसूचित जाती	ब) अनुसूचित जमाती असावेत
क) महिला	ड) अल्पसंख्यांक

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अर्थसंकल्पाची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
- माहिती अधिकार म्हणजे काय?
- राष्ट्रीय आरोग्य अभियानाची कोणतीही तीन उद्दिष्टे सांगा.
- अन्न सुरक्षा हक्क कायद्याचे उद्दिष्ट काय आहे?
- ई-गव्हर्नन्सची कोणतीही तीन उद्दिष्ट्ये लिहा.
- लोकपाल म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- सार्वजनिक धोरणाचा अर्थ, व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
- मनरेगाची उद्दिष्टे, वैशिष्ट्ये आणि परिणाम यावर चर्चा करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

भारतातील केंद्रीय अर्थसंकल्प तयार करण्याची आणि मंजूर करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Public Administration (BA221412)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ presents the Union Budget in India?
 - a) Prime Minister
 - b) Finance Minister
 - c) President
 - d) RBI Governor
- 2) _____ Committee examines government expenditure and suggests economies public spending.
 - a) Estimates Committee
 - b) Public Accounts Committee
 - c) Committee on Public Undertakings
 - d) Finance Commission
- 3) _____ is NOT a model of Public Policy.
 - a) Rational Model
 - b) Incremental Model
 - c) Group Model
 - d) Democratic Model
- 4) Public Policy means _____.
 - a) Private decisions
 - b) Government's course of action
 - c) Judicial review
 - d) Personal preferences
- 5) Right to Information Act (RTI) came into force in _____.
 - a) 2002
 - b) 2005
 - c) 2008
 - d) 2010
- 6) E-Governance mainly aims at _____.
 - a) Reducing employment
 - b) Enhancing efficiency, transparency and accountability
 - c) Increasing taxation
 - d) Strengthening judiciary
- 7) MNREGA guarantees -
 - a) 50 days of employment
 - b) 100 days of employment
 - c) 150 days of employment
 - d) 365 days of employment

- 8)** In MNREGA, minimum one-third beneficiaries should be _____.
 a) SC b) ST
 c) Women d) Minorities

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- Write any three features of Budget.
- What is mean by RTI?
- State any three objectives of National Health Mission?
- What is the aim of Right to Food Security Act?
- Write any three aims of E-Governance.
- What is Lokpal?

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) Explain the meaning, definition and characteristics of Public Policy.**

OR

- b) Discuss the objectives, features and impact of MNREGA.**

Q.4 Answer the following question in detail. 10

Explain the process of preparation and passing of Union Budget in India.

८) सहकारी चळवळीमुळे लोकांमध्ये ---- तत्वाची जाणीव निर्माण झाली.

- अ) सहकार ब) सांस्कृतिक
क) सामाजिक ड) राजकीय

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) ग्रामीण विकासातील प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ब) सहकारी चळवळीचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) जागतिकीकरणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) दुग्धव्यवसायाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) ग्रामीण समाजातील महिलांचा विकास स्पष्ट करा.
- ई) शेती विकासातील अडथळे सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) ग्रामीण विकास म्हणजे काय? ते सांगून ग्रामीण विकासाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगून जागतिकीकरणाचे भारतीय शेतीवरील परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.४ सहकार चळवळीचा अर्थ सांगून सहकार चळवळीचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Rural Development (BA221417)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) The population density of rural areas is _____ than urban areas.
 - a) changing
 - b) stable
 - c) backward
 - d) low
- 2) The agricultural system in India is still based on _____.
 - a) experimental
 - b) traditional
 - c) modern
 - d) philosophical
- 3) Globalization has created a network of global _____ relations.
 - a) social
 - b) administrative
 - c) economic
 - d) close
- 4) Who gave the message of going back to the village?
 - a) Maharishi Karve
 - b) Mahatma Phule
 - c) Mahatma Gandhi
 - d) Maharishi Shinde
- 5) The impact of the cooperative movement in rural areas has been _____.
 - a) more
 - b) less
 - c) invisible
 - d) destroyed
- 6) India has adopted globalization _____ this policy under the New Industrial Policy in the year.
 - a) 1991
 - b) 1986
 - c) 1996
 - d) 2005
- 7) Which factor is responsible for weakening the organization of milk producers in rural areas?
 - a) Cultural
 - b) Cooperative
 - c) Spiritual
 - d) Political
- 8) The cooperative movement created awareness among the people about the principle of _____.
 - a) Cooperative
 - b) Cultural
 - c) Social
 - d) Political

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the process of rural development.
 - b) State the characteristics of the cooperative movement.
 - c) Explain the characteristics of globalization.
 - d) Explain the importance of dairy farming.
 - e) Explain the development of women in rural society.
 - f) State the obstacles in agricultural development.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the process of rural development by explaining what is meant by rural development?
- OR**
- b) Explain the meaning of globalization and explain the impact of globalization on Indian agriculture.
- Q.4 Explain the meaning of cooperative movement and explain the merits and demerits of cooperative movement. 10**

Set	P

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

04

- १) भारताचा शोध ——— यांनी लावला.
अ) कोलंबस
ब) वास्को-द-गामा
क) मार्को पोलो
ड) कॅप्टन कुक
- २) प्राचीन काळात पर्यटन हे ——— या प्रमुख हेतूने केले जात होते.
अ) राजकीय
ब) धार्मिक
क) ऐतिहासिक
ड) आर्थिक
- ३) ——— ला तलावाचे शहर असे म्हणतात.
अ) श्रीनगर
ब) नैनिताल
क) पहेलगाम
ड) लडाख
- ४) भारतीय पर्यटन विकास महामंडळाची स्थापना ——— साली झाली.
अ) १९६०
ब) १९६२
क) १९६६
ड) १९६८
- ५) ——— हे देशातील पहिले अभयारण्य आहे.
अ) जिम कॉर्बेट
ब) कांझीरंगा
क) कान्हा
ड) सुंदरबन
- ६) महाराष्ट्र पर्यटन नियोजनात ——— ची भूमिका अत्यंत महत्वाची आहे.
अ) एम. टी. डी. सी.
ब) आय. टी. डी. सी.
क) टी. टी. डी. सी.
ड) जी. टी. डी. सी.
- ७) राष्ट्रीय पातळीवर केल्या जाणाऱ्या पर्यटन नियोजनाला ——— नियोजन असे म्हणतात.
अ) प्रादेशिक
ब) राष्ट्रीय
क) स्थानिक
ड) ग्रामीण

८) ---- ही पंढरपूरातील सर्वात मोठी यात्रा म्हणून ओळखली जाते.

- अ) आषाढी ब) कार्तिकी
क) माघी ड) चैत्री

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) भारतातील पर्यटन विकासाचे ऐतिहासिक घटक स्पष्ट करा.
- ब) भारताच्या पर्यटनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- क) दाजीपूर अभयारण्य बदल माहिती सांगा.
- ड) महाराष्ट्रातील महाबळेश्वर ला थंड हवेच्या ठिकाणाबद्दल माहिती सांगा.
- इ) नालंदा या सांस्कृतिक पर्यटन केंद्राबद्दल थोडक्यात माहिती सांगा.
- ई) दिल्लीचे ऐतिहासिक महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक पर्यटन स्थळे स्पष्ट करा.

किंवा

भारतातील थंड हवेची पर्यटन स्थळे स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୨୦

पर्यटन नियोजनाचे प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- 1) India was discovered by _____.
a) Columbus b) Vasco da Gama
c) Marcopolo d) Captain Cook
- 2) In ancient times tourism was done for the main purpose of _____.
a) Political b) Religious
c) Historical d) Financial
- 3) _____ is called the city of lakes.
a) Srinagar b) Nainital
c) Pahelgam d) Ladakh
- 4) Tourism Development Corporation of India was established in the year _____.
a) 1960 b) 1962
c) 1966 d) 1968
- 5) _____ is the first sanctuary in the country.
a) Jim Corbett b) Kanjirunga
c) Kanha d) Sunderban
- 6) The role of _____ is very important in Maharashtra tourism planning.
a) M.T.D.C. b) I.T.D.C.
c) T.T.D.C. d) G.T.D.C.
- 7) Tourism planning done at the national level called _____ planning.
a) Regional b) National
c) Local d) Rural
- 8) _____ is known as the biggest yatra in Pandharpur.
a) Ashadhi b) Kartiki
c) Maghi d) Chaitri

- Q.2 Write short answers (Any Four) 12**
- a) Explain the historical factors of tourism development in India.
 - b) Explain the nature of tourism in India.
 - c) Give information about Dajipur Sanctuary.
 - d) Give information about hill station Mahabaleshwar in Maharashtra.
 - e) Briefly describe the cultural tourism center of Nalanda.
 - f) Explain the historical importance of Delhi.
- Q.3 Broad Answer Question. (Any One) 10**
- Explain the historical tourist places in the Maharashtra.
- OR**
- Explain the hill stations in India.
- Q.4 Broad Answer Question. 10**
- Explain the types of tourism planning.

८) महाराष्ट्रात — गाय ही सर्वात जास्त दूध देणारी जात ओळखली जाते.

ब) देवणी

ਡ) ਗੀਰ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) महाराष्ट्रातील साधनसंपत्ती यावर चर्चा करा.

ब) महाराष्ट्रातील वनांचे प्रकार सांगा.

क) जलसंवर्धनाचे उपाययोजना यावर टिपा लिहा.

ड) लोकसंख्या सर्वेक्षण यावर टिपा लिहा.

इ) महाराष्ट्रातील लोकसंख्या संरचना यावर टिपा लिहा.

ई) महाराष्ट्रातील प्राणी संवर्धनाचे उपाययोजना स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) महाराष्ट्रातील लोकसंख्या वितरणावर चर्चा करा.

किंवा

ब) महाराष्ट्रातील पाळीव प्राण्यांची नावे सांगून त्यापासून मिळणारे उत्पादन स्पष्ट करा.

प्र.४ महाराष्ट्रातील जंगल तोडीची कारणे व उपाय वर्णन करा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Resource Geography of Maharashtra - II (BA221409)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. **08**

- 1) Population density is _____ at Sahyadri Mountain, Satpura mountain, and eastern Vidharbha.
 - a) Very High
 - b) High
 - c) Medium
 - d) Low
- 2) _____ forest area is more in western ghat of Maharashtra.
 - a) Deciduous
 - b) Evergreen
 - c) Alpine
 - d) Conifer
- 3) In transition between Evergreen Forest and Deciduous Forest _____ forest found.
 - a) Evergreen
 - b) Semi evergreen
 - c) Deciduous
 - d) Thorny
- 4) _____ types of fishing is most happen in Maharashtra.
 - a) Sea water
 - b) Fresh Water
 - c) Pearl
 - d) Silk
- 5) Maharashtra state provides _____ percent of the fish production in India.
 - a) 20.16
 - b) 14.33
 - c) 15.03
 - d) 22.00
- 6) _____ tree is mainly present every were in thorny forest.
 - a) Tamarind
 - b) Sandalwood
 - c) Tendu
 - d) Babul
- 7) In India, Maharashtra rank _____ in Milk Production.
 - a) 7th
 - b) 2nd
 - c) 9th
 - d) 6th
- 8) In Maharashtra _____ cow is high yielding variety.
 - a) Khillar
 - b) Deoni
 - c) Rathi
 - d) Gir

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a)** Discussion on the Natural Resource in Maharashtra.
 - b)** State the types of Forest in Maharashtra.
 - c)** Short note on water conservation method.
 - d)** Short note on Population survey.
 - e)** Write short notes on composition of population.
 - f)** Write short notes on animal conservation.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a)** Discuss on the distribution of population in Maharashtra.
- OR**
- b)** State the name of domestic animal and explain production of animal.
- Q.4 Describe the causes and remedies of deforestation in Maharashtra. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Yoga Studies (Theory) (BA221420)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: २०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०४

१) चित्ताचे स्वरूप कसे मानले जाते?

अ) वायुरूप	ब) घनरूप
क) जलरूप	ड) अग्निरूप

२) संतोष म्हणजे काय?

अ) संपत्ती मिळवणे	ब) समाधान
क) संघर्ष करणे	ड) ज्ञान मिळवणे

३) ब्रम्हचर्य म्हणजे काय?

अ) अविवाहितपणा
ब) शरीर, मन आणि वाणीवर नियंत्रण असणारी व्यक्ती
क) धार्मिक अध्ययन
ड) वरीलपैकी कोणतेही नाही

४) श्वास घेणे आणि श्वास सोडणे याच्या गतीला निश्चित करणे म्हणजे काय?

अ) ध्यान	ब) धारणा
क) प्राणायाम	ड) समाधी

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा/एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)

०६

अ) पतंजलीने सांगितलेली यमाची पाच उपप्रकारे कोणती?
ब) चित्ताचे विक्षेप म्हणजे काय?
क) प्राणायामाचा मुख्य उद्देश काय आहे?
ड) तपस या शब्दाचा अर्थ काय आहे?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

०५

अ) योग साधनेमुळे होणारे फायदे सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) चित्तावर नियंत्रण मिळवण्यासाठी कोणकोणते उपाय करावे लागतात?

- प्र.४ थोडक्यात उत्तरे लिहा/टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)
- अ) धारणा
 - ब) स्वाध्याय
 - क) ईश्वर प्रणिधान

०५

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Yoga Studies (Theory) (BA221420)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 01:30 PM

Max. Marks: 20

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 04

- 1) What is the nature of the mind (Chitta) considered to be?
 - a) Like air
 - b) Like solid
 - c) Like water
 - d) Like fire
- 2) What is Santosh (संतोष)?
 - a) To accumulate wealth
 - b) Contentment
 - c) To create conflict
 - d) To gain knowledge
- 3) What is the meaning of Brahmacharya?
 - a) Being unmarried
 - b) A person who has control over their body, mind, and speech
 - c) Religious study
 - d) None of the above
- 4) What is the practice of regulating the speed of breathing in and out called?
 - a) Dhyana
 - b) Dharana
 - c) Pranayama
 - d) Samadhi

Q.2 Write short answers/Write answers in one sentence. (Any Three) 06

- a) What are the five sub-types of Yama as stated by Patanjali?
- b) What are Chittavikas (चित्तविक्षेप)?
- c) What is the main purpose of Pranayama?
- d) What is the meaning of the word 'Tapas'?

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 05

- a) Explain in detail the benefits of practicing yoga.

OR

- b) What measures should be taken to gain control over the mind (Chitta)?

Q.4 Write short answers/Short Notes. (Any Two)

05

- a)** Dharana (धारणा)
- b)** Swadhyaya (स्वाध्याय)
- c)** Ishwara Pranidhana (ईश्वर प्रणिधान)

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
कथा संग्रह आणि उपयोजित मराठी (BA221402)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
 वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) प्रा. आनंद झाडगांवकर हे कोणत्या विषयाचे प्राध्यापक होते?

अ) हिंदी	ब) संस्कृत
क) मराठी	ड) राज्यशास्त्र

२) 'वर्तमान' या कथासंग्रहात एकूण किती कथा आहेत?

अ) दहा	ब) बारा
क) आठ	ड) सहा

३) 'पायरीचा दगड' या कथेतील नायकाचे नाव काय आहे?

अ) सुधीर सातपुते	ब) बाळासाहेब
क) वामनराव फाळके	ड) नामदेव शिंदे

४) 'सुदामदादा' कोणाच्या विचाराचे पाईक होते?

अ) म. फुले	ब) पंडित नेहरू
क) वि.दा. सावरकर	ड) महात्मा गांधी

५) 'वर्तमान' हा कथासंग्रह कोणत्या प्रकाशनाने प्रकाशित केला?

अ) मौज	ब) स्वरूप
क) अनमोल	ड) मॅजेस्टिक

६) 'बातमी' या मराठी शब्दाला इंग्रजीत काय म्हटले जाते?

अ) Story	ब) Novel
क) News	ड) Drama

७) 'जल्लोष' या कथेत कोणत्या निवडणूकीचे चित्रण केले आहे?

अ) ग्रामपंचायत	ब) कॉलेजच्या
क) लोकसभा	ड) विधानसभा

८) डॉ. रविंद्र शोभणे यांचा जन्म कोणत्या साली झाला?

अ) १९५९

ब) १९४७

क) १९४२

ਡ) ੧੧੬੦

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) रविंद्र शोभणे यांच्या चार कथासंग्रहाची नावे सांगा.

ब) 'हकनाक' या कथेतील लेखीनाच्या जीवनाची कहाणी सांगा.

क) आकाशवाणी बातमी लेखनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

ड) 'आपुले मरण' या कथेतील स्त्रीजीवन कसे आले आहे?

इ) 'बातमी' म्हणजे काय? सांगून बातमीचे प्रकार सांगा.

ई) न सापडलेले उत्तर! या कथेत कशाचे चित्रण केले आहे?

प्र.३ अ) वर्तमान कथासंग्रहातील कथांचा आशय थोडक्यात सांगा.

୧୦

किंवा

ब) 'सत्य' या कथेत रामदास भगत यांच्या अपघाताचे चित्रण कसे आले आहे?

प्र.४ 'जल्लोष' या कथेचा आशय स्पष्ट करा.

୧୦

- ८) ——— अल्पकालीन वित्त स्रोत म्हणून ओळखले जाते.
अ) ओव्हरड्राफ्ट	ब) कर्ज
क) ठेव	ड) यापैकी काहीही नाही

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) विम्याचे तत्व स्पष्ट करा.
- ब) कार्यालयातील संगणकाच्या आवश्यक गोष्टी समजावून सांगा.
- क) व्यवसाय पत्र स्पष्ट करा.
- ड) ठराव स्पष्ट करा.
- इ) अजेंडा तयार करण्याची गरज लिहा.
- ई) सभा योग्यरित्या कधी बोलवली जाते?
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) एका चांगल्या व्यावसायिक पत्राची अत्यावश्यकता स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) वार्षिक सर्वसाधारण सभेचे इतिवृत्त तयार करा.
- प्र.४ वैध बैठकीची प्रक्रिया स्पष्ट करा. १०

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Secretarial Practice & Comm. Correspondence (BA221463)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) A _____ insurance is a new branch of insurance developed in twentieth century.
 - a) fire
 - b) marine
 - c) accident
 - d) none of these
- 2) The amount sanctioned for cash credit is credited to _____ account.
 - a) current
 - b) loan
 - c) deposit
 - d) none of these
- 3) A private limited company need not hold _____ meeting.
 - a) special
 - b) general
 - c) statutory
 - d) ordinary
- 4) An ordinary resolution can be passed with at least _____ % votes.
 - a) 100
 - b) 75
 - c) 51
 - d) 25
- 5) A list of business to be transacted at the meeting is known as _____.
 - a) agenda
 - b) notice
 - c) minutes
 - d) resolution
- 6) A general meeting is the meeting of all the _____ of the company.
 - a) creditor
 - b) proxy
 - c) member
 - d) preferential shareholder
- 7) Correspondence means the communication in the form of _____.
 - a) letters
 - b) telephone
 - c) mobile phone
 - d) oral discussion
- 8) A _____ is known as a source of short-term finance.
 - a) overdraft
 - b) loan
 - c) deposit
 - d) none of these

- Q.2 Write the answer in brief. (Any Four) 12**
- a) Explain the Principle of Insurance.
 - b) Explain the essentials of Computers in office.
 - c) Explain the Business letter.
 - d) Explains the resolution.
 - e) Write the need for preparation of an Agenda.
 - f) When a meeting is properly convened?
- Q.3 Give the short notes. (Any One) 10**
- a) State explains the essential of good business letter.
- OR**
- b) Prepare the minutes of annual general meeting.
- Q.4 Explain the Procedure of valid meeting. 10**

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Asnafe Nasr Ka Taruf (BA221404)

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) ادب کی کس نثری صنف کو زندگی کی مکمل کتاب کہا گیا ہے؟

(A) انشائیہ (B) داستان

(C) ڈراما (D) ناول

(2) کس نثری صنف میں کردار ایک تشریحی اور دوسرا ڈرامائی انداز سے ظاہر کیے جاتے ہیں؟

(A) سوانح نگاری (B) ناول نگاری

(C) داستان نویسی (D) افسانہ نگاری

(3) اردو ادب میں انشائیہ نگاری کا بانی کسے تسلیم کیا جاتا ہے؟

(A) سر سید احمد خان (B) علامہ اقبال

(C) مولانا حالی (D) عظمت اللہ خان

(4) راجندر سنگھ بیدی کی تخلیق کون سی ہے؟

(A) چوتھی کاجوڑا (B) آگ کا دریا

(C) ایک چادر میلی سی (D) اپنی مدد آپ

(5) اردو کا پہلا ناول نگار کون ہے؟

(A) سجاد حیدر یلدرم (B) عبدالحلیم شرر

(C) منشی پریم چند (D) ڈپٹی نذیر احمد

(6) کس نے انشائیہ کے ذہن کو ایک آزاد ترنگ کہا ہے؟

(A) جانسن (B) ٹی ایس ایلٹ

(C) کارل ماکس (D) ملٹن

(7) اردو میں انشائیہ نگاری کی ابتداء کس ادب کے زیر اثر ہوتی؟

- (A) انگریزی ادب
(B) فارسی ادب
(C) عربی ادب
(D) ہندی ادب

(8) اردو کی وہ کون سی نثری صنف ہے جس کا سارا ماحول ماورائی اور شاہانہ ہوتا ہے۔

- (A) انشائیہ
(B) ناول
(C) افسانہ
(D) داستان

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) راجندر سنگھ بیدی کی ناول نگاری پر مختصر نوٹ لکھیے؟

(2) صنف داستان سی کیا مراد ہے؟

(3) انشائیہ "کُتے" کا مرکزی خیال لکھیے؟

(4) داستان کا اہم مانوق الفطرت عناصر پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(5) انشائیہ نگاری کی اہمیت و افادیت بیان کیجیے۔

(6) افسانہ اکفن کا مرکزی خیال لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) اردو میں ناول نگاری کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

(2) انشائیہ ہندو اور مسلمانوں میں ارتباط کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. اردو میں افسانہ نگاری کا آغاز و ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجیے؟

८) भारतात कामगार भविष्य निर्वाह निधी कायदा — या वर्षी अस्तित्वात आला.

अ) १९४८

ब) १९५२

क) १९६१

ड) १९७७

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) कामगार संघटनेची कार्ये सांगा.

ब) कामगार नुकसान भरपाई फायद्याचे लाभ सांगा.

क) सामाजिक विमा संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) सामाजिक सुरक्षितता संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) कामगार भविष्य निर्वाह निधी कायद्याचे लाभ सांगा.

ई) कामगार कार्यक्षमता ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) नवीन आर्थिक धोरणाचे कामगार कल्याणावरील परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) मातृत्व लाभ कायदा — १९६१ स्पष्ट करा.

प्र.४ सामाजिक सुरक्षिततेची उद्दिष्ट्ये आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Labour Welfare (BA221408)

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) International Labour Organization established in _____ year.
 - a) 1911
 - b) 1919
 - c) 1920
 - d) 1930
- 2) _____ is a factor of New Economic Policy.
 - a) Privatization
 - b) Liberalization
 - c) Globalization
 - d) All the above
- 3) In India, Bonus Act was established in _____ year.
 - a) 1947
 - b) 1951
 - c) 1965
 - d) 1991
- 4) The principle of strengthening trade union is _____.
 - a) One union one industry
 - b) Many unions in one industry
 - c) Few unions in one industry
 - d) All the above
- 5) In India, Factories Act was established in _____ year.
 - a) 1901
 - b) 1929
 - c) 1940
 - d) 1948
- 6) The Indian Trade Union Act was established in _____ year.
 - a) 1926
 - b) 1947
 - c) 1961
 - d) 1977
- 7) The Beveridge Report Published in _____ year.
 - a) 1937
 - b) 1942
 - c) 1947
 - d) 1951
- 8) In India Employees Provident Fund Act was established in ____ year.
 - a) 1948
 - b) 1952
 - c) 1961
 - d) 1977

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) State the functions of trade union.
 - b) State the benefits of Workers Compensation Act.
 - c) Explain the social insurance.
 - d) Explain the concept of social security.
 - e) State the benefits of Employees Provident Fund Act.
 - f) Explain the concept of Efficiency of labour.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the impact of New Economic Policy on labour welfare.
- OR**
- b) Explain Maternity Benefit Act-1961.
- Q.4 Explain the objectives and scope of social security. 10**

- ७) भारतात सहकारी पतपुरवठ्याची रचना —— आहे.
 अ) द्विस्तरीय
 ब) त्रिस्तरीय
 क) एक स्तरीय
 ड) वरील सर्व
- ८) —— ही शिखर बँक म्हणूनही ओळखली जाते.
 अ) स्टेट बँक ऑफ इंडिया
 ब) सेन्ट्रल बँक ऑफ इंडिया
 क) राज्य सहकारी बँक
 ड) जिल्हा सहकारी बँक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) भारतीय राष्ट्रीय सहकारी संघाची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- ब) महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीच्या कोणत्याही तीन समस्या सांगा.
- क) जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेच्या समस्या सांगा.
- ड) N.C.D.C. ची उद्दिष्ट्ये सांगा.
- इ) १९६० च्या महाराष्ट्र सहकार कायद्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ई) भारतातील दुग्ध सहकारी संस्थांच्या समस्या सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) नाबार्डची कार्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
ब) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील सहकारी साखर कारखान्यांच्या समस्या स्पष्ट करा. **१०**

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Co-operation (BA221407)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) NABARD was established in the _____ year.
 - a) 1948
 - b) 1960
 - c) 1975
 - d) 1982
- 2) The working area for district central co-operative bank is _____.
 - a) Village
 - b) State
 - c) District
 - d) Tahsil
- 3) As per Co-operative Act minimum _____ members required for establishing the Co-operative society.
 - a) 5
 - b) 10
 - c) 50
 - d) 100
- 4) The president of N.C.D.C. is _____.
 - a) Union Agricultural Minister
 - b) Prime Minister
 - c) Finance Minister
 - d) None of these
- 5) Crop loan is related to _____.
 - a) PACS
 - b) Land Development Bank
 - c) State Bank of India
 - d) Reserve Bank of India
- 6) _____ is a problem of Dairy Co-operative in India.
 - a) Lack of capital
 - b) Low productivity of milk
 - c) Milk prices
 - d) All the above
- 7) In India co-operative credit structure is _____.
 - a) Two tier
 - b) Three tier
 - c) One tier
 - d) All the above
- 8) _____ is also known as Apex Bank.
 - a) State Bank of India
 - b) Central Bank of India
 - c) State Co-operative Bank
 - d) District Co-operative Bank

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a)** State the objectives of National Co-operative Union of India.
 - b)** State any three problems of Co-operative Movement in Maharashtra.
 - c)** State the problems of District Central Co-operative Banks.
 - d)** State the objectives N.C.D.C.
 - e)** State the features of Maharashtra Co-operative Societies Act 1960.
 - f)** State the problems of Dairy Co-operative Societies in India.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a)** Explain the functions of NABARD in detail.
- OR**
- b)** Explain the Co-operative Movement in Maharashtra.
- Q.4 Explain the problems of Sugar Co-operative in India. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - IV) (जुना)(CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
History of Social Reforms in Maharashtra (1818-1970A.D.)
(BA221411)

वार, दिनांक: बुधवार, १५-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) छ. शाहू महाराजांच्या आईचे नाव — हे होते.
अ) श्रीमंत राधाबाई साहेब ब) श्रीमंत आक्कासाहेब
क) श्रीमंत ताई साहेब ड) श्रीमंत आईसाहेब
- २) छ. शाहू महाराजांचा विवाह — साली झाला.
अ) १८९० ब) १८९१
क) १८९२ ड) १८९३
- ३) कर्मवीर विठ्ठल रामजी शिंदे यांचा जन्म — येथे झाला.
अ) मोरखंडी ब) बेलगाव
क) जमखंडी ड) कारवार
- ४) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचा जन्म — रोजी झाला.
अ) १८८० ब) १८९०
क) १८५७ ड) १८८७
- ५) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांनी — या शैक्षणिक संस्थेची स्थापना केली.
अ) ज्ञानगंगा ब) विद्या प्रसारक
क) विवेकानंद ड) रयत शिक्षण संस्था
- ६) डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचा जन्म — मध्ये झाला.
अ) १८९० ब) १८९१
क) १८९२ ड) १८९३
- ७) शारदा सदन — यांनी स्थापन केले.
अ) पं. रमाबाई ब) सावित्रीबाई फुले
क) रमाबाई रानडे ड) ताराबाई शिंदे

- ८) सावित्रीबाई फुले यांचा विवाह — यांच्याशी झाला.
अ) जोतिबा फुले	ब) महात्मा गांधी
क) कर्मवीर	ड) गोविंद

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) छ. शाहू महाराजांचे शैक्षणिक कार्य सांगा.
- ब) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे अस्पृश्याविषयी कार्य सांगा.
- क) कर्मवीर भाऊराव पाटील यांचे वसतिगृह विषय काम लिहा.
- ड) स्त्री विषयक सावित्रीबाई फुले यांचे कार्य सांगा.
- इ) पंडिता रमाबाई यांचे कार्य थोडक्यात सांगा.
- ई) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकराचे शिक्षण विषयक कार्य सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जीवन व कार्य सांगा.
किंवा
ब) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे कार्य सांगा.

प्र.४ छ. शाहू महाराजांच्या सामाजिक व शैक्षणिक कार्याचा आढावा घ्या. १०

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
History of Social Reforms in Maharashtra (1818–1970A.D.)
(BA221411)**

Day & Date: Wednesday, 15-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Chhatrapati's Shahu Maharaja's Mothers Name was _____.
a) Shrimant Radhabai Saheb b) Shrimant Akka Saheb
c) Shrimant Taisaheb d) Shrimant Aai Saheb
- 2) Chhatrapati Shahu Maharaj wedding took place in the year _____.
a) 1890 b) 1891
c) 1892 d) 1893
- 3) Karmaveer Vitthal Ramaji Shinde was born at _____.
a) Morkhandi b) Belagaon
c) Jamkhandi d) Karwar
- 4) Karmaveer Bhaurao Patil was born in the year _____.
a) 1880 b) 1890
c) 1857 d) 1887
- 5) _____ educational institute was founded by Karmaveer Bhaurao Patil.
a) Dnyanganga b) Vidhyaprasarak
c) Vivekanand d) Rayat Sikshan Sanstha
- 6) Dr. B. R. Ambedkar was born in _____.
a) 1890 b) 1891
c) 1892 d) 1893
- 7) Sharda Sadan was established by _____.
a) Pt. Ramabai b) Savitribai Phule
c) Ramabai Ranade d) Tarabai Shinde
- 8) Savitribai Phule was married to _____.
a) Jyotiba Phule b) Mahatma Gandhi
c) Karmaveer d) Govind

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Chhatrapati Shahu Maharaj educational contribution.
 - b) State the contribution of Maharshi Vitthal Ramaji Shinde towards untouchability?
 - c) State the contribution of Savitribai Phule towards women?
 - d) Explain the contribution made by Pt. Ramabai.
 - e) Give information with Respect to Hostel system given by K. Bhaurao Patil.
 - f) State the contribution made by Dr. B. R. Ambedkar related to education.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the life and work of Dr. B. R. Ambedkar.
- OR**
- b) Explain the work of Maharshi Vitthal Ramaji Shinde.
- Q.4 State the social & educational work of Ch. Shahu Maharaj. 10**

- ७) सुभाषचंद्र बोस यांनी स्थापन केलेल्या पक्षाचे नाव काय?
 अ) नॅशनल काँग्रेस ब) स्वराज पार्टी
 क) इंडिअन नॅशनल पार्टी ड) फॉर्वर्ड ब्लॉक
- ८) राणी झांशी रेझिमेंट चे नेतृत्व कोणी केले होते?
 अ) लक्ष्मी पटेल ब) लक्ष्मी सेहगल
 क) एस. ए. अय्यर ड) मंगल पांडे

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) विनायक दामोदर सावरकर यांच्या कामासंदर्भात माहिती द्या.
 ब) अनुशिलन समितीच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
 क) ९ ऑगस्ट च्या क्रांती दिनासंदर्भात माहिती द्या.
 ड) १९३५ च्या कायद्याचे ठळक वैशिष्ट्ये कोणती?
 इ) गांधी आयर्विन कराराचे परिणाम स्पष्ट करा.
 ई) बॅ. जिनाच्या १४ मागण्याचे मूल्यमापन करा.
- प्र.३ अ) असहकार चळवळी संदर्भात विस्तृत माहिती सांगा. १०
 किंवा
 ब) महाराष्ट्रातील क्रांतीकारकांच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.
- प्र.४ स्वातंत्र्य प्राप्तीसाठी सुभाषचंद्र बोस व इंडिअन नॅशनल आर्मी यांनी केलेल्या १०
 कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

Day & Date: Thursday, 16-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Give information about work of Vinayak Damodar Savarkar.
 - b) Assess the work of Anushilan Samiti.
 - c) Give information about 9 August Kranti.
 - d) What were the salient features of act of 1935.
 - e) Explain the Consequences of Gandhi Irwin Pact.
 - f) Assess 14 Demands of B. Jinnah.
- Q.3** a) Give detail information about Non Co-operation Movement. **10**
- OR**
- b) Assess the work of Revolutionaries in Maharashtra.
- Q.4** Assess the work of Shubhashchandra Bose and Indian National Army to get independence. **10**

- ७) — यांनी परिसंस्था ही संकल्पना सर्वप्रथम मांडली.
अ) डार्विन ब) ओडम
क) हॅकल ड) टॅन्सले
- ८) — या दिवशी जागतिक पर्यावरण दिन साजरा केला जातो.
अ) ५ मे ब) ५ जून
क) ५ जुलै ड) ५ ऑगस्ट

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) चिपको आंदोलन.
- ब) अन्नसाखळी विषयी माहिती सांगा.
- क) मानवाचा शिकार आणि अन्न संकलनाचा कालखंड याविषयी माहिती लिहा.
- ड) पर्यावरण भूगोलाचे स्वरूप सांगा.
- इ) टुंड्रा जीवसंहितेतील मानवी जीवनविषयी माहिती सांगा.
- ई) परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) परिसंस्था म्हणजे काय? परिसंस्थेचे कार्य स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भूपृष्ठीय जीवसंहितेचे प्रकार सांगून एका विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

पर्यावरण भूगोल म्हणजे काय? पर्यावरण भूगोलाची व्याप्ती व महत्त्व स्पष्ट करा.

Set

P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Geography (Paper – VI)
Environmental Geography (BA221462)**

Day & Date: Thursday, 16-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of stencils is allowed.
- 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- Water Pollution Prevention and Control Act came into force in _____.
 - 1980
 - 1981
 - 1986
 - 1974
- Narmada Bachao Andolan is related to _____.
 - Sunderlal Bahuguna
 - Medha Patkar
 - Anna Hazare
 - Maneka Gandhi
- World Water Day is celebrated on _____ day.
 - 22th August
 - 22th September
 - 22th March
 - 22th November
- In the cold desert ecosystem _____ is found main bird.
 - Emu
 - Ostrich
 - Penguin
 - Honeybell
- Study of interaction between human and environment is done in _____ geography.
 - Urban
 - Political
 - Cultural
 - Environment
- Pampas grassland is found _____.
 - North America
 - South America
 - Europe
 - Asia
- _____ was the first to introduce the concept of ecosystem.
 - Darwin
 - Odam
 - Hackel
 - Tansley
- _____ is celebrated as a Environment Day.
 - 5th May
 - 5th June
 - 5th July
 - 5th August

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) **12**

- a) Chipko Movement
- b) Write information of Food Chain.
- c) Write information about the period of Hunting and Food gathering.
- d) State the Nature of Environment Geography.
- e) State Human life in Tundra Biome.
- f) Characteristics of Ecosystem.

Q.3 Broad Question. (Any One) **10**

- a) What is Ecosystem? Describe Function of Ecosystem.

OR

- b) State the Types of Terrestrial Biomes and describe any one of them.

Q.4 Broad Question. **10**

What is Environment Geography? Describe Scope and Importance of Environment Geography.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६

Opt. Hindi (Paper - V)

आधुनिक हिंदी रेखाचित्र साहित्य एवं शब्द – संपदा (BA221427)

वार, तारीख: शुक्रवार, १७-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

समय: दोपहर १२:०० से ०२:००

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक दर्शाते हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों में से नीचे दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। ०८

- १) 'रेखाचित्र' गद्य साहित्य की ——— विधा है।

अ) पूर्वकालीन	ब) प्राचीन
क) आधुनिक	ड) आदिम
- २) 'वकील साहब' ——— है।

अ) रेखाचित्र	ब) नाटक
क) निबंध	ड) कहानी
- ३) 'तुम्हारी स्मृति' ——— की रचना है।

अ) माखनलाल चतुर्वेदी	ब) प्रेमचंद
क) मन्नू भंडारी	ड) काशीनाथ सिंह
- ४) ——— रेखाचित्र रामवृक्ष बेनीपुरी का है।

अ) घीसा	ब) गुरुदेव
क) साधूसिंह	ड) बुधिया
- ५) घीसा का शारीरिक रंग ——— था।

अ) गोरा	ब) काला
क) साँवला	ड) अशुभ्र
- ६) 'जब तक बिमलाएँ हैं' रेखाचित्र ——— की रचना है।

अ) रामवृक्ष बेनीपुरी	ब) महादेवी वर्मा
क) ह. प्रसाद द्विवेदी	ड) चित्रा मुद्गल

- ७) साधुसिंह ने अपना ---- स्वीकार करने से इन्कार कर दिया था ।
अ) क्रोध ब) अपराध
क) द्वेष ड) गुस्सा
- ८) 'एक नेत्रहीन की दृष्टि' रेखाचित्र में ---- नेत्रहीन था ।
अ) विष्णु ब) माधव
क) खेतिया ड) नामदेव

प्र.२ लघुत्तरी प्रश्न. (कोई भी चार)

੧੨

अ) अनेकार्थ शब्द लिखिए:

- ૧) અંત
- ૨) અધિકાર
- ૩) અંધ

ब) लोकोक्तियों के अर्थ लिखिए:

- १) एक हाथ से ताली नहीं बजती।
- २) घर की मुर्गी दाल बराबर।
- ३) जिसकी लाठी उसकी भैंस।

क) वाक्यांश के लिए एक शब्द लिखिए:

- १) किसी देश के प्राचीन मूल निवासी।
- २) जिसका कोई नाथ न हो।
- ३) जो कला की रचना करता है।

ड) रेखाचित्र का स्वरूप क्या है?

इ) रेखाचित्र की परिभाषा दीजिए।

ई) अनेकार्थ शब्द लिखिए:

- १) अंबर
- २) काम
- ३) कुल

प्र.३ ससंदर्भ स्पष्टीकरण कीजिए. (कोई भी दो)

20

अ) “मुझे ग्यारह वर्ष से अधिक समय तक गुरुदेव का स्नेह प्राप्त करने का अवसर मिला था, इस बीच उनके उपदेश सुनने को मिले हैं।”

ब) उसने देश को सजीवता दी और बार—बार मिटकर यह दिखाया कि, पूर्ण स्वाधीनता ही भारत का जीवन है।”

क) “लेकिन तुम अंधेरे में चले जाते हो, कुएँ से पाणी खींचते हो, इतने बड़े-बड़े मटके कन्धेपर रखकर भीड़ में से निकल जाते हो, ये सब बिना देखे कैसे हो जाता है?”

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

बुधिया का चरित्र—चित्रण स्पष्ट कीजिए।

Set

P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Psychology (Paper - V)
Development Psychology (Middle Adulthood & Late Adulthood)
(BA221459)

वार, दिनांक : शुक्रवार, १७-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) मध्यम वयात स्मृतीचे ——— प्रकार पडतात.
अ) दोन
ब) तीन
क) चार
ड) पाच
- २) मध्यम वयाचा कालावधी ——— असतो.
अ) २० ते ४०
ब) ४० ते ६०
क) ६० ते ८०
ड) ६० ते ७०
- ३) डॅनियल लेविनसन यांनी ——— सिद्धांत मांडला.
अ) जीवन प्रसंग प्रारूप
ब) जीवन ऋतू सिद्धांत
क) मनोसामाजिक
ड) मनोविश्लेषण
- ४) ——— चा आकृतीबंध 'U' आकाराचा असतो.
अ) वैवाहिक समाधान
ब) वैवाहिक समायोजन
क) वैवाहिक घटस्फोट
ड) जीवन प्रसंग प्रारूप
- ५) ——— हा वार्धक्याचा सिद्धांत आहे.
अ) वापरा आणि फेका
ब) मनोविश्लेषण
क) पंचघटक प्रारूप
ड) मनोसामाजिक
- ६) वृद्धापणाचा प्रमुख दर्शक घटक ——— आहे.
अ) दृष्टी
ब) गंध
क) केस
ड) आवाज
- ७) एरीकसनने ——— विकासाच्या अवस्था प्रतिपादन केल्या.
अ) अहंम
ब) मानसिक
क) सामाजिक
ड) मनोसामाजिक

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Psychology (Paper - V)
Development Psychology (Middle Adulthood & Late Adulthood)
(BA221459)**

Day & Date: Friday, 17-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Middle age _____ types of memory.
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 2) Span at middle adulthood is _____.
 - a) 20 to 40
 - b) 40 to 60
 - c) 60 to 80
 - d) 60 to 70
- 3) Daniel Levinsons proposed _____ theory.
 - a) Life events models
 - b) Season of life
 - c) Psychosocial
 - d) Psychoanalytic
- 4) _____ has 'U' shaped configuration.
 - a) Marital satisfaction
 - b) Marital adjustment
 - c) Marital divorce
 - d) Life events models
- 5) _____ is a theory of aging.
 - a) Wear and tear
 - b) Psychoanalytic
 - c) Five factor model
 - d) Psychosocial
- 6) The most obvious sign of aging is the change in a persons _____.
 - a) Vision
 - b) Smell
 - c) Hair
 - d) Sound
- 7) Erikson explained stages of _____ development.
 - a) Ego
 - b) mental
 - c) Social
 - d) Psychosocial
- 8) Middle adulthood also called _____ age.
 - a) Middle
 - b) Old
 - c) Late adulthood
 - d) Early adulthood

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is Expertise?
 - b) What is sandwich generation?
 - c) What is leisure?
 - d) What is wisdom?
 - e) What is autobiographical memory?
 - f) What is cataracts?
- Q.3 Write long answer. (Any One) 10**
- a) Explain physical development in middle adulthood.
- OR**
- b) Explain daily life of late adulthood.
- Q.4 Describe in brief family violence in middle adulthood. 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Hindi (Paper - VI)
काव्यसारंग, व्याकरण एवं लेखन (BA221428)

वार, तारीख: शनिवार, १८-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

समय: दोपहर १२:०० से ०२:००

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। ०८

१) नागार्जुन वैचारिक रूप से ——— विचारधारा से प्रभावित थे।

अ) गाँधीवादी	ब) मार्क्सवादी
क) अम्बेडकरवादी	ड) मनोविश्लेषकवादी

२) “चाहे जिस देश प्रान्त पुर का हो, जन—जन का ——— एक।”

अ) धन	ब) मन
क) काम	ड) चेहरा

३) ‘अंधा युग’ नाटक की रचना ——— ने की है।

अ) मुक्तिबोध	ब) नागार्जुन
क) जयशंकर प्रसाद	ड) धर्मवीर भारती

४) निर्मला पुत्तुल की कविता ——— की अभिव्यक्ति करती है।

अ) समाजवाद	ब) साम्यवाद
क) आदिवासी चेतना	ड) हालावाद

५) ——— वर्तमान समय की स्त्रीवादी लेखिका है।

अ) अनामिका	ब) निर्मला पुत्तुल
क) महादेवी वर्मा	ड) अमृता प्रीतम

६) पेड़ का नाँच कविता की विषय वस्तु ——— से संबंधित है।

अ) महानगरीय जीवन	ब) यांत्रिकता
क) प्रकृति एवं पर्यावरण	ड) अलगाववाद

७) ‘बेमानी है आजादी’ कविता में ——— चेतना की अभिव्यक्ति हुई है।

अ) प्रगतिवादी	ब) दलित
क) आदिवासी	ड) स्त्रीवादी

८) WWW से ——— तात्पर्य है।

- अ) world wide web ब) wide world website
क) world white website ड) website in world

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

१२

- अ) अनुवाद का अर्थ बताकर परिभाषा लिखिए।
ब) विराम चिन्ह किसे कहते हैं? किसी भी तीन विराम चिन्हों के नाम लिखिए।
क) उद्धरण चिन्ह का स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट कीजिए।
ड) अनुवाद का महत्त्व स्पष्ट कीजिए।
इ) हिंदी वेबसाइट का परिचय दीजिए।
ई) प्रश्न विराम का सोदाहरण परिचय दीजिए।

प्र.३ निम्नलिखित में से किन्हीं दो अवतरणों की ससंदर्भ व्याख्या कीजिए।

१०

- अ) “मानव का रचा हुआ सूरज
मानव को भाप बनाकर सोख गया
पत्थर पर लिखी हुई यह
जली हुई छाया
मानव की साखी है।”
- ब) “नहीं निकल सकता तो आज भी
पहनकर नए कपड़े
कितने ही गाँवों में
नहीं निकल सकती जिसकी
घोड़ी पर बारात
जूझता है जो पेट की क्षुधा से
रात—दिन कमाकर भी
विवश है काटने को कभी—कभी
फाके की रात।।”
- क) “तुंग हिमालय के कंधो पर
छोटी — बड़ी कई झीले हैं
उसके श्यामल — नील सलिल में
समतल देशो से आ — आकर
पावस की उमस से आकुल
तिक्त — मधुर विष — तंतु खोजते
हंसो को तिरते देखा है
बादल को घिरते देखा है।।”

प्र.४ ‘जन जन का चेहरा एक’ कविता का उद्देश्य स्पष्ट कीजिए।

१०

८) ——— ही मानसिक प्रक्रिया आहे.

अ) बोधन

ब) अध्ययन

क) स्व-संरक्षण

ડ) માધાર

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) सांकेतीकरण म्हणजे काय?

ब) आरोग्य म्हणजे काय?

क) समागमन म्हणजे काय?

ड) संप्रेषण म्हणजे काय?

इ) करिअर निवड म्हणजे काय?

ई) आंतरव्यक्तिक संप्रेषणाची व्याख्या सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) कौटुंबिक जीवनशैलीमधील वैवाहिक समायोजन स्पष्ट करा.

किंवा

ब) सवयी, जीवनशैली आणि आरोग्य यातील संबंध स्पष्ट करा.

प्र.४ संप्रेषण प्रक्रियेचे घटक स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Psychology (Paper - VI)
Psychology of Modern Life (BA221460)**

Day & Date: Saturday, 18-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the first element of interpersonal communication.
 - a) Message
 - b) Sender
 - c) Channal
 - d) Receiver
- 2) The effect of alcohol are influenced by _____ growth.
 - a) Accident
 - b) Larning
 - c) Memory
 - d) Forgetting
- 3) The _____ child the transition period in the life of parents.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Fourth
- 4) In _____ age the marriage satisfaction is more.
 - a) Holding age
 - b) Middle age
 - c) Adult
 - d) Later life
- 5) One of your biggest decision is life is a choosing a _____.
 - a) School
 - b) Career
 - c) Health
 - d) Family
- 6) According to Buchard _____ is the responsible factor for the obesity of person.
 - a) Anxiety
 - b) Heredity
 - c) Happy life
 - d) Environment
- 7) When people do listening more than speaking that time their _____ is maximum.
 - a) Expression
 - b) Eye contact
 - c) Personal space
 - d) Body language
- 8) _____ is a mental process.
 - a) Cognition
 - b) Learning
 - c) Defensiveness
 - d) Withdrawal

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) What is encoding?
 - b) What is health?
 - c) What is homogeneity?
 - d) What is communication?
 - e) What is meant by choosing career?
 - f) Definition of interpersonal communication.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the marital adjustment across the family life cycle.
- OR**
- b) Discuss habit, life style and health relationship.
- Q.4 Explain the components of the communication process. 10**

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. English (Paper - V)
Introduction to Language (BA221429)**

Day & Date: Monday, 20-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The place of articulation of /h/ is _____.
a) bilabial b) palatal
c) glottal d) velar
- 2) Language is _____.
a) culturally transmitted
b) symbolic
c) social means of communication
d) all of above
- 3) /z/ is _____ consonant.
a) fricative b) affricate
c) nasal d) lateral
- 4) Smallest meaningless sound unit of language is called _____.
a) phoneme b) morpheme
c) zero morpheme d) bond morpheme
- 5) There are _____ monophthongs in English language.
a) 13 b) 10
c) 25 d) 12
- 6) In _____ one base is added to the other to form a new word.
a) Compounding b) Acronym
c) Clipping d) Affixation
- 7) _____ of the following is free morpheme.
a) 'House' b) '- tion'
c) '- ment' d) '- ing'
- 8) 'Brunch' is the example of _____ word formation process.
a) Compounding b) Blending
c) Clipping d) Acronym

Q.2 Write the answers as directed. (Any four) **12**

- a) Write the phonemic transcription of the following words:
 - i) symbol
 - ii) possess
 - iii) train
- b) Write three term labels of /t/, /n/ and /h/.
- c) Underline the weak forms of the following sentences.
 - i) I have drafted the document.
 - ii) Let him go home.
 - iii) Dilip has done his work.
- d) Describe the articulation of /p/.
- e) What is phonetics?
- f) Describe the semi vowels.

Q.3 Board Question. (Any One) **10**

- a) Describe conversion, blending, clipping and acronyms with examples.

OR

- b) How prefixes and suffixes function in morphological process?

Q.4 Write general characteristics of language. **10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
 Opt. Sanskrit (Paper - V)
 Shrimad - Bhagvadgeeta (BA221433)

वार, दिनांक: सोमवार, २०-०४-२०२६
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

०८

- १) भगवद्गीतायाः प्रथम-अध्यायस्य नाम ---- अस्ति ।
 अ) अर्जुनविषाद योगः ब) सांख्ययोगः
 क) कर्मयोगः ड) ध्यानयोगः
- २) ---- योग उच्यते ।
 अ) विषमत्वं ब) समत्वं
 क) काम ड) क्रोध
- ३) पौण्ड्र नावाचा शंख ---- यांनी वाजवला.
 अ) नकुल ब) सहदेव
 क) भीम ड) अर्जुन
- ४) कौरव व पांडवांच्या गुरुंचे नाव ---- होते.
 अ) द्रोणाचार्य ब) वाल्मिकी
 क) कृपाचार्य ड) भारद्वाज
- ५) यज्ञात् भवति ---- ।
 अ) पर्जन्यः ब) अन्नः
 क) भुतानि ड) प्राणीमात्रः
- ६) आदर्शः म्हणजे ----.
 अ) बांगड्या ब) बिंदी
 क) आरसा ड) कंगवा
- ७) इंद्रिये मन बुद्धी हे ---- ची निवासस्थाने आहेत.
 अ) काम ब) क्रोध
 क) मोह ड) मत्सर

८) धार्तराष्ट्र म्हणजे ——— ।

अ) कृपाचार्य

ब) भिष्म

क) धृतराष्ट्र

ड) संजय

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवल ४)

१२

टीपा लिहा (को. ४)

अ) गुडाकेशः

ब) क्षत्रिय धर्मः

क) श्रीकृष्णः

ड) निर्गुण भक्ती

इ) कुरुक्षेत्र

ई) काम आणि क्रोध

प्र.३ एकस्य प्रश्नस्य उत्तरं लिखत ।

१०

अ) 'कर्मयोग' यावर विस्तृत विवेचन करा.

किंवा

ब) स्थितप्रज्ञाची लक्षणे सांगा.

प्र.४ भगवद्गीतेच्या पहिल्या अध्यायाचे 'अर्जुनविषाद योग' याचे वर्णन करा.

१०

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. English (Paper - VI)
Indian Writing in English (BA221430)**

Day & Date: Tuesday, 21-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the alternative. 08

- 1) _____ is the tone of the poem ‘Father Returning Home’.

a) Enthusiastic	b) Hopeful
c) Pessimistic	d) Tranquil
- 2) Eunice De Souza’s poem ‘Forgive Me, Mother’ describes the destructive relationship of mother and _____.

a) son	b) daughter
c) father	d) sister
- 3) In the poem ‘On Beautiful Things’ the ‘Chinar’ is a _____.

a) tree	b) palace
c) city	d) river
- 4) The poem ‘The Female of the Species’ deals with the theme of _____.

a) love and despair	b) femininity and relationship
c) material instincts	d) gender role
- 5) In the poem ‘Tiger’ the name of father tiger is _____.

a) Sherkhan	b) Sharyu
c) Sheru	d) Shankar
- 6) The novel ‘The Vendor of Sweets’ is divided into _____ chapters.

a) thirteen	b) fifteen
c) twenty-four	d) eleven
- 7) In ‘The Vendor of Sweets’, Jagan was the father of _____.

a) Mali	b) Molu
c) Madan	d) Miraj
- 8) In ‘The Vendor of Sweets’, Mali’s decision to go America in order to study _____.

a) Law	b) creative writer
c) trade	d) marketing

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- a) What is the significance of Sheru's fate in the poem 'Tiger'?
- b) Discuss the central idea of the poem 'Forgive Me, Mother'?
- c) What is the message of the story 'The Vendor of Sweets'?
- d) How does Mali view his father's business in 'The Vendor of Sweets'?
- e) Discuss any three characteristic features of post-independence Indian English Novel.
- f) Write a short note on the contribution of R. K. Narayan to Indian English Novel.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Discuss the themes of aging, loneliness, and family estrangement in Dilip Chitre's poem 'Father Returning Home'.

OR

- b) Write a critical analysis of the poem 'The Female of the Species'.

Q.4 Answer the following question. 10

Discuss the various themes in 'The Vendor of Sweets'.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Opt. Sanskrit (Paper - VI)
Kavya Shastra (BA221434)

वार, दिनांक : मंगळवार, २१-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

०८

- १) काव्यस्य प्रयोजनानि ——— ।
 अ) षट्
 क) त्रीणि
 ब) द्वे
 ड) चत्वारि
- २) काव्यप्रकाशस्य रचयिता ——— ।
 अ) मयूरः
 क) केशवमिश्रः
 ब) बाणभट्टः
 ड) मम्मटः
- ३) आकाङ्क्षा योग्यता सन्निधिश्च युक्तो पदसमुच्चयः ——— ।
 अ) वाक्यम्
 क) विचारः
 ब) अक्षरम्
 ड) शब्दः
- ४) साधर्म्यं ——— भेदे ।
 अ) उपमा
 क) रूपक
 ब) उत्प्रेक्षा
 ड) व्याजोक्ती
- ५) ——— यशसेऽर्थकृते व्यवहारविदे शिवेतरक्षतये ।
 अ) शास्त्रम्
 क) काव्यम्
 ब) ज्ञानम्
 ड) ग्रन्थः
- ६) लक्षणायाः ——— ।
 अ) व्यंग्यार्थ
 क) वाक्यार्थ
 ब) लक्ष्यार्थ
 ड) क्रियार्थ

७) ——— ध्वनेर्विकारः ।

अ) काकूः

ब) अर्थः

क) ध्वनिः

ड) नादः

८) काव्यसृष्टिर्मध्ये ——— रसाः

अ) अष्टौ

ब) दशाः

क) नव

ड) द्वादशाः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवल ४)

१२

टीपा लिहा. (कोणत्याही ४)

अ) आचार्य मम्मटः

ब) काव्यलक्षणानि

क) रूपक अलंकारः

ड) उपमा अलंकारः

इ) अपह्नुति अलंकार

ई) काव्य हेतुः

प्र.३ विस्तरेण स्पष्टीकुरुत (केवल १)

१०

अ) अलंकारांचे महत्त्व सांगून उपमा आणि व्याजोक्ती हे २ अलंकार सलक्षण, सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

ब) काव्यप्रयोजन सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.४ काव्यशास्त्रानुसार काव्यशरीरभूत ३ प्रकारचे शब्द व अर्थ सोदाहरण सांगा.

१०

८) शिक्षेच्या संदर्भात मुख्य --- प्रकार आहेत.

અ) દોન

ब) तीन

क) चार

ડ) પાચ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

अ) नीतीची व्याख्या द्या.

ब) स्वसुखवाद म्हणजे काय?

क) सद्विच्छा म्हणजे काय?

ड) कांटचा निरुपाधिक आदेश स्पष्ट करा.

इ) कर्तव्यवाद याचा अर्थ स्पष्ट करा.

ई) मिल्ल नुसार सुख म्हणजे काय?

प्र.३ अ) अँरिस्टॉटलनुसार सदगुणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

୧୦

किंवा

ब) शिक्षेची प्रतिशोधात्मक उपपत्ती स्पष्ट करा.

प्र.४ समलैंगिकता या संकल्पनेवर चर्चा करा.

୧୦

Day & Date: Wednesday, 22-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Define morality.
 - b) What is Egoism?
 - c) What is good will?
 - d) Explain Kant's categorical imperative.
 - e) Explain the meaning of deontology.
 - f) According to Mill what is pleasure?
- Q.3 a) Explain the importance of virtue by Aristotle. 10**
- OR**
- b) Explain the retributive theory of punishment.**
- Q.4 Discuss on concept of Homosexuality. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Education (Paper - V)
Teaching and Learning (BA221453)

वार, दिनांक : बुधवार, २२-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) मागील पिढीकडून पुढील पिढीकडे संक्रमित होणाऱ्या गुणदोषांना, गुणदोष उतरण्याच्या प्रक्रियेला ——— असे म्हणतात.

अ) बदलाव	ब) अनुवंश
क) संक्रमण	ड) परंपरा

२) कुमारावस्थेतील मुलामुलींना ——— शिक्षण देणे जरूरीचे आहे.

अ) विशेष	ब) स्वतंत्र
क) सहशिक्षण	ड) यापैकी नाही

३) अध्ययन सुयोग्य, सुलभ व सुकर होण्यासाठी केलेली आवश्यक प्रक्रिया म्हणजे ——— होय.

अ) अध्यापन	ब) अध्ययन
क) शिक्षण	ड) यापैकी नाही

४) ——— अध्यापन सूत्र हे समग्र अध्ययन पद्धतीचे उदाहरण आहे.

अ) ज्ञाताकडून – अज्ञाताकडे	ब) पूर्णाकडून – अंशांकडे
क) स्थूलाकडून – सुक्षमाकडे	ड) मूर्ताकडून – अमूर्ताकडे

५) ——— पद्धतीने सर्वच विषयातील आशय शिकविता येत नाही.

अ) व्याख्यान	ब) दिग्दर्शन
क) बुद्धीमंथन	ड) वरील सर्व

६) अभ्यासक्रम वेळेत संपविण्यासाठी उच्च शिक्षण स्तरावर ——— पद्धती उपयुक्त आहे.

अ) दिग्दर्शन	ब) बुद्धीमंथन
क) समस्या निराकरण	ड) व्याख्यान

- ७) संकृती संवर्धन, संक्रमण आणि संरक्षण यांची जबाबदारी ——— वर आहे.
अ) शिक्षक ब) शाळा
क) अभ्यासक्रम ड) प्रशिक्षण
- ८) विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकासासाठी ——— उपक्रमांचे अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.
अ) अभ्यासविषयक ब) अभ्यासानुवर्ती
क) अभ्यासेत्तर ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) अध्यापनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) अध्यापनाची कोणतीही तीन सूत्रे स्पष्ट करा.
क) कुमारावास्थेचे शैक्षणिक महत्त्व सांगा.
ड) प्रज्ञावान मुलांची वैशिष्ट्ये सांगा.
इ) व्याख्यान पद्धतीचे गुण लिहा.
ई) चांगल्या शिक्षकाची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) समस्या निराकरण पद्धतीच्या पायऱ्या कोणत्या? समस्या निराकरण पद्धतीचे फायदे आणि दोष स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) वाढ आणि विकासातील फरक कोणता? वाढ आणि विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

୧୦

अध्यापनावर परिणाम करणारे घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

Day & Date: Wednesday, 22-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- 8) _____ activities are more important for the overall development of the student.
a) Study related	b) Co-curricular
c) Extra-curricular	d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Explain the nature of teaching.
- b) Explain any three Maxims of teaching.
- c) State the educational implications of adolescence stage.
- d) State the characteristics of gifted children.
- e) Write the merits of lecture method.
- f) Write any three characteristics of good teacher?

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) What are the steps of problem solving method? Explain the merits and demerits of problem solving method.

OR

- b) What is the difference between growth and development? Explain the factors affecting on growth and development.

Q.4 Answer the following question in detail. 10

Explain in detail the factors affecting on teaching.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. A.I.H.&C. (Paper - V)
Economic History of Ancient India (BA221451)

वार, दिनांक : बुधवार, २२-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) हडप्पा या शहराचा शोध — यांनी लावला.
 अ) माधवस्वरूप वत्स ब) राखालदास बॅनर्जी
 क) दयाराम सहानी ड) बी. बी. लाल
- २) हडप्पा संस्कृतीतील लोकांचा — हा प्रमुख व्यवसाय होता.
 अ) मृद्भांडी बनवणे ब) मणी बनवणे
 क) शेती ड) यापैकी नाही
- ३) गांधार प्रदेशातील — हे महत्त्वाचे व्यापारी केंद्र होते.
 अ) सांची ब) मिथिला
 क) तक्षशिला ड) भारहुत
- ४) मौर्यकाळात — हे एक महत्त्वाचे व्यापारी केंद्र होते.
 अ) सांची ब) सारनाथ
 क) तक्षशिला ड) वैशाली
- ५) पैठणच्या — वस्त्रांना रोमच्या बाजारपेठेत मोठी मागणी होती.
 अ) रेशमी ब) मलमल
 क) लोकरी ड) सुती
- ६) प्राचीन लेण्यांचे शहर व प्राचीन बाजारपेठ म्हणून — हे शहर प्रसिद्ध आहे.
 अ) जुन्नर ब) दाभोळ
 क) नगर ड) पैठण
- ७) श्रेणी संस्थेचा — हा सर्वोच्च न्यायाधीश होता.
 अ) राजा ब) सभासद
 क) अध्यक्ष ड) व्यापारी

- c) — या गुप्त राजांनी वीणावादक नाणी पाडली.
अ) पहिला चंद्रगुप्त ब) कुमारगुप्त
क) स्कंदगुप्त ड) समुद्रगुप्त

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सिंधु संस्कृतीतील शेतीचे वर्णन करा.
- ब) मौर्य काळातील वस्त्र उद्योगाची चर्चा करा.
- क) गुप्त काळातील व्यापाराची माहिती लिहा.
- ड) प्रतिष्ठान मधील सातवाहनांचा व्यापार स्पष्ट करा.
- इ) प्राचीन काळातील श्रेणींचे सामाजिक योगदान विशद करा.
- ई) नाण्यांचे राजकीय महत्त्व सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) मौर्य काळातील विविध व्यवसायांची चर्चा करा.
किंवा
ब) गुप्त काळातील व्यापार व व्यापारी मार्गांचे वर्णन करा.

प्र.४ प्राचीन भारतातील श्रेणींचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.

20

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. A.I.H.&C. (Paper - V)
Economic History of Ancient India (BA221451)**

Day & Date: Wednesday, 22-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The city of Harappa was discovered by _____.
a) Madhavswarup Vats b) Rakhal Das Banarejee
c) Dayaram Sahini d) B. B. Lal
- 2) The main occupation of Harappa people was _____.
a) Pottery making b) Bead making
c) Agriculture d) None of these
- 3) _____ was important commercial centre in Gandhar region.
a) Sanchi b) Mithila
c) Takshashila d) Bharhut
- 4) _____ was the important commercial centre in Mauryan period.
a) Sanchi b) Sarnath
c) Taxila d) Vaishali
- 5) In the Roman market Paithans _____ garments were demand in large scale.
a) Slick b) Malmal
c) Wool d) Cotton
- 6) _____ city is famous as ancient caves and ancient trade centre.
a) Junnar b) Dabhol
c) Nagar d) Paithan
- 7) _____ was the Supreme Justices of the guilds.
a) King b) Member
c) President d) Traders
- 8) _____ Gupta king issued the Veenavadak coins.
a) Chandragupta – I b) Kumargupta
c) Skandagupta d) Samudragupta

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Describe the agriculture in Indus Valley Civilization.
 - b) Discuss the cotton industries in Mauryan period.
 - c) Write about trade during Gupta period
 - d) Explain the trade of Satvahana in Pratihthan.
 - e) State the social contribution of ancient guilds.
 - f) Narrate the political importance of coins.
- Q.3 Broad answer question. (Any One) 10**
- a) Discuss the various occupations of the Mauryan period.
- OR**
- b) Describe the trades and trade routes during the Gupta period.
- Q.4 Explain the nature and work of the guilds in ancient India. 10**

८) आधुनिकीकरण ही प्रक्रिया ---- ची आहे.

- अ) सामाजिकरण ब) सामाजिक परिवर्तन
क) सामाजिक नियंत्रण ड) परंपरात्मक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) ब्रिटिश काळातील स्त्रीयाच्या वैवाहिक दर्जावर माहिती लिहा.
- ब) सामाजिक परिवर्तनाची कारणे.
- क) आधुनिकीकरणाची कारणे.
- ड) राष्ट्रीय एकात्मतेतील अडथळे
- इ) जागृतीकरणाचा अर्थ
- ई) जागृतीकीकरण म्हणजे काय?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) जागतीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करून त्याचा भारतीय समाजावरील प्रभाव सांगा.
किंवा
ब) राष्ट्रीय एकात्मतेचा अर्थ सांगून त्यावरील उपाय लिहा.

प्र.४ ब्रिटिश काळातील स्त्रियांचा दर्जा स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Sociology (Paper - V)
Indian Society Structure and Change. (BA221445)**

Day & Date: Wednesday, 22-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) India is a _____ nation.
 - a) Modern
 - b) Hindu
 - c) Religious
 - d) Secular
- 2) To consider as nation is great religion is _____ feeling.
 - a) Constructive
 - b) Destructive
 - c) Negative
 - d) Positive
- 3) Which day is considered to be the 'International Women Day'?
 - a) 3rd January
 - b) 8th March
 - c) 2nd October
 - d) 15th August
- 4) _____ wrote 'Vande - Matram'
 - a) Ravindranath Tagore
 - b) Bankimchandra Chatterjee
 - c) Sane Guruji
 - d) Sant Kabir
- 5) The process of westernization initiated during _____ rule.
 - a) Ashoka
 - b) British
 - c) Islamic
 - d) None of above
- 6) _____ was ideal during Vedic period.
 - a) Polygon
 - b) Monogamy
 - c) Polygamy
 - d) Polyandry
- 7) Hindu widow remarriage ACT was passed in the year.
 - a) 1851
 - b) 1965
 - c) 1865
 - d) 1829
- 8) Westernization is process of _____.
 - a) socialization
 - b) Social change
 - c) Social control
 - d) Traditional

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) State marital status of women in British period.
 - b) Causes of social change.
 - c) Causes of modernization
 - d) Obstacles of national integration
 - e) Meaning of globalization
 - f) What is the concept of globalization?
- Q.3 Board answer question. (Any One)** **10**
- a) Explain the process of Globalization and state its impact on in India Society.
- OR**
- b) Write on meaning and measurement of National Integration.
- Q.4 Explain status of women during British period.** **10**

- ८) ——— च्या मते सापेक्ष अनुभवपूर्व ज्ञान शक्य नाही.
 अ) प्लेटो
 ब) हेगेल
 क) ह्यूम
 ड) यापैकी नाही

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) लॉक जन्मजात कल्पनांचे खंडन कसे करतो ते स्पष्ट करा.
 ब) स्पिनोझाचा बुद्धिवाद स्पष्ट करा.
 क) ह्यूमचा अनुभववाद स्पष्ट करा.
 ड) देकार्तच्या दृष्टीकोनातून ईश्वर अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा.
 इ) देकार्त बुद्धिवादी विचारवंत आहे का? स्पष्ट करा.
 ई) ह्यूमचा संशयवाद स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) ह्यूमचा कार्य कारण सिद्धांत स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) लॉकचा ज्ञान सिद्धांत स्पष्ट करा.
- प्र.४ देकार्तच्या दृष्टीकोनातून ईश्वर अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद स्पष्ट करा. १०

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Philosophy (Paper - VI)
Modern Western Philosophy (BA221456)**

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Spinoza's thinking method is called _____ method.
 - a) Geometrical
 - b) Mathematical
 - c) Economical
 - d) Logical
- 2) According to Descartes, _____ gland is mediator of body and mind.
 - a) Gonads
 - b) Thyroid
 - c) Adrenal
 - d) Pineal
- 3) Descartes starts his philosophy from _____.
 - a) Fact
 - b) Doubt
 - c) Illusion
 - d) None of these
- 4) According to Spinoza, the infinite substance is _____.
 - a) Ghost
 - b) Soul
 - c) God
 - d) None of these
- 5) What is Descartes' body-mind dualism called?
 - a) Interactionism
 - b) Parallelism
 - c) Capitalism
 - d) None of these
- 6) Locke refutes of the innate ideas of _____.
 - a) Descartes
 - b) Berkley
 - c) Ayer
 - d) Hegel
- 7) Hume is _____ thinker.
 - a) Rationalistic
 - b) Empiricist
 - c) Materialistic
 - d) Idealistic
- 8) According to _____ knowledge of relatively apriori impossible.
 - a) Plato
 - b) Hegel
 - c) Hume
 - d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain how Locke refuted of innate ideas.
 - b) Explain Spinoza's rationalism.
 - c) Explain Hume's empiricism.
 - d) According to Descartes explain arguments for the existence of God.
 - e) Is Descartes rationalistic thinker? Explain.
 - f) Explain Hume's skepticism.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) According to Hume, explain theory of cause and effect.
- OR**
- b) Explain Locke's theory of knowledge.
- Q.4 According to Descartes, explain arguments for the existence of God. 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Opt. Education (Paper - VI)
Education in British Period and Post Independence (BA221454)

वार, दिनांक: गुरुवार, २३-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

- १) ईस्ट इंडिया कंपनीने ——— साली भारतीय शिक्षणासंबंधी चार्टर ॲक्ट तयार केला.
 अ) १८१३ ब) १८२३
 क) १८३३ ड) १८३५
- २) वूडच्या खालीत्याचे मुख्य कार्य ——— स्थापना हे होय.
 अ) महाविद्यालयांची ब) शाळांची
 क) विद्यापीठांची ड) व्यवसायकेंद्रांची
- ३) माध्यमिक शिक्षणासाठी विविधांगी अभ्यासक्रम ——— आयोगाने सुचविला.
 अ) डॉ. कोठारी ब) डॉ. मुदलियार
 क) सार्जंट ड) डॉ. राधाकृष्णन
- ४) मुदलियार आयोगाने ——— शाळा स्थापन करण्याची व विकसित करण्याची शिफारस केली.
 अ) माध्यमिक ब) तांत्रिक
 क) व्यावसायिक शिक्षण ड) बहुदेशीय
- ५) केंद्र शासनाने ——— रोजी नवे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण जाहीर केले.
 अ) २० एप्रिल १९८३ ब) २० एप्रिल १९८४
 क) २० एप्रिल १९८५ ड) २० एप्रिल १९८६
- ६) ७ मे १९९० रोजी ——— यांच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती नेमण्यात आली.
 अ) आचार्य राममूर्ती ब) आचार्य रंगमूर्ती
 क) आचार्य विनोबा भावे ड) आचार्य देवेंद्रनाथ

- ७) 'शिक्षक हे राष्ट्राचे शिल्पकार आहेत' असे ——— आयोगाने म्हटले आहे.
अ) डॉ. मुदलियार ब) डॉ. कोठारी
क) डॉ. राधाकृष्णन ड) हंटर
- ८) कोठारी आयोगाने भाषांच्या अध्ययनासंदर्भात ——— सूत्रांचे संशोधन करण्याची शिफारस केली.
अ) त्रिभाषा ब) द्विभाषा
क) बहुभाषा ड) एक भाषा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) डॉ. मुदलियार आयोगाने सांगितलेली माध्यमिक शिक्षणाची ध्येये कोणती?
- ब) डॉ. मुदलियार आयोगाला तत्कालीन माध्यमिक शिक्षणात आढळलेल्या उणिवा कोणत्या?
- क) १८१३ च्या चार्टर Act मधील शिफारशी लिहा.
- ड) झिरप सिद्धांताच्या अपयशाची कारणे कोणती?
- इ) भारतातील मिशन स्कूलची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ई) 'नवोदय विद्यालयाची' कार्यपद्धती स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) वूडच्या खालित्यामधील मुख्य शिफारशींचे वर्णन करा.
किंवा
ब) डॉ. कोठारी आयोगाच्या शिफारशी स्पष्ट करा.

प्र.४ राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ ची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

୧୦

Set

P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Education (Paper - VI)
Education in British Period and Post Independence (BA221454)**

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) East India company created the ‘Charter Act’ of Indian education in the year _____.
a) 1813 b) 1823
c) 1833 d) 1835
- 2) The main function of Wood’s Dispatch is establishment of _____.
a) Colleges b) Schools
c) Universities d) Vocational centers
- 3) _____ Commission suggested diversified curriculum in secondary education.
a) Dr. Kothari b) Dr. Mudaliyar
c) Sargent d) Dr. Radhakrishnan
- 4) Dr. Mudaliyar Commission recommended establishing and develops _____ schools.
a) Secondary b) Technical
c) Vocational d) Multifaceted
- 5) Central Government has announced New Policy on Education in _____.
a) 20th April 1983 b) 20th April 1984
c) 20th April 1985 d) 20th April 1986
- 6) On 7th May 1990, a committee was organized under the presidency of _____.
a) Acharya Rammurti b) Acharya Rangmurti
c) Acharya Vinoba Bhave d) Acharya Devendranath
- 7) “Teachers are the nation builders” is stated by _____ commission.
a) Dr. Mudliyar b) Dr. Kothari
c) Dr. Radhakrishnan d) Hunter

- 8)** Dr. Kothari Commission recommended conducting research and suggesting _____.
a) Three language b) Two language
c) Multi language d) Single language

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) What are the objectives of secondary education suggested by Mudliyar Commission?
- b) What major drawbacks were identified in Secondary Education by Dr. Mudliyar Commission?
- c) State the recommendations of Charter Act 1813.
- d) Which are the causes of unsuccessful of 'Downward Filtration theory'?
- e) State the characteristics of Mission school in India.
- f) Explain the procedure of 'Navoday Vidyalaya'.

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)

10

- a) Discuss the Main recommendations of Wood's Dispatch.
OR
b) Explain the recommendations of Dr. Kothari Commission.

Q.4 Explain the salient features of National Policy on Education 1986.

10

- ८) पुणे येथील डेक्कन महाविद्यालयात पुरातत्त्व विभागाची स्थापना — यांनी केली.
- अ) ह. धि. सांकलिया ब) म. के. ढवळीकर
क) शां. भा. देव ड) व्ही. एस. शिंदे.

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) लोथल येथील जहाजाच्या गोदीचे वर्णन करा.
ब) बृहदेश्वर मंदिराची वैशिष्ट्ये विशद करा.
क) पर्यटनाचे शैक्षणिक महत्त्व स्पष्ट करा.
ड) कोणार्कच्या सूर्य मंदिराची प्रमुख वैशिष्ट्ये विशद करा.
इ) दिल्ली येथील राष्ट्रीय संग्रहालयाच्या वैशिष्ट्यांवर प्रकाश टाका.
ई) डॉ. वसंत शिंदे यांचे भारतीय पुरातत्वातील योगदान विशद करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) सिंधु संस्कृतीतील नगररचनेचे सविस्तर वर्णन करा.
किंवा
ब) भारतीय पुरातत्वाचे स्वरूप आणि व्याप्ती विशद करा.
- प्र.४ पर्यटनाचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक महत्त्व यावर चर्चा करा. १०

Set

P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. A.I.H.&C. (Paper - VI)
Cultural History of Ancient India (BA221452)**

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the main feature of Indus Civilisation.

a) Roads	b) Pottery
c) Houses	d) Town planning
- 2) The famous painting of Padmapani is painted in _____.

a) Ellora	b) Ajanta
c) Khajuraho	d) Konark
- 3) Kandariya Mahadev temple is situated at _____.

a) Konark	b) Khajuraho
c) Aihole	d) Tanjavur
- 4) Gopuras are the significant feature of _____ temple architecture.

a) North India	b) Dravid
c) Vessar	d) Yadav
- 5) To develop the tourism is main object of _____ international organisation.

a) UNO	b) WHO
c) IMF	d) ITDC
- 6) Chhatrapati Shivaji Maharaj Museum is situated at _____.

a) Pune	b) Nashik
c) Mumbai	d) Nagpur
- 7) _____ was the first Director General of the Archaeological Survey of India.

a) William Jones	b) Alexander Cunningham
c) John Marshall	d) Mortimer wheeler
- 8) Department of Archaeology was established in Deccan college, Pune by _____.

a) H. D. Sankalia	b) M. K. Dhavalikar
c) S. B. Deo	d) V. S. Shinde

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Describe the Dock Yard at Lothal.
 - b) Describe the features of Brihadeshwar temple.
 - c) State the educational importance of tourism.
 - d) Describe the main features of Sun temple at Konark.
 - e) Highlight the features of National Museum, Delhi.
 - f) Explain the contribution of Dr. Vasant Shinde to the Indian Archaeology.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Describe the detail the town planning of the Indus Valley Civilization.
- OR**
- b) Discuss the nature and scope of Archaeology.
- Q.4 Discuss the social and cultural importance of Tourism.** **10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल - २०२६
Opt. Sociology (Paper - VI)
Social Problems in India (BA221446)

वार, दिनांक : गुरुवार, २३-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) इंडियन पिनल कोड (IPC) ३७५ हे — गुन्हांशी संबंधित आहे.
 अ) बलात्कार ब) हुंडाबळी
 क) बालविवाह ड) स्त्री भ्रूण हत्या
- २) खालीलपैकी — आयोग भ्रष्टाचाराशी संबंधित आहे.
 अ) कोठारी ब) संधनाम
 क) मंडल ड) यापैकी नाही
- ३) भारतात दर हजार पुरुषांमागे — स्त्रिया आहेत.
 अ) ८४० ब) ९४०
 क) १०४० ड) ११४०
- ४) कायद्याचे केलेले उल्लंघन म्हणजे — होय.
 अ) दहशतवाद ब) गुन्हा
 क) नक्षलवाद ड) यापैकी नाही
- ५) भ्रष्टाचार विरोधी जन लोकपाल बिल आंदोलन कोणी सुरू केले होते?
 अ) बाबा आमटे ब) मेधा पाटकर
 क) अण्णा हजारे ड) यापैकी नाही
- ६) महाराष्ट्रातील — जिल्ह्यात नक्षलवादी कारवाया अधिक होतात.
 अ) नागपूर ब) अमरावती
 क) गडचिरोली ड) यवतमाळ
- ७) चोरी हा — प्रकारचा गुन्हा आहे.
 अ) आर्थिक ब) लैंगिक
 क) राजकीय ड) यापैकी नाही

- ८) हुंडा प्रतिबंधक कायदा कोणत्या साली पास झाला?
 अ) १९९१ ब) १९८१
 क) १९७१ ड) १९६१

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) गुन्ह्याचे सिद्धांत कोणते?
 ब) भ्रष्टाचाराची क्षेत्रे स्पष्ट करा.
 क) स्त्री भ्रूण हत्येच्या समस्येची कारणे सांगा.
 ड) गुन्ह्याचे प्रकार सांगा.
 इ) हुंडाबळीच्या समस्येवर उपाय सुचवा.
 ई) कामाच्या ठिकाणी होणाऱ्या लैंगिक छळाची कारणे सांगा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) बलात्काराचा अर्थ सांगून बलात्काराची कारणे आणि उपाय विशद करा.
 किंवा
 ब) नक्षलवाद म्हणजे काय सांगून नक्षलवादाची कारणे आणि उपाय स्पष्ट करा.
- प्र.४ भ्रष्टाचाराचा अर्थ सांगून भ्रष्टाचाराची कारणे स्पष्ट करा. १०

Day & Date: Thursday, 23-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What are the theories of crime?
 - b) Explain the areas of corruption.
 - c) State the causes of the problem of female foeticide.
 - d) State the types of crime.
 - e) Suggest a solution to the problem of dowry.
 - f) State the causes of sexual harassment in the workplace.
- Q.3 a) Define Rape and Explain its causes and remedies. 10**
- OR**
- b) Define Naxalism and Explain its causes and remedies.**
- Q.4 Define corruption and explain its causes. 10**

- ८) 'माळी' ही जात ---- या कॅटगिरीमध्ये समाविष्ट होते.
अ) एन. टी	ब) एस. सी
क) एस. टी	ड) ओ. बी. सी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) एस. सी. कॅटेगरीच्या समस्या लिहा.
ब) माहिती अधिकाराच्या कायद्याची, २००५ वैशिष्ट्ये लिहा.
क) ग्रामसेवकाचे कार्ये लिहा.
ड) बांधील मजदूराचे कारणे लिहा.
इ) कुपोषणाची कारणे लिहा.
ई) खेडे समुदायाची स्तररचना लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १०

- अ) ग्रामपंचायतीची कार्य स्पष्ट करा. किंवा
ब) खेडे समुदायाची संरचना स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १०

- ‘एड्स जनजागृती’ यावर वृत्तांत द्या.

Set

P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026**

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- 1) Right to information Act is formed in _____.
a) 2005 b) 2001
c) 2002 d) 2003
- 2) The representative body at the taluka level in the Panchayat Raj system is called _____.
a) Panchayat samiti b) Zilla Parishad
c) Gram panchayat d) State
- 3) _____ is the major problem in rural area.
a) Pollution b) Bounded Labour
c) Transport d) Food
- 4) The 'AIDS' is caused by _____ virus.
a) HIV b) Covid-19
c) Polio d) H1N1
- 5) The Consumer Protection Act not applicable for _____ State.
a) Jammu & Kashmir b) Punjab
c) Maharashtra d) Kerala
- 6) Rural village are established arrange in a circular pattern they are called _____ villages.
a) Scattered b) Fragmented
c) Compact d) Composite
- 7) Duration of Gram panchayat is _____ years in Maharashtra.
a) 4 b) 5
c) 6 d) 7
- 8) 'Mali' caste community is coming under _____.
a) N.T. b) S.C.
c) S.T. d) O.B.C.

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Write the Problems of S.C. Category.
 - b) Write the Characteristics Right to Information Act, 2005.
 - c) Write the function of Gramsevak.
 - d) Write the causes of Bonded Labour.
 - e) Write the Effect of Malnutrition.
 - f) Write the structure of Village Community.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Explain the functions of Gram Panchayat.
- OR**
- b) Explain the structure of village community.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Give brief account of 'AIDS Awareness'.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च / एप्रिल - २०२६
Opt. Political Science (Paper - V)
Basic Concept in Political Science (BA221449)

वार, दिनांक : शुक्रवार, २४-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) शक्ती हा राज्याचा आधार नसून लोकांची इच्छा हा राज्याचा मुख्य आधार आहे असे — सिद्धांत मानतो.
 अ) सामाजिक करार सिद्धांत ब) शक्ती सिद्धांत
 क) दैवी अधिकाराचा सिद्धांत ड) यापैकी नाही
- २) 'कम्युनिस्ट मॅन्युफेस्टो' या ग्रंथांमध्ये — यांनी सत्ता या संकल्पना स्पष्ट केले आहे.
 अ) प्लेटो ब) जे. एस. मिल
 क) टी. एच. ग्रीन ड) कार्ल मार्क्स
- ३) शक्ती हा — संकल्पनेचा पाशवी अविष्कार आहे.
 अ) सत्ता ब) अधिसत्ता
 क) अधिमान्यता ड) यापैकी नाही
- ४) — यांनी अधिसत्तेचे तीन प्रकार सांगितले आहेत.
 अ) कार्ल मार्क्स ब) मॅक्स वेबर
 क) प्लेटो ड) जे. एस. मिल
- ५) मॅकियाव्हेलीने — या ग्रंथात सत्तेविषयी दृष्टिकोन स्पष्ट केला आहे.
 अ) लेविथॉन ब) पॉलिटिक्स
 क) प्रिन्स ड) कम्युनिस्ट मॅन्युफेस्टो
- ६) अधिमान्यता हा शब्द — भाषेतून निर्माण झाला आहे.
 अ) ग्रीक ब) इंग्लिश
 क) फ्रेंच ड) लॅटिन

- ७) लोकशाही म्हणजे लोकांचे, लोकांसाठी, लोकांनी चालविलेले शासन होय.
अशी लोकशाहीची व्याख्या — यांनी केली आहे.
अ) अब्राहम लिंकन ब) प्रो. सिली
क) महात्मा गांधी ड) जे. स मिल
- ८) — अधिसत्ता ही रूढी व इतिहास यावर आधारित असते.
अ) पारंपारिक ब) दिव्यवलयी
क) वैधानिक—विवेकी ड) यापैकी नाही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सत्तेचे मूलभूत आधार
ब) संमोहक किंवा दिव्यवलयी अधिसत्ता
क) लोकशाहीची वैशिष्ट्ये
ड) अधिमान्यतेचा मार्क्सवादी सिद्धांत
इ) दैवी अधिकाराचा सिद्धांत
ई) सत्तेची उगमस्थाने

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) अधिसत्ता म्हणजे काय? अधिसत्तेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) लोकशाही व्याख्या, प्रकार, गुणदोष स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

सत्ता व्याख्या व सत्तेचे प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Opt. Political Science (Paper - V)
Basic Concept in Political Science (BA221449)**

Day & Date: Friday, 24-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Force not to be and base of authority but the wheel power of people is a basis of authority is said in _____ principal.
 - a) Social contract theory b) Theory of force
 - c) Theory of divine origin d) None of these
- 2) _____ presented his view about the concept of power in the book 'Communist Manifesto'.
 - a) Plato b) J. S. Mill
 - c) T. H. Green d) Karl Marks
- 3) Force is a brutal manifestation Concept of _____.
 - a) Power b) Authority
 - c) Legitimacy d) None of the above
- 4) _____ his distinguished between three kinds of authority.
 - a) Karl Marks b) Max Weber
 - c) Plato d) J. S. Mill
- 5) Mechavelli presented his views about power in the book _____.
 - a) Leviathan b) Politics
 - c) Prince d) Communist Manifesto
- 6) The word Legitimacy is derived from _____.
 - a) Greek b) English
 - c) French d) Latin
- 7) The definition of democracy as the Government of people, for the people, by the people is given by _____.
 - a) Abraham Lincoln b) Prof. Seelee
 - c) M. K. Gandhi d) J. S. Mill
- 8) _____ authority is based on custom and history.
 - a) Traditional b) Carismatic
 - c) Legal- rational d) None of the above

- Q.2 Write Short Notes. (Any Four)** **12**
- a) Bases of Power
 - b) Charismatic authority
 - c) Features of Democracy
 - d) Marxist theory of Legitimacy
 - e) The theory of divine origin
 - f) Sources of power
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) What is Authority? Explain the characteristics of Authority.
- OR**
- b) Explain the Definition, types, and advantages and disadvantages of Democracy.
- Q.4 Answer the following question in detail.** **10**
- Explain the definition of power and the types of power.

- ८) जागतिक आरोग्य संघटनेचे मुख्यालय ——— येथे स्थापन झाले आहेत.
अ) रोम	ब) न्यूयॉर्क
क) जिनीव्हा	ड) पॅरिस

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) महिलांच्या मानवी हक्काची संकल्पना लिहा.
ब) दिव्यांगाच्या चार समस्या काय आहे?
क) अशासकीय संघटनेचे तोटे लिहा.
ड) रेडक्रॉस संघटनेचे कार्य सांगा.
इ) मानवी हक्कांची अर्थ आणि व्याख्या लिहा.
ई) युनेस्कोची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) जागतिक आरोग्य संघटना यावर वृत्तांत लिहा.
किंवा
ब) 'युनिसेफ' यावर वृत्तांत लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

युनोचा मानवी हक्काचा जागतिक जाहीरनामा स्पष्ट करा.

20

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. National Service Scheme (N.S.S.) (Paper - VI) (BA221442)**

Day & Date: Saturday, 25-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

- 1) Equal right get everybody because of _____.
a) Govt. Policy b) Human Right
c) Order of Uno d) WHO
- 2) The Prevention of Child marriage Act was passed in _____.
a) 1929 b) 1930
c) 1931 d) 1932
- 3) Lions Club is one of the _____ body.
a) Student organization b) Public organization
c) Government's Scheme d) Non Government organization
- 4) _____ is organization to strive for the holistic development of all children.
a) Red Cross b) UNICEF
c) UNESCO d) WHO
- 5) _____ has proposed Human Right for human development.
a) UNO b) UNESCO
c) WHO d) Red cross
- 6) _____ is organization established for the purpose of caring for and serving sick soldiers?
a) W.H.O. b) UNO
c) Red Cross d) UNESCO
- 7) 3rd December is celebrated as International _____ day in the world.
a) Human Right b) Disabled
c) Environment d) Women
- 8) World Health organization's headquarter is situated in _____.
a) Rome b) New York
c) Geneva d) Paris

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Write the Concept of Women's human right.
 - b) What are the four problems of disabled?
 - c) Write the disadvantage of Non- Government Organization.
 - d) State the Functions of Red Cross Organization.
 - e) Write the Meaning and definition of Human Rights.
 - f) Write the Historical background of UNESCO.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Write the brief note on 'World Health Organization'.
- OR**
- b) Write the brief note on 'UNICEF'.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Explain the World manifesto of Uno's Human Right.

Seat No.	

Opt. Prakrit (Paper - V)
Jambu Sami Chariu (BA221435)

कमाल गुणः ४०

સૂચના : ૧) સર્વ પ્રશ્ન અનિવાર્ય આહેત.
૨) ઉજવીકડીલ અંક ગુણ દર્શવિતાત.

04

- Page 1 of 2

८) जंबूसामिंच्या वडिलांचे नाव ---- होते.

- अ) वृषभदेव ब) अरहत्दास
क) शंभुदास ड) जिनदास

प्र.२ भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) गिय जणगिहि उत्तउ सुणिवि गिरुत्तउ जंपइ चउ—गइ—वीहियओ ।
जं अंबि चविउ पइँ गेहाउर मइँ तं असच्चु गिरु सहियओ ॥
- ब) इय चिंतिवि खयरें पविहिय वइरें देवाविउ असाणु जि तहु ।
लइ—लइ एयहु मणु हउँ पेच्छमि खणु इम मण्णतें तेण लहु ॥
- क) ता वालु पयंपइ णउ मुणियउ पइँ रहुवइ भूगोयरेण चिरु ।
रावणु खगु मारिउ रणि संघारिउ पयडु कहंतरु एहु गिरु ॥
- ड) सिविणय णिदेंसे मुणिउद्देसैं जंबू सामि जि णामु तहु ।
वणिणाहं वुत्तउ विहि समसत्तउ कियउ तेण वहु ॥
- इ) मुणिवर—आएसैं राय विसेसं सा परिणेव्वी पइं जि गिरु ।
तहि हउँ पह गच्छमि एच्छु ण अच्छमि फेडमि जाइवि अरि तिमिरु ॥
- ई) तं गिसुणिवि खयरें तासु जि अइरें वसुणंदउ सहुं असिवरेण ।
कुमरहु करि दिण्णउ अणुण्णु थिउ णहयलि खणेण ॥

प्र.३ सडक साहित्याचा परिचय देऊन खालीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहा.

୨୦

- अ) शृंगारमंजिरी

किंवा

- ब) लतालोचना

प्र.४ जम्बूस्वामींनी आपल्या जीवनाला सार्थक कसे केले ते स्पष्ट करा

୨୦

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Persian (Paper - V)
Persian Prose (BA221431)**

Day & Date: Saturday, 25-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل الفاظ کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) ادہم کو کس سے عشق ہوا تھا؟

- (A) درجینا (B) ریگا
(C) فریجا (D) زیبا

(2) 'جنایت من' کس کا تحریر کردہ افسانہ ہے؟

- (A) سعید نفیسی (B) صدرالدین بلاغی
(C) ڈاکٹر شپرتو (D) حکیم نظامی

(3) مضمون 'صانع ظریفہ ہند در عصر اسلامی' کے مصنف کا نام کیا ہے؟

- (A) علی اصغر حکمت (B) سعید نفیسی
(C) جمال میرصادق (D) ڈاکٹر اطہر

(4) رہبر نژاد نو میں کل کتنی گفتار ہیں؟

- (A) پانچ (B) سات
(C) چھ (D) آٹھ

(5) علیقلی آخری وقت میں کون سی آذان سنتا ہے؟

- (A) فجر کی آذان (B) عصر کی آذان
(C) ظہر کی آذان (D) مغرب کی آذان

6) فقیہ کی لڑکی کیسی تھی؟

- (A) خوبصورت
(B) نابینا
(C) بد صورت
(D) گونگی

7) کس کے کہنے پر قریش کے لوگ بال بچوں کو لے کر پہاڑ پر چڑھ گئے؟

- (A) عبداللہ
(B) عبدالمطلب
(C) ابوطالب
(D) ابوسفیان

8) حکایت 'ازملوک عجم طیبے حاذق' سعدی کی کس تصنیف سے ماخوذ ہے؟

- (A) گلستان سعدی
(B) انوار سہیلی
(C) بوستان سعدی
(D) رہبر نژان نو

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

1) فقیہ کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

2) حکایت 'ازملوک عجم طیبے حاذق' کا حاصل سبق لکھیے۔

3) ایران سے ہندوستان آنے والے ہنرمندوں کے نام لکھیے۔

4) گفتار ہشتم عشق و محبت کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

5) رجب علی ویلقمانی کے کردار پر روشنی ڈالیے۔

6) ابرہہ اور اس کے ساتھیوں کا کیا انجام ہوا؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف) شاہجاں کہ معاصرین میر عماد حسینی قزوینی استدخط تستعلیق است بقدری بہ خطوط او علاقہ و شوق داشتہ

کہ صاحب تذکرہ خوش نویاں می نویسید ہر کس برای او قطعہ ای از خط میر بہدیہ میآورد منصب و شہر یہ 'یکصدی'

صلہ می گرفت۔ و بعد از قتل میر چند تن از شاگردان اع موسوم بہ آقا عبد الرشید و سید علی تبریزی و خواجہ

عبد الباقید ربات شاہجہان مہاجر ت کرد و بآئناہلقب "جواہر قلم" و "یا قوتز قم" وغیرہ اعطا نکر دید۔

اور نگ زیب عالمگیر کہ بعقیدہ آمیز خود نقاشی را کفر و حرام میدانست، بخط خوب علاقہ فراوان داشت و خود خط نسخ

را خوش می نوشت و چندین بار قرآن مجید را تماہما بقلم خود کتابت کرد کہ یک نسخہ آن اخیرا اگر اور و طبع شدہ

و در دسترس

عام و خاص است بعد از اورنگ زیب باہمہ انحطاطی کہ در دستگاه سلاطین مغولیہ دہلی روی داد خط خوب از رونق نیفتاد خطاطان بنام مانند مرید خان و آقا محمد افضل در نستعلیق و شکستہ بظہور رسیدند۔

(ب) ای پرندہء کوچک من آن روز کی آن سیاہ پوش دور دی بی شرم را بر قراں قتل گاہ تو بدار مکافات آویختم شش روز بو کہ بامداد و نیمہ شب آواز جگر سوز ترا نمی شنیدم شش روز بود تو را مشگر بزم دیگر انشدہ بودی۔ سالہا از آن زمان می گزرد۔ چہ آواز ہا کہ از آن پس شنیدہ ام، چہ بانگ ہیدل انگیز و چہ نوحہ ہای جانگاہ در گوش من جای گزین شدہ است! ولی ہیچ یک آنہا نتوانستہ است جای آن دستان ہای را کہ تو میزدی بگیرد، ہنوز در حسرت و در بخ خنیا گیری ہای تو ام! اینک تاریخی نیمہ شب، ہمہ فشار خود را بر پیکر من وارد می کند و دیگر آواز تو نیست کہ این خاموشی پر اس انگیز نیم شب از ابر ہم زند! آن موسیقی دلکش تو کہ در دوازده سالگی ہر شب سر و خواب من بود خاموش شدہ است، اینک جز آہنگ یکنواخت و زش باد خزان چیزی بگوش من نمی رسد۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

افسانہ "آذان مغرب" کا خلاصہ اپنے الفاظ میں لکھیے۔

Page 1 of 2

- ८) रण्णा भणियं-‘वागरेसु, अन्नहा न ---- ।’
अ) मिलिहस्सं	ब) मिलिहस्संवा
क) मिलिहस्सरे	ड) मिलिहस्संदे

प्र.२ भाषांतर करा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) एवं सा अमणदुम्मणा गोसे गावीओ चरिऊण मज्झण्हे अरसविरसं सीयलं
लुक्ख मक्खियासयसंकुलं भुत्तुध्दरियं भोयणं भुंजइ एवं दुक्खमणुहवंतीए तीए
बारसवरिसा वइक्कंता ।
- ब) जणणीउ उण सा वुत्ता— ‘पुत्ति! कुणसु भोयणं’, तओ तीए वज्जरियं—‘नत्थि मे
अज्ज खुह ‘त्ति उत्तरं काऊण नियसयणीए निद्वासुहमणुहवइ ।
- क) इओ य आरामसोहा—सवक्किमायाए धूया जाया, कमेण जुव्वणमणुपत्ता, तं तहावत्थं
दट्ठूण दुट्ठा तज्जणणी एवं चिंतेइ—‘जइ केणावि पओएण आरामसोहा मरइ, ता
राया तीइ गुणाक्खित्तचित्तो मम पुत्तिमेयं परिणेइ ।
- ड) इहेव जम्बूरुक्ख अलंकिय दीवमज्झट्टिए अक्खंडछक्खंडमंडिए
बहुविहसुहनिवहनिवासे भारहेवासे असेसलच्छि संनिवेसो अत्थि कुसट्टदेसो ।
- इ) ‘आरामसोहं’ ति तीए नामं कयं । माहणस्स वि दुवालस गामे दाऊण पणइणिं
चारामसोहं हत्थिखंध आरोविऊण सनयरं पइ पत्थिओ ।
- ई) एगया मज्झण्हे सुहप्पसुत्ताए सिरिपाडलपुराहिवो चउरंगबलकलिओ
विजयजत्ताए पडिनियत्तो जियसत्तु नाम राया आगओ तत्थतस्सारामस्स
रमणिज्जयाए अक्खित्तचित्तो मंतिं खंधावारनिवाससत्थमाइसइ ।

प्र.३ प्राकृत व्याकरण साहित्य परिचय देऊन खालीलपैकी एका व्याकरणकाराची जीवनी सांगा.

୨୦

- अ) मार्कंडेय
ब) सदागत

प्र.४ सरळ स्वभावी आरामशोभेला जीवनात आलेली संकटे विषद करा.

20

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Persian (Paper - VI)
Persian Poetry (BA221432)**

Day & Date: Monday, 27-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) نظم 'سزائے خود پرستی' کے شاعر کا نام کیا ہے؟

- (A) مولانا روم
(B) پروین اعتصامی
(C) محمد امین طوسی
(D) محمود خان افشار

(2) خلوت میں اورنگ زیب کس کے جیسی زندگی بسر کرتے تھے؟

- (A) شمس تبریز
(B) نظام الدین چشتی
(C) ابراہیم ادھم
(D) مولانا روم

(3) غالب شاعری میں کس شاعر کے مقلد تھے؟

- (A) بیدل
(B) مولانا روم
(C) منوچہری
(D) امیر خسرو

(4) غزل کے پہلے شعر کو کیا کہتے ہیں؟

- (A) حسن مطلع
(B) بیت
(C) مطلع
(D) مقطع

(5) محمد امین ادیب طوسی کی نظم کا عنوان کیا ہے؟

- (A) چشمہ و سنگ
(B) ضلال و دلال
(C) عفت
(D) سزائے خود پرستی

6) کس نے کہا کہ آج میں حسن کے ملک کا بادشاہ ہوں اور حسن میرا گواہ ہے۔

(A) بلبل (B) خار

(C) گل (D) پتے

7) ایرج مرزا کا نام کیا ہے؟

(A) دبیر الملک (B) شمس الملک

(C) جلال الملک (D) زین الملک

8) کس نے چیخ کر مرغ سے کہا کہ تو اپنے چمکنے والے بال پر کیا ناز کرتا ہے؟

(A) چوبہ تیر (B) جگنو

(C) سوزن (D) زاغ

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات / نوٹ لکھیے۔ (کوئی چار)

1) نظم 'برائے لوح مزار خود' کا مرکزی خیال لکھیے۔

2) مرزا غالب کا مختصر تعارف لکھیے۔

3) نظم 'سزائے خود پرستی' کا مرکزی خیال لکھیے۔

4) محمد خان افشار کا تعارف لکھیے۔

5) امیر خسرو کا کوئی ایک شعر لکھ کر تشریح کیجیے۔

6) حمد "جہاں بادشاہ خدائی ترا است" کا مرکزی خیال لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل اشعار کی تشریح کیجیے اور شاعر کا نام لکھیے۔ (کوئی ایک)

(الف) 1) این دیدہ کز تیغ ستم ریزی مرا خون و مبدم یا جان من بستان ز غم یادلدہ این غمناک را

2) ای بادیر قع بر فلگن آن روی آشناک را دی دیدہ گر صفر اکتم آبی بزن این خاک را

3) ملک دل کردی خراب از تیغ ناز و اندرین دیرانہ سلطانی ہنوز

4) آشکارا سینہ ام بشاگافتی صمچنان در سینہ پنہائی ہنوز

5) جاں ز تن بروی و در جانی ہنوز درد ہادادی و در مانی ہنوز

سگ آید بر در رو باہ ہر روز
 بچہ او جہان بر خویش نازان
 پناہ شرع عالمگیر غازی
 چراغ دودہ صاحبقرانی
 بہداح شاہ سر کند استانی

(ب) 1) بدرد دل این شاہ ستم سوز
 2) سر و سر کردہ گردن فزازان
 3) سرافراز جناب بی نیازی
 4) شہ اورنگ زیب کامرانی
 5) بیای خامہ گرداری زبانی

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

نظم "عفت" تنقیدی جائزہ لیجیے۔

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Opt. Political Science (Paper - VI)
Modern Indian Political Thought (BA221450)

वार, दिनांक: सोमवार, २७-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८**
- १) 'ऑल इंडिया शेडयूल्ड कास्टस् फेडरेशनची' ची स्थापना — यांनी केली.
अ) डॉ. राम मनोहर लोहिया ब) डॉ. बी. आर आंबेडकर
क) पंडित नेहरू ड) एम. एन. रॉय
 - २) सप्तक्रांतीचा सिद्धांत — यांनी मांडला.
अ) महात्मा गांधी ब) डॉ. राम मनोहर लोहिया
क) डॉ. बी. आर. आंबेडकर ड) पंडित नेहरू
 - ३) 'पंचशील तत्त्वाचा' पुरस्कार — यांनी केला.
अ) डॉ. बी. आर आंबेडकर ब) एम. एन. रॉय
क) महात्मा गांधी ड) पंडित नेहरू
 - ४) 'इंडिया विन्स फ्रीडम' या ग्रंथाचे लेखक — होय.
अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ब) एम. एन. रॉय
क) डॉ. राममनोहर लोहिया ड) मौलाना अबुल कलाम आझाद
 - ५) मतपेटी, तुरंग व फावडे या तीन प्रतिकांच्या स्वरूपात — यांनी चतुःसुत्री मांडली.
अ) डॉ. राममनोहर लोहिया ब) डॉ. सिच्चिदानंद सिन्हा
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ड) पंडित नेहरू
 - ६) 'शुद्र कोण होते' (Who were the shudras) हा ग्रंथ — यांनी लिहिला.
अ) एम. एन. रॉय ब) डॉ. बी. आर. आंबेडकर
क) एम. गांधी ड) डॉ. ए. पी. जे. अब्दुल कलाम

- ७) १९१५ साली मौलाना आझाद यांनी आपले दुसरे नियतकालिक — हे सुरु केले.
 अ) अल हिलाल
 ब) अल बलाग
 क) सार पगतेह
 ड) उर्दू साप्ताहिक
- ८) पंडित नेहरू यांनी — ची संकल्पना मांडली.
 अ) राज्यसमाजवाद
 ब) साम्यवाद
 क) नवमानवतावाद
 ड) लोकशाही समाजवाद

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) चौखंबा राज्याची संकल्पना
 ब) मौलाना अब्दुल कलाम आझाद यांचे लोकशाहीविषयक विचार लिहा.
 क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारतीय जातीव्यवस्थेविषयी विचार.
 ड) पंडित नेहरू यांनी सांगितलेली पंचशील तत्त्वे लिहा.
 इ) मौलाना अबुल कलाम आझाद यांचे 'राष्ट्रवाद' विषयीचे विचार लिहा.
 ई) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी लिहिलेल्या कोणत्याही तीन ग्रंथांची नावे लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) डॉ. राम मनोहर लोहिया यांचे 'भाषा व जात' विषयी विचार स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) पंडित नेहरू यांना 'भारतीय परराष्ट्र धोरणाचे शिल्पकार' असे का म्हणतात?

प्र.४ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक लोकशाही विषयीचे विचार स्पष्ट करा. १०

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - IV) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Opt. Political Science (Paper - VI)
Modern Indian Political Thought (BA221450)**

Day & Date: Monday, 27-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing correct alternatives given below. 08

- 1) _____ founded 'All India scheduled castes Federation'?
a) Dr. Ram Manohar Lohiya b) Dr. B. R. Ambedkar
c) Pandit Nehru d) M. N. Roy
- 2) _____ advocated concept of theory of seven revolution.
a) Mahatma Gandhi b) Dr. Ram Manohar Lohiya
c) Dr. B. R. Ambedkar d) Pandit Nehru
- 3) _____ was exponent of the Panchsheel?
a) Dr. B. R. Ambedkar b) M. N. Roy
c) Mahatma Gandhi d) Pandit Nehru
- 4) _____ is the author of the book 'India wins freedom'.
a) Dr. Babasaheb Ambedkar b) M. N. Roy
c) Dr. Ram Manohar Lohia d) Maulana Abul Kalam Aazad
- 5) In the form of three symbols of the Mahpethi, Turung, Fhavade.
a) Dr. Ram Monohar Lohia b) Dr. Schchidananda Sinha
c) Dr. Babasaheb Ambedkar d) Pandit Nehru
- 6) 'Who were the Shudras' This book wrote by _____
a) M. N. Roy b) Dr. B. R. Ambedkar
c) Mahatma Gandhi d) Dr. A. P. J. Abdul Kalam
- 7) _____ Maulana Azad started his second periodical in 1915.
a) Alla Hilala b) Alla Balag
c) Sar Fhateh d) Urdu Saphtahik
- 8) Pandit Nehru advocated the concept of _____.
a) State socialism b) Communism
c) New humanism d) Democratic socialism

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Four pillar theory of the state.
 - b) Thought's of Maulana Abul Kalam Aazad on 'Democracy'.
 - c) Dr. B. R. Ambedkar's views of Indian caste system.
 - d) Give the Panchsheel Principle of Pandit Nehru.
 - e) Thought's of Maulana Abul Kalam Aazad on 'Nationalism'.
 - f) Write Three names of the book of Dr. B. R. Ambedkar.
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Explain Dr. Ram Monohar Lohia's thoughts of 'Caste and language'.
- OR**
- b) Why Pandit Nehru is called as 'Architect of Indian Foreign Policy'?
- Q.4 Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's thought on Social Democracy.** **10**

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
ENGLISH (Special Paper - VII)
Introduction to Literary Criticism (BA221511)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative from the given options: **08**

- 1) According to Aristotle, tragedy arouses pity and fear to bring about a _____.
a) Revolution
b) Catharsis
c) Comedy
d) Conflict
- 2) I. A. Richards proposed _____ kinds of meaning.
a) Two
b) Three
c) Four
d) Five
- 3) The theory of _____ refers to the artistic representation of reality in Aristotle's poetics.
a) Expression
b) Reflection
c) Imitation
d) Imagination
- 4) In Four Kinds of Meaning, the 'affective' meaning relates to the _____.
a) Historical context
b) Grammatical structure
c) Emotional response
d) Textual analysis
- 5) Catharsis is a term derived from _____.
a) Latin
b) Sanskrit
c) Greek
d) Arabic
- 6) According to I. A. Richards, the sense meaning of a word refers to its _____.
a) Symbolism
b) Literal reference
c) Emotional impact
d) Sound quality
- 7) Aristotle's Poetics primarily deals with the genre of _____.
a) Comedy
b) Epic
c) Tragedy
d) Lyric
- 8) I. A. Richards' theory focuses on _____ analysis of texts.
a) Structural
b) Emotional
c) Psychological
d) Semantic

- Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12**
- a) What is Comparative Criticism?
 - b) Define Expressive Criticism with a suitable example.
 - c) Explain the basic idea of Feminist Criticism.
 - d) What is the aim of Historical Criticism?
 - e) How does Social Criticism evaluate a literary text?
 - f) Differentiate between Textual and Theoretical Criticism.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain Aristotle's concept of Catharsis in the context of tragedy.
- OR**
- b) Discuss I. A. Richards' theory of Four Kinds of Meaning in detail.
- Q.4 Answer the following question. 10**
- Define Literary Criticism. Discuss its nature and functions.

- ७) काशीनाथ सिंह का कथा साहित्य ——— जीवन का आख्यान है।
अ) जमींदारी ब) साहूकारी
क) उपेक्षित—शोषित ड) सधन—संपन्न
- ८) काशीनाथ सिंह की कहानियों में ——— का प्रयोग हुआ है।
अ) संस्कृत ब) अंग्रेजी
क) मराठी ड) लोकभाषा

प्र.२ लघुत्तरी प्रश्न। (कोई भी चार)

१२

- अ) कहानी के तत्त्व लिखिए।
- ब) काशीनाथ सिंह का कृतित्व लिखिए।
- क) 'दलदल' कहानी का आशय संक्षेप में लिखिए।
- ड) 'जंगल जातकम्' से क्या तात्पर्य है?
- इ) 'तीन काल—कथा' कहानी किस विषय पर लिखी है?
- ई) भोला बाबू का परिचय लिखिए।

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न। (कोई भी एक)

१०

- अ) 'आखरी रात' कहानी मध्यम वर्गीय समाज की त्रासदी व्यक्त करती है – स्पष्ट कीजिए।

અથવા

- ब) 'चोट' कहानी की कथावस्तु को स्पष्ट कीजिए।

प्र.४ दिर्घोत्तरी प्रश्न ।

20

- ‘सुख’ कहानी के उद्देश्य को विस्तार से स्पष्ट कीजिए।

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – VII)
History of Kannada Literature (BA221529)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಗುರುತಿಸಿರಿ.

೦೮

೧) ಪಂಪ ರಚಿಸಿದ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ -

೧) ಆದಿಪುರಾಣ

೨) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ

೨) ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ

೪) ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ

೨) 'ಚಿಕವೀರ ರಾಜೇಂದ್ರ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಲೇಖಕರು -

೧) ಮಾಸ್ತಿ

೨) ಗೋಕಾಕ

೨) ಕುವೆಂಪು

೪) ಬೇಂದ್ರೆ

೩) ರಗಳೆ ಕವಿ -

೧) ಶಾಂತಕವಿ

೨) ಹರಿಹರ

೨) ಕಾರಂತ

೪) ಕಣವಿ

೪) ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು - ಯುಗ ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

೧) ಬೌದ್ಧ

೨) ವೈಷ್ಣವ

೨) ಪಾರಸಿ

೪) ಜೈನ

೫) 'ಮಾಡಿ ಮಡಿದವರು' ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -

೧) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ

೨) ಬಸವರಾಜ ಕಟ್ಟಿಮನಿ

೨) ಕುವೆಂಪು

೪) ತರಾಸು

೬) ಕನಕದಾಸರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅಂಕಿತ -

೧) ಕೂಡಲಸಂಗಮ

೨) ಮಹಾದೇವ

೨) ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ

೪) ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

೭) ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು - ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧) ಹೊಸಗನ್ನಡ

೨) ನುಡಿಗನ್ನಡ

೨) ತಿಳಿಗನ್ನಡ

೪) ನಡೆಗನ್ನಡ

- ೮) ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕವಯಿತ್ರಿ -
 ೧) ಮಸಣಮ್ಮ
 ೨) ದಾನಮ್ಮ

- ೨) ಲಿಂಗಮ್ಮ
 ೪) ಅಕ್ಕ ಮಹಾದೇವಿ

ಪ್ರ.೨ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ಪಂಪ
 ೨) ಗೀತಾ ನಾಗಭೂಷಣ
 ೩) ಕನಕದಾಸ
 ೪) ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
 ೫) ಬಸವಣ್ಣ
 ೬) ಅನಂತಮೂರ್ತಿ

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

- ೧) ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಘಟ್ಟಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕುರಿತು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

- ೨) ನಡುಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

೧೦

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ-ವಿಕಾಸ, ವಿಭಾಗೀಕರಣ ಕುರಿತು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Marathi (Special Paper - VII)
साहित्यशास्त्र (पूर्वार्ध) (BA221534)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) 'भारतीय साहित्यशास्त्र' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?
 अ) गणेश त्र्यंबक देशपांडे ब) दिलीप धोंडगे
 क) भालचंद्र नेमाडे ड) स. रा. गाडगीळ
- २) "काव्यस्य आत्मा ध्वनिः" हे काव्यलक्षण कोणी सांगितले?
 अ) क्षेमेंद्र ब) आनंदवर्धन
 क) दंडी ड) वामन
- ३) भाषेची निर्मिती खालीलपैकी कोणी केली?
 अ) निसर्गाने ब) ईश्वराने
 क) मानवाने ड) प्राण्यांनी
- ४) कथा, कादंबरी, नाटक या साहित्य प्रकारांची भाषा कोणत्या स्वरूपाची असते?
 अ) व्यवहार भाषा ब) ललित साहित्याची भाषा
 क) शास्त्रीय साहित्याची भाषा ड) काल्पनिक भाषा
- ५) 'ज्ञानेश्वरी', 'तुकारामांची गाथा' या ग्रंथांतून कोणत्या भावनेचा आविष्कार होतो?
 अ) हास्य ब) शोक
 क) श्रृंगार ड) भक्ती
- ६) शब्दाची पहिली व मुख्य शक्ती कोणती?
 अ) अभिधा ब) लक्षणा
 क) व्यंजना ड) यापैकी नाही

- ७) वि. स. खांडेकर यांच्या साहित्यातून कोणते साहित्यमूल्य आविष्कृत होते?
- अ) मानवतावाद ब) कलावाद
क) मार्क्सवाद ड) भावनाशीलता
- ८) 'सुस्पष्टता' हे कोणत्या भाषेचे वैशिष्ट्य आहे?
- अ) व्यवहार भाषा ब) ललित साहित्याची भाषा
क) शास्त्रीय साहित्याची भाषा ड) काल्पनिक भाषा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) औचित्य व अलंकार यांचा परिचय करून द्या.
ब) अभिदा या शब्दशक्तीचे महत्त्व सांगा.
क) ललित साहित्य कशास म्हणतात?
ड) मानवतावाद म्हणजे काय?
इ) सामाजिकता म्हणजे काय?
ई) अनुभवनिष्ठता या साहित्य मूल्याचे महत्त्व विशद करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) 'सामाजिकता', 'मानवतावाद', काल्पनिकता या साहित्यमूल्यांचे महत्त्व विशद करा.

किंवा

- ब) शब्दार्थ, अलंकार, रस या भारतीय काव्यतत्त्वांचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

साहित्यातील शब्दशक्तींचा विस्ताराने आढावा घ्या.

Seat No.	

Page 1 of 2

- ७) ——— सूक्तस्य देवता सीता अस्ति ।
अ) सीता ब) सीरा
क) कृषि ड) विष्णु
- ८) अक्षसूक्तात ——— खेळी वर्णिल्या आहेत.
अ) २ ब) ४
क) ८ ड) १२

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (कोऽपि ४)
टिपा लिहा. (कोणतेही चार)
अ) विष्णुसूक्ते वामनावतारबीजम्
ब) कृषिसाधनानि
क) गंगायाः उत्पत्तिः
ड) अग्निः
इ) कृषिसूक्तम्
ई) द्यूताचे परिणाम

੧੨

प्र.३ इन्द्रसूक्ते प्रतिपादितानि कार्याणि वर्णयत ।
(इन्द्रसूक्तानुसार इन्द्राची कार्ये सांगा)

१०

प्र.४ शिवसंकल्पसूक्तानुसारं मनसः स्वरूपं सामर्थ्यं संदेशं च प्रतिपादयत ।
(शिवसंकल्पसूक्तानुसारं मनाचे स्वरूप, सामर्थ्य व संदेश सांगा.)

୨୦

અથવા

सरमापणिसूक्तस्य संवादवैशिष्ट्यं प्रतिपादयत ।
(सरमापणिसूक्तातील संवादवैशिष्ट्य सांगा.)

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026**

Urdu (Special Paper – VII)

Maulana Abul Kalam Azad ka Khususi Mutalea (BA221584)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) مولانا ابوالکلام آزاد کو بچپن سے ہی کس علوم میں خاصی دلچسپی رہی؟

(A) مذہبی (B) سیاست

(C) اخلاقیات (D) عمرانیات

(2) مولانا ابوالکلام آزاد مزاج میں بچپن سے ہی کون سے صفات شامل تھے؟

(A) تکبرانہ (B) صوفیانہ

(C) عالم دین (D) سیاسی لیڈر

(3) مولانا ابوالکلام آزاد سب سے پہلی تخلیق کردہ غزل کس عمر میں چھپی تھی؟

(A) آٹھ سال (B) پندرہ سال

(C) چھ سال (D) بارہ سال

(4) مولانا ابوالکلام آزاد کی زندگی کا ایک بڑا حصہ کہاں گذرا؟

(A) میخانہ میں (B) خانقاہوں میں

(C) قید و بند میں (D) فلسفیوں میں

(5) "غبار خاطر" کا پہلا ایڈیشن بمبئی سے کب شائع ہوا؟

(A) 1947ء (B) 1973ء

(C) 1937ء (D) 1946ء

(6) ہفتہ وار مشہور اخبار "الہلال" کا پہلا شمارہ کب شائع ہوا؟

- (A) 13 / اپریل 1912ء
(B) 14 / مئی 1913ء
(C) 12 / مئی 1914ء
(D) 17 / اگست 1947ء

(7) "البلاغ" کا پہلا شمارہ پریس سے کب شائع ہوا؟

- (A) 12 / نومبر 1915ء
(B) 14 / جون 1913ء
(C) 2 / جون 1912ء
(D) 11 / اپریل 1914ء

(8) مولانا ابوالکلام آزاد کی ادبی زندگی کا آغاز کس سے ہوا؟

- (A) نعت گوئی
(B) خطوط نگاری
(C) شعر گوئی
(D) قرآن پاک کے ترجمے سے

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) مولانا ابوالکلام آزاد کے "ذوق چائے نوشی" پر مختصر روشنی ڈالیے؟

(2) اخبار "البلاغ" پر مختصر تبصرہ لکھیے؟

(3) مولانا ابوالکلام آزاد کی اردو ادب کی خدمات پر مختصر نوٹ لکھیے؟

(4) مولانا ابوالکلام آزاد کا مشہور و معروف اخبار "الہلال" پر مختصر نوٹ تحریر کیجیے؟

(5) مولانا ابوالکلام آزاد بحیثیت صحافی پر اظہار خیال کیجیے؟

(6) مولانا ابوالکلام آزاد کے سیاسی شعور پر مختصر نوٹ قلمبند کیجیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) مولانا ابوالکلام آزاد کی شاہکار تصنیف "غبار خاطر" کا تنقیدی جائزہ لیجیے؟

(2) مولانا ابوالکلام آزاد کی تصنیف "ترجمان القرآن" پر سیر حاصل معلومات لکھیے؟

10

سوال نمبر 4. مولانا ابوالکلام آزاد کی سوانح حیات مفصل قلمبند کیجیے؟

Set

P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Ancient Indian History & Culture (Special Paper - VII)
History of Ancient Maharashtra (BA221501)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-०४-२०२६

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) वेद म्हणजे काय?
अ) पुराव्या
क) काम
ब) नाव
ड) ज्ञान
- २) सम्राट अशोकाचे महाराष्ट्रातील प्राचीन शिलालेख कोठे सापडले आहे?
अ) सोपारा
क) कोवटे
ब) सिद्धापूर
ड) खोपोली
- ३) अश्मयुगीन संस्कृती वर प्रकाश टाकणारे नागपूर जवळील ठिकाण कोणते?
अ) नेवासा
क) माहूरझरी
ब) सोनगाव
ड) दायमाबाद
- ४) सातवाहनकालीन अवशेष कोणत्या ठिकाणच्या उत्खननात मिळाले?
अ) नेवासा
क) दायमाबाद
ब) महुरझरी
ड) इमानगाव
- ५) सिद्धापूर हे उत्खनन स्थळ कोणत्या नदी काठावर आहे?
अ) भीमा
क) सीना
ब) कृष्णा
ड) प्रवरा
- ६) वाकाव हे उत्खनन ठिकाण कोणत्या नदीच्या काठावर आहे?
अ) मंगळवेढा
क) माढा
ब) सांगोला
ड) करमाळा
- ७) कारकल हे उत्खनन ठिकाण कोणत्या नदीवर काठावर आहे?
अ) भीमा
क) सीना
ब) कृष्णा
ड) प्रवरा

८) नरखेड हे उत्खनन ठिकाण कोणत्या तालुक्यात आहे?

- अ) मंगळवेढा ब) सांगोला
क) मोहळ ड) करमाळा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) महाकाव्या बाबत माहिती द्या.
- ब) पुरणाची माहिती द्या.
- क) महाराष्ट्रातील प्राचीन लिपीची माहिती द्या.
- ड) महुरझरी उत्खननात सापडलेले अवशेष सांगा.
- इ) ताम्रपटा बाबत माहिती द्या.
- ई) इनामगाव उत्खननात सापडलेले अवशेष सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) वाकाव उत्खनन स्थळाचा आढावा घ्या.
ब) दायमाबाद उत्खनन स्थळाचा आढावा घ्या.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

नरखेड उत्खनन स्थळाचा आढावा द्या.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper - VII)
History of Ancient Maharashtra (BA221501)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) What is the Vedas?
 - a) Evidence
 - b) Name
 - c) Kam
 - d) Dnyan
- 2) Where is the ancient inscription of Emperor Ashoka found in Maharashtra?
 - a) Sopara
 - b) Siddhapur
 - c) Kovthe
 - d) khopoli
- 3) What is the place near Nagpur that sheds light on the on the paleolithic culture?
 - a) Nevasa
 - b) Songaon
 - c) Mahurazari
 - d) Diamabad
- 4) For which place the remains of Satavahana period were excavated?
 - a) Nevasa
 - b) Mahurzari
 - c) Dayamabad
 - d) Enamgaon
- 5) Siddhapur excavation site is located on which river bank?
 - a) Bhima
 - b) Krushnaa
 - c) Sina
 - d) Pravara
- 6) Wakav is the excavation place in which taluka?
 - a) Mangalwedha
 - b) Sangola
 - c) Madha
 - d) Karmala
- 7) The excavation of the Karcil is on the bank of the river.
 - a) Bhima
 - b) Krushnaa
 - c) Sina
 - d) Pravara
- 8) Narkhed is the excavation place in which taluka?
 - a) Mangalwedha
 - b) Sangola
 - c) Mohal
 - d) Karamala

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Inform the epic.
 - b) Inform the Puranas.
 - c) Inform the ancient script in Maharashtra.
 - d) Tell me the remains found in the Mahurjari excavation.
 - e) Inform the Copper plates.
 - f) Tell me the residue found in the Inamagaon excavation.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)** **10**
- a) A Review of the excavation site at the Wakav.
 - b) A Review of the excavation site at the Dayamabad.
- Q.4 Answer the following question in detail.** **10**
- A Review of the excavation site at the Narkhed.

- ७) — यास अंदाजपत्रक रेषा असेही म्हणतात.
अ) किंमत रेषा ब) नफा रेषा
क) तोटा रेषा ड) वरील सर्व
- ८) वरच्या पातळीवरचे समवृत्ती वक्र — समाधान दर्शवितात.
अ) कमी ब) अधिक
क) शुन्य ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) अर्थशास्त्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) मागणीचा नियम सांगा.
- क) उपयोगितेचे प्रकार सांगा.
- ड) अंतर्गत बचती स्पष्ट करा.
- इ) उत्पादन फलनाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ई) समवृत्ती वक्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) आर्थिक प्रश्न म्हणजे काय? समाजापुढील मुलभुत आर्थिक प्रश्न स्पष्ट करा.
किंवा
ब) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.

प्र.४ मागणीची किंमत लवचिकता म्हणजे काय? मागणीच्या किंमत लवचिकतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

୨୦

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the nature of Economics.
 - b) State the law of demand.
 - c) State the types of utility.
 - d) Explain the internal economies.
 - e) State the features of production function.
 - f) Explain the concept of indifference curve.
- Q.3 Answer the following. (Any One) 10**
- a) What is economic problem? Explain the basic economic problems before society.
- OR**
- b) Explain the law of variable proportions.
- Q.4 What is price elasticity of demand? Explain the types of price elasticity of demand. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
GEOGRAPHY (Special Paper - VII)
Regional Planning and Development (BA221516)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) प्रदेशांचे सिमांकन गुणात्मक आणि — या दोन पद्धतीने केले जाते.
 अ) संख्यात्मक ब) तांत्रिक
 क) संगणकीय ड) वर्णनात्मक
- २) 'के-७' हे ख्रिस्तलरच्या सिद्धांतानुसार — चे तत्त्व आहे.
 अ) बाजारपेठ ब) वाहतूक
 क) व्यापार ड) प्रशासन
- ३) राष्ट्रीय उत्पन्न हे — विकास मोजण्याचे निर्देशक आहे.
 अ) पर्यावरण ब) आर्थिक
 क) राजकीय ड) सामाजिक
- ४) भूपृष्ठावरील एकसंध भूभागास — असे म्हणतात.
 अ) केंद्र ब) घटक
 क) प्रदेश ड) गाभा
- ५) आर्थिक विकास साधण्यासाठी वेगवेगळ्या सुधारणात्मक बाबींची अंमलबजावणी करून निर्णय घेणे म्हणजे — होय.
 अ) विकास ब) वाढ
 क) प्रदेश ड) नियोजन
- ६) प्रादेशिक नियोजनाची संकल्पना सर्वप्रथम — यांनी मांडली.
 अ) गेडस ब) हम्बोल्ट
 क) हेटनर ड) वेगनर

- ७) ——— प्रदेशात एक किंवा एकापेक्षा जास्त वृद्धी बिंदू असावेत.
 अ) विकास ब) नियोजन
 क) वाढ ड) प्रादेशिकीकरण
- ८) प्रदेश ही संकल्पना विस्तृत आणि ——— स्वरूपाची बनलेली आहे.
 अ) संमिश्र ब) साधा
 क) गुंतागुंत ड) आधुनिक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) के-मूल्य संकल्पनेचे वर्णन करा.
 ब) शिक्षण एक सामाजिक विकासाचे निर्देशकाचे वर्णन करा.
 क) कार्यात्मक/केंद्रीय प्रदेशाचे वैशिष्ट्ये सांगा.
 ड) प्रादेशिक नियोजनाची गरज याविषयी माहिती लिहा.
 इ) 'वृद्धी ध्रुव' सिद्धांताचे गृहीतके सांगा.
 ई) राष्ट्रीय उत्पन्नाविषयी माहिती लिहा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) प्रदेश म्हणजे काय? प्रदेशाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) वॉल्टर ख्रिस्टलरच्या मध्यवर्ती स्थान सिद्धांताचे वर्णन करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१०

पर्यावरण विकासाचे निर्देशक याविषयी माहिती लिहा.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
GEOGRAPHY (Special Paper - VII)
Regional Planning and Development (BA221516)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw map and diagram wherever necessary.
4) Use of map stencil is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) The delineation of planning region is Qualitative and _____ in two ways.

a) Quantitative	b) Technical
c) Computer	d) Description
- 2) 'K-7' is the _____ Principal according to Christaller's theory.

a) Marketing	b) Transportation
c) Trade	d) Administration
- 3) National Income is _____ indicator to measure development.

a) Environment	b) Economic
c) Political	d) Social
- 4) A Homogeneous area on the earth's surface is called _____.

a) Centre	b) Factor
c) Region	d) Core
- 5) Decision making by implementing various reform measures to achieve economic development is _____.

a) Development	b) Growth
c) Region	d) Planning
- 6) The concept of regional planning was first introduced by _____.

a) Geddes	b) Humboldt
c) Hettner	d) Wegner
- 7) There must be one or more growth points in the _____ region.

a) development	b) planning
c) growth	d) regionalization

- 8) The concept of regions is wider and has become most _____ in nature.
a) Complex	b) Simple
c) Complicated	d) Modern

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Describe the concept of K-Value.
- b) Describe education as an indicator of social development.
- c) State the characteristics of functional or nodal region.
- d) Write information about the need for regional planning.
- e) State the hypothesis of 'Growth Pole' theory.
- f) Write information about National income.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What is Region? Explain the characteristics of region.

OR

- b) Describe the Walter Christaller Central Place theory.

Q.4 Answer the following question. 10

Write information about indicators of Environmental development.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HISTORY (Special Paper - VII)
History of Ancient India (Pre-Historic Age to 650A.D.) (BA221524)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) — यांनी पंचतंत्र ग्रंथाचे लिखाण केले.
 अ) कालिदास ब) आर्यभट्ट
 क) चरक ड) पंडीत विष्णुगुप्त
- २) तामिळ भाषेतील साहित्यास — साहित्य म्हणतात.
 अ) शास्त्रीय ब) संगम
 क) उपनिषद ड) यापैकी नाही
- ३) प्राचीन भारतातील नवाश्मयुगाला — म्हणतात.
 अ) क्रांतीयुग ब) त्रेतायुग
 क) कलियुग ड) यापैकी नाही
- ४) — उपनिषदातून प्रसिद्ध राष्ट्रीय वाक्य 'सत्यमेव जयते' घेतले आहे.
 अ) प्रश्न ब) छांदोग्य
 क) मुंडक ड) ईश
- ५) सिंधू संस्कृतीकाळात — नगरात महास्नानगृह अस्तित्वात होते.
 अ) लोथल ब) कालीबंग
 क) हडप्पा ड) मोहोन्जोदडो
- ६) — इतिहासकारांच्या मते 'सिंधू संस्कृतीचा न्हास आर्यांनी केला'.
 अ) सर विल्यम जोन्स ब) सर राखलदास बनर्जी
 क) डॉ. थामस रो ड) मॉर्टीमोर व्हीलर
- ७) आर्यांच्या प्रारंभी जीवनाची माहिती — ग्रंथातून मिळते.
 अ) ऋग्वेद ब) आरण्यके
 क) ब्राम्हणग्रंथ ड) पुराणे

- ८) ऋग्वेद काळात राज्याला प्रशासनात मदत करण्यासाठी — संस्था होत्या.
अ) सभा व समिती	ब) पुरोहित व सेनापती
क) ग्रामणी व आहार	ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या ललित वाङ्मयीन साधनांची माहिती लिहा.
ब) पुराण्यमयुगीन संस्कृतीची माहिती लिहा.
क) आर्यांचे मूळ वस्तीस्थान स्पष्ट करा.
ड) सिंधू संस्कृतीतील नैसर्गिक शक्ती रूपातील देवतांची माहिती लिहा.
इ) प्राचीन भारतीय इतिहासाचे साधन म्हणून शिलालेखांचे महत्त्व लिहा.
ई) ऋग्वेदातील दाशराज्ञ युद्धाचे वर्णन करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) सिंधू संस्कृतीची नगररचना सांगून सिंधू संस्कृतीच्या ऱ्हासाची कारणे स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) नवाशमयुगीन संस्कृतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ वेदकालीन सामाजिक जीवनाचे वर्णन करा. १०

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
HISTORY (Special Paper - VII)
History of Ancient India (Pre-Historic Age to 650A.D.) (BA221524)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ wrote the book of 'Panchatantra'.

a) Kalidasa	b) Aryabhata
c) Charaka	d) Pandit Vishnugupta
- 2) Literature in Tamil is called _____ literature.

a) Classical	b) Sangam
c) Upanishad	d) None of these
- 3) The Neo-Stone Age in ancient India is called _____.

a) Krantiyuga	b) Tretayuga
c) Kaliyuga	d) None of these
- 4) The famous national sentence 'Satyameva Jayate' is taken from _____ Upanishad.

a) Question	b) Chhandogya
c) Mundaka	d) Ish
- 5) During the Indus Valley Civilization period, a great bathhouse existed in the city of _____.

a) Lothal	b) Kalibang
c) Harappa	d) Mohenjodaro
- 6) According to the historian of _____, 'Aryans destroyed the Indus Valley Civilization'.

a) Sir William Jones	b) Sir Rakhaldas Banerjee
c) Dr. Thomas Rowe	d) Mortimore Wheeler
- 7) The information of the Aryas early life is obtained from _____.

a) Rigved	b) Aranyake
c) Brahman Granth	d) Purana
- 8) During the Rigveda period, there were _____ institutions to help the king in administration.

a) Sabha and Samiti	b) Purohit & Commander
c) Gramani and Ahar	d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Write information about the fine literary sources of ancient Indian history.
- b) Write information about the Paleolithic culture.
- c) Explain the origin of the Aryans.
- d) Write information about the gods in the form of natural forces in the Indus Valley Civilization.
- e) Write the importance of inscriptions as a tool of ancient Indian history.
- f) Describe the Dashrajan war in the Rigveda.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain the urban structure of the Indus Valley Civilization and explain the reasons for the decline of the Indus Valley Civilization.

OR

- b) Explain the characteristics of the Neolithic culture.

Q.4 Describe the social life of the Vedic period. 10

- ७) महाराष्ट्रात ——— धर्माची सर्वाधिक लोकसंख्या आहे.
अ) बौद्ध ब) जैन
क) मुस्लिम ड) हिंदू
- ८) डिस्प्रेड क्लासेस मिशनची इ.स. १९०६ साली स्थापना ——— यांनी केली.
अ) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे ब) महर्षी कर्वे
क) शाहू महाराज ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) महाराष्ट्राच्या राजकारणात शुगर लॉबीचे स्थान स्पष्ट करा.
- ब) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ स्पष्ट करा.
- क) संयुक्त महाराष्ट्र समितीची कामगिरी लिहा.
- ड) शिवसेना आणि भारतीय जनता पार्टीचे आघाडीचे राजकारण स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस पार्टी आणि राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी यांचे आघाडीचे राजकारण स्पष्ट करा.
- ई) महाराष्ट्राच्या राजकारणातील दबाव गट स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) महाराष्ट्रातील राजकीय पक्ष पद्धतीची वैशिष्ट्ये लिहा.
किंवा
ब) पंचायत समितीचे अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

महाराष्ट्राच्या राजकारणातील भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेसची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - VII)
Government and Politics of Maharashtra (BA221560)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) The Non Congress coalition government in Maharashtra came under the leadership of Manohar Joshi in _____ year.
 - a) 1995
 - b) 2004
 - c) 1991
 - d) 1989
- 2) The first Sugar mill was established by _____ in Maharashtra.
 - a) Vasantdada Patil
 - b) Sharad Pawar
 - c) Vitthalrao Vikhe-Patil
 - d) Shankarrao Mohite-Patil
- 3) _____ means the groups who bring pressure on government to fulfill their interests.
 - a) Labor Union
 - b) Ruling Party
 - c) Army
 - d) Pressure groups
- 4) In _____ year first time coalition government formation in Maharashtra.
 - a) 1995
 - b) 1962
 - c) 1978
 - d) 1991
- 5) States reorganization commission was headed by _____.
 - a) Justice Fazal Ali
 - b) Pandit Nehru
 - c) Justice Dar
 - d) H. N. Kunzaru
- 6) Samyukta Maharashtra movement started in _____.
 - a) 1954
 - b) 1960
 - c) 1956
 - d) 1947
- 7) Maharashtra has the highest population of _____ religion.
 - a) Buddhist
 - b) Jain
 - c) Muslim
 - d) Hindu

- 8) _____ established the 'Depressed Classes Mission in 1906'.
- a) Maharshi Vitthal Ramji Shinde
 - b) Maharshi Karve
 - c) Shahu Maharaj
 - d) Dr. Babasaheb Ambedkar

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Explain the place of sugar lobby in Maharashtra politics.
- b) Explain the co-operative movement in Maharashtra.
- c) Write the performance of the United Maharashtra Committee.
- d) Explain the coalition politics of Bhartiya Janata Party and Shivsena.
- e) Explain the coalition politics of Indian National Congress Party and Nationalist Congress Party.
- f) Explain the pressure groups in Maharashtra politics.

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)

10

- a) Write the characteristics of political party system in Maharashtra.

OR

- b) Explain the power and functions of the Panchayat Samiti.

Q.4 Answer the following question in detail.

10

Explain the role of Indian National Congress Party in Maharashtra politics.

- ७) सायकल शिकणे हा ——— अध्ययनाचा एक प्रकार आहे.
अ) समस्या परिहार ब) कारक
क) शाब्दिक ड) यापैकी नाही
- ८) एका अध्ययनाचा दूसऱ्या अध्ययनावर होणारा परीणाम म्हणजे ——— होय.
अ) स्मृती ब) प्रशिक्षण संक्रमण
क) अध्ययन ड) अवधान

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) परीवर्त्य म्हणजे काय?
- ब) शाब्दिक अध्ययन कशाला म्हणतात?
- क) स्थिर प्रमाद म्हणजे काय?
- ड) प्रशिक्षण संक्रमनाचे स्वरूप थोडक्यात स्पष्ट करा.
- इ) मानसभौतिकीच्या समस्या कोणत्या आहेत?
- ई) धारणा मापनाच्या पद्धती कोणत्या?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) मानसभौतिकी म्हणजे काय? मानसभौतिकीतील प्रमुख संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
ब) अवधानासंदर्भात गाळणी आणि उत्तरनिवड सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

प्रतिक्रियाकाळ म्हणजे काय? प्रतिक्रियाकाळासंदर्भातील विविध नियामक घटकांचे वर्णन करा.

Set

P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Psychology (Special Paper - VII)
Experimental Psychology (BA221570)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Time between onset of stimuli to emergence of outer response known as _____.
 - a) PSE
 - b) Fore period
 - c) Reaction time
 - d) Threshold
- 2) Method of constant stimuli also known as _____.
 - a) Method of limits
 - b) Method of frequency
 - c) Method of average error
 - d) None
- 3) The late selection theory of attention is proposed by _____.
 - a) Skinner
 - b) Deutsch and Deutsch
 - c) Brodbent
 - d) Freud
- 4) Stimulus value which is detectable at 50% of time known as _____.
 - a) Absolute threshold
 - b) Sensitivity
 - c) Differential Threshold
 - d) Terminal threshold
- 5) _____ is the change in response/behaviour which is follows the change in independent variable.
 - a) Error
 - b) Dependent variable
 - c) Threshold
 - d) Sensitivity
- 6) The first psychological laboratory was established in _____.
 - a) 1850
 - b) 1979
 - c) 1879
 - d) 1875
- 7) Bicycle learning is a type of _____ learning.
 - a) Problem solving
 - b) Motor
 - c) Verbal
 - d) None

- 8)** The effect of the learning to another learning known as _____.
a) Memory b) Transfer of training
c) Learning d) Attention

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- What is variable?
- What is verbal learning?
- What is constant error?
- Describe the nature of transfer of training.
- What are the problems of psychophysics?
- What are the methods of retention?

Q.3 Broad Question. (Any One)

10

- a) What is Psychophysics? Explain basic concepts in psychophysics.**

OR

- b) Explain filter and late selection theory of attention.**

Q.4 Broad Question.

10

What is reaction time? Describe various determinants of reaction time.

८) गांधीनी भारताच्या स्वातंत्र्यासाठी ---- मार्गाचा अवलंब केला.

- अ) हिंसा ब) प्रेम
क) द्वेष ड) अहिंसा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) समकालीन भारतीय तत्त्वज्ञांची नावे द्या.
- ब) राज योग म्हणजे काय?
- क) दैवी जीवन म्हणजे काय?
- ड) गांधीनुसार अहिंसेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) पूर्ण योग म्हणजे काय?
- ई) अहिंसा म्हणजे काय?

प्र.३ अ) विवेकानंदांची माया संकल्पना स्पष्ट करा.

୧୦

किंवा

- ब) अरविंदांची उत्क्रांती संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.४ गांधींचा अंतिम सत्याविषयीचा तात्त्विक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

୧୦

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Give names of contemporary Indian philosophers.
 - b) What is Raja yoga?
 - c) What is divine life?
 - d) According to Gandhi explain the nature of Ahinsa.
 - e) What is Integral yoga?
 - f) What is Ahinsa?
- Q.3** a) Explain Vivekananda's concept of maya. **10**
- OR**
- b) Explain the process of Evolution of Aurobindo.
- Q.4** Explain Gandhi's philosophical view on ultimate goal. **10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
SOCIOLOGY (Special Paper - VII)
Sociological Thinkers (BA221579)

वार, दिनांक: मंगळवार, २८-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) — हे समाजशास्त्रज्ञ सामाजिक तथ्याशी निगडित आहे.
 अ) कॉम्ट ब) मर्टन
 क) कुले ड) दुरखाईम
- २) — यांनी जैविक सिद्धांत मांडला.
 अ) मर्टन ब) स्पेन्सर
 क) पार्सन्स ड) वेबर
- ३) प्रबोधन काळास — असेही म्हणतात.
 अ) क्रांतीचे युग ब) धर्माचे युग
 क) अंधकार युग ड) तर्काचे युग
- ४) सामाजिक गतीत्व संकल्पनेसाठी — प्रसिद्ध आहे.
 अ) स्पेन्सर ब) कॉम्ट
 क) दुरखाईम ड) वेबर
- ५) — आदिम समाज एमिल दुरखाईमच्या धर्मविषयक सिद्धांताशी संबंधित आहे.
 अ) अरुंठा ब) मसाई
 क) गोंड ड) संथाल
- ६) — हे ली सुसाईड ग्रंथाचे लेखक आहे.
 अ) स्पेन्सर ब) कॉम्ट
 क) दुरखाईम ड) वेबर
- ७) — हे ऑगस्ट कॉम्टचे नवीन विज्ञान आहे.
 अ) जीवशास्त्र ब) भौतिकशास्त्र
 क) खगोलशास्त्र ड) समाजशास्त्र

- ८) ——— हे समाजशास्त्राचे जनक आहे.
 अ) कॉम्ट ब) घुर्ये
 क) श्रीनिवास ड) दुबे

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) जीव आणि समाज यातील फरक स्पष्ट करा.
 ब) सामाजिक तथ्य संकल्पनेचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 क) सामाजिक गतीत्व संकल्पना स्पष्ट करा.
 ड) श्रम विभाजनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 इ) औद्योगिक क्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.
 ई) परार्थवादी आत्महत्या स्पष्ट करा.
- प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १०
- अ) सामाजिक विचाराचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) हर्बर्ट स्पेन्सर यांचे समाजाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १०
- ऑगस्ट कॉम्ट चे तीन अवस्थांचा नियम हा सिद्धांत स्पष्ट करा.

Max. Marks: 40

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the difference between individual and Society.
 - b) Explain the characteristics of Social facts.
 - c) Explain concept of Social dynamics.
 - d) Explain importance of division of labour.
 - e) Explain impacts of industrial Revolution.
 - f) Explain Altruistic suicide.
- Q.3 Broad Question. (Any One) 10**
- a) Explain nature and characteristics of Sociological Thoughts.
- OR**
- b) Explain Herbert Spencer type of Societies.
- Q.4 Broad Question. 10**
- Explain August Comte law of three stages.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
ENGLISH (Special Paper - VIII)
British Literature (BA221512)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks with the correct alternatives.**08**

- 1) What is the central metaphor in Spenser's poem, "Ice and Fire"?
 - a) A comparison of nature's elements
 - b) An argument for the power of friendship
 - c) A conflict between desire and indifference
 - d) A discussion on the causes of love
- 2) What does the "fire" symbolize in the poem?
 - a) The beloved's indifference
 - b) A desire for unrequited love
 - c) The inability to melt the ice
 - d) The speaker's passionate and hot desire
- 3) What is the primary poetic device used by Donne to express the idea of 'lovers' infiniteness'?

a) Simile	b) Personification
c) Alliteration	d) Metaphor and Conceit
- 4) What is the tone of the poem "True Love" _____.

a) Assertive	b) Destructive
c) Pessimistic	d) Naturalistic
- 5) Cleopatra was the queen of _____.

a) Egypt	b) Rome
c) Ethiopia	d) Mesopotamia
- 6) Who is the central female protagonist in Thomas Hardy's A Pair of Blue Eyes?

a) Bathsheba Everdene	b) Tess Durbeyfield
c) Elfride Swancourt	d) Lucetta Leech
- 7) How does Cleopatra kill herself?
 - a) She stabs herself with a dagger.
 - b) She drowns herself in the Nile
 - c) She jumps from the top of her monument
 - d) She lets herself be bitten by poisonous snakes

- 8)** Under the Greenwood Tree is written by _____.
 a) Thomas Hardy b) George Eliot
 c) Emily Bronte d) Mrs. Gaskell

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) What are the characteristics of Elizabethan Stage?
- b) Write a note on Romance and Fantasy in English Novels?
- c) What is the Central theme of the Poem Ice and Fire?
- d) Discuss Lovers' Infiniteness as a metaphysical poem?
- e) What does the poem 'True Love' symbolizes?
- f) What is the Central idea of the poem 'When I consider How My Light is Spent'?

Q.3 a) Write a detail note on the character sketch of Antony.

10

OR

- b) Discuss the various themes in 'Antony and Cleopatra "play.**

Q.4 Discuss the plot construction of A Pair of Blue eyes?

10

**Seat
No.**

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

वार, तारीख: बुधवार, २९-०४-२०२६
समय: दोपहर ०३:०० से ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक दर्शाते हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 04

- १) 'वाक्यम् रसात्मक काव्यम्' इस काव्य लक्षण के रचयिता ---- है।
अ) आ. भरत
ब) आ. वामन
क) आ. विश्वनाथ
ड) आ. भामह
- २) शब्द के जिस व्यापार से उसके अर्थ का बोध होता है, उसे ---- कहते हैं।
अ) साहित्य
ब) अर्थबोध
क) अर्थतत्त्व
ड) शब्दशक्ति
- ३) संस्कृत आचार्यों ने महाकाव्य में श्रृंगार, वीर और ---- रस को स्वीकारा है।
अ) हास्य
ब) अद्भूत
क) भक्ति
ड) शांत
- ४) 'गज़ल' का पहला शेर ---- कहलाता है।
अ) मतला
ब) मकता
क) काफिया
ड) रदीफ
- ५) ---- यह प्रत्यक्ष विधा है।
अ) महाकाव्य
ब) उपन्यास
क) नाटक
ड) कहानी
- ६) गद्य का महाकाव्य ---- को कहते हैं।
अ) उपन्यास
ब) नाटक
क) रेखाचित्र
ड) संस्मरण

- ७) व्यंजन वर्ण की एक ही क्रम में आवृत्ति ——— कहलाती है।
अ) यमक ब) अनुप्रास
क) रूपक ड) श्लेष
- ८) जहाँ प्रस्तुत में अप्रस्तुत की संभावना हो वहाँ ——— अलंकार होता है।
अ) श्लेष ब) अतिशयोक्ति
क) वक्रोक्ति ड) उत्प्रेक्षा

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर दो या तीन वाक्यों में लिखिए। (६ में से ४) १२

- अ) साहित्य की प्रेरणाओं के नाम लिखिए।
- ब) खंडकाव्य की तीन विशेषताएँ लिखिए।
- क) 'गजल' शब्द की व्युत्पत्ति और अर्थ लिखिए।
- ड) 'एकांकी' की एक परिभाषा लिखिए।
- इ) 'कहानी' की स्वरूप लिखिए।
- ई) अर्थालंकार किसे कहते हैं?

प्र.३ अ) प्रगीत काव्य की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए। १०

अथवा

- ब) साहित्य की परिभाषा लिखकर प्रेरणाओं को विस्तार से लिखिए।

प्र.४ 'नाटक' शब्द का अर्थ लिखकर नाटक के पाश्चात्य तत्वों की चर्चा कीजिए । **१०**

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – VIII)
Study of Kannada Literary Text (BA221530)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಗುರುತಿಸಿರಿ.

೦೮

೧) ನೀರೊಳಗಿದ್ದೂ ಬೆವೆತವನು -	
೧) ಭೀಮ	೨) ಧರ್ಮರಾಯ
೨) ದುರ್ಯೋಧನ	೩) ನಕುಲ
೨) ಸೀತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟವರು -	
೧) ದಾಸಿಯರು	೨) ರತ್ನದ ಬೊಂಬೆಗಳು
೨) ಗೆಳತಿಯರು	೩) ಸಹೋದರಿಯರು
೩) ಬಾದಾಮಿ ಶಾಸನದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ. ಶ. -	
೧) ೪೦೦	೨) ೫೦೦
೨) ೬೦೦	೩) ೭೦೦
೪) ಪಂಪನ ಆಗಮಿಕ ಕೃತಿ -	
೧) ಆದಿಪುರಾಣ	೨) ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯಂ
೨) ರನ್ನಪುರಾಣ	೩) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ
೫) ರನ್ನನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿ -	
೧) ಆದಿಪುರಾಣ	೨) ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯಂ
೨) ರನ್ನಪುರಾಣ	೩) ಸಿದ್ಧರಾಮ ಪುರಾಣ
೬) ರಾಮಚಂದ್ರ ಚರಿತ ಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು -	
೧) ಪಂಪ	೨) ರನ್ನ
೨) ನಾಗಚಂದ್ರ	೩) ಹರಿಹರ
೭) ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರ ಮಂತ್ರಿಯ ಅರಸ -	
೧) ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯ	೨) ಬಾಹುಬಲಿ
೨) ಭರತ	೩) ಶ್ರೀಧರ
೮) ಭರತನ ಸಹೋದರ -	
೧) ಶಂಕರ	೨) ಬಸವ
೨) ಸಿದ್ಧ	೩) ಬಾಹುಬಲಿ

ಪ್ರ.೨ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ಜಿನವಲ್ಲಭ
- ೨) ಪಂಪ
- ೩) ರನ್ನ
- ೪) ಆದಿಪುರಾಣ
- ೫) ಗದಾಯುದ್ಧ
- ೬) ನಾಗಚಂದ್ರ

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

- ೧) ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಶಾಸನಗಳು ಯಾವುವು?

ಅಥವಾ

- ೨) 'ನೀರೊಳಗಿದ್ದುಂ ಬೆಮ್ಮರ್ತನುರಗಪತಾಂ' ಈ ಕಾವ್ಯಭಾಗದ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

೧೦

ಆದಿಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಹೋದರರ ಕಾಳಗವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರಿ.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Marathi (Special Paper – VIII)
भाषाविज्ञान व्याकरण (पूर्वाध) (BA221535)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) भाषेची रचना कशी आहे?

अ) द्विस्तरीय	ब) एकस्तरीय
क) एकांगी	ड) त्रिस्तरीय
- २) 'भाषण ही व्यक्तिगत क्रिया आहे' असे मत कोणाचे?

अ) जेस्परसन	ब) उल्मान
क) कांट	ड) सोस्यूर
- ३) भाषेचे मुख्य साधन कोणते आहे?

अ) ध्वनी	ब) अर्थ
क) रूप	ड) व्याकरण
- ४) प्राकृत भाषांच्या अवस्थेतील पहिली पायरी ——— होय.

अ) पैशाची	ब) पाली
क) अर्धमागधी	ड) शौरसेनी
- ५) आधुनिक भाषाविज्ञानाची पायाभूत अभ्यास पद्धती कोणती आहे?

अ) वर्णनात्मक	ब) तुलनात्मक
क) ऐतिहासिक	ड) भाषा भूगोल
- ६) ध्वनी परिवर्तनाचे नियम मांडण्याची पद्धत कोणी सुरु केली?

अ) कांट	ब) उल्मान
क) ना. गो. कालेलकर	ड) सोस्यूर
- ७) अर्थ परिवर्तन ही सतत संधगतीने व ——— चालणारी अशी प्रक्रिया आहे.

अ) भूतकाळ	ब) दीर्घकाळ
क) भविष्यकाळ	ड) सार्वजनिक

८) मराठी भाषा कोणत्या कुलातील आहे?

अ) इंडो युरोपियन

ब) द्राविडी भाषाकुल

क) सिनो तिबेटीअन

ड) इंडो तिबेटीअन

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) ऐतिहासिक भाषाशास्त्र म्हणजे काय?

ब) भाषेची द्विस्तरीय संरचना स्पष्ट करा.

क) भाषेची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) अंतर्वर्तुळ – बहिर्वर्तुळ सिद्धांत म्हणजे काय?

इ) शब्दाच्या जाती सांगा.

ई) मराठीच्या उत्पत्तीविषयी विचार स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) भाषा म्हणजे काय ते सांगून भाषेची लक्षणे स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ध्वनी परिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून ध्वनी परिवर्तनाचे प्रकार लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

मराठीतील अर्थ प्रक्रियेचे स्वरूप सांगून अर्थ प्रक्रियेचे प्रकार सोदाहरण विशद करा.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

Page 1 of 2

- ७) आत्मगुणाः ——— सन्ति ।
 अ) अष्ट
 ब) सप्त
 क) नव
 ड) दश
- ८) संयोगनाशको गुणो ——— ।
 अ) गुरुत्व
 ब) रूप
 क) संख्या
 ड) विभागः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । केवलं 4

१२

टीपा लिहा (केवल 4)

- अ) असमवायसम्बन्धः
ब) बालानां सुखबोधाय क्रियते तर्कसंग्रहः । स्पष्टयत ।
क) केवलव्यतिरेकी हेतुः
ड) बाधः
इ) अयथार्थानुभवः
ई) रूपं गुणः

प्र.३ सलक्षणोदाहरणम् अयथार्थानुभवं निरूपयत ।
(अयथार्थानुभवांचे लक्षण सांगून प्रकार थोडक्यात सांगा.)
किंवा

୧୦

अभावपदार्थ प्रकारैः सहितं वर्णयत ।
(अभावपदार्थ प्रकारांसहित सांगा.)

प्र.४ प्रमाणचतुष्टयं न्यायशास्त्रानुसारं लक्षणसहितं स्पष्टीकुरुत।
(प्रमाणचतुष्टय न्यायशास्त्रानुसार लक्षणासहित स्पष्ट करा.)

୧୦

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - VIII)
Tarjuma Nigari (BA221585)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) ورنا کلر ٹرانلیشن سوسائٹی کہاں قائم کی گئی تھی؟

- (A) کلکتہ کالج۔
 (B) دہلی کالج۔
 (C) لکھنؤ کالج۔
 (D) مدراس کالج۔

(2) "قصہ چہار درویش" کا اردو ترجمہ "باغ و بہار" کے نام سے کس نے کیا؟

- (A) میر تقی میر۔
 (B) مرزا علی لطف۔
 (C) میرامن دہلوی۔
 (D) حیدر بخش حیدری۔

(3) کس ترجمے کے لیے مترجم کو دوزبانوں کا جاننا ہی کافی نہیں ہوتا بلکہ تہذیبوں سے واقفیت بھی ضروری ہوتی ہے؟

- (A) علمی۔
 (B) خیالی۔
 (C) صحافتی۔
 (D) ادبی۔

(4) سائنٹفک سوسائٹی کا قیام کہاں عمل میں آیا؟

- (A) حیدرآباد۔
 (B) غازی پور۔
 (C) بھرت پور۔
 (D) آگرہ۔

(5) قرآن مجید کا اردو زبان میں لفظی ترجمہ سب سے پہلے کس نے کیا؟

- (A) اشرف علی تھانوی۔
 (B) امام احمد رضا۔
 (C) مولوی نذیر احمد۔
 (D) شاہ رفیع الدین۔

6) اردو ادب میں ترجمے کی ابتداء سب سے پہلے کس ترجمے سے ہوتی ہے؟

- (A) نثری ترجمے۔
(B) منظوم ترجمے۔
(C) آزاد ترجمے۔
(D) لفظی ترجمے۔

7) قانونی، عدالتی اور دفتری ترجمے کیا کہلاتے ہیں؟

- (A) علمی ترجمے۔
(B) مذہبی ترجمے۔
(C) نفسیاتی ترجمے۔
(D) سائنسی ترجمے۔

8) ایک کامیاب مترجم میں کون سی خوبی ہونا نہایت ضروری سمجھا جاتا ہے؟

- (A) لفظ شناس۔
(B) مردم شناس۔
(C) نفس شناس۔
(D) تصوف شناس۔

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- 1) اردو ترجمہ نگاری کی تاریخ میں دارالترجمہ عثمانیہ کیا اہمیت واضح کیجیے؟
- 2) ورنا کلرٹر انسلیشن سوسائٹی میں ترجمہ نگاری کی خدمات کا اجمالی جائزہ لیجیے؟
- 3) ساینٹفک سوسائٹی کی خدمات پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- 4) علمی ترجمے پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- 5) ادبی ترجمے سے کیا مراد ہے؟ عصر حاضر میں اس ترجمہ کی اہمیت واضح کیجیے؟
- 6) صحافتی ترجمے کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر وضاحت کیجیے؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- 1) اردو میں ترجمہ نگاری کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے؟
- 2) اردو میں دفتری اور قانونی ترجمے کی روایت پر سیر حاصل معلومات لکھیے؟

10

سوال نمبر 4. اردو ترجمہ کی ترقی و ترویج میں مختلف اداروں کی ادبی خدمات کا مفصل جائزہ لیجیے؟

- c) राजाची राजधानी म्हणजे ---- म्हणून ओळखले जात होते.
अ) दुर्ग	ब) गढी
क) राजमहाल	ड) राजमाची

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) चीनी साधनाविषयी थोडक्यात सांगा.
ब) महाभारत ग्रंथाविषयी माहिती द्या.
क) साम्राज्य म्हणजे काय सांगून मगध विषयी सांगा.
ड) दैवी राजपद याविषयी माहिती द्या.
इ) राजाची कर्तव्ये सांगा.
ई) मंत्री मंडळाचा उदय स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) प्राचीन भारतीय राजकीय संस्थांच्या अभ्यासासाठी कौटिल्याचे अर्थशास्त्र, पुराण ग्रंथ आणि स्मृती ग्रंथाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- किंवा**
- ब) प्राचीन भारतीय राजाच्या उत्पत्ती विषयक सिद्धांत विशद करा.

प्र.४ कौटिल्याची माहिती देऊन त्याचा सप्तांगसिद्धांत विषद करा.

१०

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) State about Chinese Sources in brief.
- b) Give information about Mahabharata Epic.
- c) What is Empire State the Magadh Empire.
- d) Give information about Divine Kingship.
- e) Explain the Duties of King.
- f) Explain the rise of Ministry.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain the importance of Kautilya's Arthashastra, Purana and Smriti to study of Ancient Indian Political Institutions.

OR

- b) Explain the different theories regarding the origin of State in Ancient India.

Q.4 Give the information about Kautilya and explain his Saptang theory. 10

- ७) चलन संख्यामान सिद्धांत — यांच्या नावाशी संबंधित आहे.
अ) शुम्पीटर ब) फिशर
क) जे. बी. से ड) डॉ. मार्शल
- ८) — हे चलनविषयक धोरणाचे मुख्य उद्दिष्ट आहे.
अ) कर आकारणी ब) निर्यात
क) पैशाचा पुरवठा नियंत्रण ड) अंदाजपत्रक तयार करणे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) स्थूल अर्थशास्त्राचे महत्त्व सांगा.
- ब) राष्ट्रीय उत्पन्नाची व्याख्या सांगा.
- क) सनातनवाद्यांच्या सिद्धांतावरील केन्सचे आक्षेप सांगा.
- ड) सरासरी उपभोग आणि सीमांत उपभोग प्रवृत्ती स्पष्ट करा.
- इ) पैशाच्या पुरवठ्यावर नियंत्रण.
- ई) पैशाच्या पुरवठ्याचे घटक स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) राष्ट्रीय उत्पन्न मोजण्याच्या विविध पद्धती स्पष्ट करा.
किंवा
ब) केन्सचा उपभोगाचा मानसशास्त्रीय नियम स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

၃၀

स्थूल अर्थशास्त्र म्हणजे काय? सांगून स्थूल अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
ECONOMICS (Special Paper - VIII)
Macro Economics (I) (BA221507)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.**08**

- 1) National income is measured for _____ year.
 - a) One
 - b) Two
 - c) Three
 - d) Five
- 2) _____ are the method of measurement of National Income.
 - a) Product method
 - b) Income method
 - c) Expenditure method
 - d) All of the above
- 3) _____ are the subject matter of macro economics.
 - a) Balance of payment
 - b) National Income
 - c) Inflation
 - d) All of the above
- 4) The book; 'General theory of employment interest and money' is written by _____.
 - a) J. B. Say
 - b) Keynes
 - c) Malthus
 - d) Ricardo
- 5) According to _____ supply creates its own demand.
 - a) Author Lewis
 - b) J. B. Say
 - c) Ricardo
 - d) Keynes
- 6) Average propensity to consume = _____.
 - a) $\frac{Y}{C}$
 - b) $\frac{C}{Y}$
 - c) $\frac{Y}{I}$
 - d) $\frac{\Delta Y}{\Delta C}$
- 7) The quantity theory of money is related with the name of _____.
 - a) Schumpeter
 - b) Fisher
 - c) J. B. Say
 - d) Dr. Marshall

- 8) _____ is the main objective of monetary policy.
- a) To collect taxes
 - b) To increase exports
 - c) To control supply of money
 - d) To prepare budget

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) State the importance of Macro Economics.
- b) Define National Income.
- c) State the Keynesian objection to the classical theory.
- d) Explain the Average and Marginal Propensity to Consume.
- e) Control of money supply.
- f) Explain the components of money supply.

Q.3 Broad Question. (Any One) 10

- a) Explain the various methods of measurement of National Income.

OR

- b) Explain the Psychological Law of Consumption.

Q.4 Broad Question. 10

What is Macro Economics? Explain the Nature and Scope of Macro Economics.

- ७) — हे शैक्षणिक केंद्र आहे.
अ) ऑक्सफर्ड ब) मॅचेस्टर
क) वाराणसी ड) न्यूयॉर्क
- ८) — मुळे शहरात सर्वात जास्त हवा प्रदुषण होते.
अ) वाहने ब) कारखाने
क) चुली ड) विद्युत

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) नागरी भूगोलाचे महत्त्व
- ब) नागरी वसाहतीच्या स्थानिकीकरणाचे घटक
- क) नागरी भूरूपिकीचे प्रकार
- ड) त्रिज्याखंड सिद्धांत
- इ) नगरातील घराच्या समस्या
- ई) स्मार्टसिटीचे फायदे

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

၃၀

- अ) नागरीकीकरणावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
किंवा
ब) नागरी भूगोलाचे स्वरूप आणि व्याप्ती वर्णन करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

୧୦

नगराचे त्यांच्या कर््यानुसार वर्गीकरण करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
GEOGRAPHY (Special Paper- VIII)
Urban Geography (BA221517-A)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of map stencils is allowed.
4) Neat diagrams and maps must be drawn wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is the sub branch of Human Geography.

a) Urban Geography	b) Biogeography
c) Climatology	d) Oceanography
- 2) The concentric zone theory postulated located by _____.

a) Ullman	b) Burgess
c) Hoyt	d) Ratzel
- 3) CBD Stands for _____.

a) Central Business	b) Outer Business
c) District	d) Residential area
- 4) _____ due to growing population and lack of space the cities are developing.

a) Parallel	b) Vertically
c) Horizontally	d) None of these
- 5) Ecological approach was developed in Urban Geography at _____.

a) 1920	b) 1940
c) 1960	d) 1980
- 6) _____ centers are the places of collection and distribution of various goods.

a) Administrative	b) Commercial
c) Mining	d) Fishing
- 7) _____ is educational center.

a) Oxford	b) Manchester
c) Varanasi	d) New York
- 8) _____ Causes Maximum air pollution in city.

a) Vehicle	b) Industries
c) Woodfire	d) Electricity

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Significance of Urban Geography
 - b) Sitting Factors of Urban Settlement
 - c) Types of Urban Morphology
 - d) The Sector Theory
 - e) Problem of Housing in cities.
 - f) Benefits of Smart city
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the factors affecting urbanization.
- OR**
- b) Describe Nature and scope of Urban Geography.
- Q.4 Answer the following question. 10**
- Classify the towns according to their functions.

- ८) — खतांचा अतिरीक्त पुरवठा हे मातीची सुपीकता घटण्याचे एक महत्वाचे कारण आहे.
- अ) सेंद्रीय ब) गांडूळ
- क) रासायनिक ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) कृषी भूगोलाचे स्वरूप
- ब) पीक केंद्रीकरण
- क) दुष्काळाची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) श्वेत क्रांती
- इ) कृषी भूगोलाची व्याप्ती
- ई) पीक विविधता

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) नविन कृषी तंत्रज्ञानाविषयी माहिती लिहा.
किंवा
ब) भारतातील हरितक्रांती विषयी माहिती लिहा.

प्र.४ भारतातील कृषी समस्यांचे वर्णन करा.

20

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
GEOGRAPHY (Special Paper- VIII)
Agricultural Geography (BA221517-B)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Agriculture is _____ type of Economic activity.
 - a) Primary
 - b) Secondary
 - c) Tertiary
 - d) Quaternary
- 2) _____ is the backbone of Indian Economy.
 - a) Fishing
 - b) Agriculture
 - c) Industry
 - d) Animal husbandry
- 3) Green revolution started in _____ state firstly.
 - a) Maharashtra
 - b) Gujarat
 - c) Punjab
 - d) Tamilnadu
- 4) _____ is a major crop of extensive agriculture.
 - a) Wheat
 - b) Rice
 - c) Maize
 - d) Bajra
- 5) _____ state ranks first in the production of Tea in Indian.
 - a) Gujrat
 - b) Tamilnadu
 - c) Assam
 - d) Karnataka
- 6) _____ is a pure raw material.
 - a) Cotton
 - b) Sugarcane
 - c) Tea
 - d) None of these
- 7) _____ farming maximum utilization of land in under cultivation.
 - a) Extensive
 - b) Intensive
 - c) Mixed
 - d) Subsistence
- 8) The high dosed of _____ fertilizer is the one of the cause to decrease of soil fertility.
 - a) Compost
 - b) Vermiculture
 - c) Chemical
 - d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Nature of agriculture Geography.
 - b) Crop combination
 - c) Cause of drought
 - d) White revolution
 - e) Scope of agriculture Geography
 - f) Crop Diversification
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Write on modern techniques in agriculture.
- OR**
- b) Explain Green revolution in India.
- Q.4 Describe agricultural problems in India.** **10**

Set **P**

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HISTORY (Special Paper - VIII)
History of Mughal India (1526 A.D. – 1707 A.D.) (BA221525)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) शेरशहाचा मृत्यू ——— या ठिकाणी झाला.
अ) कालींजर
क) पंजाब
ब) ससारांम
ड) दिल्ली
- २) अबुल फझल ने ——— हा प्रसिद्ध ग्रंथ लिहिला.
अ) अकबरनामा
क) हुमायुनामा
ब) बाबरनामा
ड) पातशहानामा
- ३) ——— हा अकबराचा पालक व मार्गदर्शक होता.
अ) शेरखान
क) अबुल फजल
ब) बिरबल
ड) बैरामखान
- ४) बाबर चा जन्म ——— या ठिकाणी झाला.
अ) काबुल
क) कंदाहार
ब) आंदीजान
ड) पर्शिया
- ५) बिलग्रामचे युद्ध ——— साली घडून आले.
अ) १५२६
क) १५४०
ब) १५२८
ड) १५२९
- ६) 'सभासद बखर' हा ग्रंथ ——— यांनी लिहिला.
अ) रामचंद्रपंत अमात्य
क) कवि परमानंद
ब) कवि कलश
ड) कृष्णाजी अनंत सभासद
- ७) पानिपतचे पहिले युद्ध ——— व ——— यांच्यात झाले.
अ) बाबर — राणासंग
क) बाबर — इब्राहीम लोदी
ब) अकबर — हेमू
ड) हुमायून — शेरशहा

- c) फ्रान्सिस बर्नियर हा — देशातील परकीय प्रवासी होता.
अ) इटाली ब) फ्रान्स
क) इंग्लंड ड) अमेरिका

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) 'अकबरनामा' या ग्रंथाबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
ब) मुघलकालीन इतिहासाची मराठी भाषेतील साधने सांगा.
क) 'इबादतखाना' याबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.
ड) राणासंग यांच्याविषयी माहिती सांगा.
इ) पानिपत च्या पहिल्या युद्धाची कारणे सांगा.
ई) हुमायून च्या अपयशाची कारणे सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) सम्राट अकबराचे धार्मिक धोरण स्पष्ट करा.
किंवा
ब) हुमायून-शेरशहा संघर्ष स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

- मुघलकालीन इतिहासाची फारशी साधने स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
HISTORY (Special Paper - VIII)
History of Mughal India (1526 A.D. – 1707 A.D.) (BA221525)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Shershaha died _____ place.
 - a) Kalinjar
 - b) Sasaram
 - c) Panjab
 - d) Delhi
- 2) Abul Fazal wrote _____ famous book.
 - a) Akbarnama
 - b) Babarnama
 - c) Humayunnama
 - d) Patshahanama
- 3) _____ Was the guardian and guide of Akbar.
 - a) Sherkhan
 - b) Birbal
 - c) Abul Fazal
 - d) Bairamkhan
- 4) _____ Place the Babar was born.
 - a) Kabul
 - b) Aandijan
 - c) Kandahar
 - d) Persia
- 5) The battle of Bilgram in _____.
 - a) 1526
 - b) 1528
 - c) 1540
 - d) 1529
- 6) _____ Wrote a book 'Sabhasad Bakhar.'
 - a) Ramchandrapant Amatya
 - b) Kavi Kalasha
 - c) Kavi Parmanand
 - d) Krushnaji Anant Sabhasad
- 7) The first battle of Panipat was fought between _____ and _____.
 - a) Babar-Ranasang
 - b) Akbar-Hemu
 - c) Babar-Ibrahim Lodi
 - d) Humayun-Shershaha
- 8) In _____ country of Historian Francis Bernier.
 - a) Italy
 - b) France
 - c) England
 - d) America

Q.2 Write short answers. (Any Four) **12**

- a) Write the information about 'Akbarnama'.
- b) Write the sources of Marathi language in Mughal period.
- c) Write down the information about 'Ibadatkhana'.
- d) State the information of Ranasang.
- e) State reasons for the first battle of Panipat.
- f) State the reasons of Humayun's failure.

Q.3 Broad Question. (Any One) **10**

- a) Explain the religious policy of Akbar.

OR

- b) Review the conflict between Shershaha and Humayun.

Q.4 Broad Question. **10**

Explain the Farsi sources of Mughal period.

- ७) व्यवस्था दृष्टिकोनात काय अभ्यासले जाते?
- अ) भूगोल ब) इतिहास
- क) आदान-प्रदान ड) कुटुंब
- ८) राजकीय समाजशास्त्रात कोणते महत्त्वाचे आहे?
- अ) सत्ता व समाज ब) शेतकी
- क) खेळ ड) हवामान

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राजकीय समाजशास्त्राचा अर्थ सांगा.
ब) व्यवस्थात्मक दृष्टिकोन म्हणजे काय?
क) राजकीय समाजीकरणाची व्याख्या करा.
ड) राजकीय समाजीकरणाची साधने काय आहेत?
इ) राजकीय समाजशास्त्राचे महत्त्व सांगा.
ई) राजकीय संस्कृतीचे महत्त्व लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

20

- अ) राजकीय समाजशास्त्राचे मार्क्सवादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
किंवा
ब) राजकीय संस्कृतीची व्याख्या करा आणि त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

राजकीय समाजीकरणाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - VIII)
Political Sociology (BA221561)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) Political Sociology mainly studies _____.
 - a) Geography
 - b) Nature
 - c) Mathematics
 - d) State and Society
- 2) Political Culture is related to citizens' _____.
 - a) Attitudes and orientations towards politics
 - b) Agricultural practices
 - c) Natural scenery
 - d) Education
- 3) Who gave the idea of class struggle?
 - a) Weber
 - b) Marx
 - c) Comte
 - d) Easton
- 4) In Participant Culture, citizens _____.
 - a) Take active part in politics
 - b) Stay away from politics
 - c) Only criticize the government
 - d) Do not vote at all
- 5) Which is an important agency of Political Socialization?
 - a) Nature
 - b) School
 - c) Climate
 - d) Land
- 6) The study of Political Culture was done by which scholars?
 - a) Almond and Verba
 - b) Marx and Engels
 - c) Weber
 - d) Rousseau
- 7) What is studied in the System Approach?
 - a) Geography
 - b) History
 - c) Input-Output
 - d) Family

- 8) What is important in Political Sociology?
- a) Power and Society
 - b) Agriculture
 - c) Sports
 - d) Climate

Q.2 Write short answer. (Any Four) 12

- a) State the meaning of Political Sociology.
- b) What is the System approach.
- c) Define Political Socialisation.
- d) What are the agencies of Political Socialisation?
- e) State the importance of Political Sociology.
- f) Write about the importance of Political Culture.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain the Marxist approach to Political Sociology.

OR

- b) Define Political Culture and explain its importance.

Q.4 Discuss the features of Political Socialisation. 10

Set

P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
PSYCHOLOGY (Special Paper - VIII)
Social Psychology (BA221571)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) सामाजिक मानसशास्त्रात व्यक्तीच्या ——— वर लक्ष केंद्रित करते.
अ) गुण
क) वर्तन
ब) परिस्थिती
ड) यापेक्षा वेगळे
- २) प्रयोगात प्रयोगकर्ता स्वतःच्या इच्छेनुसार बदल घडवून आणतात त्याला ——— परिवर्तक म्हणतात.
अ) स्वतंत्र परिवर्तक
क) स्थिर परिवर्तक
ब) परतंत्र परिवर्तक
ड) परिवर्तक नाही
- ३) सामाजिक परिस्थितीत व्यक्तीचे वर्तन त्याचे स्वरूप व कारणे समजावून घेण्याचा प्रयत्न करणारे शास्त्र म्हणजे ——— होय.
अ) सामाजिक मानसशास्त्र
क) इतिहास
ब) राज्यशास्त्र
ड) अर्थशास्त्र
- ४) 'चेहरा हा मनाचा आरसा असतो'. असे रोमन विचारवंत ——— यांनी सांगितले.
अ) फिशेरो
क) बक
ब) शिसेरो
ड) मार्क
- ५) ——— तंत्राद्वारे काही सेकंदामध्ये चेहऱ्यावरचे हावभाव अचूक टिपता येतात.
अ) मायक्रोएक्सप्रेसशन
क) लार्ज एक्सप्रेसशन
ब) नो एक्सप्रेसशन
ड) नो टेकनिक
- ६) सीमागत आणि मध्यवर्ती गुण याविषयी ——— यांनी संशोधन केले.
अ) फ्लॅश
क) अँश
ब) कॅश
ड) डॅश

- ७) अभिवृत्तीत ——— अंगे असतात.
अ) एक	ब) दोन
क) तीन	ड) चार
- ८) मोठ्या प्रमाणावरील माहिती कार्यक्रम पध्दतीचे संघटीत करण्यासाठी ज्या मानसिक चौकटीचा उपयोग केला जातो त्यांना ——— म्हणतात.
अ) नवगामी	ब) स्वयंचलित
क) आकृतीबंध	ड) उपलब्धता

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) सामाजिक मानसशास्त्राचे स्वरूप
- ब) अ- भाषिक संप्रेषण- देहबोली भाषा
- क) अभिवृत्ती वर्तन संबंध व वर्तनावरील प्रभाव
- ड) मतपरिवर्तनास विरोध
- इ) सामाजिक अध्ययन व अभिवृत्ती निर्मिती
- ई) अभिवृत्तीच्या वर्तनावरील प्रभाव

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) आरोपनाचे सिध्दांत स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) सामाजिक छाप म्हणजे काय? छापेची (संस्करणाची) जडणघडण आणि छापेचे (संस्करणाचे) व्यवस्थापन यांचे वर्णन करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

सामाजिक मानसशास्त्राच्या अभ्यास पध्दती थोडक्यात स्पष्ट करा.

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write Short Notes. (Any Four)** **12**
- a) Nature of social psychology
 - b) Non-verbal communication- body language
 - c) Attitude behaviour link and impact of behaviour
 - d) Resistance to persuasion
 - e) Social learning and attitude formation
 - f) Impact of behaviour on attitude
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Explain the theories of attribution.
- OR**
- b) What is social impression? Describe the impression formation and impression management.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Explain the research method in social psychology in brief.

८) जैन दार्शनिक केवल ——— ज्ञान प्रमाणे स्वीकारतात.

अ) चार

ब) तीन

क) दोन

ड) एक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) ज्ञान म्हणजे काय?

ब) प्रमा ज्ञान म्हणजे काय?

क) अप्रत्यक्ष ज्ञान म्हणजे काय?

ड) अनुपलब्धी म्हणजे काय?

इ) ज्ञानाची साधने कोणती?

ई) आत्म ख्याती म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) स्वतः प्रमाण्यावाद स्पष्ट करा.

किंवा

ब) ज्ञानाची व्याख्या द्या आणि ज्ञान प्रमाणाविषयी मीमांसकांचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्र.४ ज्ञान प्रमाणाविषयी न्याय दर्शनाचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

१०

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
PHILOSOPHY (Special Paper - VIII)
Epistemology (BA221550)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1)** Information acquired through experience is called _____.
a) Knowledge b) Error
c) Imagination d) None of these
- 2)** Mind is a kind of _____ knowledge.
a) Direct b) Inference
c) Verbal testimony d) Similarity
- 3)** _____ is a branch of epistemology.
a) Ethics b) Economics
c) Sociology d) Logic
- 4)** Bouddha Darshana accepted only _____ means of knowledge.
a) Two b) Three
c) Four d) Five
- 5)** ‘If dark clouds in the sky then it rains’ is _____ knowledge.
a) Similarity b) Inference
c) Direct d) Partucular
- 6)** Skin is way of gaining of _____ knowledge.
a) Direct b) Inference
c) Verbal testimony d) Similarity
- 7)** Charvaka denied the _____ knowledge.
a) Eye perception b) Ear perception
c) Nose perception d) Inference
- 8)** Jain Darshana accepted only _____ means of knowledge.
a) Four b) Three
c) Two d) One

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is knowledge?
 - b) What is valid knowledge?
 - c) What is indirect knowledge?
 - d) What is non-perception?
 - e) What are the tools of knowledge?
 - f) What is Aatma khyati?
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain self evidence.
- OR**
- b) Define knowledge and Explain Carvaka's views about means of knowledge.
- Q.4 Explain Nyaya Darshana's views about means of knowledge. 10**

- ७) चांगल्या संशोधन रचनेची वैशिष्ट्ये कोणती?
- अ) अस्पष्टता ब) कार्यपद्धती
क) विरोधाभास ड) पूर्वग्रह
- ८) कोठारी सी. आर. यांचे प्रसिद्ध पुस्तक कोणते आहे?
- अ) संशोधन कार्यपद्धती
ब) भारतातील सामाजिक समस्या
क) सामाजिक संशोधनातील पद्धती
ड) समाजशास्त्रः पद्धती आणि सिद्धांत

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सामाजिक संशोधनाचे उद्दिष्ट लिहा.
- ब) उपयोजित संशोधन म्हणजे काय?
- क) सामाजिक संशोधनाच्या उपयुक्ततेचे कोणतेही दोन मुद्दे स्पष्ट करा.
- ड) संशोधन रचनेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) गृहीतकांचे स्रोत लिहा.
- ई) चांगल्या संशोधकाच्या गुणांबद्दल लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) सामाजिक संशोधनाची उपयुक्तता आणि समाजातील त्याची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) सामाजिक संशोधन रचनांचे प्रकार आणि त्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

- गृहीतकांच्या उत्पत्तीची आणि सामाजिक संशोधनातील त्यांची भूमिका यावर चर्चा करा.

Seat No.	

Set

P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
SOCIOLOGY (Special Paper - VIII)
Social Research Methods (BA221580)**

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) What are the characteristics of scientific method in social research?

a) Superstition	b) Methodology
c) Prejudice	d) Tradition
- 2) What is the main function of research design?

a) Collecting information
b) Giving proper direction to research
c) Writing a book
d) Preparing a questionnaire
- 3) What is a hypothesis?

a) Questionnaire	b) Collecting information
c) Conclusion	d) Predictive statement
- 4) What is the source of hypothesis?

a) Superstition	b) Tradition
c) Prejudice	d) Rumor
- 5) What is the purpose of descriptive research?

a) Describing events and situations
b) Finding reasons
c) Experimenting
d) Formulating theories
- 6) Why is social research important?

a) Understanding the problems of society
b) To make profit
c) For entertainment
d) For advertising
- 7) What are the characteristics of a good research design?

a) Ambiguity	b) Methodology
c) Contradiction	d) Prejudice

- 8) Which is the famous book of Kothari C.R.?
- a) Research Methodology
 - b) Social Problems in India
 - c) Methods in Social Research
 - d) Sociology: Methods and Theory

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Write the objective of social research.
- b) What is applied research?
- c) Explain any two points of utility of social research.
- d) Explain the importance of research design.
- e) Write the sources of hypotheses.
- f) Write about the qualities of a good researcher.

Q.3 Broad Question. (Any One)

10

- a) Explain the usefulness of social research and its role in society.

OR

- b) Explain the types of social research designs and their importance.

Q.4 Broad Question.

10

Discuss the origin of hypotheses and their role in social research.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
ENGLISH (Special Paper - IX)
Indian English Literature (BA221513)**

Day & Date: Thursday 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) In *Poet, Lover, Birdwatcher*, Nissim Ezekiel suggests that true poetry emerges from _____.
 a) Quick imagination and fancy
 b) Careful patience and waiting
 c) Loud expression of emotions
 d) Random inspiration
- 2) The central metaphor in Ezekiel's *Poet, Lover, Birdwatcher* is _____.
 a) A soldier in the battlefield
 b) A traveller on a long journey
 c) A lover wooing his beloved and a birdwatcher waiting for birds
 d) A farmer sowing seeds in a field
- 3) In Arun Kolatkar's *Between Jejuri and Railway Station*, the poet reflects on _____.
 a) The hardships of rural farmers
 b) The fading spiritual aura in modern life
 c) A humorous incident at the station
 d) Childhood memories of the village
- 4) Kolatkar's *Jejuri* poems are noted for their _____.
 a) Classical Sanskrit imagery
 b) Irony and satire on religion
 c) Celebration of epic heroes
 d) Romantic glorification of temples
- 5) In Shiv K. Kumar's *Letter from New York*, the speaker's tone is primarily _____.
 a) Nostalgic and reflective
 b) Angry and rebellious
 c) Humorous and comic
 d) Indifferent and detached

- 6) The poem *Dawn at Puri* by Jayanta Mahapatra captures _____.
 a) A festive procession in the streets
 b) The serene and spiritual atmosphere near the Jagannath temple
 c) A train journey in Odisha
 d) The grandeur of a royal court
- 7) In *Dawn at Puri*, Mahapatra highlights which symbolic image?
 a) Old widows seeking salvation at the temple
 b) Soldiers marching in the street
 c) Merchants bargaining in the market
 d) Young couples celebrating festivals
- 8) A.K. Mehrotra's *Letter to a Friend* is best described as _____.
 a) A personal reflection with conversational tone
 b) A political manifesto in verse
 c) A religious chant
 d) A dramatic monologue of a mythological hero

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) What are the main themes explored in modern Indian English poetry?
 b) What is the significance of social issues in modern Indian drama?
 c) What advice does Ezekiel give to poets in *Poet, Lover, Birdwatcher*?
 d) What impression of Jejuri does Kolatkar give in his poem?
 e) What emotions are expressed in *Letter from New York*?
 f) What is the significance of widows in the poem *Dawn at Puri*?
 g) What kind of tone is used in Mehrotra's *Letter to a Friend*?

Q.3 a) Write a critical note on an element of 'self-deception' of major characters in *Garbo*.

10

OR

- b) Discuss the themes, characters, and social critique presented in Mahesh Elkunchwar's play *Garbo*.

Q.4 Discuss the stages of his journey, highlighting the themes of love, deception, self-realization, and sacrifice in R.K. Narayan's *The Guide*.

10

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HINDI (Special Paper - IX)
आदिकालीन और मध्यकालीन हिंदी साहित्य का इतिहास
(विक्रमीसंवत १०५० से विक्रमीसंवत १९०० तक) (BA221521)

कमाल गुणः ४०

- सूचनाएँ :** १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 0८

- १) 'बीसलदेव रासो' इस काव्य की नायिका ——— है।
अ) राजमती ब) संयोगिता
क) विद्यावती ड) इंदुमती
- २) आचार्य महावीर प्रसाद द्विवेदी ने आदिकाल को ——— नाम से अभिजीत किया है।
अ) चारण काल ब) बीजवापन काल
क) वीरगाथा काल ड) प्रारंभिक काल
- ३) संत कबीर की भाषा को ——— भाषा कहा जाता है।
अ) पिंगल ब) डिंगल
क) सधुक्कड़ी ड) मैथिली
- ४) 'पद्मावत' काव्य में चित्रित हीरामन तोता ——— का प्रतीक है।
अ) शैतान ब) माया
क) मन ड) गुरु
- ५) सूरदास ——— भक्ति धारा के कवि है।
अ) राम ब) कृष्ण
क) प्रेमाश्रयी ड) ज्ञानश्रयी
- ६) कवि बिहारी ने बिहारी सतसई की रचना ——— दरबार में की थी।
अ) शाहजहाँ ब) छत्रपति शिवाजी
क) राजा मानसिंह ड) मिर्जा राजा जयसिंह

- ७) कवि भूषण को 'भूषण' यह उपाधि ——— ने दी है।
 अ) राजा इंद्रजीत ब) राजा छत्रसाल
 क) राजा रुद्रदेव सोलंकी ड) छत्रपती शिवाजी
- ८) 'तुलसीदास' जी की अक्षय कीर्ति का आधार ग्रंथ ——— को माना जाता है।
 अ) रामचरितमानस ब) गीतावली
 क) कवितावली ड) पार्वती मंगल

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार) १२

- अ) तुलसीदास के समन्वयवाद पर प्रकाश डालिए।
 ब) रासो साहित्य की तीन विशेषताएँ लिखिए।
 क) आचार्य शुक्ल के काल विभाजन पर प्रकाश डालिए।
 ड) कवि भूषण का सामान्य परिचय दीजिए।
 इ) रीतिकाल की सामाजिक परिस्थितियों को स्पष्ट कीजिए।
 ई) सूरदास की रचनाओं के नाम लिखिए।

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर लिखिए। (कोई भी एक) १०

- अ) प्रेमाश्रयी शाखा की अवधारणा स्पष्ट करते हुए प्रेमाश्रयी काव्य की विशेषताओं को लिखिए।

अथवा

- ब) रीतिकाव्य की विशेषताओं को विस्तार से लिखिए।

प्र.४ कृष्ण भक्ति काव्य के अवधारणा स्पष्ट करते हुए कृष्ण भक्ति काव्य की विशेषताएँ लिखिए। १०

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – IX)
Indian Poetics (BA221531)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿ ಬರೆದವರು -	
೧) ವಾಮನ	೨) ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ
೨) ದಂಡಿ	೩) ಭರತ
೩) ಕಾವ್ಯ ಒಂದು -	
೧) ಹಣ	೨) ಕಲೆ
೨) ವಾಹಕ	೩) ಸಂಪತ್ತು
೩) ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯ ಮಿಮಾಂಸೆ -	
೧) ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ	೨) ತಿ. ನಂ. ಶ್ರೀ
೨) ಎಂ. ಎಂ. ಶ್ರೀ	೩) ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀ
೪) ಪರಿಸರದ ಕೂಸು -	
೧) ಶ್ರೀಮಂತ	೨) ರೈತ
೨) ಕವಿ	೩) ಕಾರ್ಮಿಕ
೫) ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾವಗಳನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ	
೧) ಪ್ರತಿಭೆ	೨) ಅಭ್ಯಾಸ
೨) ರೀತಿ	೩) ಸಂಗೀತ
೬) ಕಾವ್ಯದ ಆತ್ಮ ಧ್ವನಿ ಎಂದವರು -	
೧) ದಂಡಿ	೨) ವಾಮನ
೨) ಕುಂತಕ	೩) ಆನಂದವರ್ಧನ
೭) ದಂಡಿಯ ಕೃತಿ -	
೧) ರಸಗಂಗಾಧರ	೨) ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ
೨) ಕಾವ್ಯದರ್ಶಿ	೩) ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಪಣಿ

- ೮) ಭಾಷೆಯ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಪರಮಸಿದ್ಧಿಯ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೂಪವೇ -
 ೧) ಕಾವ್ಯ ೨) ಮಾರ್ಗ
 ೩) ರಸ ೪) ಧ್ವನಿ

ಪ್ರ.೨ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ಭಾವ
 ೨) ಔಚಿತ್ಯ
 ೩) ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನ
 ೪) ಧ್ವನಿಯ ಪ್ರಭೇದಗಳು
 ೫) ಭರತನ ರಸಸೂತ್ರ
 ೬) ದಂಡಿ

ಪ್ರ.೩ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

- ೧) ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.
 ಅಥವಾ
 ೨) ಕಾವ್ಯದ ಕಾರಣಗಳು ಯಾವುವು? ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६

MARATHI (Special Paper – IX)

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. ११०१ ते १८००) (पूर्वाध) (BA221536)

वार, दिनांक : गुरुवार ३०-०४-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) 'चतुर्वर्गचिंतामणी' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?

अ) चक्रधर	ब) गोविंद प्रभु
क) मुकुंदराज	ड) हेमा पंडीत

२) 'ज्ञानप्रबोध' या महानुभव पंथाच्या साती ग्रंथातील प्रबंध काव्याचा कवी कोण?

अ) नरेंद्र	ब) नारायण पंडीत
क) पंडीत विश्वनाथ	ड) भाटकर भट्ट बोरीकर

३) जैसे शार्दयेचे चंद्रकळे । माजी अमृतकण कोवळे ।

ते वेचिती मनमवाळे । चकोर लागी ।।

ही ओवी कोणत्या ग्रंथातून घेतलेली आहे?

अ) विवेकसिंधू	ब) एकनाथी भागवत
क) लिळाचरित्र	ड) ज्ञानेश्वरी

४) आम्हा सापडले वर्म । करु भागवत धर्म असे उद्गार कोणत्या संत कवीचे आहेत?

अ) संत एकनाथ	ब) संत तुकाराम
क) संत नामदेव	ड) संत सेनाव्हली

५) संत तुकारामाचे वैकुंठागमन किती साली झाले?

अ) इ.स. १२९६	ब) इ.स. १६४९
क) इ.स. १५९९	ड) इ.स. १३५०

६) भारुड या काव्यरचनेचे निर्माते कोण?

अ) संत चोखामेळा	ब) संत गोरोबा कुंभार
क) संत एकनाथ	ड) ज्ञानेश्वर

- ७) 'संत वाटिकेतील जाईची वेल' असे कोणत्या संत कवियित्रीला म्हणतात?
- अ) मुक्ताबाई ब) संत कान्होपात्रा
क) संत जनाबाई ड) संत बहिणाबाई
- ८) 'मुर्तिप्रकाश' या ग्रंथाचे निर्माते कोण आहेत?
- अ) म्हांडभंट ब) मुकुंदराज
क) केसोबास ड) गोविंदप्रभू

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) आद्यकवी मुकुंदराज यांच्या काव्याची वैशिष्टे सांगा.
ब) महानुभव प्रवर्तक चक्रधरांच्या व्यक्तिमत्त्वाची गुणवैशिष्टे सांगा.
क) संत नामदेव महाराजांना किर्तन परंपरेचे आद्य प्रवर्तक का म्हणतात?
ड) संत मुक्ताबाईंचे दोन अभंग लिहा.
इ) संत गोरोबा कुंभाराचे गाव कोणते व त्यांचा एक अभंग सांगा.
ई) संत ज्ञानेश्वरांचे पसायदान लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) महानुभव संप्रदयाच्या प्रेरणा, पार्श्वभूमी सांगून त्यांच्या गद्य ग्रंथाचा आढावा घ्या.

किंवा

- ब) वारकरी संप्रदायाच्या प्रेरणा, स्वरूप सांगून संत ज्ञानेश्वरांच्या ग्रंथाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

- वारकरी संप्रदयातील 'संत तुकारामांच्या अभंगाची वैशिष्ट्ये सांगा.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
SANSKRIT (Special Paper - IX)
 धर्मशास्त्र – धर्मशास्त्र मनुस्मृती ७ वा अध्याय (BA221576)

वार, दिनांक: गुरुवार ३०-०४-२०२६
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।

०८

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) अनुरक्तं स्थिरारम्भं ——— प्रशस्यते।

अ) गुप्तचरः	ब) अमात्यः
क) दूतः	ड) लघुमित्रं

२) नास्य छिद्रं परो विद्याद्विद्याच्छिद्रं ——— च।

गूहेत्कूर्म इवाङ्गानि रक्षेद्विवरं आत्मनः।।

अ) ब्राह्मणस्य	ब) क्षत्रियस्य
क) परस्य	ड) शूद्रस्य

३) ब्राह्मसंस्कार म्हेणजे ——— होय.

अ) वेदारम्भ	ब) पुंसवन
क) उपनयन	ड) कर्णभेद

४) एकः शतं योधयति प्राकारस्थो ———।

शतं दशसहस्राणि तस्माद्दुर्गं विधीयते।।

अ) योद्धा	ब) गदाधरः
क) पदाति	ड) धनुर्धरः

५) महती देवता ह्येषा ——— तिष्ठति।

अ) देवतारूपेण	ब) राक्षसरूपेण
क) नररूपेण	ड) प्राणिरूपेण

६) तथा राज्ञामपि प्राणाः क्षीयन्ते ———।

अ) राष्ट्रकर्षणात्	ब) धान्यकर्षणात्
क) जलकर्षणात्	ड) वायुकर्षणात्

- ७) यस्य प्रसादे ——— श्रीर्विजयस्य पराक्रमे ।
अ) लक्ष्मी ब) साहस
क) सरस्वती ड) पद्मा
- ८) इन्द्रियाणां जये ——— समातिष्ठेद् दिवानिशम् ।
अ) योगं ब) साहसं
क) राजा ड) मौनम्

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं ४)

१२

टिपा लिहा. (फक्त 4)

- अ) परस्वादायिन व शठ रक्षाधिकाऱ्यांना दंड
ब) इन्द्रियजयः
क) व्यूहरचना
ड) राजधर्म सांगण्याचे कारण
इ) मित्र प्रशंसा
ई) कर व्यवस्था

प्र.३ अ) राजाचे कर्तव्यकर्म सविस्तर लिहा.

20

किंवा

- ब) अमात्ये दण्ड आयत्तो दण्डे वैनयिकी क्रिया । नृपतो कोशराष्ट्रे च दूते सन्धिविपर्ययौ । स्पष्ट करा.

प्र.४ मनुस्मृत्यानुसार दूताचे लक्षण सविस्तर लिहा.

20

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester – V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - IX)
Urdu Tanqeed (BA221586)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) تصنیف "موازنہ انیس و دبیر" کا خالق کون ہے؟

- (A) مولانا حالی (B) میر تقی میر
 (C) محمد حسین آزاد (D) مولانا شبلی نعمانی

(2) مولانا حالی ایک اچھے شاعر میں کون سی خوبی ہونا ضروری سمجھتے ہیں؟

- (A) کائنات کا مطالعہ (B) سیاسی علوم کا مطالعہ
 (C) دینی علوم کا مطالعہ (D) روحانی مطالعہ

(3) ادراک و محاکات، احساس، تشبیہ و استعارہ پر کس تنقید نگار نے زور دیا ہے؟

- (A) عبدالرحمن بجنوری (B) آفتاب احمد
 (C) مولانا شبلی نعمانی (D) آل احمد سرور

(4) "تذکرہ گلشن بے خار" کس کا تحریر کردہ ہے؟

- (A) مرزا علی لطف (B) نواب مصطفیٰ خان شیفتہ
 (C) محمد حسین آزاد (D) میر حسن

(5) مولانا حالی نے کس مغربی نقاد کی طرح شاعری میں مقصدیت پر زور دیا ہے؟

- (A) افلاطون (B) ارسطو
 (C) فرانڈ (D) گریسن

(6) کس تذکرہ نگار نے اپنے تذکرہ میں شعراء کا ذکر ادوار کے تحت کیا ہے؟

- (A) محمد حسین آزاد (B) مولانا حالی
 (C) میر تقی میر (D) نواب مصطفیٰ خان شیفتہ

7) مغربی نقاد ارسطو نے شاعری کے کس پہلوؤں پر زور دیا ہے؟

- (A) علمی
(B) جمالیاتی
(C) روحانی
(D) سیاسی

8) کس مغربی نقاد کو شاعری راس نہ آئی؟

- (A) افلاطون
(B) ارسطو
(C) ملٹن
(D) میتھیو آرنلڈ

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

1) "مشرقی تنقید" سے کیا مراد ہے؟ مختصر نوٹ لکھیے۔

2) شبلی نعمانی کے تنقیدی نظریات پر اظہار خیال کیجیے؟

3) "مغربی تنقید" سے کیا مراد ہے؟ وضاحت کیجیے۔

4) تذکرہ "گلشن بے خار" پر اظہار خیال کیجیے؟

5) تذکرہ "نکات الشعراء" پر روشنی ڈالیے؟

6) ادبی تنقید کے اصول بیان کیجیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

1) تنقید کا صحیح مفہوم بیان کیجیے اور اس کی اہمیت و افادیت پر مفصل روشنی ڈالیے؟

2) اردو میں تنقید کی روایت پر مفصل نوٹ قلمبند کیجیے؟

10

سوال نمبر 4. مولانا حالی کے تنقیدی نظریات پر مفصل نوٹ لکھیے؟

Set

P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – IX)
Religious History of Ancient India (BA221503)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) अश्वघोष या बौद्ध पंडीताने गौतम बुद्धाच्या जीवनावर लिहिलेले ---- हे महाकाव्य आहे.
 अ) बुद्धचरित्र
 ब) जातककथा
 क) मिलिंदपन्हा
 ड) त्रिपिटक
 - २) प्राचीन भारतीय इतिहासाच्या अभ्यासाचे एक अस्सल साधन म्हणून ---- महत्त्वाचे आहेत.
 अ) ग्रंथ
 ब) लेणी
 क) शिलालेख
 ड) यापैकी नाही
 - ३) सिंधू संस्कृतीमधील धार्मिक जीवन समजण्यासाठी ---- हे प्रमुख साधन आहे.
 अ) महानस्नानगृह
 ब) मृद्भांडी
 क) शिक्के
 ड) लिपी
 - ४) सिंधू संस्कृतीमधील ---- ही प्रमुख देवता होती.
 अ) दुर्गा
 ब) मातृदेवता
 क) पार्वती
 ड) उषा
 - ५) ऋग्वेदात जास्तीत जास्त ऋचा ---- या देवतेसाठी रचलेल्या आहेत.
 अ) अग्नी
 ब) इंद्र
 क) रुद्र
 ड) वरुण
 - ६) ब्रम्हा, विष्णू आणि महेश ---- काळात महत्त्वाच्या देवता होत्या.
 अ) ऋग्वेद
 ब) उत्तर ऋग्वेद
 क) सिंधू संस्कृती काळ
 ड) मौर्यकाळ

- ७) वैष्णव संप्रदायात ——— ला सामर्थ्यशाली परमेश्वर मानलेले आहे.
 अ) इंद्र
 क) विष्णू
 ब) शिव
 ड) सूर्य

- ८) गणपात्य पंथाचा ——— हा प्रमुख देवता आहे.
 अ) गणपती
 क) शिवा
 ब) कार्तिक
 ड) पार्वती

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) बौद्ध वाङ्मयाची चर्चा करा.
 ब) शिलालेखाचे महत्व सांगा.
 क) सिंधू संस्कृतीमधील अत्यंतसंस्काराची पद्धत विशद करा.
 ड) वैदिक काळातील निसर्ग पुजेचे महत्व सांगा.
 इ) कर्नाटकामधील वीरशैव पंथाचे कार्य विशद करा.
 ई) शाक्त पंथाच्या उदयाची माहिती लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) सिंधू संस्कृतीमधील धार्मिक जीवन विशद करा.

किंवा

- ब) भारतीय संस्कृतीमध्ये वैष्णव संप्रदायाच्या योगदानाची सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

वैदिक काळातील यज्ञ प्रकारांचे वर्णन करून त्यांचे सामाजिक जीवनातील महत्व स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – IX)
Religious History of Ancient India (BA221503)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is an Epic poem written by the Buddhist scholar Ashwaghosha on the life of Gautam Buddha.
 - a) Buddha biography
 - b) Jataka story
 - c) Milind Panha
 - d) Tripitak
- 2) _____ is important as an authentic tool for the study of ancient Indian history.
 - a) Books
 - b) Caves
 - c) Inscription
 - d) None of these
- 3) _____ is the main source by which we know the religious life of Indus valley civilization.
 - a) Great Bath
 - b) Pottery
 - c) Seals
 - d) Script
- 4) The main Goddess in Indus valley civilization was _____.
 - a) Durga
 - b) Mother Goddess
 - c) Parvati
 - d) Usha
- 5) The most number Richas are composed in the Rigveda for God.
 - a) Agni
 - b) Indra
 - c) Rudra
 - d) Varun
- 6) Brahma, Vishnu and Mahesh became important Gods in _____ period.
 - a) Rigvedic
 - b) Later Vedic
 - c) Indus Valley civilization period
 - d) Maurya period
- 7) In Vaishnav sects _____ was recognized as powerful God.
 - a) Indra
 - b) Shiva
 - c) Vishnu
 - d) Surya

- 8) The main God of Ganpatya cult in _____
- a) Ganpati
 - b) Kartik
 - c) Shiva
 - d) Parvati

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Discuss the Buddhist literature.
- b) Explain the significance of the inscription.
- c) Describe the funeral system in Indus civilization.
- d) State the importance of nature worship in Vedic period.
- e) State the work of Veershaiv sect in Karnataka.
- f) Give information about the rise of Shakta sect.

Q.3 Broad Answer Question. (Any One) 10

- a) Describe the religious life in Indus valley civilization.

OR

- b) Write a detailed account of the contribution of Vaishnavism to Indian culture.

Q.4 Broad Answer Question. 10

Describe the types of sacrifices of the Vedic period and explain their importance in social life.

- ७) ——— यांच्या मते "प्रत्येक पुरवठा आपली मागणी निर्माण करतो".
अ) डॉक्टर मार्शल
क) कार्ल मार्क्स
ब) जे.बी.से.
ड) फ्रेडरिक लिस्ट
- ८) संरक्षणाचा सिध्दांत ——— यांनी मांडला.
अ) डॉ. मार्शल
क) डेव्हिड रिकार्डो
ब) फ्रेडरिक लिस्ट
ड) डॉ. माल्थस

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) फ्रेडरिक लिस्टने सनातनवादावर केलेली टीका स्पष्ट करा.
ब) अँडम स्मिथच्या श्रमविभागणीचे विविध फायदे सांगा.
क) जे.बी.से. यांचा बाजार विषयक नियम सांगा.
ड) अतिरिक्त मूल्य ही संकल्पना स्पष्ट करा.
इ) अँडम स्मिथ यांची निसर्गवाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ई) डॉ. मार्शल यांच्या अंतर्गत बचत या संकल्पनेचा अर्थ सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्य सिध्दांत स्पष्ट करा.
किंवा
ब) फ्रेडरिक लिस्ट यांचा संरक्षण वादाचा सिध्दांत स्पष्ट करा.

प्र.४ डेव्हिड रिकॉर्डो चा खंड विषयक सिध्दांत स्पष्ट करा. १०

Day & Date: Thursday 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the List's Criticism on classical ideas.
 - b) State the various merits of Adam Smith's division of labour.
 - c) Explain J. B. Say's Law of Market.
 - d) Explain the concept of surplus value.
 - e) Explain the Adam Smith's Concept of Naturalism.
 - f) State the meaning of Dr. Marshall's concept of internal economies.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the Marxian theory of Surplus value.
- OR**
- b) Explain the Friedrich List theory of protectionism.
- Q.4 Explain the Ricardian theory of rent. 10**

Set

P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
GEOGRAPHY (Special Paper – IX)
Resource Geography (BA221518-A)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) ज्या वस्तू किंवा पदार्थात मानवाच्या आवश्यक गरजा भागवण्याची क्षमता असते त्यास ——— म्हणतात.
अ) साधन संपत्ती
ब) ऊर्जा
क) प्रक्रिया
ड) यापैकी नाही
- २) निसर्गाने दिलेली व मानवाला उपयुक्त असणारे घटक म्हणजे ——— संपत्ती होय.
अ) मानवी
ब) नैसर्गिक
क) सांस्कृतिक
ड) यापैकी नाही
- ३) साधन संपत्तीचे प्रकार व वितरणाचा अभ्यास ——— भूगोलात केला जातो.
अ) आर्थिक
ब) मानवी
क) सामाजिक
ड) राजकीय
- ४) शासकीय विभागास अनुसरून साधनसंपत्तीचा सर्वांगीण अभ्यास म्हणजे ——— दृष्टीकोन होय.
अ) क्रमबद्ध
ब) संख्येकी
क) तात्त्विक
ड) प्रादेशिक
- ५) मालकी हक्कावरून साधनसंपत्तीचे ——— प्रकार पडतात.
अ) दोन
ब) चार
क) तीन
ड) पाच
- ६) उत्पादकता, विज्ञान व कला हे ——— संसाधने आहेत.
अ) अजैविक
ब) नैसर्गिक
क) जैविक
ड) मानवी

- ७) खनिज संपत्ती व शक्ति साधने ही ——— साधन संपत्ती मानली जाते.
अ) विनाशी ब) नूतनीकरण
क) अविनाशी ड) यापैकी नाही
- ८) विषुवृत्तीय सदाहरित जंगलांना ——— जंगले असेही म्हणतात.
अ) सेलव्हाज ब) प्रेयरी
क) मान्सून ड) पानझडी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) साधन संपत्तीचे महत्व सांगा.
- ब) पारंपारिक संपत्तीची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) भारतातील जलसंपत्तीच्या समस्या स्पष्ट करा.
- ड) जंगलतोडीची कारणे द्या.
- इ) मृदा संपत्तीचे महत्त्व सांगा.
- ई) भुसंपत्ती व समतोल विकास संकल्पना लिहा.

प्र.३ दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) पारंपारिक ऊर्जेच्या उपयोग आणि समस्या माहिती लिहा.
किंवा
ब) साधनसंपत्ती भूगोल म्हणजे काय? साधनसंपत्ती भूगोलाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.४ जगातील जंगलाचे प्रकार व वितरण स्पष्ट करा.

୧୦

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

- 1) An object or substance which has ability to satisfy the needs of human being is called _____.
a) Resource b) Energy
c) Process d) None of these
- 2) Element given by the nature and it is useful for human are called _____.
a) Human b) Natural
c) Cultural d) None of these
- 3) The types of Resource and distribution is studied in _____ Geography.
a) Economic b) Human
c) Social d) Political
- 4) According to Government Department a holistic study of Resource is _____ approach.
a) Systematic b) Numerical
c) Philosophical d) Regional
- 5) According to Proprietary Right Resources are divided in to _____ types.
a) Two b) Four
c) Three d) Five
- 6) Production, Science and Art are _____ Resources.
a) Abiotic b) Natural
c) Biotic d) Human
- 7) The mineral and power Resources is considered as _____ Resource.
a) Destructive b) Renewal
c) Constrictive d) None of these
- 8) The evergreen forest in equatorial region is called as _____ forest.
a) Salvas b) Prairie
c) Monsoon d) Deciduous

- Q.2 Write a short answer. (Any Four)** **12**
- a) State the importance of Resources.
 - b) Explain the concept of traditional resource.
 - c) Explain the Water resource problem in India.
 - d) Give the Causes of Deforestation.
 - e) Write the importance of Soil Resource.
 - f) Write sustainable development concept of Land Resource.
- Q.3 Write Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- a) Write the Utilization and problem of traditional Resources.
- OR**
- b) What is Resource Geography? Give the Nature of Resource Geography.
- Q.4 Write Broad Answer Question.** **10**
- Give the types and distribution of forest in world.

- ७) 'एड्स' चा प्रसार ---- या माध्यमातून होतो.
 अ) हवा ब) पाणी
 क) अन्न ड) रक्त
- ८) लिंग गुणोत्तर = ---- / पुरुषांची संख्या $\times 1000$
 अ) स्त्रियांची संख्या ब) एकूण लोकसंख्या
 क) क्षेत्रफळ ड) यापैकी नाही

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) लोकसंख्या भूगोलाचे स्वरूप लिहा.
 ब) माल्थसच्या लोकसंख्या वाढीचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
 क) जागतिक लोकसंख्या वितरण सांगा.
 ड) साक्षरतेचे परिणाम सांगा.
 इ) कोविड-१९ परिणाम स्पष्ट करा.
 ई) मृत्युदर मापनाचे प्रकार सांगा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) जन्मदर म्हणजे काय? जन्मदराची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) एड्स म्हणजे काय सांगून प्रतिबंधात्मक उपाय सांगा.
- प्र.४ लोकसंख्याच्या वितरणावर परिणाम करणारे घटक सांगा. १०

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
GEOGRAPHY (Special Paper - IX)
Population Geography (BA221518-B)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Draw neat diagrams wherever necessary.
- 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) The World Population Day is celebrated on ____.

 - a) 11 July
 - b) 11 August
 - c) 21 June
 - d) 22 September
- 2) _____ is the founder of Population Geography.

 - a) Karl Ritter
 - b) Huntington
 - c) Jean Brunhes
 - d) Glenn Trewartha
- 3) In India, after every ten years Population is counted, it is called as ____.

 - a) Birth Rate
 - b) Death Rate
 - c) Census
 - d) Election
- 4) _____ is the First most Populous Country in World.

 - a) Brazil
 - b) Canada
 - c) India
 - d) China
- 5) The demographic transition theory was proposed by ____.

 - a) John Grant
 - b) Thomas & Notestein
 - c) Malthus
 - d) Devis
- 6) Crude Death Rate means Number of Death in a year per ____.

 - a) 10000
 - b) 1000
 - c) 100
 - d) 500
- 7) AIDS is transmitted though ____.

 - a) Air
 - b) Water
 - c) Food
 - d) Blood
- 8) Sex ratio = ____ / Male Population × 1000.

 - a) Female Population
 - b) Total Population
 - c) Area
 - d) None of these

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) Write a Nature of Population Geography.
 - b) State Malthus theory of Population Growth.
 - c) State Population Distribution in the World.
 - d) State the Literacy Effects.
 - e) Explain the Effects of Covid - 19.
 - f) State the types of Mortality Measures.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) What is Fertility? Explain Causes and Effects of Fertility.
- OR**
- b) What is AIDS and Write its Preventive Measures.
- Q.4 Explain the factors affecting the distribution of Population. 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HISTORY (Special Paper - IX)
Growth and Decline of the Maratha Power (1707 - 1818 A.D.)
(BA221526)

वार, दिनांक : गुरुवार ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) — या ठिकाणी छत्रपती शाहू महाराजांची १७०७ मध्ये मोगल कैदेतून सुटका झाली.
 अ) दोराह ब) इंदोर
 क) दिल्ली ड) अहमदनगर
- २) मराठा आरमार प्रमुख कान्होजी आंग्रे यास — हा किताब होता.
 अ) खासखेल ब) सागर स्वामी
 क) सरखेल ड) फत्तेबहादूर
- ३) इ.स. — मध्ये बाळाजी विश्वनाथ यांना पेशवेपद मिळाले.
 अ) १७०८ ब) १७०९
 क) १७११ ड) १७१३
- ४) पेशवे पहिले बाजीराव यांच्या मृत्यूनंतर — हे पेशवेपदावर आले.
 अ) चिमाजीआप्पा
 ब) रघुजी भोसले
 क) बाळाजी बाजीराव उर्फ नानासाहेब
 ड) बाळाजी विश्वनाथ
- ५) पेशवे पहिले बाजीराव यांनी बुंदेलखंडात — यास मदत केली.
 अ) सुरज जाट ब) छत्रसाल बुंदेला
 क) चंपतराय बुंदेला ड) सवाई जयसिंह
- ६) — यांनी बंगाल-ओरिसा प्रदेशावर मराठा वर्चस्व प्रस्थापित केले होते.
 अ) मानाजी आंग्रे ब) दमाजी गायकवाड
 क) रघुजी भोसले ड) मुरारराव घोरपडे

- ७) — च्या लढाईत दत्ताजी शिंदे यांचा मृत्यू झाला.
अ) कुंजपुरा ब) बरारीघाट
क) कुंभेरी ड) शुक्रताल
- ८) तिसऱ्या पानिपत लढाईत — हा मराठा तोफखान्याचा प्रमुख होता.
अ) इब्राहिमखान गारदी ब) महादजी शिंदे
क) गोविंदपंत बुंदेले ड) बळवंतराव मेहेंदळे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) खेडच्या लढाईसंबंधी थोडक्यात माहिती द्या.
ब) छत्रपती शाहू महाराज व महाराणी ताराबाई यांच्यातील यादवी संघर्षाचे परिणाम सांगा.
क) चिमाजीअप्पा यांच्या वसई विजयाची माहिती द्या.
ड) पेशवे नानासाहेब यांच्या तिसऱ्या उत्तर मोहीमेची माहिती द्या.
इ) मराठ्यांच्या कुंजपुरा विजयाची माहिती द्या.
ई) तिसऱ्या पानिपत लढाईचे कोणतेही दोन परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) पेशवा बाळाजी विश्वनाथ यांच्या कार्याचा सविस्तर आढावा घ्या.
किंवा
ब) पेशवे पहिले बाजीराव यांच्या उत्तरेकडील साम्राज्य विस्ताराचा आढावा घ्या.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

୧୦

इ.स. १७६१ च्या तिसऱ्या पानिपत लढाईची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
HISTORY (Special Paper - IX)
Growth and Decline of the Maratha Power (1707 - 1818 A.D.)
(BA221526)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) Chhatrapati Shahu was released from Mughal captivity at _____ in 1707 AD.
 - a) Dorah
 - b) Indore
 - c) Delhi
 - d) Ahmednagar
- 2) Maratha nevy general Kanhoji Angre's award of _____.
 - a) Khaskhel
 - b) Sagarswami
 - c) Sarkhel
 - d) Fatte Bahadur
- 3) Balaji Vishwanath became the Peshwa in _____ A.D.
 - a) 1708
 - b) 1709
 - c) 1711
 - d) 1713
- 4) _____ become a Peshwa after the death of Peshwa Bajirao I.
 - a) Chimaji Appa
 - b) Raghuji Bhosale
 - c) Nanasaheb
 - d) Balaji Vishvanath
- 5) Peshwa Bajirao I was helped _____ in Bundelkhand.
 - a) Surajmal Jat
 - b) Chatrasal Bundela
 - c) Champatray Bundela
 - d) Sawai Jaysigh
- 6) _____ had established Maratha dominace in Bengal-Orissa.
 - a) Manaji Angre
 - b) Damaji Gaikwad
 - c) Raghuji Bhosale
 - d) Murarrao Ghorpade
- 7) Dattaji Shinde was died in the battle of _____.
 - a) Kunjapura
 - b) Bararighat
 - c) Kumbheri
 - d) Shukratal
- 8) _____ was the chief of Maratha artillery in the Third Battle of Panipat.
 - a) Ibrahimkan Gardi
 - b) Mahadaji Shinde
 - c) Govindpant Bundle
 - d) Balvantrao Mehandale

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Give short information about the battle of Khed.
 - b) State the effects of conflict between the Chhatrapati Shahu and Maharani Tarabai.
 - c) Give the information about Chimajiappa's Vasai victory.
 - d) Give the information about Peshwa Nanasahab's third Northern campaign.
 - e) Give the information about victory of Kunjapura.
 - f) Explain the any two effects of Third battle of Panipat.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One)** **10**
- a) Review the work of Peshwa Balaji Vishvanath.
- OR**
- b) Review the Northern expansion policy of Peshwa Bajirao I.
- Q.4 Answer the following question in detail.** **10**
- Explain the causes of Third battle of Panipat, 1761.

- ७) ——— नैतीकतेला महत्त्व देतो.
- अ) आदर्शवादी दृष्टीकोन ब) वास्तववादी दृष्टीकोन
क) खेळ सिध्दांत ड) यापैकी नाही
- ८) आधुनिक राजनयाची सुरुवात झाली.
- अ) दुसऱ्या महायुद्धानंतर ब) व्हर्सायच्या तहानंतर
क) शितयुद्ध समाप्तीनंतर ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकरणाच्या कोणत्याही दोन व्याख्या लिहा.
- ब) परराष्ट्र धोरणाचे महत्त्व सांगा.
- क) राष्ट्रीय सत्तेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ड) राष्ट्रसत्तेचा 'नेतृत्व' या घटकावर टिप लिहा.
- इ) आंतरराष्ट्रीय राजकरणाच्या अभ्यासाचा 'आदर्शवादी दृष्टीकोन' लिहा.
- ई) राष्ट्रसत्तेच्या 'लोकसंख्या' या घटकाचे महत्त्व सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) आंतरराष्ट्रीय राजकारणाच्या अभ्यासाचा वास्तववादी सिध्दांत सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) राजनयाचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.४ परराष्ट्र धोरणाचा अर्थ, व्याख्या व स्वरूप सविस्तर लिहा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - IX)
Introduction to International Politics (BA221562)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. **08**

- 1) International Politics as a _____ and philosophy.
 - a) Sociology
 - b) Arts
 - c) Science
 - d) Commerce
- 2) 'Political among Nations' is a book written by _____.
 - a) Herold Laswel
 - b) Hans J. Morgenthau
 - c) Quincy Wright
 - d) Shuman
- 3) _____ is an unchanging factor in foreign policy.
 - a) Technology
 - b) Population
 - c) Ideology
 - d) Geography
- 4) The influence of strong leadership _____ national power.
 - a) Increase
 - b) Decrease
 - c) It doesn't matter
 - d) None of these
- 5) The purpose of foreign policy is to _____ of the country.
 - a) Industrialization
 - b) Increase Military Power
 - c) Safeguard the National Interest
 - d) None of these
- 6) The old diplomacy was _____.
 - a) Heroic
 - b) Idealistic
 - c) Realistic
 - d) None of these
- 7) The _____ emphasizes morality.
 - a) Idealistic approach
 - b) Realistic approach
 - c) Game theory
 - d) None of these
- 8) The modern Diplomacy began with _____.
 - a) After IInd World War
 - b) Treaty of Varsailles
 - c) After end of Cold-War
 - d) None of these

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Write any two definitions of International Politics.
 - b) Explain the importance of foreign policy.
 - c) Explain the meaning of national power.
 - d) Write a note on 'Leadership' the element of national power.
 - e) Write an 'Idealistic approach' to the study of International Politics.
 - f) Explain the importance of population as a factor of national power.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Write in detail the realistic theory of the study of International Politics.
- OR**
- b) Briefly explain the types of diplomacy.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Write the meaning, definition & Nature of foreign policy in detail.

- ७) ——— दृष्टीकोनानुसार वर्तनाचे विचार आणि भावना महत्त्वाचे कारण या कल्पनेवर आधारित आहे.
- अ) वर्तन ब) मनोगतिक
क) बोधात्मक ड) वरील सर्व
- ८) बालकातील चिंतावस्था विकृती परिणामकारक सुधारणा घडवून आणणारी ——— उपचार पद्धती आहे.
- अ) खेल ब) कुटुंब
क) बोधात्मक वर्तन ड) तर्कविसंगत – भावनिक

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

੧੨

- अ) अपसामान्य मानसशास्त्राची व्याख्या द्या.
ब) वेदन विकृती
क) सामाजिक पाठिंबा
ड) झोपेची प्रक्रिया
इ) चिंता अनुभव
ई) साधक अभिसंधान

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) अपसामान्य वर्तनासाठी मदत घेणे ही संकल्पना स्पष्ट करा.
किंवा
ब) विषमायोजित वर्तनाविषयीचा आधुनिक मनोविश्लेषण दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

- खाणे संबंधी विकृती सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
PSYCHOLOGY (Paper - IX)
Abnormal Psychology (BA221572)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ is a dynamic process.
 - a) Adaptation
 - b) Adjustment
 - c) Maladaption
 - d) None of these
- 2) According to Socrates _____ as a product of the totally of psychological process.
 - a) Emotion
 - b) Behaviour
 - c) Response
 - d) Stimulis
- 3) Weyer a physician emphasized psychological conflict and disturbed interpersonal relationship as a cause of _____.
 - a) Mental disorder
 - b) Behaviour
 - c) Personality
 - d) None of these
- 4) _____ is the term used when people develop a fear of entering unfamiliar situation.
 - a) Agoraphobia
 - b) Agnaphobia
 - c) Acrophobia
 - d) All above
- 5) _____ psychology that is focused on Maladaptive behaviour its caused consequences and treatment.
 - a) Personality
 - b) Social
 - c) Abnormal
 - d) Positive
- 6) Galen the great physician developed theories of mind and _____.
 - a) Body
 - b) Temperament
 - c) Individual
 - d) None of these
- 7) _____ perspective is based on the idea that and emotions are important cause of behaviour.
 - a) Behaviour
 - b) Psychodynamic
 - c) Cognitive
 - d) All above

- 8) _____ therapy more effective for childrens anxiety disorder.
- a) Play
 - b) Family
 - c) Cognitive behaviour
 - d) Rational Emotive

Q.2 Write short notes. (Any Four) 12

- a) Define abnormal behaviour
- b) Pain disorder
- c) Social support
- d) Sleep processes
- e) Experience of anxiety
- f) Operant conditioning

Q.3 Write long answer of the following question. (Any One) 10

- a) Explain the concept of seeking help for abnormal behaviour.

OR

- b) Explain recent approaches to psychoanalysis of Maladaptive behaviour.

Q.4 Explain in details of eating disorder. 10

Set

P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल- २०२६
PHILOSOPHY (Special Paper – IX)
Philosophy of Religion (BA221551)

वार, दिनांक: गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) भारतीय तत्त्वज्ञानातील धर्म हा एक ——— आहे.
अ) विज्ञान
क) पुरुषार्थ
ब) अनैतिकता
ड) निरुपयोगी
- २) पंचशील ही ——— ची संकल्पना आहे.
अ) सिक्ख
क) हिंदू
ब) ख्रिस्त
ड) बौद्ध
- ३) धर्मशास्त्र हे एक ——— आहे.
अ) कला
क) शास्त्र
ब) वाणिज्य
ड) यापैकी नाही
- ४) धार्मिक संकल्पनांचा अभ्यास हा ——— तत्त्वज्ञानाचा अभ्यास विषय आहे.
अ) नीती
क) शिक्षण
ब) संत
ड) धर्म
- ५) ——— हा मुसलमानांचा धार्मिक ग्रंथ आहे.
अ) भगवद्गीता
क) बायबल
ब) कुराण
ड) त्रिपिटक
- ६) ——— ही धर्माची संकल्पना आहे.
अ) सौंदर्यशास्त्र
क) भक्ती
ब) मन
ड) अनैतिकता
- ७) हिंदू धर्मानुसार ——— हे पवित्र ग्रंथ आहे.
अ) बाईबल
क) वेद
ब) कुराण
ड) यापैकी नाही

८) बौध्दानुसार मोक्ष म्हणजेच ---- होय.

अ) निर्वाण

ब) भ्रम

क) बंधन

ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

अ) भक्तीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) विश्व धर्म म्हणजे काय?

क) धर्म आणि विज्ञान यातील फरक स्पष्ट करा.

ड) धर्मनिरपेक्षतावाद म्हणजे काय?

इ) ज्ञान योगाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ई) धर्माचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.३ अ) राष्ट्र धर्म आणि विश्व धर्म यातील फरक स्पष्ट करा.

20

किंवा

ब) धर्म आणि मोक्ष पुरुषार्थ स्पष्ट करा.

प्र.४ हिंदू धर्माची महत्त्वाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

20

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
PHILOSOPHY (Special Paper – IX)
Philosophy of Religion (BA221551)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) Dharma is a _____ in Indian philosophy.
a) Science
b) Immorality
c) Purushartha
d) Useless
- 2) Panchashila is _____ concept.
a) Sikhism
b) Christian
c) Hindu
d) Buddhism
- 3) Theology is a _____.
a) Art
b) Commerce
c) Science
d) None of these
- 4) Study of religious concepts is the subject matter of _____ philosophy.
a) Moral
b) Saints
c) Education
d) Religion
- 5) _____ is a religious base of Islam.
a) Bhagavad Gita
b) Kuran
c) Bible
d) Tripitaka
- 6) _____ is a religious concept.
a) Aesthetics
b) Mind
c) Bhakti
d) Immorality
- 7) According to Hindus, _____ are pure.
a) Bible
b) Kuran
c) Vedas
d) None of these
- 8) According to Bouddha, moksha is called _____.
a) Nirvana
b) Bhrama
c) Bandhana
d) None of these

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain the nature of bhakti.
 - b) What is Universal religion?
 - c) Distinguish between Religion and science.
 - d) What is secularism?
 - e) Explain the nature of Dnyana yog.
 - f) Explain the importance of religion.
- Q.3** a) Distinguish between national religion and Universal religion. **10**
- OR**
- b) Explain Darma and Moksha Purusharthas.
- Q.4** Explain the principles of Hinduism. **10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
SOCIOLOGY (Special Paper - IX)
Sociology of Tribal Society (BA221581)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) आदिवासी समाज प्रामुख्याने ——— वर आधारित आहे.
 अ) औद्योगिकीकरण ब) नातेसंबंध आणि कुळ व्यवस्था
 क) जागतिकीकरण ड) शहरीकरण
- २) कातकरी, भिल्ल आणि ठाकूर हे ——— राज्यातील प्रमुख आदिवासी आहेत.
 अ) महाराष्ट्र ब) गुजरात
 क) मध्य प्रदेश ड) ओडिशा
- ३) एकपत्नीत्व म्हणजे काय?
 अ) एक पुरुष – अनेक महिला ब) एक स्त्री – अनेक पुरुष
 क) एक पुरुष – एक स्त्री ड) लग्न न करणे
- ४) टोटेमवाद ——— संदर्भात आढळतो.
 अ) शिक्षण ब) अन्न प्रकार
 क) राजकारण ड) नैसर्गिक वस्तूंची पूजा
- ५) भारतात आदिवासींची टक्केवारी किती आहे?
 अ) ५% ब) ८.६%
 क) १०% ड) १५%
- ६) ट्रायबल हेरिटेज ऑफ इंडिया हे पुस्तक ——— यांनी लिहिले.
 अ) एस. सी. दुबे ब) एन. के. बोस
 क) एस. के. सिंग ड) हायमॅडॉर्फ
- ७) भिल्ल जमातीचे मुख्य वैशिष्ट्य ——— हे आहे.
 अ) शिकार आणि शेती ब) उद्योग
 क) तंत्रज्ञानावर आधारित काम ड) समुद्री व्यापार

૮) કુલ વ્યવસ્થેત વિવાહ કસા અસતો?

- अ) अंतःविवाह ब) बाह्यविवाह
क) बहुविवाह ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) आदिवासी समाजाची व्याख्या करा.
- ब) आदिवासी समाजाची कोणतीही चार वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) भारतातील आदिवासी जमातींचे भौगोलिक वितरण स्पष्ट करा.
- ड) भिल्ल जमातीवर एक छोटी टीप लिहा.
- इ) आदिवासींमध्ये प्राधान्य विवाह स्पष्ट करा.
- ई) आदिवासी समाजात महिलांची स्थिती काय आहे?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) भारतातील जमातींचे लोकसंख्याशास्त्रीय वर्गीकरण योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) आदिवासी समाजात कुल व्यवस्थेचे स्वरूप आणि टोटेमवादाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

आदिवासी विवाहाचे प्रकार आणि त्यांच्या समस्या सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
SOCIOLOGY (Special Paper - IX)
Sociology of Tribal Society (BA221581)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. **08**

- 1) Tribal society is mainly based on _____.
 a) Industrialization b) Kinship and clan system
 c) Globalization d) Urbanization
- 2) Katkari, Bhil and Thakur are the major tribes of the state of _____.
 a) Maharashtra b) Gujarat
 c) Madhya Pradesh d) Odisha
- 3) What is monogamy?
 a) One man - many women b) One woman - many men
 c) One man - one woman d) Not getting married
- 4) Totemism is found in the context of _____.
 a) Education b) Food type
 c) Politics d) Worship of natural objects
- 5) What is the percentage of tribals in India?
 a) 5% b) 8.6%
 c) 10% d) 15%
- 6) The book Tribal Heritage of India was written by _____.
 a) S. C. Dubey b) N. K. Bose
 c) S. K. Singh d) Heimendorf
- 7) The main feature of the Bhil tribe is _____.
 a) Hunting and agriculture b) Industry
 c) Technology-based work d) Maritime trade
- 8) How is marriage in the clan system?
 a) Endogamy b) Exogamy
 c) Polygamy d) None of these

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) **12**

- a) Define tribal society.
- b) Write any four characteristics of tribal society.
- c) Explain the geographical distribution of tribal tribes in India.
- d) Write a short note on Bhil tribe.
- e) Explain preferential marriage among tribals.
- f) What is the status of women in tribal society?

Q.3 Broad Question. (Any One) **10**

- a) Explain the demographic classification of tribes in India with suitable examples.

OR

- b) Explain the nature of clan system and the importance of totemism in tribal society.

Q.4 Broad Question. **10**

Explain in detail the types of tribal marriages and their problems.

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2026
English Compulsory
Literary Mindscales - I (BA221500)

Day & Date: Saturday, 02-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) 'Phatik went to _____ with his uncle.
a) Kolkata b) Mumbai
c) Delhi d) Singapore
- 2) King Feroz asked Vizirto bring him _____ brides.
a) Five b) Six
c) Seven d) Eight
- 3) The poem *Money Madness describes* money as a _____ that has made humans is slave.
a) strong power b) sane power
c) cruel power d) timid power
- 4) Dr. APJ Abdul Kalam advocated for the promotion of _____.
a) Religion b) injustice
c) discrimination d) social harmony and justice
- 5) Dr. Kalam says that strength respects _____.
a) name b) strength
c) money d) wealth
- 6) The schoolmaster presented in the poem might be the poet's teacher _____.
a) Alex Hardy b) John Oliver
c) Thomas Byron d) Thomas Byrne
- 7) He has told a story. (Change the voice)
a) A story has been told by him
b) A story is told by him
c) A story had been told by him
d) A story was told by him
- 8) Management has _____ the meeting due to the death of a member.
(Fill in the blanks by choosing the correct phrasal verb)
a) Get for b) got off
c) called off d) kept for

Q.2 Write short answers to the following questions. (Any Four) 12

- a) Why was Phatik so excited to go to Kolkata?
- b) What is Dr. APJ Abdul Kalam's opinion about the freedom?
- c) Comment on the theme of the poem *Queen's Rival*.
- d) What are the seven stages of a person according to Shakespeare?
- e) Why does the poet say that madness for money is dangerous?
- f) Why does the poet say that the school master's love for learning is at fault?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) What is the significance of the 21st century skills?

OR

- b) Comment on the types of 21st century skills.

Q.4 What are the learning skills of 21st century? 10

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
English (Special Paper – X)
Literatures in English (BA221514)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026

Max. Marks: 40

Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentence after Choosing the correct alternatives. **08**

- 1) What is the significance of the telescreen in *1984*?
 - a) It allows the party to constantly surveil citizens
 - b) It is used for entertainment only
 - c) It plays music
 - d) It displays weather forecasts
- 2) What is the slogan of the Party in *1984*?
 - a) War is love, peace is hate, freedom is slavery
 - b) Big Brother is watching
 - c) War is Peace, Freedom is Slavery, Ignorance is Strength
 - d) Truth is Power
- 3) What is the name of the secret rebel organization?
 - a) The Resistance
 - b) The Brotherhood
 - c) The Outer Party
 - d) The Revolution
- 4) Who is the central female character in *A Streetcar Named Desire*?
 - a) Stella Kowalski
 - b) Mitch
 - c) Eunice
 - d) Blanche DuBois
- 5) What is the name of Stella's husband?
 - a) Mitch
 - b) Steve
 - c) Stanley
 - d) Harold
- 6) What kind of abuse does Blanche claim to have suffered at the hands of Stanley?
 - a) Physical and sexual violence
 - b) Emotional neglect
 - c) Financial fraud
 - d) Social humiliation
- 7) Who is the speaker addressing in the poem 'If You Forget Me'?
 - a) Nature
 - b) A lost friend
 - c) A beloved/lover
 - d) A stranger

- 8) Who does the poet invite to drink with him in 'Drinking Alone in the Moonlight'?
- a) A group of friends
 - b) The wind
 - c) The stars
 - d) The moon and his shadow

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- a) Comment on the features of Dystopian Literature.
- b) Write in short the characteristics of 20th Century Drama.
- c) What does the poet suggest about the importance of being yourself in 'Desiderata'?
- d) What is the subject matter of the poem 'The Will'?
- e) What kind of "account" is the speaker referring to in the poem 'Account'?
- f) What role does nature play in conveying themes of death and renewal in 'The Wild Iris'?

Q.3 Answer the following. (Any One) 10

- a) Analyse the character of Blanche.

OR

- b) Comment on the themes discussed in 'A Streetcar Named Desire'.

Q.4 Answer the following question. 10

Comment on the dangers of totalitarian regime in 1984.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Hindi (Special Paper – X)
प्रयोजनमूलक हिंदी (BA221522)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
 वेळ: दुपारी ०३:०० से ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 २) दाईं और दिए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित प्रश्नों के निचे दिए गए विकल्प में से सही विकल्प चुनकर वाक्य ०८
फिर से लिखिए।

- १) प्रयोजनमूलक हिंदी को अंग्रजी में ——— कहते हैं।
 अ) फंक्शनल हिंदी ब) अक्शन हिंदी
 क) फायनान्सीयल हिंदी ड) ऑफिसीयल हिंदी
- २) ——— हिंदी में प्रशासन, संपर्क तथा संप्रेषण किया जाता है।
 अ) जनसंचार ब) प्रकार्य
 क) मुद्रित ड) प्रयोजनमूलक
- ३) समाचार को संस्कृत में ——— कहते हैं।
 अ) खबर ब) न्यूज
 क) वार्ता ड) बातमी
- ४) नौकरी पाने के लिए अधिकारी के नाम लिखे जाने वाले पत्र को ——— कहा जाता है।
 अ) शिकायती पत्र
 ब) संदर्भ पत्र
 क) नौकरी के लिए आवेदन पत्र
 ड) सरकारी पत्र
- ५) समाचार पत्र का समावेश ——— माध्यम के अंतर्गत किया जाता है।
 अ) मुद्रित ब) श्राव्य
 क) इलेक्ट्रॉनिक ड) दृश्य-श्राव्य

- ६) कार्यालयीन हिंदी का प्रयोग ——— में किया जाता है।
अ) बैंक ब) रेल
क) सरकारी कार्यालय ड) सभी क्षेत्र
- ७) ——— यह हिंदी का समाचार पत्र है।
अ) लोकसभा ब) जागरण
क) सकाळ ड) लोकमत
- ८) 'General Manager' के लिए हिंदी पर्यायवाची शब्द ——— है।
अ) कुलसचिव ब) मुख्यलिपिक
क) विभाग प्रमुख ड) महाप्रबंधक

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार)

१२

- अ) पदाधिकारीयों के नाम पत्र का स्वरूप लिखिए।
- ब) कार्यालय आदेश किसे कहते हैं?
- क) '५ सितंबर' को महाविद्यालय में मनाए गए 'शिक्षक दिवस' का वृत्तांत लिखिए।
- ड) प्रयोजनमूलक हिंदी की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए।
- इ) हिंदी की छह पत्रिकाओं के नाम लिखिए।
- ई) ब्लॉग लेखन किसे कहते हैं?

प्र.३ अ) समाचार लेखक के गुणों को स्पष्ट कीजिए।

20

अथवा

- ब) किरण/कविता गुप्ता, ४०३ सब्जी मंडई, शिवाजी चौक पंढरपूर से मा. प्रधानाचार्य डॉ. गणपतराव देशमुख महाविद्यालय सांगोला को दैनिक लोकमत तीथी ३० मार्च २०२५ के अंक में प्रकाशित विज्ञापन के अनुसार 'लिपिक पद' के लिए आवेदन पत्र लिखता/लिखती है। पत्र का प्रारूप तैयार कीजिए।

प्र.४ प्रयोजनमूलक हिंदी की परिभाषा देकर उसकी स्वरूपगत विशेषताएँ स्पष्ट कीजिए।

20

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – X)
Study of Kannada Grammar (BA221532)

Day & Date: Monday, 04-05-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಕನ್ನಡದ ಒಟ್ಟು ವ್ಯಂಜನಗಳು -

೧) ೨೫

೨) ೩೩

೩) ೩೦

೪) ೫

೨) ಸಂಧಿಕಾರ್ಯ ನಡೆದಾಗ ಒಂದು ಅಕ್ಷರವೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದರೆ - ಸಂಧಿಯಾಗುವುದು.

೧) ಲೋಪ ಸಂಧಿ

೨) ಆಗಮ ಸಂಧಿ

೩) ಆದೇಶ ಸಂಧಿ

೪) ಯಾವುದು ಇಲ್ಲ

೩) ಪದಾರ್ಥದ ಗಡಣಂ ಎಂಬುದು - ಸಮಾಸ

೧) ಕರ್ಮಧಾರೆಯ

೨) ದ್ವಿಗು

೩) ದ್ವಂದ್ವ

೪) ಗಮಕ

೪) ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ ಸಂಗ್ರಹ ಕೃತಿ -

೧) ವಿ. ಜಿ. ಪೂಜಾರಿ

೨) ಶ. ಗು. ಬಿರಾದಾರ

೩) ವೀರಣ್ಣ ದಂಡೆ

೪) ಸೋಮಶೇಖರ ಇಬ್ರಾಹಿಮಪುರ

೫) ವರ್ಗದ ದ್ವಿತೀಯಾ ಹಾಗೂ ಚತುರ್ಥೀ ಅಕ್ಷರಗಳು -

೧) ಸ್ವರಗಳು

೨) ಯೋಗವಾಕಗಳು

೩) ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳು

೪) ಅನುನಾಸಿಕಗಳು

೬) ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದವರು -

೧) ಪಂಪ

೨) ಪಿಂಗಲ

೩) ಶ್ರೀ ವಿಜಯ

೪) ಕೇಶಿರಾಜ

೭) ಇವು ಅನುನಾಸಿಕ ಅಕ್ಷರಗಳು -

೧) ಣಿ. ಜ

೨) ಕ, ತ

೩) ಅ, ಆ

೪) ಯ, ಪ

೮) ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಡುವ ವರ್ಣಗಳು -

೧) ಸಂಧಿ

೨) ಸಮಾಸ

೩) ವ್ಯಂಜನ

೪) ಸ್ವರ

ಪ್ರ.೨ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ವ್ಯಂಜನಗಳು
- ೨) ಕನ್ನಡದ ವ್ಯಾಕರಣ ಕೃತಿಗಳು
- ೩) ವಿಭಕ್ತಿ
- ೪) ವಚನ
- ೫) ಸಮಾಸದ ಪ್ರಕಾರಗಳು
- ೬) ಯೋಗವಾಹಗಳು

ಪ್ರ.೩ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

- ೧) ಕನ್ನಡದ ಅಸಾಧಾರಣ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು? ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- ೨) ಕೇಶಿರಾಜನ ಕನ್ನಡ ಶುದ್ಧಗೆ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

ಕೇಶಿರಾಜನ ಸಂಧಿ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Marathi (Special Paper – X)
उपयोजित मराठी (भाग 1) (BA221537)

वार, दिनांक : सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

०८

- १) 'ऑनलाईन शिक्षण: सोय की गैरसोय' हा निबंध कोणत्या प्रकारचा आहे.
 अ) कल्पनाप्रधान निबंध ब) आत्मवृत्तपर निबंध
 क) वैचारिक निबंध ड) वर्णनात्मक निबंध
- २) मुलाखतीचा सर्वात महत्त्वाचा हेतू कोणता?
 अ) प्रसिद्धी ब) व्यक्तिमत्त्व दर्शन
 क) अर्थप्राप्ती ड) मनोरंजन
- ३) 'स्पर्धा परीक्षा संपूर्ण मार्गदर्शक' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत.
 अ) ल. रा. नसिराबादकर ब) शंकरानंद येडले
 क) आनंद पाटील ड) डॉ. सयाजीराजे मोकाशे
- ४) निबंधलेखन हे कोणत्या प्रकारचे कौशल्य आहे.
 अ) लेखन ब) वाचन
 क) श्रवण ड) आकलन
- ५) सारांशलेखनात मूळ उताऱ्यामधील शब्द संख्येच्या किती शब्दसंख्या येणे अपेक्षित असते.
 अ) एक द्वितीयांश ब) एक तृतीयांश
 क) एक चतुर्थांश ड) एक पंचमांश
- ६) 'शेअर बाजार' या पुस्तकाचे लेखक कोण आहेत.
 अ) संजय लांडगे ब) जुई पालेकर
 क) प्रकाश परब ड) महेश चंद्र कौशिक
- ७) इंटरनेटवरील मुक्त ज्ञानकोश म्हणून कोणास ओळखले जाते.
 अ) ब्लॉक लेखन ब) विकिपीडिया
 क) ई मेल ड) संज्ञाकोश

८) 'Cheque' या शब्दास मराठीमध्ये कोणता शब्द आहे.

- अ) धनादेश ब) अर्थादेश
क) वित्तादेश ड) विमादेश

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) स्पर्धा परीक्षेचे स्वरूप लिहा.
- ब) मराठी विकीपिडीया विषयक माहिती लिहा.
- क) उपयोजित मराठी म्हणजे काय?
- ड) ब्लॉग लेखन म्हणजे काय?
- इ) उपयोजित मराठीतील रोजगार संधीची माहिती लिहा.
- ई) स्पर्धा परीक्षेतील सारांश लेखनाचे स्वरूप लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) न्यायपालिका आणि बँक या क्षेत्रांतील मराठी भाषेचे महत्त्व व वापर याविषयी माहिती लिहा.

किंवा

- ब) स्पर्धा परीक्षेतील निबंधलेखन व मुलाखत या कौशल्यांचे उपयोजन व महत्त्व विशद करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

၃၀

- ई पत्र, ब्लॉग व विकीपिडीया या लेखनाची माहिती स्पष्ट करा.

Set	P

- ७) — काव्याची रचना अश्वघोष कवीने केली.
अ) मेघदूत ब) बुद्धचरित
क) रघुवंश ड) कुमारसंभव
- ८) — श्रमार्तानां शोकार्तानां तपस्विनाम् ।
विश्रान्तिजननं काले नाट्यमेतद्भविष्यति ।।
अ) नाट्यानां ब) कामार्तानां
क) देवानां ड) दुःखार्तानां

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। केवलं ४
टीपा लिहा. फक्त ४

१२

- अ) चम्पूकाव्य
ब) गीतिकाव्य
क) ऋतुवर्णन
ड) लिपि
इ) काव्यशैली
ई) लीलावती

प्र.३ अ) संस्कृत नाटकांचा साहित्य कृती स्वरूपात परिचय द्या.
किंवा

୧୦

ब) भास व कालिदास या कवींचे संस्कृत साहित्यातील स्थान सांगा.

प्र.४ नाट्योत्पत्ति सांगून प्रथम नाट्याचे वर्णन करा.

୧୦

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper – X)
Urdu Ki Adbi Tahrikein (BA221587)

Day & Date: Monday, 04-05-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) سرسید احمد خان نے قوم کی اصلاح اور اردو ادب کی ترقی کے لیے کیا چلائی تھی؟

- (A) ریل گاڑی (B) موٹر گاڑی
 (C) تحریک (D) فلم

(2) علی گڑھ تحریک کا آغاز کس قصبہ سے ہوتا ہے؟

- (A) علی گڑھ (B) کلکتہ
 (C) فیض آباد (D) غازی پور

(3) سائنٹفک سوسائٹی کی بنیاد کس نے ڈالی؟

- (A) مولانا حالی (B) سرسید احمد خان
 (C) مرزا غالب (D) مولوی نذیر احمد

(4) علی گڑھ تحریک در حقیقت ہندوستان کے کن لوگوں کی نشاۃ الثانیہ ہے؟

- (A) مسلمانوں (B) عیسائیوں
 (C) ہندوؤں (D) آدیواسیوں

(5) کس فنکار کو اودھ پنچ کے اردو اخباروں میں مزاحیہ کالم نگاری کی ابتداء کرنے کا شرف حاصل رہا ہے؟

- (A) پنڈت رتن ناتھ سرشار (B) منشی پریم چند
 (C) منشی نول کرشن (D) منشی سجاد حسین

(6) منشی جوالا پر شاد برق کس بڑے عہدے پر فائز تھے؟

- (A) پرنسپل
(B) صدر مدرس
(C) ڈپٹی کلکٹر
(D) سیشن جج

(7) "اودھ پنچ" اس اخبار کی ابتداء 1877ء میں کس نے کی؟

- (A) مولانا ابوالکلام آزاد
(B) منشی جوالا پر شاد
(C) منشی سجاد حسین
(D) مولانا حالی

(8) پنڈت رتن ناتھ سرشار کی صحافتی خدمات کا آغاز کس اخبار سے ہوتا ہے؟

- (A) مراسلہ کشمیر
(B) اردوئے معلہ
(C) جام جہاں نما
(D) تہذیب الاخلاق

12

سوال نمبر 2. مندرجہ ذیل سوالات کے مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) رومانوی تحریک کی معنویت پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- (2) رومانوی تحریک کے آغاز و ارتقاء پر مختصر روشنی ڈالیے؟
- (3) مولوی نذیر احمد کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر لکھیے۔
- (4) مرزا مچھویگ ستم ظریف کی ادبی خدمات کا اجمالی جائزہ پیش کیجیے؟
- (5) سجاد حیدر یلدرم کا تعارف پیش کیجیے؟
- (6) پنڈت رتن ناتھ سرشار اور اودھ پنچ پر مختصر نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مندرجہ ذیل سوال کا مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) علی گڑھ تحریک کے فعال رکن مولانا حالی اور مولانا شبلی نعمانی کی ادبی خدمات پر اظہار خیال کیجیے؟
- (2) اودھ پنچ سے وابستہ شعراء و ادباء کی علمی و ادبی خدمات پر مفصل نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 4. علی گڑھ تحریک کے اردو ادب پر کیا اثرات رونما ہوئے؟ مفصل وضاحت کیجیے؟

८) एका प्रतिमेत कथा सांगणे हे ——— कला शाळेचे विशेष वैशिष्ट्य होते.

अ) मथुरा

ब) गांधार

क) मौर्य

ड) शुंग

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) भरहुत

ब) बाराबर लेणी

क) प्राचीन भारतीय कलेची वैशिष्ट्ये लिहा.

ड) टेराकोटा शिल्प

इ) सांचीची पदके आणि कथाकथन

ई) अशोक स्तंभ

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) सांचीची कला आणि स्तूप स्थापत्यकला यावर चर्चा करा.
किंवा

ब) गांधार शिल्पांचे वर्णन करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१०

मौर्य स्थापत्यकलेची वैशिष्ट्ये सांगा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – X)
Art and Architecture in Ancient India (BA221504)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Gandhar school of art was mostly related to ____ religion.

 - a) Hindu
 - b) Jain
 - c) Bouddha
 - d) Vedic
- 2) The mauryan art was influenced by ____ art.

 - a) Irani
 - b) Greek
 - c) Egypt
 - d) China
- 3) ____ animal was carved on the Ashok Pillar at Rampurva.

 - a) Lion
 - b) Bull
 - c) Deer
 - d) Elephant
- 4) The largest sites of Indus Civilization were ____.

 - a) Harappa & Mohenjodaro
 - b) Lothal & Ropar
 - c) Bhirana-Farmana
 - d) Dholavira-Surkotda
- 5) The square structure on the stupa is called ____.

 - a) Toran
 - b) Harmika
 - c) Yashti
 - d) Vedika
- 6) Bharhut stupa was decorated in ____ period.

 - a) Maury
 - b) Shung
 - c) Kushan
 - d) Satvahan
- 7) Indo - Greek king Heliodorus established ____ pillar at Vidisha.

 - a) Garud
 - b) Vrushabh
 - c) Lion
 - d) Dhammachakra
- 8) Story telling in one image was the special feature of ____ school of Art.

 - a) Mathura
 - b) Gandhar
 - c) Maury
 - d) Shunga

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Bharhut
- b) Barabar Caves
- c) Write characteristics of ancient Indian art.
- d) Terracotta Sculptures
- e) Medallions and story narration of Sanchi.
- f) Ashoka Pillars.

Q.3 Answer the following question. 10

- a) Discuss the art and stupa architecture of Sanchi.

OR

- b) Describe the Gandhara sculptures.

Q.4 Answer the following question. 10

Narrate the characteristics of Mauryan architecture.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Economics (Special Paper – X)
Economics of Development (I) (BA221509)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) आर्थिक वृद्धीत ——— बदल अपेक्षित असतात.
 अ) राष्ट्रीय उत्पन्न ब) गुणात्मक आणि संख्यात्मक
 क) राष्ट्रीय उत्पादन ड) यापैकी नाही
- २) अविकसित राष्ट्रात ——— अर्थव्यवस्था आढळते.
 अ) द्विमुखी ब) खुली
 क) बंदीस्त ड) एकमुखी
- ३) अविकसित राष्ट्रांचा प्रमुख व्यवसाय ——— असतो.
 अ) शेती ब) व्यापार
 क) उद्योग ड) पर्यटन
- ४) रिकार्डोचा सिद्धांत हा ——— वर आधारित आहे.
 अ) गुंतवणूक ब) बचत
 क) सीमांत व अधिक्य ड) नफा
- ५) अँडम स्मिथ ने 'राष्ट्राची संपत्ती' हा ग्रंथ ——— मध्ये प्रकाशित केला.
 अ) १८४० ब) १७५०
 क) १७७६ ड) १८७६
- ६) ——— हे अर्थव्यवस्थेतील प्राथमिक क्षेत्र म्हणून ओळखले जाते.
 अ) शेती ब) उद्योग
 क) सेवा ड) यापैकी नाही
- ७) भारताने ——— मध्ये नवीन आर्थिक धोरणाचा स्विकार केला.
 अ) १९६१ ब) १९७१
 क) १९८१ ड) १९९१

- ८) मानवी विकास निर्देशांक ——— वर आधारित आहे.
अ) दीर्घायुष्य	ब) राहणीमानाचा दर्जा
क) शैक्षणिक प्राप्तता	ड) वरील सर्व

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) आर्थिक विकास म्हणजे काय?
- ब) दारिद्र्याचे दुष्टचक्र स्पष्ट करा.
- क) रोस्टोच्या सिद्धांतातील 'उड्डाण अवस्था' सांगा.
- ड) अमर्त्यसेन यांच्या 'क्षमता विकास दृष्टीकोन' स्पष्ट करा.
- इ) आर्थिक विकासातील सेवा क्षेत्राची भूमिका सांगा.
- ई) मानवी विकासावर परिणाम करणारे घटक सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १०

- अ) आर्थिक विकासातील अडथळे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) रोडान यांचा 'जोराचा धक्का' सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.४ आर्थिक विकासातील शेतीची भूमिका स्पष्ट करा. **१०**

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Economics (Special Paper – X)
Economics of Development (I) (BA221509)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In economic growth _____ changes is expected.
 - a) National income
 - b) Qualitative and quantitative
 - c) National production
 - d) None of the above
- 2) In underdeveloped economy we find out _____ economy.
 - a) Dualistic economy
 - b) Open economy
 - c) Closed economy
 - d) Single economy
- 3) Main occupation of under developed countries is _____.
 - a) Agriculture
 - b) Trade
 - c) Industry
 - d) Tourism
- 4) Ricardian theory depend's on _____.
 - a) Investment
 - b) Saving
 - c) Marginal and surplus
 - d) Profit
- 5) In _____ Adam Smith published 'Wealth of Nation'.
 - a) 1840
 - b) 1750
 - c) 1776
 - d) 1876
- 6) _____ sector is identified as primary sector in economy.
 - a) Agriculture
 - b) Industry
 - c) Service
 - d) None of above
- 7) In _____, India accepted 'New economic policy'.
 - a) 1961
 - b) 1971
 - c) 1981
 - d) 1991
- 8) Human development Index depends on _____.
 - a) Life expectancy
 - b) Standard of living
 - c) Educational attainment
 - d) All the above

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is economic development?
 - b) Explain the vicious circle of poverty.
 - c) State the Take-off stage of Rostow's theory.
 - d) Explain the Amartya Sen's capability approach.
 - e) State the role of service sector in economic development.
 - f) State the factor's affecting on Human development.
- Q.3 Broad answers question. (Any One) 10**
- a) Explain the obstacles of economic development.
- OR**
- b) Explain the 'Rodan's Big Push' Theory of development.
- Q.4 Explain the role of agriculture in economic development. 10**

Set

P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
History (Special Paper – X)
History of Modern World (1870AD-2000AD) (BA221527)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) बिस्मार्कचे 'धार्मिक धोरण' — या नावाने ओळखले जाते.
अ) सांस्कृतीक लढा
ब) समाजवाद
क) धर्मनिरपेक्ष
ड) यापैकी नाही
- २) जर्मनी आणि — यांच्यात 'द्विराष्ट्र मैत्री करार' झाला.
अ) इंग्लंड
ब) ऑस्ट्रीया
क) इटली
ड) रशिया
- ३) 'बोअर युद्धे' डच व — यांच्यात झाली.
अ) फ्रान्स
ब) अमेरिका
क) रशिया
ड) इंग्लंड
- ४) — मध्ये पहिल्या महायुद्धाचा शेवट झाला.
अ) १९१८
ब) १९१६
क) १९१४
ड) १९४५
- ५) पहिल्या महायुद्धानंतर जगातील शक्तीशाली राष्ट्र म्हणून — राष्ट्राचा उदय झाला.
अ) इटली
ब) फ्रान्स
क) जर्मनी
ड) अमेरिका
- ६) वुड्रो विल्सन — देशाचे अध्यक्ष होते.
अ) रशिया
ब) अमेरिका
क) इंग्लंड
ड) फ्रान्स
- ७) — मध्ये 'रशियन राज्यक्रांती' घडून आली.
अ) १९१७
ब) १९१६
क) १९१८
ड) १९१५

८) १९१७ च्या रशियन राज्यक्रांतीपूर्वी रशियामध्ये ——— घराण्याची सत्ता होती.

अ) मुघल

ब) मांचू

क) रोमनॉव्ह

ड) बुरबॉन

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) बिस्मार्कचे कामगार हिताचे कायदे

ब) नव साम्राज्यवादाचा अर्थ सांगा.

क) नवसाम्राज्यवादाचे कोणतेही तीन परिणाम सांगा.

ड) पहिल्या महायुद्धाचे कोणतेही तीन परिणाम सांगा.

इ) राष्ट्रसंघाची उद्दीष्टे स्पष्ट करा.

ई) रशियन राज्यक्रांतीची कोणतीही तीन कारणे सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) बिस्मार्कच्या परराष्ट्रीय धोरणाचा सविस्तर आढावा घ्या.

किंवा

ब) इ.स. १९१७ च्या रशियन राज्यक्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

पहिल्या महायुद्धाची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
History (Special Paper – X)
History of Modern World (1870AD-2000AD) (BA221527)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) 'Religious Policy' of Bismark is called as _____.
a) Cultural Kampf b) Socialism
c) Secularism d) None of these
- 2) 'Dual Alliance' took place between Germany and _____.
a) England b) Austria
c) Italy d) Russia
- 3) 'Boer war' was happened between Dutch and _____.
a) France b) America
c) Russia d) England
- 4) The first world war ended in _____.
a) 1918 b) 1916
c) 1914 d) 1945
- 5) After first world war _____ become the world's powerful nation.
a) Italy b) France
c) Germany d) America
- 6) Woodrow Wilson was the president of _____.
a) Russia b) America
c) England d) France
- 7) 'Russian Revolution' took place in _____.
a) 1917 b) 1916
c) 1918 d) 1915
- 8) Before the Russian Revolution of 1917, Russia was ruled by _____ dynasty.
a) Mughal b) Manchoo
c) Romanov d) Bourbon

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Bismarck's laws about worker's welfare.
 - b) State the meaning of 'New Imperialism'.
 - c) Explain the any three effects of 'New Imperialism'.
 - d) State the any three effects of 'First World War'.
 - e) Explain the objectives of 'League of Nations'.
 - f) State the any three causes of Russian Revolution.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Review the external policy of Bismarck.
- OR**
- b) Explain the effects of Russian Revolution, 1917 A.D.
- Q.4 Answer the following question. 10**
- Explain the causes of First World War.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल — २०२६
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - X)
Comparative Government and Politics (BA221563)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) प्रत्यक्ष लोकशाही नियंत्रणाचे मार्ग — देशात आढळतात.
 अ) स्वित्झर्लँड ब) फ्रान्स
 क) इंग्लंड ड) अमेरिका
- २) ब्रिटिश राज्यघटना — स्वरूपाची आहे.
 अ) निर्मित ब) ताठर
 क) अलिखित ड) लिखित
- ३) इंग्लंडमध्ये वास्तविक प्रमुख — हे आहेत.
 अ) लोक ब) पंतप्रधान
 क) राजा ड) न्यायाधीश
- ४) — येथे वर्तनवादाचा प्रथम विकास झाला.
 अ) भारत ब) इटली
 क) जपान ड) अमेरिका
- ५) — या देशात संसदीय शासनव्यवस्था आहे.
 अ) इंग्लंड ब) इराक
 क) सौदे अरेबिया ड) क्युबा
- ६) तुलनात्मक राजकारणाचा जनक म्हणून — यांच्याकडे पाहिले जाते.
 अ) रॉबर्ट डाल्ह ब) गॅब्रियल अलमंड
 क) डेव्हिड ईस्टन ड) ॲरिस्टॉटल
- ७) अमेरिकेमध्ये — इतकी घटकराज्ये आहेत.
 अ) ६३ ब) ५२
 क) २६ ड) ५०

- c) — यांनी १५८ राज्यघटनांचा तुलनात्मक अभ्यास केला.
अ) प्लेटो ब) अ‍ॅरिस्टॉटल
क) डेव्हिड ईस्टन ड) रॉबर्ट डाल्ह

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) तुलनात्मक राजकारण म्हणजे काय?
- ब) वर्तनवादी दृष्टीकोनाची तत्त्वे लिहा.
- क) पारंपारिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
- ड) तुलनात्मक राजकारणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) अमेरिकेच्या उपाध्यक्षाबद्दल सांगा.
- ई) इंग्लंडचा राजा स्पष्ट करा.

प्र.३ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) इंग्लंडच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) तुलनात्मक राजकारणाच्या अभ्यासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा.

୧୦

अमेरिकन राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये सांगा.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April -2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - X)
Comparative Government and Politics (BA221563)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Ways of direct democratic control _____ found in the country.

a) Switzerland	b) France
c) England	d) America
- 2) The British constitution is in the form of _____.

a) made	b) stiff
c) unwritten	d) written
- 3) _____ is the De facto head of England.

a) People	b) Prime Minister
c) King	d) Judge
- 4) Behaviorism first developed at _____.

a) India	b) Italy
c) Japan	d) America
- 5) _____ country has Parliamentary System of government.

a) England	b) Iraq
c) Saudi Arabia	d) Cuba
- 6) _____ is considered as the father of Comparative Politics.

a) Robert Dhal	b) Gabriel Almond
c) David Easton	d) Aristotle
- 7) _____ states are there in United States of America.

a) 63	b) 52
c) 26	d) 50
- 8) _____ Comparative studied 158 constitutions.

a) Plato	b) Aristotle
c) David Easton	d) Robert Dhal

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) What is Comparative Politics?
 - b) Write principles of Behaviourist approach.
 - c) Write the Traditional approach.
 - d) Explain the nature of comparative politics.
 - e) Vice President of the United States.
 - f) Explain the king of England.
- Q.3 Write answer in detail. (Any One)** **10**
- a) Explain the features of the constitution of England.
- OR**
- b) Explain the scope of study of comparative politics.
- Q.4 Write answer in detail.** **10**
- Explain the features of American Constitution.

- ७) चाचणी-पुर्नचाचणी विश्वसनियतेमध्ये गुणांकातील — पाहिली जाते.
 अ) यथार्थता ब) काळीक स्थिरता
 क) मानक ड) विश्वसनियता
- ८) अर्धविभाजन विश्वसनियता ही — विश्वसनियता या नावाने सुद्धा ओळखली जाते.
 अ) सम-विषम ब) पुर्नचाचणी
 क) समतूल्य ड) जुळणारी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) भविष्यकथनात्मक यथार्थता स्पष्ट करा.
 ब) शतमक स्थान म्हणजे काय?
 क) अर्ध-विभाजन विश्वसनियता स्पष्ट करा.
 ड) मानसशास्त्रीय चाचणी म्हणजे काय?
 इ) चाचणी अंमलबजावणीवर परीक्षकाचा प्रभाव कसा पडतो?
 ई) वय आणि दर्जा मानके स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) मानसशास्त्रीय चाचणीचे प्रकार आणि उपयोग थोडक्यात स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) विश्वसनियता म्हणजे काय? चाचणी-पुर्नचाचणी आणि समतूल्य चाचणीची विश्वसनियता स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

भविष्यकथनात्मक आणि जुळणारी यथार्थता स्पष्ट करा.

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is predictive validity?
 - b) What is percentile rank?
 - c) Explain split half reliability.
 - d) What is psychological test?
 - e) How examiner influences on test administration?
 - f) Explain age and grade norms.
- Q.3 Broad Question. (Any One) 10**
- a) Explain briefly the types and uses of Psychological Test.
- OR**
- b) What is reliability? Explain test-retest and equivalent form reliability.
- Q.4 Broad Question. 10**
- Explain predictive and concurrent validity.

८) समाज — असते.

अ) परिवर्तनीय

ब) अपरिवर्तनीय

क) काल्पनिक

ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) समाजाची व्याख्या द्या.

ब) 'शिक्षण-एक सामाजिक संस्था', स्पष्ट करा.

क) राज्य म्हणजे काय?

ड) जात म्हणजे काय?

इ) कुटुंबाची व्याख्या द्या.

ई) समाजातील संघर्ष स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) समाजशास्त्र आणि सामाजिक तत्त्वज्ञान यातील भेद स्पष्ट करा.

किंवा

ब) प्रमुख सामाजिक संस्था स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

हुंडा एक सामाजिक दुरित आहे, स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Philosophy (Special Paper – X)
Social philosophy (BA221552)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) State is a part of _____.
a) Individual
b) Society
c) Family
d) Nation
- 2) Man is a _____ animal.
a) Antisocial
b) Social
c) Natural
d) National
- 3) Role of _____ is a characteristics of social progress.
a) Co-operation
b) Non-co-operation
c) Untouchability
d) None of these
- 4) _____ is social evil.
a) Alcoholism
b) Education
c) School
d) Work
- 5) _____ is an evolution form of society.
a) World
b) State
c) Family
d) Individual
- 6) Dowry is a social _____.
a) Aim
b) Ideal
c) Evil
d) None of these
- 7) Karl Marx is _____ thinker.
a) American
b) German
c) Greek
d) French
- 8) Society is _____.
a) Variable
b) Invariable
c) Imaginary
d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Define society.
 - b) Explain 'Education as a social institution'.
 - c) What is state?
 - d) What is cast?
 - e) Define family.
 - f) Explain the conflict in society.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Distinguish between sociology and social philosophy.
- OR**
- b) Explain the major social institutions.
- Q.4 Answer the following question. 10**
- Explain dowry as a social evil.

Seat No.	

Set **P**

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Sociology (Special Paper-X)
Industrial Sociology (BA221582)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) खालीलपैकी कोणते कारखाना उत्पादन पद्धतीचे एक वैशिष्ट्य आहे?
 अ) भांडवली गुंतवणूक ब) उत्पादन प्रक्रियेचे केंद्रीकरण
 क) श्रम विभाजन ड) निश्चित बाजारपेठ
- २) कारखाना उत्पादन पद्धतीची सुरुवात — शतकात झाली.
 अ) सतराव्या ब) अठराव्या
 क) एकोणिसाव्या ड) विसाव्या
- ३) संघटनेचे — प्रकार आहेत.
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- ४) उद्योगधंद्यातील अधिकारी तंत्राचे — प्रकार आहेत.
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- ५) सरंजामशाही ची सुरुवात — शतकात झाली.
 अ) अकराव्या ब) बाराव्या
 क) तेराव्या ड) चौदाव्या
- ६) संघ पद्धतीची सुरुवात — शतकात झाली.
 अ) अकराव्या ब) बाराव्या
 क) तेराव्या ड) चौदाव्या
- ७) औद्योगिक संघटनेचा सिद्धांत — यांनी मांडला.
 अ) मस्टरबर्ग ब) पी. गिन्सबर्ग
 क) हेन्री फेयॉल ड) अँडम स्मिथ

८) कार्यकारीच्या तणावाचे वर्गीकरण कोणी केले?

अ) फ्रेडरिक टेलर

ब) इ. व्ही. स्नायडर

क) हेन्री फेयॉल

ड) अँडम स्मिथ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) औद्योगिक समाजशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ब) कार्यकारिचे ताण स्पष्ट करा.

क) मॅनोरियल उत्पादन पद्धती स्पष्ट करा.

ड) रेखात्मक संघटन स्पष्ट करा.

इ) घरगुती उत्पादन पद्धती / गृहोद्योग उत्पादन पद्धती नष्ट होण्याची कारणे स्पष्ट करा.

ई) औद्योगिक समाजशास्त्राचे अभ्यासविषय स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) औद्योगिक समाजशास्त्र म्हणजे काय? औद्योगिक समाजशास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.

किंवा

ब) उद्योगधंद्यातील अधिकारी तंत्राची रचना स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

१०

औद्योगिक नोकरशाही म्हणजे काय? त्याच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Sociology (Special Paper – X)
Industrial Sociology (BA221582)

Day & Date: Monday, 04-05-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Which of the following is a characteristics of factory production system?

a) Capital Investment	b) Centralization of production
c) Division of labour	d) Definite market
- 2) Factory production system is started in _____ century.'

a) 17 th	b) 18 th
c) 19 th	d) 20 th
- 3) Types of organization are _____.

a) 2	b) 3
c) 4	d) 5
- 4) Types of authorization techniques are _____.

a) 2	b) 3
c) 4	d) 5
- 5) Manorial system is started in _____ century.

a) 11 th	b) 12 th
c) 13 th	d) 14 th
- 6) Guild system is started in _____ century.

a) 11 th	b) 12 th
c) 13 th	d) 14 th
- 7) Theory of organization is propounded by _____.

a) Musterberg	b) P. Ginsberg
c) Henry Feyol	d) Adam Smith
- 8) Who classified the Strain of executive?

a) Fedrick Tailor	b) E. V. Schinider
c) Henry Feyol	d) Adam Smith

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the significance of Industrial Sociology.
 - b) Explain the strains of the executive.
 - c) Explain manorial system of production.
 - d) Explain the term line organization.
 - e) Explain the causes of demolish of domestic production system.
 - f) Explain the subject matter of Industrial Sociology.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) What is industrial sociology? Explain subject matter of Industrial Sociology.
- OR**
- b) Explain the authorization techniques in Industry.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- What is industrial bureaucracy? Explain its causes of its emergence.

Q.2 Answer the following question. (Any Four) 12

- a) 'Two boys in the fifth semester passed the examination with first class.'
Identify the enumerators in the given sentence and underline them.
- b) Write a note on the types of Adverb.
- c) Write a note on the types of Conjunction in English.
- d) What do you understand by native varieties of English?
- e) What is a dialect? Explain it with suitable examples.
- f) What do you understand by national varieties?

Q.3 Answer the following. (Any One) 10

- a) Write a detailed note on the Elements of Clause in English.

OR

- b) Explain declarative, interrogative and imperative clauses in English.

Q.4 Answer the following. 10

What is Noun Phrase? Explain the structure of NP with suitable example.

Seat No.	

कमाल गुणः ४०

६) श्रवण कौशल का महत्व — के प्रति रुचि जागृत करना है।
अ) भाव ब) अनुभव
क) साहित्य ड) संगित

- ७) ब्राह्मी लिपि की उत्तरी शैली से ——— लिपि का विकास हुआ।
अ) गुप्त ब) प्रतिकात्मक
क) भावमूलक ड) ध्वनिमूलक
- ८) लेखन और उच्चारण में एक समानता ——— लिपि की विशेषता है।
अ) चीनी ब) देवनागरी
क) रोमन ड) जापानी

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार) १२

- अ) भाषा पैतृक संपत्ति नहीं है। स्पष्ट कीजिए।
- ब) मध्ययुगीन हिंदी को 'सुवर्णकाल' क्यों कहा जाता है?
- क) ब्रज भाषा का परिचय दीजिए।
- ड) तत्सम शब्द किसे कहते हैं?
- इ) लेखन कौशल के विकास के लिए क्या करना चाहिए?
- ई) खारोष्ठी लिपि का परिचय दीजिए।

प्र.३ निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। १०

- अ) भाषा के विविध रूपों पर प्रकाश डालिए ।
अथवा
ब) हिंदी के शब्द समूह का सोदाहरण परिचय दीजिए ।

प्र.४ देवनागरी लिपि की विशेषताओं पर प्रकाश डालिए । **१०**

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – XI)
Kannada Marathi Attachment (BA221533)**

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಗುರುತಿಸಿರಿ.

೦೮

- ೧) ಶಿವಾಜಿಯ ಮೂಲ - ನೆಲ.
೧) ಕನ್ನಡ
೨) ಮರಾಠಿ
೩) ಹಿಂದಿ
೪) ಗುಜರಾತಿ
- ೨) ಗಡಿಕನ್ನಡಿಗರು ಸಮಯ ಹೇಳಲು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ - ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.
೧) ಕನ್ನಡ
೨) ಗುಜರಾತಿ
೩) ಹಿಂದಿ
೪) ಮರಾಠಿ
- ೩) ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದುದು - ಭಾಷೆಯಿಂದ.
೧) ಸಿಂಧಿ
೨) ಗುಜರಾತಿ
೩) ಮರಾಠಿ
೪) ಹಿಂದಿ
- ೪) ಮರಾಠಿಗರ - ದೇವತೆ ಮೂಲತಃ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮಲ್ಲಯ್ಯ
೧) ಬೀರೋಬಾ
೨) ಮೈಲಾರ
೩) ಸಂಗಯ್ಯ
೪) ಬಸವಯ್ಯ
- ೫) ಭತ್ತಪತಿ ಶಿವಾಜಿಯವರ ಎರಡನೆಯ ಮಗ ರಾಜಾರಾಮನಿಗೆ ಅಶ್ರಯ ನೀಡಿದ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ರಾಣಿ -
೧) ಮಲ್ಲಮ್ಮ
೨) ಕಿತ್ತೂರ ಚೆನ್ನಮ್ಮ
೩) ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಯಿ
೪) ಕೆಳದಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ
- ೬) ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುವ 'ಅಣ್ಣಾ' ಈ ಪದ ಮೂಲತಃ -
೧) ಕನ್ನಡ
೨) ಮರಾಠಿ
೩) ಹಿಂದಿ
೪) ಗುಜರಾತಿ
- ೭) ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರರು ರಚಿಸಿದ - ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು ಇವೆ.
೧) ಮರಾಠಿ
೨) ಕನ್ನಡ
೩) ಹಿಂದಿ
೪) ಗುಜರಾತಿ

೮) ಕಾನಡಾ ರಾಜಾ - ಚಾ

೧) ಶಿರ್ಡಿ

೨) ಪಂಥರಿ

೨) ತಿರುಪತಿ

೪) ಕಾಶಿ

ಪ್ರ.೨ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

೧) ಪಂಥರಪುರ

೨) ಸೌದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ

೩) ಬೆಳವಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ

೪) ಭತ್ತಪತಿ ಶಿವಾಜಿ

೫) ಅಕ್ಕಲಕೋಟ ಪರಿಸರದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ

೬) ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರಿ

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

೧) ಕನ್ನಡ-ಮರಾಠಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ

೨) ಕನ್ನಡ-ಮರಾಠಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಪ್ರಬಂಧ ರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ

೧೦

ಕನ್ನಡ-ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Marathi (Special Paper – XI)
आधुनिक मराठी साहित्यातील विविध प्रवाह (ग्रामीण, दलित) (BA221538)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

१) 'लावडकी' या शब्दाचा अर्थ कोणता?

अ) मुलगी	ब) चोरी
क) बायको	ड) आळशी

२) हरीबाच्या पत्नीचे नाव काय?

अ) शांता	ब) धुरपा
क) कस्तुरी	ड) कासा

३) हरीबाच्या मास्तर मुलाचे नाव काय होते?

अ) गोपाळा	ब) हाणमू
क) नामू	ड) नारायण

४) विष्णू कारभाऱ्याकडून हरीबाने किती रुपये कर्ज घेतले होते?

अ) तीनशे	ब) दिडशे
क) दोनशे	ड) चारशे

५) नारायण भोसले यांचे गाव म्हणून कोणत्या गावाचा उल्लेख येतो.

अ) बामणी	ब) पंढरपूर
क) तिसंगी	ड) कुर्डूवाडी

६) 'देशोधडी' हे आत्मकथन किती विभागात विभागले आहे.

अ) चौदा	ब) पंधरा
क) तेरा	ड) सोळा

७) फर्ग्युसन महाविद्यालयामध्ये अधिव्याख्याता म्हणून नारायण भोसले यांची निवड कधी झाली?

अ) १ डिसेंबर १९९६	ब) १ डिसेंबर १९९७
क) १ डिसेंबर १९९९	ड) १ डिसेंबर १९९८

- ८) लातूरच्या गुळ मार्केटमध्ये नामूच्या गुळाला किती रुपयांचा भाव मिळाला?
अ) एकशे चाळीस	ब) दोनशे चाळीस
क) पाचशे चाळीस	ड) तीनशे चाळीस

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) ग्रामीण साहित्याचे स्वरूप विशद करा.
ब) दलित साहित्याची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
क) 'असं जगणं तोलाचं' यांमधील व्यक्तिरेखांची नावे लिहा.
ड) नामूच्या कष्टाचे वर्णन करा.
इ) 'नाथपंथी डवरी गोसावी' असे नाव कसे रुढ झाल्याचे लेखक लिहितात.
ई) 'देशोधडी' या शीर्षकाची यथार्थता स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) 'देशोधडी' या आत्मकथनातील भटक्या-विमुक्त समाजाच्या सामाजिक, सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक संघर्षाचे चित्रण स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) 'असं जगणं तोलाचं' या कादंबरीतील हरीबाच्या कुटुंबाचे चित्रण करा.

प्र.4 दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

- दलित साहित्याची संकल्पना व स्वरूप विशद करा.

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Sanskrit (Special Paper – XI)
प्राचीन उत्कीर्ण लेख (BA221578)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत.
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

०८

- १) हर्षवर्धन च्या वडिलांचे नाव ——— होते.
 अ) राज्यवर्धन ब) प्रभाकरवर्धन
 क) नरवर्धन ड) यशोवर्धन
- २) निआर्कसच्या पुराव्यानुसार भारतीयांना ——— मध्ये कागद माहित होता.
 अ) इ.स.पूर्व ३२७ ब) इ.स.पूर्व ३२३
 क) इ.स.पूर्व ३४२ ड) इ.स.पूर्व
- ३) लेखन सामग्रीमध्ये सर्वात जास्ती वापरला गेलेला धातु ——— आहे.
 अ) सोने ब) तांबे
 क) पितळ ड) लोखंड
- ४) गुप्तसम्राट द्वितीय चंद्रगुप्त याने मथुरेतून ——— यांचे उच्चाटन केले.
 अ) हर्षवर्धन ब) कुषाण
 क) इंग्रज ड) मुघल
- ५) श्रीहर्षाने सोमकुंडका गाव ——— म्हणून ब्राह्मणांना दिले.
 अ) भेट ब) दान
 क) अग्रहार ड) बक्षिश
- ६) अश्मयुगात ——— हत्यारे होती.
 अ) दगडी ब) जीवाश्म
 क) लोखंडी ड) यापैकी नाही

- ७) समुद्रगुप्ताच्या राजधानीचे नाव ---- होते.
 अ) माहिष्मती ब) पुष्पपूर
 क) मगध ड) श्रीलंका
- ८) ---- मधील विशिष्ट झाडाची साल होय.
 अ) भूर्जपत्र ब) ताडपत्र
 क) पट ड) वल्कल

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (कोणत्याही चार)

१२

टिपा लिहा: (फक्त चार)

- अ) जुनी संग्रहालये
 ब) लोखंड
 क) ताडपत्र
 ड) स्कंदपुराण
 इ) कागद
 ई) चांदी

प्र.३ अ) गुप्त सम्राट समुद्रगुप्त याचा इलाहाबाद स्तंभालेखाची माहिती द्या.
 किंवा

१०

ब) पुरभिलेखागाराचा परिचय द्या.

प्र.४ उत्खनीत अवशेषांचे पुरातत्त्वीय अभ्यासात महत्त्व सांगा.

१०

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - XI)
Urdu Drama (BA221588)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) ڈراما یونانی زبان کے لفظ کس سے مشتق ہے؟

- (A) فراؤ (B) ڈراؤ
 (C) ایکشن (D) دکھاؤ

(2) ابتداء میں ارسطو نے فن ڈراما کے کتنے عناصر قائم کیے تھے؟

- (A) چھ (B) پانچ
 (C) چار (D) سات

(3) ڈراما کی زیادہ تر کامیابی کا انحصار کس پر ہوتا ہے؟

- (A) پلاٹ (B) مکالمہ نگاری
 (C) کردار نگاری (D) اسلوب بیان

(4) ڈراما کی آخری منزل کیا ہوتی ہے؟

- (A) شاعری (B) کردار نگاری
 (C) انجام (D) موت

(5) ڈراما میں ہمدردی اور دل سوزی کے جذبات کو کس کے ذریعے متحرک اور مشتعل کیا جاتا ہے؟

- (A) ٹمبیدی (B) کومیڈی
 (C) مایوسی (D) ہجراں

6) ڈراما کے معنی کیا ہیں؟

- (A) بول کر دکھانا
(B) کر کے دکھانا
(C) چل کر دکھانا
(D) مزہ لینا

7) ڈراما میں پلاٹ کے کتنے مرحلے ہوتے ہیں؟

- (A) دو
(B) تین
(C) چھ
(D) پانچ

8) زاہد اپنی بچی کو دفناتے ہوئے قبر میں اور کون سی چیز رکھتا ہے؟

- (A) قرآن مجید
(B) زیورات کی تھیلی
(C) لغت
(D) دیوان غالب

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- 1) ڈراما کی تعریف بیان کرتے ہوئے کو میڈی یا طربہ ڈراما پر مختصر روشنی ڈالیے؟
- 2) اردو مشہور ڈراما نگار امتیاز علی تاج کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر نوٹ لکھیے۔
- 3) ڈراما کی اہم قسم "براسک" پر تبصرہ کیجیے؟
- 4) ڈراما کا اہم جزو "تصادم" پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- 5) آغا حشر کاشمیری پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- 6) ٹریجیڈی یا طنز نیہ پر مختصر نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- 1) اردو میں ڈراما کی عدم مقبولیت کے اسباب پر مفصل روشنی ڈالیے؟
- 2) اردو ڈراما کا آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ قلمبند کیجیے؟

10

سوال نمبر 4. ڈراما "خود کشی" کا مفصل تنقیدی جائزہ لیجیے؟

८) राष्ट्रीय पर्यटन ——— साठी उपयुक्त आहे.

अ) सांस्कृतिक प्रगती

ब) राष्ट्रीय एकात्मता

क) आर्थिक सुबत्ता

ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) पर्यटनाचे शैक्षणिक महत्व

ब) भवानी वस्तुसंग्रहालय, औंध

क) प्रवासी संस्था

ड) आय.टी.डी.सी.

इ) पर्यटनाच्या विविध व्याख्या

ई) कोपेश्वर मंदिर, खिद्रापूर

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) सालारजंग वस्तुसंग्रहालय, हैद्राबाद सविस्तर चर्चा करा.

किंवा

ब) पर्यटनाच्या आधुनिक जीवनातील स्थानाविषयी माहिती लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

पंढरपूर येथील विठ्ठल मंदिराचे पर्यटनाच्या दृष्टीकोनातून महत्व अधोरेखित करा.

Set

P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026**

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- 1) Indian Tourism Development Corporation was established in _____.
a) 1955 b) 1960
c) 1966 d) 1975
- 2) _____ is the main Characteristic of Tourist Guide.
a) Richness b) Honesty
c) Smartness d) Cleverness
- 3) The English word ‘Museum’ is derived from the _____ language.
a) Arabi b) Greek
c) Turkey d) French
- 4) _____ Museum famous in Kolkata.
a) Indian b) Salarjung
c) Raja Dinkar Kelkar d) Lamture
- 5) Important types of Tourism are _____.
a) Cultural b) Educational
c) Religious d) All of them
- 6) Remains of the _____ period are found in a large number at Ter.
a) Kushan b) Chalukya
c) Satvahana d) Vakataka
- 7) An _____ is necessary to gain first-hand knowledge of the historical Sites and monuments.
a) Readings of Books b) Lecture
c) Educational Trip d) None of these
- 8) National Tourism is useful for _____.
a) Cultural Development b) National Integration
c) Economic Prosperity d) None of these

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Importance of Educational Tourism
 - b) Bhavani Museum, Aundh
 - c) Tour Agency
 - d) ITDC
 - e) Definitions of Tourism
 - f) Kopeswar Temple, Khidrapur
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Discuss in detail Salarjung Museum, Hyderabad.
- OR**
- b) Write about the place of tourism in modern life.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Highlight the importance of Vitthal temple at Pandharpur from the Perspective of tourism.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
ECONOMICS (Special Paper - XI)
Agricultural Economics (I) (BA221510)

वार, दिनांक: मंगळवार ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) — हा कृषी आधारित उद्योग आहे.
अ) साखर उत्पादन ब) डाळ उत्पादन
क) चहा उत्पादन ड) वरील सर्व
- २) अल्पभूधारक शेतकऱ्यांकडे — जमीन असते.
अ) ५ एकर पेक्षा कमी ब) ५ एकर पेक्षा जास्त
क) २.५ एकर पेक्षा कमी ड) २.५ एकर पेक्षा जास्त
- ३) राष्ट्रीय शेतकरी आयोगाची स्थापना — या वर्षी झाली.
अ) १९९४ ब) २००४
क) २००२ ड) २०१४
- ४) — हा भारताच्या ग्रामीण अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे.
अ) शेती ब) उद्योग
क) सेवा ड) व्यापार
- ५) — हे कृषी क्षेत्रातील आधुनिक आणि नवीन तंत्रज्ञान आहे.
अ) श्रमाचा अधिक वापर ब) जैवतंत्रज्ञान
क) पशुधनाचा शेतीमधील वापर ड) यापैकी नाही
- ६) — उत्पादकता ही भारतीय शेतीची समस्या आहे.
अ) मध्यम ब) अतिरिक्त
क) अल्प ड) ऋण

- ७) एच. वाय. व्ही. पी. ——— शीस संबंधित आहे.
अ) उद्योग ब) बियाणे
क) सिंचन ड) व्यापार
- ८) एखाद्या प्रदेशात विशिष्ट वेळी, निरनिराळ्या पिकांच्या लागवडीखाली असलेले एकूण क्षेत्राचे प्रमाण म्हणजे ——— होय.
अ) जमिनीची उत्पादकता ब) पिकांचा आकृतीबंध
क) श्रम उत्पादक ड) एकूण उत्पादन

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) कृषी आधारित उद्योगांची ग्रामीण विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- ब) नवीन कृषी तंत्रज्ञानाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) जैवतंत्रज्ञानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ड) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेतील शेतीचे महत्त्व लिहा.
- इ) कृषी जलसिंचनाचे स्रोत स्पष्ट करा.
- ई) पिक रचना निर्धारक घटक स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) भारतातील ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) अल्पभूधारक म्हणजे काय? भारतातील सीमांत व अल्पभूधारक शेतकऱ्यांच्या समस्या स्पष्ट करा.

प्र.४ कृषी उत्पादकता म्हणजे काय? भारतीय शेतीच्या अल्प उत्पादकतेची कारणे व उपाय स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
ECONOMICS (Special Paper - XI)
Agricultural Economics (I) (BA221510)**

Day & Date: Tuesday 05-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Draw diagrams whenever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is agro based industry.

a) Sugar production	b) Pulses production
c) Tea production	d) All the above
- 2) Small holder farmers have _____ land.

a) Less than 5 acres	b) More than 5 acres
c) Less than 2.5 acres	d) More than 2.5 acres
- 3) The National Commission on farmers established in _____ year.

a) 1994	b) 2004
c) 2002	d) 2014
- 4) _____ is the backbone of rural economy of India.

a) Agriculture	b) Industry
c) Service	d) Trade
- 5) _____ is the latest and new technology in agriculture sector.

a) More use of labour	b) Biotechnology
c) More use of cattle	d) None of these
- 6) _____ is the problem of Indian Agricultural.

a) Medium	b) Over
c) Low	d) Negative
- 7) H.Y.V.P. is related with _____.

a) Industry	b) Seed
c) Irrigation	d) Trade
- 8) The proportion of area under different crops at a point of time it is known as _____.

a) Land productivity	b) Cropping patter
c) Labour productivity	d) Total production

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the role of agro based industries in rural development.
 - b) Write the features of modern technology in agriculture.
 - c) Explain the importance of biotechnology.
 - d) Write the importance of agriculture in rural economy.
 - e) Explain the sources of agriculture irrigation.
 - f) Explain the factors affecting cropping pattern.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the characteristics of rural economy of India?
- OR**
- b) What is smallholding? Explain the problems of marginal and small farmers in India?
- Q.4 What is Agricultural Productivity? Explain the causes and remedies of low productivity of Indian agriculture? 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HISTORY (Special Paper – XI)
Historical Sources, Research and Places (BA221528)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) इतिहास म्हणजे काय हा प्रसिद्ध ग्रंथ — यांनी लिहिला.
 अ) मार्टिन ल्युथर ब) कार्ल मार्क्स
 क) इ. एच. कार ड) हिरोडोटस
- २) सर्व इतिहास समकालीन असतो असे — इतिहासकाराचे मत आहे.
 अ) क्रोचे ब) जॉन सिली
 क) हरडर ड) लिकी
- ३) प्राथमिक साधनांचे मुख्य प्रकार — आहेत.
 अ) दोन ब) तीन
 क) चार ड) पाच
- ४) महजर हे — विषयक कागदपत्र असतात.
 अ) राजकीय ब) न्याय
 क) महसूल ड) धार्मिक
- ५) दंतकथा — असतात.
 अ) मौखिक ब) लिरिकल
 क) काव्य ड) नाटक
- ६) इतिहास संशोधकाकडे — असणे आवश्यक आहे.
 अ) पैसा ब) सत्ता
 क) गुणवत्ता ड) प्रतिष्ठा
- ७) — ही संशोधनाची पहिली पायरी आहे.
 अ) कागदपत्राची निवड ब) विषयाची निवड
 क) कागदपत्राची मांडणी ड) कागदपत्राचे परीक्षण

- ८) टिपण कार्डचे ——— प्रकार आहेत.
अ) तीन	ब) चार
क) सहा	ड) आठ

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) इतिहासाच्या कोणत्याही तीन व्याख्या लिहा.
- ब) स्थानिक इतिहास म्हणजे काय?
- क) सहकारी कागदपत्रांची थोडक्यात माहिती द्या.
- ड) आर्थिक इतिहास म्हणजे काय?
- इ) इतिहासाचा आत्मा कोणास म्हणतात?
- ई) संशोधनातील तळटीपाचे प्रकार सांगा.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) तळटीपा म्हणजे काय? सविस्तर सांगा.
- किंवा
- ब) बहिरंग परीक्षण म्हणजे काय? सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १०
- संशोधन प्रक्रिया म्हणजे काय? संशोधन प्रक्रियेचे टप्पे सांगून महत्व स्पष्ट करा.

Set **P**

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April-2026
HISTORY (Special Paper – XI)
Historical Sources, Research and Places (BA221528)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ Great Historian Write a Book of What is History.
a) Martin Leuther b) Carl Marks
c) E. H. Car d) Herodotes
- 2) All History is Contemporary history say by _____ Historian.
a) Croche b) John Silly
c) Herder d) Licky
- 3) _____ main types of Primary Sources.
a) 2 b) 3
c) 4 d) 5
- 4) Mahjar was _____ Related Document.
a) Politics b) Judiciary
c) Revenue d) Religious
- 5) Legends is _____ types of History.
a) Oral b) Written
c) Poetry d) Drama
- 6) A must have for a _____ history researcher.
a) Money b) Power
c) Meriet d) States
- 7) _____ is the first step in Research Process.
a) Selection of Document b) Selection of Topic
c) Construction of Document d) Criticism
- 8) _____ Types of Points Card in Research.
a) 3 b) 4
c) 6 d) 8

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Write any Three Deff. of History.
 - b) What is mean Local History.
 - c) Write brief information about Govt. Documents.
 - d) What is Mean Economic History.
 - e) Write about Heart of History.
 - f) Write a types of Foot Notes.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) What is Foot notes? Write a details about Foot Notes.
- OR**
- b) What is External Criticism? Write a detail information.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- What is Research Process? Write its Steps and importance.

- ८) — या विचारवंताने राज्यसंस्थेचा शिल्पकार मानव आहे, असे म्हटले.
 अ) रुसो
 ब) थॉमस हॉब्स
 क) प्लेटो
 ड) जॉन लॉक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) प्लेटोची न्यायाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 ब) रुसोने सांगितलेले राज्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 क) मानवी स्वभावाविषयी मॅक्याव्हेलीचे विचार स्पष्ट करा.
 ड) जनरल विल (सामूहिक इच्छा) म्हणजे काय?
 इ) नागरिकत्वाबाबत अॅरिस्टॉटलने सांगितलेल्या अटी स्पष्ट करा.
 ई) थॉमस हॉब्सच्या सार्वभौमत्वाचे स्पष्टीकरण द्या.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) रुसोचा सामाजिक करार सिध्दांत स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) प्लेटोचा न्याय या संकल्पनेबद्दलचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १०

राजकारण आणि नैतिकतेबद्दल मॅक्याव्हेलीचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

Set

P

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper – XI)
Western Political Thought (BA221564)**

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is the Father of Modern Political Science.

a) Aristotle	b) Machiavelli
c) Plato	d) John Locke
- 2) Aristotle was a student of _____.

a) Machiavelli	b) John Locke
c) Plato	d) Socrates
- 3) _____ is the basis of Plato's ideal states.

a) Ego	b) Injustice
c) Inequality	d) Justice
- 4) _____ is the second title of Plato's Republic.

a) Concerning justice	b) Justice
c) Virthe	d) Ego
- 5) Rousseau is known as father of _____ Revolution.

a) Red	b) Russian
c) French	d) None of these
- 6) _____ wrote the book 'The Prince'.

a) Machiavelli	b) Thomas Hobbes
c) Plato	d) Aristotle
- 7) _____ thinkers has come up with a plan for state controlled education.

a) Socrates	b) Plato
c) Cephalous	d) None of these
- 8) _____ says that the architect of the state is human.

a) Rousseau	b) Hobbes
c) Plato	d) Locke

- Q.2 Write Short Answer (Any Four) 12**
- a) Explain concept of Plato's Justice.
 - b) Explain the Rousseau's nature of state.
 - c) Write Machiavelli's views about human nature.
 - d) What is General will?
 - e) Explain Aristotle's conditions about citizenship.
 - f) Explain sovereign of Hobbes.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain the Social Contract Theory of Rousseau's.
- OR**
- b) Explain in detail Plato's views on Justice.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- Explain Machiavelli's views on politics and morality.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
PHILOSOPHY (Special Paper – XI)
Deductive logic (BA221553)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) 'जर_तर_' हा ——— विधानाचा संयोजक आहे.
 अ) निरुपाधिक ब) अनुलंब
 क) विकल्प ड) यापैकी नाही
- २) विकल्प विधानाचे ——— आहेत.
 अ) पाच ब) चार
 क) तीन ड) दोन
- ३) ——— पद हे आधारविधानामध्ये एकदा तरी सर्वव्याप्त असावे.
 अ) साध्य ब) पक्ष
 क) मध्य ड) यापैकी नाही
- ४) 'भारतीय आणि अभारतीय' ही ——— ची जोडी आहे.
 अ) विरोधी ब) व्याघाती
 क) संवादी ड) यापैकी नाही
- ५) निरुपाधिक विधानाचे ——— आहेत.
 अ) पाच ब) चार
 क) तीन ड) दोन
- ६) प्रबल आणि निर्बल हे ——— विधानाचे प्रकार आहे.
 अ) निरुपाधिक ब) अनुलंब
 क) विकल्प ड) यापैकी नाही
- ७) परिवर्तन हा ——— चा एक प्रकार आहे.
 अ) संविधान ब) उत्कर्षण
 क) व्यवहित ड) यापैकी नाही

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2026
PHILOSOPHY (Special Paper – XI)
Deductive logic (BA221553)**

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) 'If then_' is a connective of _____ proposition.
a) Categorical
b) Hypothetical
c) Disjunctive
d) None of these
- 2) Disjunctive propositions are of _____ kinds.
a) Five
b) Four
c) Three
d) Two
- 3) _____ term must be distributed at least once in the premises.
a) Major
b) Minor
c) Middle
d) None of these
- 4) 'Indian and non-Indian' is a pair of _____.
a) Contrary
b) Contradictory
c) Compatible
d) None of these
- 5) Categorical propositions are of _____ kinds.
a) Five
b) Four
c) Three
d) Two
- 6) Strong and weak are kinds of _____ propositions.
a) Categorical
b) Hypothetical
c) Disjunctive
d) None of these
- 7) Conversion is a kind of _____.
a) Syllogism
b) Education
c) Mediate inference
d) None of these
- 8) There are _____ kinds of oppositions of propositions.
a) Four
b) Five
c) Six
d) Seven

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) What is term?
 - b) What is constructive dilemma?
 - c) Explain the rules of conversion.
 - d) Explain the nature of Inductive Inference.
 - e) Explain the kinds of deductive inference.
 - f) Explain the classification of categorical proposition.
- Q.3 Broad answers question. (Any One)** **10**
- a) Explain the rules of quality of syllogism.
- OR**
- b) Explain the kinds of conditional propositions.
- Q.4 Explain the rules of validity of hypothetical syllogism.** **10**

- ८) 'नाही' चे सांकेतीकरण ——— असे केले जाते.
अ) $\sim$	ब) $\vee$
क) $\equiv$	ड) $\supset$

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $(\sim p \supset q) \supset (\sim q \supset p)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- ब) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $(p \supset q) \equiv (\sim q \supset \sim p)$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- क) सत्यता कोष्टक पद्धतीचा अवलंब करून $[p \cdot (q \cdot r)] \equiv [(p \cdot q) \cdot r]$ हे विधानबंध सर्वतः सत्य, सर्वतः असत्य की नैमित्तिक सत्यासत्य ते ठरवा.
- ड) सत्यता कोष्टकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) लघुसत्यता कोष्टकाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- फ) अनुमानाची युक्तता म्हणजे काय?

प्र.३ अ) मिश्र विधानांचे सत्यता मूल्य स्पष्ट करा.

१०

किंवा

ब) स्थानांतराचे नियम स्पष्ट करा.

प्र.४ आकारिक सिद्धांत पद्धती स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - V) (New) (CBCS) Examination: March/April – 2026
PHILOSOPHY (Special Paper – XI)
Propositional Logic (BA221554)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the option.

08

- 1) Modern logic is also called _____ logic.
 - a) Mathematical
 - b) Traditional
 - c) Artificial
 - d) None of these
- 2) 'If and only if' is symbolized as _____.
 - a) $\sim$
 - b) $\cdot$
 - c) $\equiv$
 - d) $\supset$
- 3) _____ is logical constant.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) $\cdot$
- 4) $(\sim p \supset \sim q) \equiv$ _____.
 - a) $(\sim p \vee q)$
 - b) $(q \supset p)$
 - c) $(p \supset r)$
 - d) $(r \supset p)$
- 5) Truth is property of _____.
 - a) Sentence
 - b) Proposition
 - c) Word
 - d) Term
- 6) $(p \cdot p) \equiv$ _____.
 - a) p
 - b) q
 - c) r
 - d) s
- 7) Logic is _____ science.
 - a) Normative
 - b) Material
 - c) Useless
 - d) None of these
- 8) 'Not' is symbolized as _____.
 - a) $\sim$
 - b) $\vee$
 - c) $\equiv$
 - d) $\supset$

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Use truth table method to decide whether the $(\sim p \supset q) \supset (\sim q \supset p)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
 - b) Use truth table method to decide whether the $(p \supset q) \equiv (\sim q \supset \sim p)$ statement form is tautologous, contradictory or contingent
 - c) Use truth table method to decide whether the $[p \cdot (q \cdot r)] \equiv [(p \cdot q) \cdot r]$ statement form is tautologous, contradictory or contingent.
 - d) Explain the nature of truth table method.
 - e) Explain the nature of shorter truth table method.
 - f) What is Validity of inference?
- Q.3 a) Explain truth values of compound propositions. 10**
- OR**
- b) Explain the rules of replacement.**
- Q.4 Explain formal proof method with example. 10**

Set

P

बी.ए. (सत्र - V) (नवीन) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
SOCIOLOGY (Special Paper – XI)
Rural Sociology (BA221583)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) ओकलिंगा हे प्रभावी जात ---- मध्ये आहे.
अ) केरळ
ब) कर्नाटक
क) तामिळनाडु
ड) गुजरात
- २) खालीलपैकी कोणते जातीचे वैशिष्टे होत?
अ) सामाजाची खंडात्मक विभागणी
ब) जन्मावर आधारित जातीची प्राप्ती
क) वैवाहिक निर्बंध
ड) वरील सर्व
- ३) खालीलपैकी ग्रामीण समाजाचे वैशिष्टे कोणते?
अ) लघु आकार
ब) सामाजिक गतिशिलतेचा अभाव
क) संयुक्त कुटुंब पद्धती
ड) वरील सर्व
- ४) ग्रामीण समाजशास्त्र हे ग्रामीण समाजाचे विज्ञान आहे, असे कोणी म्हटले?
अ) डी. एन. धनागरे
ब) एम. एन. श्रीनिवास
क) ए. आर. देसाई
ड) सी. एच. कुले
- ५) ग्रामीण समाजशास्त्राचा अभ्यासविषय ---- या घटकाशी निगटीत आहे?
अ) ग्रामीण सामाजिक संस्था
ब) ग्रामीण सामाजिक जीवन
क) ग्रामीण संस्कृति
ड) वरील सर्व
- ६) खालीलपैकी कोणती योजना ग्रामीण समाजाच्या विकासासंदर्भात डॉ. ए. पी. जी. कलाम यांनी मांडली?
अ) मनरेगा
ब) पुरा
क) सर्व शिक्षा अभियान
ड) स्मार्ट सिटी मिशन

- ७) भारतातील ग्रामीण राजकारणामध्ये खालीलपैकी कोणते घटक महत्वपूर्ण भूमिका बजावतो?
- अ) संपत्ती ब) नेत्यांचे शिक्षण
- क) जात ड) राजकीय पक्ष
- ८) भारतातील ——— राज्यात प्रथमच पंचायत राज्य व्यवस्था लागू करण्यात आली.
- अ) महाराष्ट्र ब) कर्नाटक
- क) आंध्रप्रदेश ड) गुजरात

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सेंद्रिय शेती म्हणजे काय?
ब) करार शेती म्हणजे काय ते सांगून त्याचे फायदे स्पष्ट करा.
क) मनरेगा काय आहे?
ड) शेतकऱ्याच्या आत्महत्येची कोणतीही तीन कारणे लिहा.
इ) भूमिहीन मजुराची कोणतीही तीन वैशिष्ट्ये लिहा.
ई) भारतीय शेतीची अविकसितपणाची कारणे थोडक्यात लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) जातीची व्याख्या सांगून, त्याची वैशिष्टे लिहा.

किंवा

- ब) ग्रामीण समाजशास्त्राच्या व्याख्या सांगून ग्रामीण समाजाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

ग्रामीण शिक्षण क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना भेडसावणाऱ्या शिक्षणविषयक प्रमुख कोणकोणत्या समस्या आहेत विशद करा.

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 03:00 PM To 05:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- 8) Panchayat Raj system was first time implemented in _____ state of India.
a) Maharashtra	b) Karnataka
c) Andhra Pradesh	d) Gujarat

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) What is mean by Organic farming?
- b) What is mean by Contract Farming and its benefits?
- c) What is MNREGA?
- d) Write any three reasons of farmer suicide.
- e) Write any three characteristics of landless labour.
- f) Write in short reason of backward farm.

Q.3 Broad Answer Question. (Any One) 10

- a) Write a definition and characteristics of caste.

OR

- b) Write a meaning of rural sociology and characteristics of rural society.

Q.4 Broad Answer Question. 10

Explain major problems faced by students in rural education area.

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
ENGLISH (Special Paper - XII)
Introduction to Literary Criticism (BA221611)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative from the given option below. 08

- 1) The preface to Lyrical Ballads was an unofficial _____ of the English Romantic Movement.
 - a) manifesto
 - b) paper
 - c) representation
 - d) call
- 2) Wordsworth's preface to Lyrical Ballads is in the nature of _____ of his theory of poetry.
 - a) attack
 - b) defense
 - c) proclamation
 - d) None of these
- 3) According to Wordsworth "a poet differs from an ordinary individual not in nature, but in _____.
 - a) caste
 - b) religion
 - c) country
 - d) degree
- 4) In humble and rustic life _____ are freely and frankly expressed.
 - a) voting
 - b) money
 - c) feelings
 - d) None of these
- 5) The function of criticism is T. S. Eliot's reply to _____.
 - a) Middleton Murry
 - b) Arnold
 - c) Dr. Johnson
 - d) J. R. Ransom
- 6) The function of criticism is written in _____ parts.
 - a) Five
 - b) Six
 - c) Four
 - d) Seven
- 7) According to T. S. Eliot _____ and analysis are the chief tools of a critic.
 - a) Destruction
 - b) Comparison
 - c) Technicalities
 - d) Factual

- 8)** A good critic, according to T. S. Eliot must be entirely _____.
a) subjective b) active
c) inactive d) objective

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- What is an exposition term in drama? Give example.
- Define point of view in literature.
- Define the term protagonist with suitable example.
- Write in short on the plot of literary text.
- What is a setting? Give examples.
- Define the term complication with an example.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Discuss William Wordsworth's contribution to criticism with special reference to his preface to *Lyrical Ballads*.

OR

- b) Write a detailed critical note on the function of criticism.**

Q.4 Discuss in detail the feminist approach to literary studies with suitable examples wherever necessary. **10**

- ७) ——— दुविधा में थी—ब्याह करे या न करे?
अ) सरला ब) मीनू
क) सोनल ड) आरती
- ८) ——— जब तक गाँव पर था लुच्चा, लफंगा और लतखोर माना जाता था।
अ) यशवंत ब) जसवंत
क) बब्बन ड) रघुनाथ

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार) १२

- अ) काशीनाथ सिंह के उपन्यास के नाम लिखिए?
- ब) काशीनाथ सिंह को किन पुरस्कारों से सम्मानित किया है?
- क) मीनू ने शादी क्यों नहीं की?
- ड) आजमगढ़ के काशी का लडका कौनसा अफसर बनता है?
- इ) काशीनाथ सिंह के उपन्यासों की विशेषताएँ लिखिए?
- ई) लारा की स्वभावगत विशेषताएँ लिखिए?

प्र.३ निम्नलिखित दिर्घोत्तरी प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए। १०

- अ) रेहन पर रघू उपन्यास की कथावस्तु लिखिए।

अथवा

- ब) सरला का वर्णन कीजिए।

प्र.४ रेहन पर रघु उपन्यास का केन्द्रीय पात्र रघुनाथ का चरित्र चित्रण कीजिए। **१०**

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – XII)
Western Poetry Criticism (BA221631)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ನ ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಾಂತ -	
೧) ಮಾನಸಿಕ ದೂರ	೨) ಭವ್ಯತೆ
೨) ಮಹೋನ್ನತಿ	೩) ಅನುಕರಣ
೨) ಕವಿಗಳನ್ನು ಕಲಾವಿದರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದವನು -	
೧) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್	೨) ಸಾಕ್ರಟಿಸ್
೨) ಪ್ಲೇಟೋ	೩) ಡ್ರೈಡನ್
೩) ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರಸನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ -	
೧) ಇಲಿಯಟ್	೨) ರೂಸೋ
೨) ಕೊಲ್ಟುಜ್	೩) ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಬುಲ್ಲೋ
೪) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಅಕಾಡೆಮಿ -	
೧) ಅನುಭವ ಮಂಟಪ	೨) ಒಡ್ಡೋಲಗ
೨) ಶಾಂತಿನಿಕೇತನ	೩) ಲಿಸಿಯಮ್
೫) ತೌಲನಿಕ ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದವರು -	
೧) ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ	೨) ಚಿದನಂದ ಮೂರ್ತಿ
೨) ತೀ. ನಂ. ಶ್ರೀ	೩) ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ
೬) ಇದು ಮೆಗಾರಾದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ -	
೧) ರುದ್ರನಾಟಕ	೨) ಭಾವಗೀತೆ
೨) ವೈನೋದಿಕ	೩) ಮಹಾಕಾವ್ಯ
೭) ಛಂದೋಬದ್ಧ ಪದ್ಯಾತ್ಮಕ ಅನುಕರಣೆಯೇ -	
೧) ಕಾವ್ಯ	೨) ಕಥನಕಾವ್ಯ
೨) ಗೀತಕಾವ್ಯ	೩) ಮಹಾಕಾವ್ಯ
೮) ಈತ ಅಮಿಂಡಾಸ್ ದೊರೆಯ ಆಸ್ಥಾನ ವೈದ್ಯ -	
೧) ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್	೨) ಲಾಂಜಿನಸ್
೨) ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಬುಲ್ಲೋ	೩) ನಿಕುಮಾಕಸ್

ಪ್ರ.೨ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೨

- ೧) ವೈನೋದಿಕ
- ೨) ಸಾಕ್ರಟೀಸ್
- ೩) ಅಥೆನ್ಸ್
- ೪) ಪೊಯೆಟಿಕ್ಸ್
- ೫) ರುದ್ರನಾಟಕ
- ೬) ಮಹಾಕಾವ್ಯ

ಪ್ರ.೩ ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

- ೧) ಲಾಂಜಿನಸ್‌ನ ಕಾವ್ಯತತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಅಥವಾ

- ೨) ಅನುಕರಣೆ ಕುರಿತು ಪ್ಲೇಟೋ ಹಾಗೂ ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ರ ವಿಚಾರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

- ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ನಿರಸನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

- ७) कवितेतील कल्पना, भावना, भाषिक सौंदर्य यांचा आस्वाद घेताना जो आनंद मिळतो त्याला काय म्हणतात?
- अ) काव्यानंद ब) आत्माविष्कार
क) जिज्ञासापूर्ती ड) ज्ञानग्रहण
- ८) 'नवे साहित्यशास्त्र' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
- अ) सुधीर रसाळ ब) यशवंत मनोहर
क) माधव आचवल ड) महेंद्र भवरे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) काव्यानंद कोणत्या गोष्टींतून साध्य होतो?
 ब) 'कविता' या साहित्य प्रकाराच्या व्याख्या लिहा.
 क) देश, काल व परिस्थिती यांचा साहित्य निर्मितीवर कोणता परिणाम होतो?
 ड) यश, अर्थ या प्रयोजनांची थोडक्यात ओळख करून द्या.
 इ) कादंबरीतील महत्त्वाचे घटक कोणते ते लिहा?
 ई) 'प्रतिभा ही वेडाची बहीण आहे' या विधानाचा परामर्श द्या.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) साहित्य प्रकारांच्या अभ्यासाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
किंवा
ब) साहित्य निर्मितीच्या कारणांचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

आधुनिक प्रयोजनांची माहिती विस्ताराने लिहा.

Seat No.	

Page 1 of 2

- ७) ब्राह्मण ग्रंथांचा विषय ——— आहे.
अ) मंत्रभाष्य ब) मंत्र
क) मंत्रांचा विनियोग ड) मंत्रांचे महत्त्व
- ८) तस्मादेवं विदुषा ——— एव वदितव्यम् ।
अ) असत्यम् ब) सत्यम्
क) मिथ्या ड) अन्यथा

प्र.२ टिप्पणी लिखत। (केवल ४)

੧੨

टिपा लिहा. (कोणतेही ४)

- अ) ब्राह्मणग्रन्थाः
ब) नारद मुनीना केलेला उपदेश
क) नाभागः
ड) सत्रपरिवेषणम्
इ) ध्यानम्
ई) प्राणमय आत्मा

प्र.३ ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत। (केवलं २)

୧୦

सन्दर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (फक्त २)

- अ) तस्मादधाप्येतर्हि पितरं पुत्रां निष्ठावोऽवदित्येवाचक्षते ।
 ब) तस्मात् स्वाध्यायोऽप्येतव्यः ।
 क) औघ इमाः सर्वाः प्रजा निर्वोढा ।

प्र.४ स्वाध्यायप्रशंसा पाठानुसार स्वाध्यायाचे महत्त्व लिहा.

१०

किंवा

नाभानेदिष्ट कथा व त्यातील बोध लिहा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper – XII)
Faiz Ahmed Faiz Ka kususi Mutalea (BA221688)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) فیض کے پہلے شعری مجموعے کا نام بتائیے۔

(A) دست صبا	(B) نقش فریادی
(C) زندان نامہ	(D) دست تہہ سنگ

(2) فیض کو کس سازش میں چار برس جیل کی سزا ہوئی تھی؟

(A) راولپنڈی	(B) ملتان
(C) کراچی	(D) پیشاور

(3) فیض کی ابتدائی دور کی نظموں میں کس طرح کے جذبات ملتے ہیں؟

(A) سیاسی	(B) مذہبی
(C) رومانی	(D) صوفیانہ

(4) فیض نے کس عشق کو بھلا کر دنیا کے غم کو گلے لگایا؟

(A) مجازی	(B) حقیقی
(C) وقتی	(D) مزاحیہ

(5) فیض کی چار سال قید و بند کی یادگار نظمیں کس شعری مجموعہ کلام میں شامل ہیں؟

(A) نقش فریادی	(B) زندان نامہ
(C) دست صبا	(D) دست تہہ سنگ

(6) فیض نے کس نظم میں ماحول کی بدلتی کیفیت کو پیش کیا ہے؟

- (A) یاد
(B) اے دل بے تاب ٹھہر
(C) رقیب سے
(D) خدا وہ وقت نہ لائے

(7) "زدان نامہ" یہ شعری مجموعہ کب شائع ہوا؟

- (A) 1847ء
(B) 1955ء
(C) 1941ء
(D) 1956ء

(8) ہم پرورش لوح و قلم کرتے رہیں گے۔ جو دل پہ گذرتی ہے رقم کرتے ہیں گے۔

- (A) نثار ہیں تیری گلیوں کے
(B) لوح و قلم
(C) صبح آزادی
(D) اے دل بے تاب ٹھہر

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) فیض کے روایتی موضوعات اور اصناف سے شغف و وابستگی پر مختصر اظہار خیال کیجیے؟
- (2) فیض کی انفرادی جوہر کے اظہارات نوٹ لکھیے؟
- (3) نظم "نثار میں تیری گلیوں کے" کا خلاصہ لکھیے؟
- (4) نظم "یاد" کا خلاصہ لکھیے؟
- (5) فیض کی ادبی خدمات کا مختصر جائزہ لیجیے؟
- (6) نظم "سیاسی لیڈر کے نام" کا خلاصہ لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) نظم "نثار میں تیری گلیوں کے" اور نظم "مجھ سے پہلی سی محبت مری محبوب نہ مانگ" کے خلاصے لکھیے؟
- (2) اردو میں نظم نگاری کا آغاز و ارتقاء کا مفصل جائزہ لیجیے؟

10

سوال نمبر 4. فیض احمد فیض کی سوانح حیات مفصل بیان کیجیے؟

८) कोल्हापूरच्या शिलाहार घराण्याची देवता कोणती?

अ) महालक्ष्मी

ब) राम

क) विट्टल

ड) कृष्ण

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) सातवाहन राजा हाल यांचे कार्य सांगा.

ब) यज्ञाश्री सातकर्णी यांचे कार्य सांगा.

क) वाकाटककालीन चित्रकलेची माहिती द्या.

ड) चालुक्यकालीन गाव प्रशासनाची माहिती द्या.

इ) चालुक्यकालीन प्रशासकीय विभाग सांगा.

ई) शिलाहार घरण्याच्या शाखा किती ते सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

अ) चालुक्यकालीन राजकीय परिस्थितीत सांगा.

किंवा

ब) सातवाहनकालीन धार्मिक धोरण सांगा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

୨୦

वाकाटकाचे सांस्कृतिक योगदान सांगा.

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – XII)
Political and Cultural History of Ancient Maharashtra (BA221601)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) What was the capital of the Satavahana dynasty?
 - a) Paithan
 - b) Ahmednagar
 - c) Nashik
 - d) Aurangabad
- 2) Which book was written by Satavahana Raja Hal?
 - a) Indica
 - b) Gathasaptashati
 - c) Arthashastra
 - d) Meghdoot
- 3) Who wrote the Prakrit poem Setubandh?
 - a) Rudrasen
 - b) Damodarsen
 - c) Pravarsen
 - d) Krushansen
- 4) Who built the city of Pravarpur?
 - a) Rudrasen
 - b) Damodarsen
 - c) Pravarsen
 - d) Windyashakti
- 5) Which king of Persia sent his messenger to Chalukya?
 - a) Second Khusro
 - b) First Khusro
 - c) Third Khusro
 - d) Fourth Khusro
- 6) What is another name for Vatapi?
 - a) Seun
 - b) Bhoj
 - c) Badami
 - d) Phagnipur
- 7) How many branches did the Shilahar family have?
 - a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Five
- 8) What is the god of the Shilahar family of Kolhapur?
 - a) Mahalakshmi
 - b) Ram
 - c) Vitthal
 - d) Krushna

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Tell the work of Satavahana Raja Hal.
 - b) Tell the work of Yagyashree Satakarni.
 - c) Give information about the Painting of Vakataka Period.
 - d) Inform The Chalukyas Villager Administration.
 - e) Tell the Chalukyas Administrative Department.
 - f) Tell me how much the branch of the Shilahar family.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Till us about the Political situation of the Chaluky Period.
- OR**
- b) Till us about the Religious situation of the Satavahana Period.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- Tell us the cultural contribution of Vakataka family.

८) मूल्यभेद हे ——— वैशिष्ट्य आहे.

अ) पूर्ण स्पर्धा

ब) मक्तेदारी

क) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धा

ड) अल्पाधिकार

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) विभाजनाचा सीमांत उत्पादकतेच्या सिद्धांताची गृहीते सांगा.

ब) द्विपक्षीय मक्तेदारी ही संकल्पना स्पष्ट करा.

क) आर्थिक कल्याण मोजमापातील समस्या सांगा.

ड) व्याजाचा केन्स यांचा सिद्धांत सांगा.

इ) वेतन भिन्नतेची कारणे सांगा.

ई) मक्तेदारीयुक्त स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) पूर्ण स्पर्धेची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

ब) नफ्याचा नवप्रवर्तन सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.४ रिकार्डो यांचा खंड सिद्धांत आकृतीसह स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Economics (Special Paper – XII)
Micro Economics - II (BA221606)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is characteristic of a Monopsony's market.
 - a) Single seller
 - b) Multiple sellers
 - c) Single buyer
 - d) Multiple buyer
- 2) The Innovation Theory of Profit was proposed by _____.
 - a) J. M. Keynes
 - b) Ricardo
 - c) Dr. Marshall
 - d) Joseph Schumpeter
- 3) According to Ricardo, _____ is not included in production cost.
 - a) Wages
 - b) Profit
 - c) Interest
 - d) Rent
- 4) The Demand and Supply Theory of Wages is a _____ theory.
 - a) Classical
 - b) Neo-Classical
 - c) Keynesian
 - d) Modern
- 5) In a monopoly market, the price elasticity of demand is _____.
 - a) Equal to one
 - b) Zero
 - c) Less than one
 - d) Greater than one
- 6) The supply of land is _____.
 - a) Perfectly inelastic
 - b) Perfectly elastic
 - c) Highly elastic
 - d) None of these
- 7) The Pareto Criterion is based on _____.
 - a) Cardinal utility
 - b) Ordinal utility
 - c) Total utility
 - d) Marginal utility
- 8) Price discrimination is a feature of _____.
 - a) Perfect competition
 - b) Monopoly
 - c) Monopolistic competition
 - d) Oligopoly

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the assumptions of Marginal Productivity theory of distribution.
 - b) Explain the concept of Bilateral Monopoly.
 - c) State the problems in measuring Economic Welfare.
 - d) Explain Keynes' Theory of Interest.
 - e) State the causes of Wage Differentiation.
 - f) State the features of Monopolistic Competition
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain in detail the features of perfect competition.
- OR**
- b) Explain the Innovation Theory of Profit.
- Q.4 Explain Ricardo's Theory of Rent with a diagram. 10**

- ७) सेंपल या — देशाचा भूगोलतज्ञ आहे.
 अ) इंग्लंड ब) जर्मनी
 क) अमेरिका ड) फ्रेंच
- ८) वितरणात्मक नकाशाची विभागणी संख्यात्मक व — अशी आहे.
 अ) गुणात्मक ब) अनुमानात्मक
 क) विगणात्मक ड) विश्लेषणात्मक

- प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
 अ) ग्रीक वैज्ञानिकाचे खगोलशास्त्रीय कार्य
 ब) प्राचीन भारतातील भौगोलिक संकल्पनाचा विकास
 क) अर्डकुंडे
 ड) मॅकीडर यांचा मर्मभूमी सिद्धांत
 इ) पर्यावरणवादी संकल्पना
 ई) सांख्यिकी क्रांतीची कारणे
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
 अ) विडाल डी. ला. ब्लाश यांच्या भूगोलातील कार्याची थोडक्यात माहिती लिहा.
 किंवा
 ब) प्राकृतिक भूगोल आणि मानवी भूगोल द्वैतवादाचे वर्णन करा.
- प्र.४ हंबोल्ट यांचे भूगोलातील संकल्पना व कार्याचे वर्णन करा. १०

Set **P**

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Geography (Paper - X)
Evaluation of Geographical Thought (BA221616)**

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
- 4) Use of maps stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ was the author of the book called geographia.
a) Thels b) Strabo
c) Ptolemy d) Ritter
- 2) The term Geography was first used by _____.
a) Blach b) Strabo
c) Eratosthenes d) Ritter
- 3) The monumenutal work cosmos is written by _____.
a) Ritter b) Humboldt
c) Ratzel d) Semple
- 4) Ardkunde a name is used by _____.
a) Ritter b) Ratzel
c) Humbodlt d) Semple
- 5) A Book Anthropogeography was written by _____.
a) Ratzel b) Humboldt
c) Ritter d) Semple
- 6) _____ laid the foundation of the school of Possibilism.
a) Stamp b) Blach
c) Humboldt d) Ratzel
- 7) _____ is a native place of Miss. Semple.
a) England b) Germany
c) America d) French
- 8) Distributional maps are classified in to quantitative and _____.
a) Qualitative b) Inductive
c) Deductive d) Analytical

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) The Astronomical woke of Greek geographers
 - b) Development of Geographical concepts in Ancient India
 - c) Ardkunde
 - d) Hartland theory of Mackinder
 - e) Environmental determinism
 - f) Causes of quantitative revolution
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Write the contribution of Vidal-de-la Blache to geography.
- OR**
- b) Explain Dichotomies physical geography and human geography.
- Q.4 Explain the concept and contribution of Humboldt to geography.** **10**

- ७) मौर्य काळात 'सान्निधाता' या मंत्र्याची कामे कोणती होती?
- अ) महसूल व कर संग्रह करणे
 ब) स्थानिक अधिकऱ्यांशी पत्रव्यवहार करणे
 क) केंद्रीय प्रशासनावर नियंत्रण ठेवणे
 ड) युद्धात सैन्याचे नेतृत्व करणे
- ८) 'ब्रह्मत् भारताचा निर्माता' म्हणून कोण ओळखला जातो?
- अ) महापद्मानंद
 ब) धनानंद
 क) सम्राट अशोक
 ड) चंद्रगुप्त मौर्य

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) मौर्य सम्राज्याच्या स्थानिक प्रशासनासंदर्भात माहिती द्या.
 ब) दिगंबर व श्वेतांबर या जैन धर्मातील दोन संप्रदायातील फरक सांगा.
 क) गुप्ता साम्राज्याच्या पतनाची कारणे सांगा.
 ड) मगध महाजनपदाच्या सामर्थ्यवाढी संदर्भात बिबिसारने केलेल्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
 इ) वाकाटक राजा पहिला प्रवरसेनच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.
 ई) हर्षवर्धनाच्या धार्मिक धोरणाचे मूल्यमापन करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) प्राचीन भारतातील अपराजित राजा म्हणून समुद्रगुप्तच्या कामगिरीचे मूल्यमापन करा.

किंवा

- ब) गौतम बुद्ध व बौद्ध धर्माचे तत्वज्ञान संदर्भात विस्तृत माहिती सांगा.

प्र.४ प्राचीन भारतात इतिहासात दक्षिण भारतातील शासक म्हणून सातवाहनाच्या योगदानाचा आढावा घ्या.

१०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
History (Special Paper - XII)
History of Ancient India (Pre Historic Period to 650 A.D.)
(BA221626)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Which of the following ruler had taken the Title of Sarvshatriyantak?
 a) Mahapadmananda b) Dhanananda
 c) Samrat Ashok d) Chandragupta Maurya
- 2) Who was the first ruler to mint coins in a Indian style?
 a) Chandragupta Maurya b) Samudragupta
 c) Samrat Ashok d) Harshvardhan
- 3) Which of the following religion not believe in existence of the God in its original Philosophy?
 a) Hinduism b) Christianity
 c) Jainism d) Islam
- 4) Who was founder of Magadha Mahajanpada?
 a) Bimbisar b) Brhadraratha
 c) Shaishunag d) Mahapadmananda
- 5) Who did write a famous book 'Indica'?
 a) Vishakhadata b) Kalidas
 c) Megasthenis d) Bhaskracharya
- 6) According to Chinese Traveller, Fa-hien, which of the following ruler of Gupta Density established Nalanda University?
 a) Samudragupta b) Chandragupta - I
 c) Kumargupta d) Skandagupta
- 7) What was the work of the Samaharta, a minister of Maurya Density?
 a) Collection of Revenue and Taxes
 b) Communication with Domestic Officers
 c) Control the Central Administration
 d) Lead the Military in the war

- 8) Who is known as the creator of Brhat Bharat?
a) Mahapadmananda	b) Dhanananda
c) Samrat Ashok	d) Chandragupta Maurya

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Give information about Local Administration of Maurya Empire.
- b) What is difference between Digambar and Svetambar sects in Jainism?
- c) Explain the reasons of decline of the Gupta Empire.
- d) Assess the work of Bimbisara to empower the Magadha Mahajanpada?
- e) Assess the work of Vakataka king Pravarsen – I.
- f) Assess the Religious policy of Harshvardhan.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Assess the work of Samudragupta as invincible king of Ancient India.

OR

- b) Give detail information about Philosophy of Buddhism and Buddha.

Q.4 State the contribution of the Satavahana dynasty in the ancient Indian History as, first rulers of South India. 10

- ७) महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे ——— हे सध्या सभापती आहेत.
अ) राम शिंदे ब) एकनाथ शिंदे
क) राहुल नार्वेकर ड) अजित पवार
- ८) महाराष्ट्र विधानसभेमध्ये ——— इतके सदस्य निवडले जातात.
अ) २८८ ब) ७८
क) ५४३ ड) ९८

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) उच्च न्यायालयाची रचना सांगा.
- ब) कायदे निर्मितीची प्रक्रिया लिहा.
- क) पंचायत समितीचे अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- ड) ग्रामपंचायतीचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.
- इ) नगरपालिकेचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.
- ई) जिल्हा परिषदेचे अधिकार आणि कार्ये सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री आणि मंत्रिमंडळ स्पष्ट करा.
किंवा
ब) उच्च न्यायालयाचे अधिकार आणि कार्य सांगा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

୧୦

महाराष्ट्र विधानसभेचे अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper – XII)
Government and Politics of Maharashtra (BA221662)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ constitutional amendment gave constitutional status to the civil urban self-government bodies.

a) 73 rd	b) 74 th
c) 75 th	d) 72 nd
- 2) The term of the members of the Legislative Assembly is _____ years

a) 06	b) 04
c) 05	d) 03
- 3) _____ is the current Chief Minister of Maharashtra.

a) Ajit Pawar	b) Eknath Shinde
c) Girish Mahajan	d) Devendra Fadnavis
- 4) _____ is the working period of Legislative Assembly.

a) 04	b) 07
c) 06	d) 05
- 5) _____ is miniature of the parliament of India at the grass root level.

a) Vidhansabha	b) Vidhan Parishad
c) Gramsabha	d) Loksabha
- 6) _____ % of seats are reserved for women in local self-Government of Maharashtra.

a) 33	b) 50
c) 28	d) 18
- 7) _____ is the current speaker of the legislative council.

a) Ram Shinde	b) Eknath Shinde
c) Rahul Narvekar	d) Ajit Pawar
- 8) There are _____ members elected in Maharashtra Legislative Assembly.

a) 288	b) 78
c) 543	d) 98

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the composition of High Court.
 - b) Write the law making process.
 - c) Explain power and functions of Panchayat Samiti.
 - d) Explain power and functions of Grampanchayat.
 - e) Explain power and functions of Municipality.
 - f) Explain power and functions of Zilla Parishad.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Explain Chief Minister and council of minister in Maharashtra.
- OR**
- b) Explain the power and functions of High Court.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- Explain the power and functions of Legislative Assembly in Maharashtra.

- ७) ——— दृष्टीकोनानुसार बोधन म्हणजे संबंधांचे जाळे होय.
अ) उक्रांतीवादी ब) माहिती संस्करण
क) संबंधदर्शक ड) पर्यावरणवादी
- ८) एकमेकाजवळ असणाऱ्या गोष्टींचा समूह करून त्यांचे संवदेन करण्याच्या तत्वाला ——— असे म्हणतात.
अ) समावेशन ब) समानता
क) निकटता ड) यापैकी नाही

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) दैनंदिन युक्तीवाद म्हणजे काय?
 ब) बोधनिक क्रांती म्हणजे काय?
 क) मुखांग विश्लेषण प्रक्रिया थोडक्यात स्पष्ट करा.
 ड) शब्द श्रेष्ठत्व परिणाम म्हणजे काय?
 इ) संवेदनासंदर्भात नमुना अनुरूपन प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 ई) निगमनात्मक युक्तीवाद म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) दीर्घकालीन स्मृतीची मूलक्षमता, धारणा काळावधी, आणि विस्मरण प्रक्रिया स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) संवेदनाची उर्ध्व-अधो प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्र.४ बोधनिक मानसशास्त्राचा माहिती-संस्करण दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

20

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
PSYCHOLOGY (Paper - XI)
Cognitive Psychology (BA221672)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ wrote the book 'Cognitive Psychology' in 1967.
 - a) Freud
 - b) Ulric Neisser
 - c) Pavlov
 - d) Wundt
- 2) According to _____ thinking, imagination are not the subject matter of psychology.
 - a) Functionalist
 - b) Behaviourist
 - c) Gestalt
 - d) Structuralist
- 3) According to Miller, the capacity of STM is _____ independent factor.
 - a) 7 ± 2
 - b) 15
 - c) 10
 - d) 20
- 4) Cognitive Psychology is a science of _____ mind.
 - a) Preconscious
 - b) Conscious
 - c) Unconscious
 - d) Ambiguous
- 5) Nonsense syllabus first prepaid by _____.
 - a) Ebbinghaus
 - b) Wundt
 - c) Atkinson
 - d) Skinner
- 6) In _____ reasoning we go general to specific.
 - a) Inductive
 - b) Deductive
 - c) Everyday
 - d) Analogical
- 7) According to _____ approach cognition is network of connection.
 - a) Evolutionary
 - b) Information processing
 - c) Connectionist
 - d) Ecological
- 8) In the principal of _____ we group together things that are nearer to each other.
 - a) Closure
 - b) Similarity
 - c) Proximity
 - d) None

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) What is everyday reasoning?
- b) What is cognitive revolution?
- c) Explain in brief feature analysis.
- d) What is word superiority effect?
- e) Explain template matching process of perception.
- f) What is deductive reasoning?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Explain in brief the capacity, retention duration, and forgetting of long-term memory.

OR

- b) Explain top-down process of pattern recognition.

Q.4 Explain the information processing approach of Cognitive Psychology. 10

८) रसेल ——— तर्कशास्त्राचा जनक आहे.

अ) निगामी

ब) विगामी

क) गणिती

ડ) વિધેય

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) सार्त्रची तात्विक विचारसरणी स्पष्ट करा.

ब) भाषिक खेळ म्हणजे काय?

क) प्रचितीचे प्रकार स्पष्ट करा.

ड) इच्छा म्हणजे काय?

इ) विट्गेन्स्टाइनच्या दृष्टीने भाषा म्हणजे काय?

इ) रसेल कोण आहे?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

अ) तार्किक परमाणुवाद म्हणजे काय? त्यावर विट्गेन्स्टाइनचा दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

किंवा

ब) विट्गेन्स्टाइनची चित्र उपपत्ती स्पष्ट करा.

प्र.४ ज्ञान म्हणजे काय आणि रसेल नुसार ज्ञानाचे प्रकार स्पष्ट करा.

20

Set

P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
Philosophy (Special Paper - XII)
Contemporary Western Philosophy (BA221651)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) According to Russell, method of philosophy should be _____.
a) Doubtful b) Analytic
c) Physical d) Contradict
- 2) According to Wittgenstein, logic of science is also called _____.
a) Psychology b) Economics
c) Philosophy d) Sociology
- 3) _____ is written by Wittgenstein.
a) Ethica b) Magica
c) Knowledge d) Philosophical investigation
- 4) Wittgenstein is _____ philosopher.
a) Analytical b) Idealistic
c) Existential d) None of these
- 5) 'The Problems of Philosophy' is written by _____.
a) Cornop b) Venn
c) Hidegger d) Russell
- 6) A. J. Ayer was _____ philosopher.
a) African b) Japan
c) Greek d) British
- 7) Russell is _____ philosopher.
a) Realistic b) Idealistic
c) Naturalistic d) None of these
- 8) Russell is the father of _____ logic.
a) Deductive b) Inductive
c) Mathematical d) Predicate

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain the philosophical ideology of Sartre.
 - b) What is language game?
 - c) Explain the types of verification.
 - d) What is will?
 - e) According to Wittgenstein, what is language?
 - f) Who is Russell?
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) What is logical atomism? Explain Wittgenstein's views on it.
- OR**
- b) Explain Wittgenstein's picture theory.
- Q.4 What is knowledge and explain the types of knowledge by Russell.** **10**

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) कॅल्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

04

- Page 1 of 4

- ७) भारतातील जाती व्यवस्थेसंबंधी खालील पैकी कोणाचे योगदान महत्वपूर्ण मानले जाते.
- अ) एस. सी. दुबे ब) जी. एस. घुर्ये
क) एम. एन. श्रीनिवास ड) इरावती कर्वे
- ८) “श्रेष्ठजन अभिसरण” या सिद्धांतासाठी कोण सुप्रसिद्ध आहे?
- अ) पॅरिटो ब) वेबर
क) दुबे ड) मार्क्स

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) वेबर यांच्या सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) अवशिष्ट आणि भ्रम ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) इरावती कर्वे यांचे नातेसंबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) घुर्ये यांचे समाजव्यवस्थेवरील दृष्टिकोण सांगा.
- इ) परात्मता सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ई) अधिकाराचे स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) कार्ल मार्क्स यांचे वर्ग आणि वर्ग संघर्ष सिद्धांत स्पष्ट करा.
किंवा
ब) पॅरिटो यांच्या तार्किक व अतार्किक क्रिया सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.

୧୦

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Sociology (Special Paper - XII)
Sociological Thinkers (BA221683)

Day & Date: Tuesday, 28-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.
3) Use of Calculator is allowed.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) According to Marx, the conflict of interests between two antagonistic classes leads to _____.
a) Class tension
b) Class struggle
c) Competition
d) War
- 2) Who produced the concept of "Ideal Types"?
a) Lenin
b) Marx
c) Hegel
d) Weber
- 3) Who wrote the book 'The Kinship Organization in India'?
a) S. C. Dube
b) P. H. Prabhu
c) Radhakamal Mukerjee
d) Iravati Karve
- 4) Who said this "Protestant's ethics are the spirit of capitalism"?
a) Weber
b) Pareto
c) Marx
d) Durkheim
- 5) How many types of social action are distinguished in Max Weber's sociology?
a) Six types
b) Four types
c) Three types
d) Five types
- 6) The concept of "Surplus Value" especially associated with whom?
a) Hegel
b) Pareto
c) Weber
d) Marx
- 7) Who contributed mainly on 'The Cast System' in India?
a) S.C. Dube
b) G.S. Ghurye
c) M.N. Srinivas
d) Iravati Karve
- 8) Who is famous for his theory of the "Circulation of Elites"?
a) Pareto
b) Weber
c) Dube
d) Marx

- Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12**
- a) Explain Weber's Theory of Social Action.
 - b) Describe the concept of Residues and Derivations.
 - c) Explain Iravati Karve's nature of Kinship.
 - d) State Ghurey's view on the Caste System.
 - e) Explain the theory of Alienation.
 - f) Explain types of Authority.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain Karl Marx's theory of Class and Class-struggle.
- OR**
- b) Explain Pareto's Logical and Non-Logical Actions.
- Q.4 Explain the Development of Sociology in India. 10**

Set

P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
ENGLISH (Special Paper - XIII)
British Literature (BA221612)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Look Back in Anger is an example of ____ drama.

a) Kitchen sink	b) Comedy of manners
c) Tragedy	d) Force
- 2) Colonel Redfern is the father of ____.

a) Fagin	b) Cliff
c) Jimmy	d) Alison
- 3) ____, is a poor orphan born in a workhouse.

a) Oliver Twist	b) Fagin
c) Nancy	d) Dodger
- 4) Meeting at Night is a ____ poem.

a) Sonnet	b) Ballad
c) Lyric	d) Ode
- 5) The entire play Look Back in Anger takes place on ____.

a) Monday evening	b) Monday mornings
c) Sunday evening	d) Sunday mornings
- 6) C.G. Rossetti was a prominent ____ poet.

a) Victorian	b) Elizabethan
c) Classical	d) Augustan
- 7) G.M. Hopkins is a/an ____ poet.

a) American	b) Australian
c) Canadian	d) English
- 8) ____ is a poem by Mathew Arnold.

a) Shakespeare	b) Christmas Carol
c) Spring	d) Meeting at Night

- Q.2 Write brief answers of the following. (Any Four) 12**
- a)** Write the contribution of female authors to the Victorian Era.
 - b)** Write short note on Victorian poets.
 - c)** What is the central idea of Mathew Arnold's poem Shakespeare?
 - d)** Describe the rhyming scheme of the poem 'Spring'.
 - e)** What poetic devices are used in the poem Christmas Carol?
 - f)** Write the central idea of the poem 'Came into the Garden, Maud.
- Q.3 a) Write a detailed note on Alison perter. 10**
- OR**
- b) Sketch the character of Jimmy porter.**
- Q.4 How does the character of Oliver Twist reflect the social and economic conditions of Victorian England. 10**

**Seat
No.**

कमाल गुणः ४०

२) दाइ और लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक है।

अ) स्त्री विमर्श ब) किसान विमर्श
क) किन्नरविमर्श ड) दलित विमर्श

- ७) ——— शृंगार रस का स्थायीभाव है ।
अ) शोक ब) उत्साह
क) अनुराग ड) निर्वेद
- ८) स्थायी भावों को उदीप्त करनेवाले कारणों को ——— कहते हैं ।
अ) संचारी भाव ब) अनुभाव
क) व्यभिचारी भाव ड) विभाव

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों में से चार प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। (कोई भी चार) १२

- अ) स्त्री विमर्श का संक्षेप में परिचय दीजिए।
- ब) सोरठा छंद का लक्षण और उदाहरण लिखिए।
- क) हास्य रस का सोदाहरण परिचय दीजिए।
- ड) प्रतीक का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- इ) भरतमुनि के रससूत्र की व्याख्या कीजिए।
- ई) मार्क्सवादी आलोचना किसे कहते हैं?

प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों का विस्तार से उत्तर लिखिए। (कोई भी एक) १०

- अ) आदिवासी विमर्श को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

- ब) आलोचना के प्रमुख प्रकारों का संक्षेप में परिचय दीजिए।**

प्र.४ रस निष्पत्ति की प्रक्रिया में रस के अंगों को परिचय दीजिए । **१०**

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – XIII)
Study of Kannada Prosody (BA221632)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಂದಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಕ -

೧) ನಾಗವರ್ಮ

೨) ಕರ್ಕಿ

೨) ಕೇಶಿರಾಜ

೪) ಪಿಂಗಲ

೨) ಕನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಭಂದೋಗ್ರಂಥ -

೧) ಕವಿರಾಜ ಮಾರ್ಗ

೨) ಕವಿಜಿಹ್ವಾಬಂಧನ

೨) ಭಂದೋಂಬುಧಿ

೪) ಭಂದೋಮಿತ್ರ

೩) ಭಂದೋನುಶಾಸನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದವರು -

೧) ಜಯಕೀರ್ತಿ

೨) ಭಟ್ಟಹಲಾಯುಧ

೨) ಎರಡನೇ ನಾಗವರ್ಮ

೪) ಗುಣಚಂದ್ರ

೪) ಭಂದಸ್ಸು ಕವಿಯ ಕಣ್ಣಿನ ಬೆಳಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು -

೧) ಎರಡನೇ ನಾಗವರ್ಮ

೨) ಶ್ರೀವಿಜಯ

೨) ಒಂದನೇ ನಾಗವರ್ಮ

೪) ಭಟ್ಟಕಳಂಕ

೫) ಗುರು ಲಘು ಮೂರರೆ -

೧) ಮನಗಣ

೨) ಸತಗಣ

೨) ಜರಗಣ

೪) ಭಯಗಣ

೬) ತ್ರಿಪದಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ -

೧) ಲಿಗಾಡೆ

೨) ಸರ್ವಜ್ಞ

೨) ಪಂಪ

೪) ಮುದ್ದಣ್ಣ

೭) ಷಟ್ಪದಿ ಬ್ರಹ್ಮ -

೧) ಹರಿಹರ

೨) ಚಾಮರಸ

೨) ರಾಘವಾಂಕ

೪) ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ

೮) ತ್ರಿಪದಿ ಭಂದಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ ಕವಯಿತ್ರಿ -

೧) ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

೨) ಜಯದೇವಿ ತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ

೨) ಕಂತಿ

೪) ಹೊನ್ನಮ್ಮ

ಪ್ರ.೨ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೨

೧) ಮತ್ರಾಗಣ

೨) ಬ್ರಹ್ಮಗಣ

೩) ಲಘು

೪) ಸರ್ವಜ್ಞ

೫) ಯತಿ

೬) ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ

ಪ್ರ.೩ ಒಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

೧) ಖ್ಯಾತಕರ್ನಾಟಕ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

ಅಥವಾ

೨) ಷಟ್ಪದಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

೧೦

ಸಾಂಗತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ-ಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸಿರಿ.

- ८) खानदेश भागामध्ये बोलली जाणारी ——— ही भाषा आहे.
अ) वऱ्हाडी ब) अहिराणी
क) कन्नड ड) हिंदी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) स्वनिमांचे प्रकार सांगा.
- ब) भावे प्रयोगाचे प्रकार सांगा.
- क) अहिराणी भाषेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) फारशी भाषेचा मराठी भाषेवर झालेला प्रभाव सांगा.
- इ) रुपिका विभाजनातील तत्वे सांगा.
- ई) स्वर म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) इंग्रजी भाषेचे मराठी भाषेवर कोणते परिणाम झाले ते सोदाहरण लिहा.
किंवा
ब) स्वन-स्वनिम-स्वनांतरे या संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.४ मराठी भाषेतील बोलींचा थोडक्यात परिचय करून द्या.

୧୦

Seat No.	

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६

SANSKRIT (Special Paper - XIII)

Darshan (सांख्यकारिका ऑफ ईश्वरकृष्ण बाय वाचस्पति मिश्र) (BA221679)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६

कमाल गुणः ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

04

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

१) सांख्यमतानुसारं अनुमानं ---- अस्ति ।

अ) पञ्चविधम्

ब) द्विविधम्

क) त्रिविधम्

ड) एकविधम्

२) सांख्यमतानुसारं अन्तःकरणम् ——— वर्तते ।

अ) पञ्चविधम्

ब) द्विविधम्

क) त्रिविधम्

ड) एकविधम्

३) सांख्यतत्त्वकौमुदीचे ग्रंथकार —— आहेत.

અ) ઈશ્વરકૃષ્ણ

ब) गौडपादाचार्य

क) वाचस्पति मिश्र

ड) कपिल

४) सांख्यमतानुसारं पुरुषः ---- वर्तते ।

अ) कर्ता

ब) आत्मसंज्ञावान्

क) महत्

ड) अहंकारः

५) सांख्यानुसारं चेतनतत्त्वानि ---- सन्ति ।

અ) ૧

ब) ३०

क) ५२

ਡ) ੨੫

६) महादाद्याः विकृतिप्रकृतिभूताः ——— पदार्थाः सन्ति ।

अ) २५

ब) ७

क) १६

੬) ੨

७) दुःखत्रयाभिघातात् ---- ।

अ) जिज्ञासा

ब) हेतौ

क) प्रकृति

ड) पुरुष

८) सांख्यदर्शन ---- आहे.

अ) अद्वैत

ब) अनेकवादी

क) निर्गुण

ड) एकवादी

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवलं ४)

१२

टीपा लिहा (फक्त ४)

अ) प्रकृतिपुरुष स्वरूप

ब) त्रिगुणांचे कार्य

क) बन्धनकारण

ड) अन्तःकरण

इ) विवेकख्यातिः

ई) धर्माधर्म

प्र.३ ससन्दर्भ स्पष्टीकरणं कुरुत । (केवलं २)

१०

सन्दर्भासहित स्पष्टीकरण करा. (फक्त २)

अ) धर्मेण गमनमूर्ध्वं गमनमधस्ताद् भवत्यधर्मेण ।

ज्ञानेन चापवर्गो विपर्ययादिष्यते बन्धः ।

ब) वस्तुविवृद्धिनिमित्तं क्षीरस्य यथा प्रवृत्तिरज्ञस्य ।

पुरुषविमोक्षनिमित्तं तथा प्रवृत्तिः प्रधानस्य ।

क) सम्यग्ज्ञानाधिगमाद् धर्मादीनामकारणप्राप्तौ ।

तिष्ठति संस्कारवशाच् चक्रभ्रमिवद् धृतशरीरः ।।

प्र.४ सत्कार्यवादाचे ५ हेतु यथाग्रन्थ वर्णन करा.

१०

किंवा

प्रकृतीचे प्रत्यक्ष का होत नाही ते हेतूंसह लिहा.

Seat No.	

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester – VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - XIII)
Zarae Iblag (BA221689)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(۱) جام جہاں نما اُردو کا پہلا۔۔۔۔۔۔۔ اخبار تھا۔

(B) سه روزہ

(A) روزنامه۔

(D) پندرہ روزہ۔

(C) هفتہ روزہ۔

(2) جام جہاں نما کے ایڈیٹر کون تھے؟

(B) منشی سدا سکھ مرزا پوری۔

(A) منشی سجاد حسین۔

(D) مولانا ظفر علی خان۔

(C) مولوی محمد باقر۔

(3) اُردو کے ابتدائی دور کے اخبار، کس کی تبلیغ کا پرزور مقابلہ کرتے تھے؟

(B) پارسیوں کی۔

(A) عیسائیوں کی۔

(D) مسلمانوں کی۔

(C) یہودیوں کی۔

(4) منشی نول کشور کونسا اخبار نکالتے تھے؟

(B) اودھ اخبار۔

(A) اودھ پنج۔

(D) وہابی اخبار۔

(C) کوہ نور۔

(5) جان، بی، بو گارٹ کہاں کا باشندہ تھا۔

(B) جر منی۔

(A) لندن۔

(D) فرانس۔

(C) امریکہ۔

(6) خبریہ۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ زبان کا لفظ ہے۔

(B) عربی۔

(A) اردو۔

(D) فارسی۔

(C) ترکی۔

(7) ٹیلی فون کی ایجاد کس نے کی؟

(A) گراہم ہیل۔
(B) مارکونی۔

(C) تھامس۔ (D) اوپر لیں سمجھ۔

(8) ہندوستان میں ٹیلی وژن کا آغاز۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ سے ہوا۔

(A) عوام۔ (B) انڈین بروڈ کاسٹنگ سروس۔

(C) دور درشن۔ (D) آل انڈیا ریڈیو۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

(1) ریڈیو کی نشریات "کہانی سنانا" پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(2) ریڈیو کی نشریات "انسٹرویو" پر مختصر نوٹ لکھیے۔

3) ریڈیو کی نشریات "خواتین کے پروگرام" پر مختصر نوٹ لکھیے۔

(4) کن کن مراحل سے گزر کر ریڈیو وجود میں آیا۔

(5) ہندوستان میں ریڈیو کا آغاز کس طرح ہوا۔

(6) آل انڈیا ریڈیو پر مختصر نوٹ لکھیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

(1) خبر کے اجزاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

(2) ترسیل و ابلاغ کے متعلق آپ کیا جانتے ہیں لکھیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

ٹیلی وژن کے آغاز و ارتقاء کی تاریخ قلمبند کیجیے۔

Set

P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – XIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (BA221602)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

20

- १) प्राचीन काळात ---- नुसार न्यायदान केले जात असे.
अ) वर्ण ब) वर्ग
क) प्रतिष्ठा ड) यापैकी नाही
- २) प्राचीन काळात ---- हा सर्वोच्च न्यायाधीश मानला जात असे.
अ) ऋषी ब) राजा
क) सरन्यायाधीश ड) सभापती
- ३) ---- यांच्यासाठी श्रेणी न्यायालये निर्माण करण्यात आली होती.
अ) व्यावसायिक ब) व्यापारी
क) शुद्र ड) स्त्री
- ४) प्राचीन काळात ---- सिद्धांत कौटिल्य यांनी मांडला.
अ) पंच ब) न्यायशास्त्र
क) बळी तो कान पिळी ड) मंडल
- ५) सर्व राज्यांमध्ये ---- राज्य उत्तम राज्य म्हटले आहे.
अ) आक्रंदसार ब) पर्णागृह
क) विजीगिषु ड) उदासीन
- ६) लागवडीखाली असलेल्या जमिनीला ---- असे म्हणत.
अ) राष्ट्राभूमी ब) सिताभूमी
क) जन्मभूमी ड) शेतजमीन
- ७) प्राचीन काळात ग्राम किंवा खेडे यांचा कारभार ---- पाहत असे.
अ) ग्रामणी ब) विशपती
क) जनपती ड) स्वामी

८) चोल राजवटीत 'नाडु' म्हणजे काय?

- अ) एक लहान किल्ला ब) एक धार्मिक संस्था
क) गावांचा समूह ड) शेतकऱ्यांचा वर्ग

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) विजीगिषु राज्याचे युद्धाविषयी धोरणे सांगा.
ब) राजदूत याची पात्रता व गुण सांगा.
क) प्राचीन काळातील शिक्षेचे प्रकार सांगा.
ड) पंच पद्धती किंवा ज्युरी पद्धत सांगा.
इ) प्राचीन काळात जमीन महसूल व व्यापार यातून कर कसा जमा करत असे.
ई) प्राचीन भारतातील ग्रामप्रमुख व त्याची कार्ये सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) प्राचीन भारतीय राज्याच्या उत्पन्नाची व खर्चाची साधने स्पष्ट करा.
किंवा
ब) कौटिल्याचा मंडल सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न

१०

प्राचीन भारतात ग्रामसंघटनेचा विकास सांगून चोल ग्राम व्यवस्था सांगा.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – XIII)
Political Ideas and Institutions in Ancient India (BA221602)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) In ancient times, justice was administered according to _____.
a) Caste b) Class
c) Prestige d) None of these
- 2) In ancient times, _____ was considered the supreme judge.
a) Sage b) King
c) Chief Justice d) Speaker
- 3) Graded courts were created for _____.
a) Professional b) Merchant
c) Shudra d) Woman
- 4) In ancient times, the _____ theory was introduced by Kautilya.
a) Pancha b) Judiciary
c) Bali to Kan Pili d) Mandal
- 5) Among all the states, the _____ state is called the best state.
a) Akrandasara b) Parshnagriya
c) Vijigishu d) Apathetic
- 6) The land under cultivation is called _____.
a) Rashtrabhoomi b) Sitabhoimi
c) Janmabhoomi d) Farmland
- 7) In ancient times, the administration of a village or hamlet was looked after by _____.
a) Gramani b) Vishapati
c) Janpati d) Swami
- 8) What was meant by 'Nadu' in the Chola dynasty?
a) A small fort b) A religious institution
c) A group of villages d) A class of farmers

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)**12**

- a) State when the Vijigishu kingdom should invade.
- b) State the qualifications and qualities of an ambassador.
- c) State the types of punishment in ancient times.
- d) State the Panchayat system or the jury system.
- e) How taxes were collected from land revenue and trade in ancient times.
- f) State the village headman and his functions in ancient India.

Q.3 Broad Question. (Any One)**10**

- a) Explain the sources of income and expenditure of the ancient Indian state.

OR

- b) Explain Kautilya's Mandala theory.

Q.4 Board Question.**10**

Explain the development of village organization in ancient India and explain the Chola village system.

८) खालीलपैकी --- हा अपस्फितीचा परिणाम आहे.

- अ) रोजगारात वाढ ब) किंमत पातळीतील घट
क) जलद आर्थिक वाढ ड) चलन पुरवठ्यात वाढ

प्र.२ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) व्यापार चक्राचे टप्पे
- ब) आर्थिक वृद्धीचे स्त्रोत
- क) देयकांचा समतोल
- ड) हॅरोड-डोमर मॉडेलचे महत्त्व
- इ) शुम्पीटरचा व्यापार चक्राचा सिद्धांत
- ई) फिलिप्स वक्र

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचा डेव्हिड रिकार्डो सिद्धांताचे समीक्षात्मक विश्लेषण करा.

किंवा

- ब) आर्थिक वृद्धी म्हणजे काय? आर्थिक वृद्धीचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ भाववाद म्हणजे काय? भाववादीची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
ECONOMICS (Special Paper – XIII)
Macro Economics - II (BA221607)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ of the following is not a phase of the trade cycle.
 - a) Boom
 - b) Recession
 - c) Recovery
 - d) Balance Sheet
- 2) Schumpeter's theory of trade cycle is mainly based on _____ factor.
 - a) Technological innovations
 - b) Money supply
 - c) Government policy
 - d) Consumption pattern
- 3) Harrod-Domar model is related to _____ concept.
 - a) Inflation
 - b) Capital accumulation
 - c) Balance of payments
 - d) Trade cycle
- 4) The Neo-classical growth model of Solow emphasizes on _____.
 - a) Savings and technological progress
 - b) Inflation
 - c) Government expenditure
 - d) Unemployment
- 5) _____ is associated with the theory of Comparative Advantage.
 - a) Adam Smith
 - b) David Ricardo
 - c) J. M. Keynes
 - d) Karl Marx
- 6) Balance of Payments mainly includes _____.
 - a) Only imports
 - b) Only exports
 - c) Imports and Exports
 - d) Domestic trade
- 7) The Phillips Curve shows the relationship between _____.
 - a) Inflation and Unemployment
 - b) Imports and Exports
 - c) Savings and Investment
 - d) Tax and Expenditure

- 8) _____ of the following is the effect of deflation.
- a) Increase in employment
 - b) Fall in price level
 - c) Rapid economic growth
 - d) Increase in money supply

Q.2 Write Short Notes. (Any Four) 12

- a) Phases of Trade Cycle
- b) Sources of Economic Growth
- c) Balance of payments
- d) Importance of Harrod-Domar Model
- e) Schumpeter's Theory of Trade Cycle
- f) Phillips Curve

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) Describe the critical analysis David Ricardo theory of international trade.

OR

- b) What is meant by economic growth? Explain the importance of economic growth.

Q.4 What is meant by inflation? Explain the causes and effects of inflation. 10

७) ——— हा मानवी मानसिक आरोग्यावर परिणाम करणारा प्रतिकूल घटक आहे.

अ) हवा

ब) अन्न

क) ध्वनी

ड) पाणी

८) ——— हा संसर्गजन्य आजार आहे.

अ) कर्करोग

ब) एड्स

क) मधुमेह

ड) ताप

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) मानवी कल्याणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) मानवी आरोग्य व कल्याण भूगोलाची व्याप्ती सांगा.

क) घरगुती टाकाऊ पदार्थ बदल माहिती लिहा.

ड) मानवी आरोग्य व पोषण आहार या बदल माहिती लिहा.

इ) औद्योगीकरण आणि आरोग्य संबंध स्पष्ट करा.

ई) हवा प्रदूषणाची कारणे लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) जल प्रदूषण म्हणजे काय? जल प्रदूषणाचे मानवी आरोग्यावर होणारे परिणाम सांगा.

किंवा

ब) मानवी आरोग्य आणि पर्यावरणाचा कल या बदल माहिती लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

मानवी व्यवसायाचा पर्यावरण आरोग्यावर होणारा परिणाम या बदल माहिती लिहा.

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
GEOGRAPHY (Paper - XI)
Geography of Health and Well Being (BA221619-A)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) _____ Perspective is known as traditional view define the Health as the absence of Diseases or Injury.
 - a) Biological
 - b) Holistic
 - c) Interaction
 - d) None of these
- 2) _____ is the short form of World Health Organization.
 - a) SAARC
 - b) WHO
 - c) WHOS
 - d) GAAT
- 3) Health and Wellbeing is the branch of _____ Geography.
 - a) Economic
 - b) Religion
 - c) Social
 - d) Physical
- 4) Age and Capability is _____ factor affecting on Human Health.
 - a) Social
 - b) Environmental
 - c) Economic
 - d) Personal
- 5) _____ Word is related to Inequality and Injustice element.
 - a) Society
 - b) Production
 - c) Wellbeing
 - d) Honesty
- 6) Lung diseases and Cancers are related to poor quality of _____.
 - a) Water
 - b) Air
 - c) Noise
 - d) Land
- 7) _____ can negatively impact on the mental Human Wellbeing.
 - a) Air
 - b) Food
 - c) Noise
 - d) Water
- 8) _____ is the communicable Disease.
 - a) Cancer
 - b) AIDS
 - c) Diabetes
 - d) Fever

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Define the concept of Human Wellbeing.
 - b) State the Scope of Health and Wellbeing Geography.
 - c) Write about Household Wastes.
 - d) Write about Nutrition and Human Health.
 - e) Explain the relation of Industrialization and Health.
 - f) Write the Causes of Air Pollution.
- Q.3 Answer broad answer question. (Any One) 10**
- a) What is Water Pollution? Define its impact on Human Health.
- OR**
- b) Write information about Human Health and Environment Trend.
- Q.4 Answer broad answer question. 10**
- Write about Human Activities and its pressure on Environmental Health.

Set

P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
GEOGRAPHY (Paper - XI)
Political Geography (BA221619-B)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) राजकीय भूगोलाचा जनक म्हणून — यांना ओळखले जाते.
अ) ब्लाश ब) रॅटझेल
क) रिटर ड) मॅकिंडर
- २) पॉलिटिक्स हे पुस्तक — यांनी लिहिले आहे.
अ) कांट ब) अँरिस्टॉटल
क) स्ट्रॅबो ड) रॅटझेल
- ३) राष्ट्र हा शब्द — भाषेतील नॉटस या शब्दापासून आला आहे.
अ) लॅटिन ब) ग्रीक
क) फ्रेंच ड) इंग्रजी
- ४) सीमांचे अनुवांशिक वर्गीकरण — यांनी केले होते.
अ) कार्लसन ब) हार्टशोन
क) मूडी ड) पाउंड्स
- ५) — यांच्या म्हणण्यानुसार जो पूर्व युरोप वर राज्य करेल, तो हृदयस्थलावर हुकूमत गाजवेल.
अ) मॅकिंडर ब) स्पायकमन
क) रॅटझेल ड) एटी महान
- ६) रिमलँडची संकल्पना — यांनी मांडली.
अ) रॅटझेल ब) स्पायकमन
क) मॅकिंडर ड) एटी महान

- ७) उजनी धरण ——— नदीवर आहे.
 अ) गंगा
 क) कावेरी
 ब) कृष्णा
 ड) भीमा
- ८) कृष्णा नदीचा पाणी वाद महाराष्ट्र आणि ——— यांच्यात आहे.
 अ) तामिळनाडू
 क) मध्यप्रदेश
 ब) कर्नाटक
 ड) गुजरात

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) राजकीय भूगोलाची व्याख्या सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 ब) राज्य-राष्ट्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.
 क) राज्याचे घटक म्हणून स्थानाची भूमिका यावर चर्चा करा.
 ड) रिमलँडची संकल्पना स्पष्ट करा.
 इ) भू-राजकारणावर टीप लिहा.
 ई) कृष्णा पाणी वाद स्पष्ट करा.
- प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १०
- अ) सीमांचे वर्गीकरण उदाहरणांसह स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) मॅकिंडरच्या हृदयस्थल सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १०
- राजकीय भूगोलाची व्याख्या सांगून राजकीय भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
- 4) Draw neat diagram wherever necessary.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Define Political Geography and explain its significance.
 - b) Explain the concept of State-Nation.
 - c) Discuss the role of location as elements of the State.
 - d) Write a short note on Geopolitics.
 - e) Explain the concept of Rimland.
 - f) Explain Krishna water dispute.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Explain the Classification of boundaries with suitable examples.
- OR**
- b) Examine the Heartland theory of Mackinder.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Define political geography and explain its nature and scope.

८) जहांगीर चे मूळ नाव ——— होते.

अ) खुर्रम

ब) मुराद

क) सलीम

ड) सुलेमान

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) भातवडीची लढाई बदल माहिती लिहा.

ब) नूरजहान विषयी माहिती लिहा.

क) वारसा हक्काचे युद्धाचे परिणाम लिहा.

ड) औरंगजेबाच्या दक्षिण धोरणाबद्दल माहिती लिहा.

इ) हुमायुनविषयी माहिती लिहा.

ई) स्थापत्य कलेचे वैशिष्ट्ये लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) शेरशहाच्या लष्करी प्रशासनाचा आढावा घ्या.

किंवा

ब) सम्राट अकबराच्या प्रशासन व्यवस्थेविषयी सविस्तर माहिती लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न

१०

मुघलकालीन स्थापत्य आणि कला या विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
HISTORY (Special Paper - XIII)
History of Mughal India (1526 A.D.to 1707 A.D.) (BA221627)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) The period of _____ is considered the golden age of the Mughal period.

a) Shah Jahan	b) Akbar
c) Aurangzeb	d) Babur
- 2) Diwan - e - Qaza means _____.

a) Intelligence Department	b) Central Court
c) Foreign Affairs	d) Military Department
- 3) As the head of the administration, _____ had to fulfill the responsibility.

a) Wazir	b) Qazi -ul-Qazaat
c) Diwan	d) Daroga e Dak Chowki
- 4) The music emperor _____ was the jewel of Akbar's court.

a) Baiju Bawara	b) Surdas
c) Ramdas	d) Tansen
- 5) The city of Fatehpur Sikri was built by _____ King.

a) Emperor Akbar	b) Humayun
c) Aurangzeb	d) Babur
- 6) _____ is one of the Navratna of Akbars court.

a) Surdas	b) Birbal
c) Banohar	d) Ahmed Lahori
- 7) Rajput painting style is mainly called _____.

a) Mewar style	b) Bikaner style
c) Jodhpur style	d) Rajput painting style
- 8) Jahangir's original name was _____.

a) Khurram	b) Murad
c) Saleem	d) Suleiman

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) Write information about the Battle of Bhatwadi.
 - b) Write information about Noor Jahan.
 - c) Write the results of the war of succession.
 - d) Write information about Aurangzeb's southern policy.
 - e) Write information about Humaun.
 - f) The characteristics of Mughal architecture.
- Q.3 Long Question Answer. (Any One) 10**
- a) Review the military administration of Sher Shah.
- OR**
- b) Write detailed information about the administrative system of Emperor Akbar.
- Q.4 Long Question Answer. 10**
- Write detailed information about the architecture and art of the Mughal period.

- ८) कोणत्या राजकीय व्यवस्थेत क्रांतीद्वारे बदल होण्याची अधिक शक्यता असते?
- अ) लोकशाही ब) उदारमतवादी लोकशाही
- क) साम्यवादी ड) हुकुमशाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राजकीय अभिजन म्हणजे काय?
- ब) राजकीय सहभागाची दोन साधने स्पष्ट करा.
- क) राजकीय संसूचनाचे दोन घटक स्पष्ट करा.
- ड) राजकीय सहभाग म्हणजे काय?
- इ) शासक अभिजन म्हणजे काय?
- ई) राजकीय बदलावर प्रभाव टाकणारे दोन घटक स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

20

- अ) राजकीय अभिजन निर्मितीच्या घटकांचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) राजकीय बदलाची प्रमुख कारणे कोणती आहेत हे स्पष्ट करा.

प्र.४ राजकीय सहभागावर प्रभाव टाकणाऱ्या विविध घटकांवर चर्चा करा.

20

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper - XIII)
Political Sociology (BA221663)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.**08**

- 1) The word 'elite' is derived from which Latin word?
 - a) Eligere
 - b) Elat
 - c) ULIP
 - d) Elact
- 2) Which of the following is an effective tool for political participation?
 - a) Political parties
 - b) Social organizations
 - c) Pressure groups
 - d) Voting
- 3) Who proposed the theory of political Communication?
 - a) Paul Reisch
 - b) Samuel Huntington
 - c) Karl Deutsch
 - d) Vilfredo Pareto
- 4) Who wrote the book 'Political Participation'?
 - a) S. M. Lipset
 - b) Lester Milbrath
 - c) Rush and Althop
 - d) Harold Lasswell
- 5) Who wrote the book 'The Mind and Society'?
 - a) Vilfredo Pareto
 - b) Samuel Huntington
 - c) C. Wright Mills
 - d) Gaetano Mosca
- 6) What type of elite is the ruler class?
 - a) The ruling elite
 - b) A non -ruling elite
 - c) Special elite
 - d) General elite
- 7) What term has evolved to refer to political change in the Third World?
 - a) Political Development
 - b) Political Change
 - c) Political Revolution
 - d) Political Elite
- 8) Which political system is most likely to be change by revolution?
 - a) Democracy
 - b) Liberal democracy
 - c) Communist system
 - d) Dictatorship

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) What is political elite?
 - b) Explain two tools of political participation.
 - c) Explain the two elements of political communication.
 - d) What is political participation?
 - e) What is ruling elites?
 - f) Explain two factors influencing political change.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Review the elements of political elite formation.
- OR**
- b) Explain the major causes of political change.
- Q.4 Discuss the various influencing factors of political participation. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
PSYCHOLOGY (Paper - XII)
Psychology of Well-Being (BA221673)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) डायनर व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी १९८५ साली ——— ही बहुघटक चाचणी तयार केली.
अ) जीवनसमाधान चाचणी ब) कार्यसमाधान चाचणी
क) निवडसमाधान चाचणी ड) आरोग्य समाधान चाचणी
- २) आत्मवास्तविकरणासाठी चालविलेली प्रयत्नांची पराकारा म्हणजे ——— होय.
अ) आत्मसुख ब) विलासीसुख
क) विभव सुख ड) इतर
- ३) सुखाच्या आत्मसुखाची संकल्पना ——— च्या लेखनामधून अभिव्यक्त करण्यात आली.
अ) एरिस्टॉटल ब) डायनर
क) रॉजर्स ड) सिंगर
- ४) ——— या मानसशास्त्रज्ञाने २००२ मध्ये सकारात्मक मानसशास्त्राची संकल्पना सर्वप्रथम मांडली.
अ) फ्राईड सिगमंड ब) मार्टिन इ. पी. सेलिगमन
क) युंग ड) एरिकसन
- ५) 'मानसशास्त्राचे क्षेत्र हे असंतुलित बनले आहे' हे सकारात्मक मानसशास्त्राचे प्रमुख ——— आहे.
अ) परिणाम ब) शक्ति
क) गृहीतक ड) कार्ये
- ६) सकारात्मक मानसशास्त्राचे प्रमुख ध्येय म्हणजे मानसशास्त्रामधील ——— मध्ये संतुलन पुर्नसंचलित करणे हे होय.
अ) साधने ब) भावना
क) शिस्त ड) संस्कृती

- ७) आघातोत्तर ताण विकार (पी. डी. एस. डी) या ---- म्हणून आघातोत्तर वृद्धीला ओळखले जाते.
- अ) प्रतिबिंदू ब) शक्ति
क) खुणेचा शब्द (पलख) ड) स्थलप्रत
- ८) फ्रेड्रिक्सनच्या मते सकारात्मक भावना या ---- प्रकारच्या मार्गाने आणले विचार क्रिया (संयम) विस्तारित करीत असतात.
- अ) ४ ब) ६
क) ८ ड) १०

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

੧੨

- अ) सुख आणि महाविद्यालयातील यश
ब) जीवन समाधान
क) चांगले आणि वाईट यांचा अनुभव
ड) लिंग आणि सुख
इ) मानसिक सुस्थिती (खुशाली) चे घटक कोणते?
ई) जीवन समाधानाचे मापन कसे केले जाते?

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) सकारात्मक भावना आणि आरोग्याची साधनेचे वर्णन करा.
किंवा
ब) भानावस्था म्हणजे काय? भानावस्थेचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

୧୦

विवाह आणि सुखाच्या संबंधाचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
PSYCHOLOGY (Paper - XII)
Psychology of Well-Being (BA221673)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) In 1985 Diener and his colleagues made a multi item scales known as _____.
 a) Life satisfaction scale b) Job satisfaction scale
 c) Selection satisfaction scale d) Health satisfaction scale
- 2) Defining happiness in terms of starrng for self realization is _____.
 a) Eudainic happiness b) Hedonic Happiness
 c) Happiness d) Any other
- 3) _____ had expressed in the writing the concept of Eudaimonic happiness.
 a) Aristotle b) Diener
 c) Rawjors d) Singer
- 4) _____ psychologist had firstly emphasized the concept of positive psychology in 2002.
 a) Freud b) Martin E. P. Seligmn
 c) Carl Jung d) Erikson
- 5) Accounting to Simonton the field of psychology is become unbalanced is a major _____ of positive psychology.
 a) Effect b) Power
 c) Assumption d) Work
- 6) A major goal of positive psychology is to restore balance within the psychology of _____.
 a) Resources b) Emotions
 c) Discipline d) Culture
- 7) Concept of post traumatic growth (PTG) is to identify as a _____ to post traumatic stress disorder.
 a) Counter point b) Counter poise
 c) Countersign d) Counter foil

- 8) Fredrickson proposes positive emotions may create a broaden outlook by _____ types of way.
- a) 4
 - b) 6
 - c) 8
 - d) 10

Q.2 Write Short Notes. (Any Four) 12

- a) Happiness and success in college
- b) Life satisfaction
- c) Interconnection of Good and Bad
- d) Gender and Happiness
- e) What are the components of psychological well-being?
- f) How the measure the life satisfaction?

Q.3 Broad Question. (Any One) 10

- a) Explain positive emotions and Health Resources.

OR

- b) What are the mind fulness meditation? Describe mindfulness meditation.

Q.4 Broad Question. 10

Explain the importance of Marriage and happiness relation.

- ८) ——— हा फलतः प्रामाण्यवादी तत्त्वज्ञ आहे.
 अ) ड्युई ब) व्हेन
 क) बेंथॅम ड) रसेल

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) सौंदर्याची व्याख्या द्या.
 ब) सौन्दर्यशास्त्राचा अभ्यास विषय स्पष्ट करा.
 क) कला कृती म्हणजे काय?
 ड) भारतीय सौंदर्यशास्त्रीय विचारवंतांची कोणतीही चार नावे द्या.
 इ) सौन्दर्यशास्त्राच्या अभ्यासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
 ई) कला म्हणजे काय?
- प्र.३ अ) असौन्दर्यशास्त्रीय मुल्यांकनाची व्याख्या द्या आणि सौन्दर्यशास्त्रीय आणि असौन्दर्यशास्त्रीय मुल्यांकन यांतील फरक स्पष्ट करा. १०
 किंवा
 ब) उदात्त आणि भावना यांतील भेद स्पष्ट करा.
- प्र.४ सौन्दर्यनुभवाविषयी बी. सी. मर्ढेकर यांची मते स्पष्ट करा. १०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
PHILOSOPHY (Special Paper - XIII)
Outlines of Aesthetics (BA221652)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) _____ is synoptic view of life.

a) Philosophy	b) Economics
c) Science	d) Art
- 2) There are _____ sense organs.

a) Four	b) Five
c) Six	d) Seven
- 3) _____ is a normative science.

a) Aesthetic	b) Zoology
c) Geography	d) Chemistry
- 4) Experience is _____.

a) Physical	b) Material
c) Psychological	d) Useless
- 5) A systematic study of human _____ is called aesthetics.

a) Nature	b) Beauty
c) Culture	d) Behavior
- 6) Aesthetic is a _____.

a) Science	b) Immorality
c) Religion	d) None of these
- 7) _____ is spontaneous overflow of powerful feelings.

a) Poetry	b) Music
c) Literature	d) Painting
- 8) _____ is pragmatist philosopher.

a) Dewey	b) Venn
c) Bentham	d) Russell

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) Define beauty.
 - b) Explain the subject matter of aesthetics.
 - c) What is work of art?
 - d) Give any four names of Indian aesthetic thinkers.
 - e) Explain the importance of study of aesthetics.
 - f) What is art?
- Q.3 a) Define non-aesthetic evaluation and distinguish between aesthetic and non-aesthetic evaluation. 10**
- OR**
- b) Distinguish between sublime and emotion.**
- Q.4 Explain the aesthetics experience views of B. C. Mardhekar. 10**

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
SOCIOLOGY (Special Paper - XIII)
Social Research Methods (BA221684)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) नमुना निवडण्याच्या पद्धतीला ---- म्हणतात.
 अ) मुलाखत ब) निरीक्षण
 क) नमुना घेणे ड) प्रश्नावली
- २) प्रातिनिधिक नमुन्याचे वैशिष्ट्य ---- हे आहे.
 अ) पक्षपाती असणे ब) सर्वेक्षणाचा खर्च वाढवणे
 क) असंतुलित गट ड) प्रभावी निष्कर्ष मिळवणे
- ३) संरचित निरीक्षण बहुतेकदा ---- साठी वापरले जाते.
 अ) प्रयोगशाळेत ब) क्षेत्रीय अभ्यासात
 क) साहित्यिक अभ्यासात ड) दुय्यम सांख्यिकीमध्ये
- ४) मुलाखत घेण्याचा सर्वात मोठा फायदा ---- हा आहे.
 अ) वेळ वाचवते ब) थेट माहिती मिळते
 क) खर्च कमी करते ड) अनामिकता राखते
- ५) प्रश्नावली ---- प्रकारच्या संशोधनासाठी उपयुक्त आहे.
 अ) गुणात्मक ब) संख्यात्मक
 क) ऐतिहासिक ड) साहित्यिक
- ६) प्राथमिक माहितीचा एक स्रोत कोणता आहे?
 अ) जनगणना अहवाल ब) सरकारी प्रकाशने
 क) निरीक्षण ड) संशोधन लेख
- ७) संबंधित डेटाचे वर्गीकरण, कोडिंग आणि सारणीबद्ध करण्याची प्रक्रिया काय आहे?
 अ) नमुना घेणे ब) माहिती विश्लेषण
 क) अहवाल लेखन ड) मुलाखत

- ८) अहवाल लेखनात प्रथम काय दिले जाते?
अ) प्रस्तावना	ब) निष्कर्ष
क) संदर्भ	ड) आकडेवारी

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) चांगल्या नमुन्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) निरीक्षणाचे दोन प्रकार सांगा.
- क) असंरचित मुलाखत म्हणजे काय?
- ड) प्रश्नावलीच्या मर्यादा सांगा.
- इ) प्राथमिक आणि दुय्यम स्त्रोतामधील फरक स्पष्ट करा.
- ई) डेटा कोडिंग म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) नमूना पद्धतीचे प्रकार आणि त्यांचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) निरीक्षण पद्धतीचे स्वरूप, प्रकार आणि मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

आदर्श अहवाल लेखन सांगून त्याची विविध टप्पे स्पष्ट करा.

Set

P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
SOCIOLOGY (Special Paper - XIII)
Social Research Methods (BA221684)

Day & Date: Wednesday, 29-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1)** The method of selecting a sample is called _____.
a) Interview b) Observation
c) Sampling d) Questionnaire
- 2)** The characteristic of a representative sample is _____.
a) Being biased
b) Increasing the cost of the survey
c) Unbalanced groups
d) Obtaining effective conclusions
- 3)** Structured observation is often used for _____.
a) In laboratory b) In field studies
c) In literary studies d) In secondary statistics
- 4)** The biggest advantage of conducting an interview is _____.
a) Saves time b) Gets direct information
c) Reduces costs d) Maintains anonymity
- 5)** Questionnaire is useful for _____ types of research.
a) Qualitative b) Quantitative
c) Historical d) Literary
- 6)** What is one source of primary information?
a) Census reports b) Government publications
c) Observation d) Research articles
- 7)** What is the process of classifying, coding and tabulating relevant data?
a) Sampling b) Data analysis
c) Report writing d) Interview
- 8)** What is given first in report writing?
a) Introduction b) Conclusion
c) References d) Statistics

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Explain the characteristics of a good sample.
- b) Mention two types of observation.
- c) What is unstructured interview?
- d) Mention the limitations of questionnaire.
- e) Explain the difference between primary and secondary data.
- f) What is data coding?

Q.3 Board Question. (Any One) 10

- a) Explain the types of sampling methods and their advantages and disadvantages.

OR

- b) Explain the nature, types and limitations of observation methods.

Q.4 Board Question. 10

Explain the various stages of ideal report writing.

Set

P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
ENGLISH (Special Paper – XIV)
Indian English Literature (BA221613)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences by choosing the correct alternative. 08

- 1) _____ is the narrator of the play *Hayavadana*.
 - a) Padmini
 - b) Kapila
 - c) Devadatta
 - d) Bhagawata
- 2) The story of *The Namesake* begins in the year.
 - a) 1968
 - b) 1971
 - c) 2000
 - d) 2003
- 3) _____ is the theme of the poem *Looking for a Cousin on a Swing*.
 - a) Child labors
 - b) Childhood innocence
 - c) Child education
 - d) Childhood stupidity
- 4) Where was poet's father working in the poem *Tribute Papa?*
 - a) National Bank
 - b) Railway office
 - c) Indian Navy
 - d) Import-Export business
- 5) Eunice de Souza exposes _____ of the rich people in the poem *Feeding Poor on Christmas*.
 - a) hypocrisy
 - b) generosity
 - c) kindness
 - d) mercy
- 6) Girish Karnad's *Hayavadana* play is inspired from _____.
 - a) *The Horse Head Man*
 - b) *The Transposed Heads*
 - c) *A Midsummer Night's Dream*
 - d) *The Cursed Horse of Arabia*
- 7) Who are drummed out of their dens?
 - a) Lions
 - b) Tigers
 - c) Elephants
 - d) Leopard

- 8) Why does Ashima feel alienated in the hospital before giving birth to Gogol?
- a) Because Ashoke refuses to come
 - b) Because the nurse isolates her from the other patients
 - c) Because she thinks she is the only Bengali there
 - d) Because there are no other patients on her floor

Q.2 Write short answer the following questions. (Any Four) 12

- a) What are the salient features of post-modern Indian English Poetry? Explain with reference to poems you have studied.
- b) How did poet express his concern for environment in the poem *Felling of Banyan Tree*?
- c) How did poet focus on the plight of animals in poem *Animal Planet*?
- d) What are the salient features of Indian Diasporic Novel?
- e) What is the theme of the poem *Feeding the Poor at Christmas*?
- f) Briefly comment on the issue of generation gap portrayed in *Tribute to Papa*?

Q.3 a) *Hayavadana* represents the imperfections and incompleteness of human life. Elaborate. 10

OR

- b) Explore the theme of love and friendship in the play *Hayavadana*.

Q.4 Discuss the theme of 'alienation and displacement' depicted in Jhumpa Lahiri's *The Namesake*? 10

Seat No.	

Set	P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HINDI (Special Paper - XIV)
Aadhunik Hindi Sahitya Ka Etihās (1900 AD to 2020 AD Tak)
(BA221623)

वार, तारीख : गुरुवार, ३०-०४-२०२६
 समय: दोपहर १२:०० से ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
 २) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक दर्शाते हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। ०८

१) आधुनिक हिंदी काव्य का आरंभ ——— ईस्वी के आस-पास माना जाता है।

अ) १८००	ब) २०००
क) १९००	ड) १७००

२) 'भारतेंदु युग' इसे ——— भी कहा जाता है।

अ) छायावाद	ब) प्रगतिवाद
क) नव जागरण काल	ड) कला काल

३) ——— युग में खड़ीबोली का परिष्कार हुआ।

अ) भारतेंदु युग	ब) द्विवेदी युग
क) प्रसाद युग	ड) प्रेमचंद युग

४) 'पूँजीवाद का विरोध' ——— की एक प्रमुख विशेषता है।

अ) छायावाद	ब) प्रगतिवाद
क) प्रयोगवाद	ड) हालावाद

५) प्रयोगवाद के बाद की धारा को ——— कहा गया।

अ) नई कविता	ब) साठोत्तरी कविता
क) नवजागरण	ड) छायावाद

६) ——— एक साहित्यिक विधा है, जो नारीवाद के सिद्धांतों और विचारों पर आधारित है।

अ) स्त्रीवादी कविता	ब) दलित कविता
क) नई कविता	ड) पुर्नजागरण

- ७) ——— को हिंदी का पहला मौलिक उपन्यास माना जाता है।
अ) परीक्षा गुरु ब) गबन
क) मैला आँचल ड) परिती कथा
- ८) ——— शब्द एक और अंक से मिलकर बना है।
अ) एकांकी ब) नाटक
क) उपन्यास ड) कहानी

प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। (कोई भी चार) १२

- अ) आधुनिक हिंदी काव्य की कोई एक विशेषता लिखिए।
- ब) द्विवेदी युग के प्रमुख कवियों के नाम लिखिए।
- क) प्रयोगवाद की कोई एक विशेषता लिखिए।
- ड) प्रेमचंद पूर्व युग के प्रमुख उपन्यासकारों के नाम लिखिए।
- इ) प्रेमचंद लिखित उपन्यासों नाम लिखिए।
- ई) एकांकी किसे कहते हैं?

प्र.३ अ) छायावाद का परिचय देकर उसकी प्रमुख प्रवृत्तियाँ लिखिए । १०

अथवा

- ब) प्रगतिवाद का परिचय देकर उसकी प्रमुख विशेषताएँ लिखिए।

प्र.४ हिंदी कहानी का उद्भव और उसके विकास पर प्रकाश डालिए । **१०**

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – XIV)
Study of Kannada Language (BA221633)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

೧) ಮಾನವ ಭಾಷೆ ಸಂಕೇತಗಳ -

೧) ಗೊಂದಲ

೨) ಮನೆ

೩) ಜಗಳ

೪) ವ್ಯವಸ್ಥೆ

೨) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಡು ಹೊಂದಿ ಅನೇಕ - ಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

೧) ಶಬ್ದ

೨) ವಾಕ್ಯ

೩) ನುಡಿ

೪) ಅವಸ್ಥೆ

೩) 'ಕೇಳಲಿಕ್' ಇದು - ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಪದ.

೧) ಮೈಸೂರು

೨) ಧಾರವಾಡ

೩) ಗುಲಬರ್ಗಾ

೪) ಕೊಂಕಣಿ

೪) ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯ ಭಿನ್ನನಾದುದು -

೧) ಆಹಾರದಿಂದ

೨) ಭಾಷೆಯಿಂದ

೩) ನಿದ್ರೆಯಿಂದ

೪) ಜಗಳದಿಂದ

೫) 'ಕುಟೀರ' ಅಂದರೆ -

೧) ಶಾಲೆ

೨) ಅಂಗಳ

೩) ಮನೆ

೪) ಗಂಗಾ

೬) ಜಗತ್ತಿನ ದೊಡ್ಡ ಭಾಳಾ ಪರಿವಾರ -

೧) ದ್ರಾವಿಡ

೨) ಇಂಡೋಯುರೋಪಿಯನ್

೩) ಆರ್ಯ

೪) ಸಿನೋ-ಟಿಬೇಟಿಯನ್

೭) 'ಇಸಿಲ' ಪದ ಇರುವ ಶಾಸನ -

೧) ಅಶೋಕನ

೨) ಬೆಳತೂರು

೩) ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ

೪) ಹಲ್ಮಿಡಿ

- ೮) ಭಾಷೆ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತದ – ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ.
 ೧) ಭಾಷ್ ೨) ಭಾಷಣ
 ೩) ಶಹಬಾಶ್ ೪) ಭೃಷೆ

ಪ್ರ.೨ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ಸ್ವರ ಧ್ವನಿಗಳು
 ೨) ಭಾಷೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು
 ೩) ಪೋಷ ಧ್ವನಿಮಾಗಳು
 ೪) ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು
 ೫) ದ್ರಾವಿಡ ಪದ
 ೬) ಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವ

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

- ೧) ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಅವಸ್ಥಾ ಭೇದಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಯಾವುವು?
 ಅಥವಾ
 ೨) ಭಾಷೆಯ ಉಗಮದ ಕುರಿತು ಇರುವ ವಾದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೦

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಕುರಿತು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

- ८) खालीलपैकी दत्त संप्रदायातील कवी कोण आहेत?
अ) दासोपंत	ब) गंगाधर पंत
क) भानुदास	ड) नागेश

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) कलाकवी मुक्तेश्वरांच्या काव्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ब) पंडीत कवी वामनपंडीताच्या ग्रंथसंपदाची नावे सांगा.
- क) लटपट, लटपट तुझं चालणं' या लावणीची वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) दत्त संप्रदायाच्या ग्रंथाची नावे सांगा.
- इ) सभासद बखरीची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- ई) नाथ संप्रदायाची परंपरा सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १०

- अ) पंडिती वाङ्मयाच्या प्रेरणा, स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगून कवी रघूनाथ पंडीताच्या ग्रंथाची वैशिष्ट्ये सांगा.

किंवा

- ब) बखर म्हणजे काय ते सांगून, बखरीचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये सांगा व सभापद बखरीचे विशेष सांगा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. १०

- शाहीरी वाङ्मयाचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये सांगून रामजोशीच्या काव्याची वैशिष्ट्ये सांगा.

Seat No.	

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
SANSKRIT (Special Paper – XIV)
Arthashastra (कौटिलीय अर्थशास्त्र प्रथम अधिकारिक) (BA221680)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

04

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- १) ऋग्वेद, यजुर्वेद व सामवेद यांचा उल्लेख ——— म्हणून केला जातो?
अ) वार्ता ब) त्रयी
क) स्मृती ड) पुराण
- २) ——— म्हणजे स्त्रीचा किंवा राणीचा लोभ दाखवून परीक्षा करणे होय.
अ) कामोपधा ब) ब्रह्मचर्यपरीक्षा
क) अर्थवर्धन ड) कामसंनिधि
- ३) ——— चे पालन केल्यास स्वर्ग व मोक्ष यांची प्राप्ती होते.
अ) कायदा ब) यज्ञ
क) स्वधर्म ड) राजधर्म
- ४) ——— सर्वविद्यानाम् उपायः ।
अ) यजन ब) विनयः
क) प्रदीपः ड) स्वधर्म
- ५) शुक्राचार्यांच्या मते फक्त ——— विद्या आहे.
अ) अर्थ ब) वार्ता
क) दण्डनीति ड) त्रयी
- ६) शिक्षा, ———, व्याकरण, निरुक्त, छंद व ज्योतिष ही सहा वेदांगे आहेत.
अ) नीति ब) कल्प
क) वेद ड) पुराण
- ७) विनयमूलो ——— प्राणभृतां योगक्षेमावहः ।
अ) तापसः ब) दण्डः
क) राजा ड) प्रजा

८) परमर्मज्ञः प्रगल्भश्छात्रः ।

अ) वैदेहकः

ब) कापटिकः

क) परिव्राजकः

ड) छद्म

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केवलं ४)

१२

टीपा लिहा (फक्त ४)

अ) ब्रह्मचारी व्यक्तीचे स्वधर्म

ब) मोहनगृह

क) कामोपधा

ड) प्रदीपः सर्वविद्यानाम् उपायः सर्वकर्मणाम् ।

इ) कापटिकः

ई) दण्डः

प्र.३ कौटिलीय अर्थशास्त्रानुसार षड्विपुजय व इन्द्रियजय यांचे महत्त्व सविस्तर व सोदाहरण सांगा.

१०

किंवा

कौटिलीय अर्थशास्त्रानुसार गुप्तचरांचे प्रकार, काम व माहिती सांगा.

प्र.४ राजाची दिनचर्या सांगा.

१०

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester – VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - XIV)
Urdu Tanqeed (BA221690)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) کس نقاد نے ہمارے ادب کے کلاسیکی سرمایہ کی اہمیت و قدر و قیمت سے دنیا کو متعارف کرایا؟

- (A) مولانا حالی۔
 (B) مولانا شبلی نعمانی۔
 (C) شمس الرحمن فاروقی۔
 (D) مسعود حسین رضوی۔

(2) کس تصنیف کو اردو میں ادبی تنقید کی پہلی کتاب قرار دیا گیا ہے؟

- (A) آب حیات۔
 (B) مقدمہ شعر و شاعری۔
 (C) موازنہ انیس و دبیر۔
 (D) ادب اور زندگی۔

(3) مسعود حسین رضوی کی تخلیق کردہ شاہکار تنقیدی تصنیف کا نام بتائیے؟

- (A) مزاحیہ شاعری۔
 (B) مزاحیہ شاعری۔
 (C) شعر العجم۔
 (D) ہماری شاعری۔

(4) اردو کے کس نقاد کی تنقید مغربی ادب سے مرغوبیت کے نتیجے میں وجود آئی ہے؟

- (A) سید احتشام حسین۔
 (B) آل احمد سرور۔
 (C) کلیم الدین احمد۔
 (D) شبلی نعمانی۔

(5) ادیب اور فنکار کی شخصیت کا مطالعہ کیا کہلاتا ہے؟

- (A) جمالیاتی مطالعہ۔
 (B) سائنٹفک مطالعہ۔
 (C) مارکسی مطالعہ۔
 (D) نفسیاتی مطالعہ۔

(6) تحلیل نفسی کا موجد کسے تسلیم کیا جاتا ہے؟

- (A) سیگنڈ فرائڈ۔
 (B) ارسطو۔
 (C) افلاطون۔
 (D) ملٹن۔

(7) اردو کے کس نقاد نے اردو غزل کو نیم وحشی صنف سخن کہا ہے؟

- (A) ریاض احمد۔
(B) نیاز فتح پوری۔
(C) آل احمد سرور۔
(D) کلیم الدین احمد۔

(8) کس تنقید میں فن کا تجزیہ انسانی جذبات کی روشنی میں کیا جاتا ہے؟

- (A) جمالیاتی تنقید۔
(B) نفسیاتی تنقید۔
(C) مارکسی تنقید۔
(D) تقابلی تنقید۔

12

سوال نمبر 2. مختصر جوابات لکھیے۔ (کوئی چار)

- (1) 'ادب اور زندگی' پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- (2) مسعود حسین رضوی کی تخلیق کردہ شاہکار تصنف 'ہماری شاعری' پر مختصر روشنی ڈالیں؟
- (3) تصنیف 'آب حیات' پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- (4) 'نفسیاتی تنقید' سے کیا مراد ہے؟ مختصر نوٹ لکھیے؟
- (5) 'سائنٹفک تنقید' پر مختصر نوٹ لکھیے؟
- (6) شمس الرحمن فاروقی کی تنقیدی خدمات پر مختصر نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- (1) 'تحقیق اور تنقید' کا چولی دامن کا ساتھ ہے۔ مفصل وضاحت کیجیے؟
- (2) 'جمالیاتی تنقید' سے کیا مراد ہے؟ اس کے علمبرداروں کی تنقیدی خدمات کا مفصل جائزہ لیجیے؟

10

سوال نمبر 4. مولانا حالی کی تنقیدی تصنیف "مقدمہ شعر و شاعری" کا تنقیدی جائزہ لیجیے؟

- ७) बौद्ध संघाने प्रारंभी ---- यांना प्रवेश दिला.
अ) फक्त भिक्षू
ब) भिक्षू आणि भिक्षुणी दोन्ही
क) फक्त राजे
ड) फक्त सामान्य अनुयायी
- ८) हीनयान शब्दशः अर्थ ---- आहे.
अ) मोठे वाहन
ब) लहान वाहन
क) मध्यम वाहन
ड) तंत्राचा मार्ग

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) जैन धर्मातील गुणव्रतांवर थोडक्यात लिहा.
- ब) जैन धर्मातील शिक्षाव्रतांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- क) बौद्ध संघाचे स्वरूप थोडक्यात वर्णन करा.
- ड) जैन पंथातील भेद स्पष्ट करा.
- इ) दुसऱ्या बौद्ध परिषदेचा आढावा घ्या.
- ई) जैन धर्मातील कर्म संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.३ अ) जैन धर्मातील 11 प्रतिमा आणि त्यांचे आध्यात्मिक महत्त्व यावर चर्चा करा.

୧୦

किंवा

- ब) प्राचीन भारतातील बौद्ध संघाचे स्वरूप, सदस्यत्व आणि कार्यपद्धतीचे मूल्यांकन करा.

प्र.४ बौद्ध धर्मातील हीनयान, महायान या पंथांची साम्य व भेद सविस्तर लिहा.

20

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper - XIV)
Jainism and Buddhism in Ancient India (BA221603)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) Jainism prescribes _____ virtues?
 - a) 3
 - b) 5
 - c) 7
 - d) 11
- 2) _____ are the main inculcations in Jainism.
 - a) Acquisition of knowledge
 - b) Rules of discipline and conduct
 - c) Rituals of worship
 - d) Construction of temples
- 3) 11 images in Jainism represent _____.
 - a) Stages of monastic life
 - b) Stages of spiritual progress of a layman
 - c) Stages of meditation
 - d) Religious vows
- 4) Jainism has _____ sects.
 - a) Hinayana and Mahayana
 - b) Shwetambar and Digambara
 - c) Theravada and Vajrayana
 - d) Shwetadig and Mahasanghika
- 5) The first Buddhist council was held in _____.
 - a) Rajagriha
 - b) Vaishali
 - c) Pataliputra
 - d) Kashmir
- 6) The _____ presided over the Fourth Buddhist Council?
 - a) Moggaliputta Tissa
 - b) Vasumitra
 - c) Ashvaghosha
 - d) Mahakashyap
- 7) The Buddhist Sangha initially admitted _____.
 - a) Only monks
 - b) Both monks and nuns
 - c) Only kings
 - d) Only lay followers
- 8) Hinayana literally means _____.
 - a) Greater Vehicle
 - b) Lesser Vehicle
 - c) Middle Vehicle
 - d) Path of Tantra

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) Write short note on the virtues in Jainism.
 - b) Explain the importance of the precepts in Jainism.
 - c) Briefly describe the nature of the Buddhist Sangha.
 - d) Explain the differences in the Jain sect.
 - e) Review the Second Buddhist Council.
 - f) Explain the concept of karma in Jainism.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Discuss 11 pratima in Jainism and their spiritual significance.
- OR**
- b) Evaluate the nature, membership and functioning of the Buddhist Sangha in ancient India.
- Q.4 Write in detail the similarities and differences between the Hinayana and Mahayana sects of Buddhism. 10**

- ८) विकासाचे एलपीजी (LPG) प्रतिमान ---- यांनी मांडले.
अ) डॉ. मनमोहन सिंग	ब) सुब्बाराव
क) डॉ. बी आर आंबेडकर	ड) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) डॉ. अमर्त्य सेन यांची सामाजिक निवडीची कल्पना स्पष्ट करा.
- ब) प्रा. जे. एम. केन्स यांचे सार्वजनिक कार्याबाबत विचार स्पष्ट करा.
- क) महात्मा गांधी यांचे ग्रामोद्योगाबाबतचे विचार स्पष्ट करा.
- ड) पुरा (PURA) प्रतिमान स्पष्ट करा.
- इ) मेक इन इंडियाचे (Make In India) उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ई) दादाभाई नौरोजी यांचा 'निस्सारण सिद्धांत' (Drain Theory) स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
ब) भारतातील नवीन आर्थिक धोरणाचे फायदे-तोटे स्पष्ट करा.

प्र.४ शुंम्पीटर यांचा व्यापार चक्राचा नवप्रवर्तन सिद्धांत सविस्तर स्पष्ट करा. १०

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain Dr. Amartya Sen's concept of social choice.
 - b) Explain Professor J. M. Keynes views on public works.
 - c) Explain Mahatma Gandhi's views on Village industry.
 - d) Explain the PURA Model.
 - e) Explain the objectives of the Make In India.
 - f) Explain the Dadabhai Naoroji's Drain theory.
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Explain in detail Dr. B. R. Ambedkar's economic thoughts.
- OR**
- b) Explain the advantages and disadvantages of India's new economic policy.
- Q.4 Explain Schumpeter's innovation theory of the Business Cycle in detail.** **10**

- ८) सागर तळावरील लांब, अरुंद तुलनात्मक दृष्ट्या तीव्र उताराच्या बाजू असलेल्या खोल खळग्यांना ——— म्हणतात.
अ) सागरी गर्ता	ब) सागरी मैदान
क) सागरी उतार	ड) सागरी बेट

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) सागर जलाच्या तापमानावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 ब) पर्जन्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
 क) भूमिगत जल म्हणजे काय?
 ड) प्रवाळ भिंती निर्माण होण्यास आवश्यक परिस्थिती थोडक्यात सांगा.
 इ) सागरी लाटेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 ई) सागर जलाची क्षारता म्हणजे काय? महासागरीय क्षारतेचे स्रोत स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

- अ) जलचक्र म्हणजे काय ते सांगून जलचक्रावरील मानवी प्रभावामुळे होणारे परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) सागरजल क्षारता म्हणजे काय ते सांगून सागरजलाच्या क्षारतेचे वितरण स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

- पूर म्हणजे काय ते सांगून पुराचे परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.

Set

P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
GEOGRAPHY (Paper - XII)
Hydrology and Oceanography (BA221620-A)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) The deepest trench in the Pacific Ocean is _____.
a) Tonga b) Mariana
c) Sunda d) Kurile
- 2) Oceanography is a branch of _____ geography.
a) Physical b) Human
c) Political d) Economic
- 3) The waves generated in the ocean due to earthquakes are called _____.
a) Rift b) Tsunami
c) Cyclone d) None of these
- 4) The following _____ ocean currents are related to the Indian Ocean.
a) Florida b) Canary
c) Agulhas d) Kurile
- 5) The largest area of the ocean floor is occupied by _____ region.
a) Plateau b) Plain
c) Mountainous d) Oceanic trench
- 6) The area of _____ ocean is the smallest.
a) Pacific b) Indian
c) Arctic d) Atlantic
- 7) The amount of precipitation depends on _____.
a) Air pressure b) Temperature
c) Humidity d) None of these
- 8) Long, narrow, deep depressions on the ocean floor with relatively steep sides are called _____.
a) Ocean trench b) Ocean plain
c) Ocean slope d) Ocean island

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Explain the factors that affect the temperature of ocean water.
- b) Explain the types of precipitation.
- c) What is groundwater?
- d) Briefly explain the conditions necessary for the formation of coral reefs.
- e) Explain the characteristics of ocean waves.
- f) What is the salinity of ocean water? Explain the sources of ocean salinity.

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) Explain what is the water cycle and explain the effects of human influence on the water cycle.
- b) Explain the distribution of salinity of seawater by explaining what is meant by seawater salinity.

Q.4 Answer the following question in detail. 10

Explain in detail the effects of floods by explaining what is meant by flood.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
GEOGRAPHY (Paper – XII)
Social Geography (BA221620-B)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) मानवाच्या सामाजिक जीवनाचा अभ्यास करणारे शास्त्र म्हणजे ——— होय.
अ) प्राकृतिक भूगोल ब) सामाजिक भूगोल
क) प्रादेशिक भूगोल ड) ऐतिहासिक भूगोल
- २) सामाजिक भूगोल ही ——— भूगोलाची शाखा आहे.
अ) प्राकृतिक ब) मानवी
क) प्रादेशिक ड) ऐतिहासिक
- ३) भारतातील दक्षिणेकडील लोकांना ——— संबोधले जाते.
अ) द्रविडियन ब) आर्य
क) मंगोलॉइड ड) इंडो-आर्यन
- ४) घोड्याच्या पायाला नाल हे तंत्र सर्वप्रथम भारतात ——— ने वापरले होते.
अ) सम्राट अशोक ब) बाबर
क) समुद्रगुप्त ड) सम्राट चंद्रगुप्त
- ५) गोंड लोक ——— या प्रदेशात राहतात.
अ) सहारा ब) गोंडवाना
क) टुंड्रा ड) सायबेरिया
- ६) बुशमेन हे ——— वंशातील लोक आहेत.
अ) मंगोलॉइड ब) कॉकसॉइड
क) नेग्रीटो ड) नेग्रोइड

७) ——— साली सामाजिक कल्याण विभागाची स्थापना करण्यात आली.

अ) १९५३

ब) १९६४

क) १९७०

ड) १९९०

८) धारावी झोपडपट्टी ची निर्मिती ——— साली झाली.

अ) १८८७

ब) १९००

क) १९६०

ड) १९९०

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) सामाजिक कल्याण संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) सामाजिक भूगोल म्हणजे काय?

क) स्थलांतर म्हणजे काय?

ड) वंश संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) धर्म म्हणजे काय?

ई) हिंदू धर्माचे कोणतेही तीन पवित्र ठिकाणे सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) मानवी वंश वर्गीकरणाचे आधार स्पष्ट करा.

किंवा

ब) भारतातील गुन्ह्यांची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.४ सामाजिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
GEOGRAPHY (Paper – XII)
Social Geography (BA221620-B)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Neat diagrams and maps should be drawn wherever necessary.
- 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) The science that studies the social life of humans is called as _____.
Geography.

a) Physical	b) Social
c) Regional	d) Historical
- 2) Social Geography is a branch of _____ Geography.

a) Physical	b) Human
c) Regional	d) Historical
- 3) The people of South India are referred to as _____.

a) Dravidians	b) Aryans
c) Mongoloids	d) Indo-Aryans
- 4) In India, the technique of fitting a horseshoe to a horse's leg was first used by _____.

a) Emperor Ashoka	b) Babar
c) Samudragupta	d) Emperor Chandragupta
- 5) "The Gond people live in the region of _____".

a) Sahara	b) Gondwana
c) Tundra	d) Siberia
- 6) The Bushmen are people belonging to the _____ race.

a) Mongoloid	b) Caucasoid
c) Negrito	d) Negroid
- 7) _____ The Social Welfare Department was established in the year.

a) 1953	b) 1964
c) 1970	d) 1990

- 8)** Dharavi slum settle down in the year of _____.
a) 1887 b) 1900
c) 1960 d) 1990

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) **12**

- a) Define the concept of Social welfare.
- b) What is Social Geography?
- c) What is Migration?
- d) Define the concept of race.
- e) What is Religion?
- f) State any three holy place of Hindu.

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a)** Describe the base of racial classification.

OR

- b) Explain the causes of crime in India.**

Q.4 Explain the nature and scope of social Geography. **10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HISTORY (Special Paper - XIV)
Growth and Decline of the Maratha Power (1707 - 1818 A.D.)
(BA221628)

वार, दिनांक: गुरुवार ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. ०८

१) आळगावच्या लढाईत — यांने पेशवे पहिले माधवराव यांचा पराभव केला.

अ) रघुनाथराव	ब) मिर कासीम
क) हैदर अलि	ड) यापैकी नाही

२) इ.स. — मध्ये राक्षसभुवनची लढाई झाली.

अ) १७६१	ब) १७६२
क) १७६३	ड) १७६४

३) पेशवे नारायणराव यांचा खून पुणे येथील — वाड्यात झाला.

अ) विश्रामबाग	ब) शनिवार
क) नाना	ड) गद्रे

४) — हा पहिल्या इंग्रज-मराठा युद्धाचा कालखंड होय.

अ) १७७५ ते १७८२	ब) १७८२ ते १७८७
क) १७८७ ते १७९२	ड) १७९२ ते १७९७

५) टीपू सुलतान हा — चा सुलतान (राजा) होता.

अ) गुजरात	ब) बंगाल
क) काश्मीर	ड) म्हैसूर

६) इ.स. १८०२ मध्ये हडपसरच्या लढाईत — यांनी पेशवा दुसरा बाजीरावाचा पराभव केला.

अ) यशवंतराव होळकर	ब) दौलतराव शिंदे
क) टीपू सुलतान	ड) यापैकी नाही

- ७) — हा शहराचा मुख्य अधिकारी होता.
अ) पाटील ब) कुलकर्णी
क) देशपांडे ड) कोतवाल
- ८) न्याय निवाड्याच्या कागदपत्रांवर — ही पाटलाची निशानी (खूण) उमटवली जात होती.
अ) आरसा ब) काठी
क) तराजू ड) नांगर

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) राक्षसभुवनच्या लढाईतील विजयाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) पेशवा नारायणराव यांच्या खूनाविषयी थोडक्यात माहिती द्या.
- क) चतुःसंघाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- ड) इ.स. १८०२ च्या वसईच्या तहाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) पेशवेकालीन कोतवालाचे अधिकार व कर्तव्य सांगा.
- ई) गोतसभा म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) पेशवे पहिले माधवराव व रघुनाथराव यांच्यातील संघर्षाचा आढावा घ्या.
किंवा
ब) मराठाकालीन लष्करी व्यवस्थेची सविस्तर माहिती द्या.

प्र.४ मराठी सत्तेच्या व्हासाची कारणे स्पष्ट करा. १०

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
HISTORY (Special Paper - XIV)
Growth and Decline of the Maratha Power (1707 - 1818 A.D.)
(BA221628)

Day & Date: Thursday, 30-04-2026

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) Peshwa Madhavrao I defeated by _____ in the battle of Alegaon.
 a) Raghunathrao b) Mir Kasim
 c) Hyderali d) None of these
- 2) The battle of Rakshasbhuvan took place in _____ year.
 a) 1761 b) 1762
 c) 1763 d) 1764
- 3) The assassination of Peshwa Narayanrao in Pune at _____ wada.
 a) Vishrambag b) Shanivar
 c) Nana d) Gadre
- 4) The period of _____ was first Anglo - Maratha war.
 a) 1775 to 1782 b) 1782 to 1787
 c) 1787 to 1792 d) 1792 to 1797
- 5) Tipu Sultan was the King of _____.
 a) Gujrat b) Bengal
 c) Kashmir d) Mysore
- 6) Peshwa Bajirao II defeated by _____ in the battle of Hadapsar, 1802
 a) Yashwantrao Holkar b) Daulatrao Shinde
 c) Tipu Sultan d) None of these
- 7) _____ was a chief officer of City.
 a) Patil b) Kulkarni
 c) Deshpande d) Kotwal
- 8) On the judicial documents _____ was the Patil's mark.
 a) Mirror b) Stick
 c) Taraju d) Plow

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) Explain the importance of victory Rakshasbhuvan.
 - b) Give the short information about assassination of Peshwa Narayanrao.
 - c) Explain the concept of Chatusangha.
 - d) Explain the importance of treaty of Vasai (1802).
 - e) Till the rights and duties of Kotwal.
 - f) What is meant by Gotsabha?
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) Review the conflict between Peshwa Madhavrao I and Raghunathrao.
- OR**
- b) Give the detail information about Maratha Military system.
- Q.4 Explain the causes of decline of the Maratha power. 10**

- ८) ---- या देशात भ्रष्टाचाराचे कारण सांगत सामान्य नागरीकांनी नुकताच सरकारच्या विरोधात उठाव केला.
अ) रशिया	ब) जपान
क) अमेरिका	ड) नेपाळ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधी
- ब) भारत-नेपाळ संबंधावर संक्षिप्त माहिती लिहा.
- क) दहशतीचे संतुलन म्हणजे काय?
- ड) आंतरराष्ट्रीय कायद्याच्या मर्यादा सांगा.
- इ) आशियान संघटना
- ई) आमसभा

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) जागतिक व्यापार संघटनेबाबत सविस्तर माहिती लिहा.
किंवा
ब) भारत पाकिस्तान संबंधाचा ऐतिहासिक आढावा घ्या.

प्र.४ संयुक्त राष्ट्र संघटनेचे विविध घटक सांगुन, संयुक्त राष्ट्राच्या कार्याचे मूल्यमापन करा.

१०

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
POLITICAL SCIENCE (Special Paper – XIV)
Introduction to International Politics (BA221664)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) _____ is not the member of Shanghai Co-operation organization.

a) India	b) Pakistan
c) China	d) Bangladesh
- 2) Balance of power is _____ process.

a) Natural	b) Manmade
c) God	d) None of these
- 3) The principle of Unipolar is based on _____.

a) On the centralization of power
b) On the decentralization of power
c) Principle of democracy
d) None of these
- 4) The idea of SAARC was proposed by _____.

a) Benazir Bhutto	b) Naser Tito
c) Ziya-Ur-Rehman	d) Pandit Nehru
- 5) The Head quarter of UNO is located in _____.

a) Washington	b) New York
c) Hague	d) London
- 6) There is a _____ borderline between India and China.

a) Durand	b) Red diff
c) Mc Mohan	d) None of these
- 7) The well organized system to kill people means _____.

a) Terrorism	b) Socialism
c) Militancy	d) Dictatorship
- 8) In _____ common people recently revolted against the government, citing corruption as the reason.

a) Russia	b) Japan
c) America	d) Nepal

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) International Monetary fund.
 - b) Write a brief information on India-Nepal relations.
 - c) What is the balance of terror?
 - d) State the limits of international law.
 - e) ASEAN organization.
 - f) General Assembly.
- Q.3 Broad Answer Question. (Any One)** **10**
- a) Write detailed information about the world trade organization.
- OR**
- b) Take a historical review of India-Pakistan relations.
- Q.4 Evaluate the work of the United Nations by mentioning the various components of the United Nations.** **10**

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Psychology (Paper – XIII)
Counselling Psychology (BA221674)

वार, दिनांक: गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

20

- १) मार्गदर्शन आणि समुपदेशन यातील भेद म्हणजे मार्गदर्शन केंद्रात मूल्य निवडीची मदत केली जाते तर समुपदेशन ——— चे सहाय्य करतो.
अ) सुधारणा ब) बदल
क) सहकार्य ड) यापैकी नाही
- २) ——— ही गतिमान प्रक्रिया असून विविध सिद्धांत व पद्धती अवलंब केल्याने गतिशील बनते.
अ) व्यक्तिमत्त्व ब) समुपदेशन
क) पंचघटक ड) यापैकी नाही
- ३) सल्ला व समुपदेशन सापेक्षता नवीन ——— आहे.
अ) व्यवसाय ब) धंदा
क) पेशा ड) नोकरी
- ४) विथर आणि यंग (१९९६) यांच्या मते अनेक विद्यार्थी समुपदेशन क्षेत्राकडे आकर्षित होतात. परंतु काहीच्या मध्ये गंभीर व्यक्तिभाव आणि ——— समस्या आढळून येतात.
अ) ऋणात्मक ब) तटस्थ
क) समायोजन ड) वरीलपैकी नाही
- ५) हॉलंड (१९९७) च्या मते विशिष्ट व्यक्तिमत्त्व प्रकार खात्रीशीर ——— पर्यावरणाशी उत्कृष्ट कार्याकडे आकर्षित होते.
अ) व्यावसायिक ब) अभिवृत्ती
क) बुद्धिमत्ता ड) वरीलपैकी नाही
- ६) मुलतः व्यावसायिक गुणवत्ता ——— प्रकार पडतात.
अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार

- ७) सु-स्थिती प्रारूपावर आधारलेले समुपदेशन दृष्टीकोन हा ——— सिद्धांतावर आधारित आहे.
- अ) बोधन — पातळी ब) परिहार — प्रभाव
क) चित्तविकृती ड) वरीलपैकी सर्व
- ८) तदनभूतीचे ——— प्रकार पडतात. प्राथमिक आणि अध्यावत तदनभूती होय.
- अ) एक ब) दोन
क) तीन ड) चार

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) समुपदेशनाचा संक्षिप्त इतिहास सांगा.
- ब) परिणामकारक समुपदेशकाची वैयक्तिक गुणवत्ता सांगा.
- क) किशोरांना कारकीर्द घडविण्याचे समुपदेशन
- ड) समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- इ) आरोपनाचे चार प्रकार सांगा.
- ई) समुपदेशनातील सद्यःस्थिती दृष्टीकोन सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) "समुपदेशन" व्याख्या द्या. समुपदेशनाची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.
किंवा
- ब) विवाह, जोडपी आणि कुटुंब समुपदेशन सविस्तरपणे वर्णन करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

समुपदेशनातील नाते संबंधाची निर्मिती करताना समुपदेशन प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक सविस्तर सांगा.

Set

P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Psychology (Paper – XIII)
Counselling Psychology (BA221674)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 08

- 1) One distinction between guidance and counselling is that guidance centers on helping choose the value and counselling help them make ____.

 - a) Modification
 - b) Change
 - c) Co-operation
 - d) None of these
- 2) _____ dynamic processes comes from using a variety of theories and methods.

 - a) Personality
 - b) Counselling
 - c) Big Five
 - d) None of these
- 3) Counselling is a relatively new _____.

 - a) Occupation
 - b) Shop
 - c) Profession
 - d) Job
- 4) According to Wither and Young (1996) A number of student attracted to professional counselling but appear to have serious personality and _____ problems.

 - a) Negative
 - b) Neutral
 - c) Adjustment
 - d) None of these
- 5) According to Holland (1997) specific personality types are attracted to and work best in certain _____ environment.

 - a) Vocational
 - b) Attitude
 - c) Intelligence
 - d) None of these
- 6) There are basically _____ types of professional credentials.

 - a) one
 - b) two
 - c) three
 - d) four
- 7) Counselling approach based on the wellness model is _____ theory.

 - a) Cognitive level
 - b) Solution focused
 - c) Psychotic disorder
 - d) All the above

- 8) There are _____ types of empathy i.e. Primary and Advanced empathy.
- a) one
 - b) two
 - c) three
 - d) four

Q.2 Write Short Notes. (Any Four) 12

- a) State in brief History of Counselling.
- b) State personal qualities of an effective counselling.
- c) Career counselling for Adolescent.
- d) Factors influence Counselling Process.
- e) State four type of Attribution Model.
- f) State current trends in Counselling.

Q.3 Broad Question. (Any One) 10

- a) Define 'Counselling' and explain Historical background of Counselling.

OR

- b) Describe Marriage couple and family counselling in details.

Q.4 Broad Question. 10

Describe Building Counselling Relationship as well as factor effects the Counselling Process.

Set

P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Philosophy (Special Paper – XIV)
Philosophy of Saints (BA221653)

वार, दिनांक: गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) निर्गुण ही एक ——— आहे.
अ) भक्ती ब) धर्म
क) आत्मा ड) अर्थ
- २) संत कबीर हे ——— होते.
अ) अभियंता ब) वकील
क) डॉक्टर ड) अशिक्षित
- ३) ——— वर श्रद्धा असणे हा वारकरी संप्रदायाचा तात्त्विक आधार आहे.
अ) ब्राह्मणे ब) पुराणे
क) अरण्यके ड) वेद
- ४) हिंदू नुसार ——— हे पवित्र आहेत.
अ) वेद ब) कुराण
क) बायबल ड) यापैकी नाही
- ५) संत कबीर ——— होते.
अ) एकेश्वरवादी ब) निरीश्वरवादी
क) द्वैतवादी ड) यापैकी नाही
- ६) श्री ज्ञानेश्वर यांनी 'ज्ञानेश्वरी' हा ग्रंथ ——— वर्षी लिहिला.
अ) १५ ब) २५
क) ३५ ड) ४५
- ७) भक्तीचे ——— प्रकार आहेत.
अ) पाच ब) चार
क) तीन ड) दोन

८) कर्मयोग, भक्तियोग आणि ज्ञानयोग ही परस्पर ---- आहेत.

- अ) पूरक ब) विरोधी
क) व्याघाती ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

- अ) सगुण भक्तीचे उद्देश काय?
ब) निर्गुण भक्ती म्हणजे काय?
क) धर्म म्हणजे काय?
ड) वैष्णव संप्रदायाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
इ) धर्मगुरु म्हणजे काय?
ई) पसायदानाचा अर्थ स्पष्ट करा.

प्र.३ अ) संत रामदासांच्या दृष्टीकोनातून प्रपंच आणि परमार्थ यातील भेद स्पष्ट करा.
किंवा

१०

- ब) पसायदानाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ भक्ती योग आणि ज्ञान योग यातील फरक स्पष्ट करा.

୧୦

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) What is aim of Saguna bhakti?
 - b) What is Nirguna bhakti?
 - c) What is religion?
 - d) Explain the principles of Vaishnava cult.
 - e) What is Dharmaguru?
 - f) Explain the meaning of Pasayadana.
- Q.3 a)** According to Saint Ramadas, distinguish between prapancha and paramartha. **10**
- OR**
- b)** Explain the significance of Pasayadana.
- Q.4** Distinguish between Bhakti yoga and Dnyanayoga. **10**

Set

P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
SOCIOLOGY (Special Paper – XIV)
Sociology of Tribal Society (BA221685)

वार, दिनांक :गुरुवार, ३०-०४-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) आदिवासी निरक्षरतेचे मुख्य कारण काय आहे?
अ) गरिबी
क) मर्यादित शाळा
ब) भाषा
ड) वरील सर्व
- २) सर्वात्मवाद किंवा जीवात्मवादाचा सिध्दांत — यांनी मांडला.
अ) जे. एच. हटन
क) ए. सी. हड्डन
ब) एडवर्ड टायलर
ड) यापैकी नाही
- ३) दिव्य प्राण्यावर विश्वास म्हणजे — होय असे एडवर्ड टायलर म्हणतो.
अ) धर्म
क) संस्कृती
ब) ज्ञान
ड) यापैकी नाही
- ४) आदिवासी मुलांमध्ये प्रामुख्याने कोणती आरोग्य समस्या आढळते?
अ) कुपोषण
क) प्लेग
ब) मुडदुस
ड) गोवर
- ५) संस्कृतीकरणाची संकल्पना कोणी मांडली?
अ) मॅक्समुलर
क) एम. एन. श्रीनिवास
ब) डॉ. मजुमदार
ड) घुर्ये
- ६) झारखंड पक्षाचे नेते कोण होते?
अ) शिबू सोरेन
क) जयपाल सिंग मुंडा
ब) सिबू मुर्मू
ड) राजपाल राठोड
- ७) बोडो चळवळ — राज्यात सुरू झाली.
अ) उत्तरांचल
क) झारखंड
ब) बिहार
ड) आसाम

- c) खालीलपैकी कोणती आदिवासी चळवळ नाही?
अ) खारवार चळवळ	ब) भिल्ल चळवळ
क) कोळी चळवळ	ड) तेभागा चळवळ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) स्थलांतरित शेती
ब) आदिवासीच्या आर्थिक क्रिया लिहा.
क) जादूचे प्रकार लिहा.
ड) संस्कृतीकरण स्पष्ट करा.
इ) वारली कलेबद्दल लिहा.
ई) कल्याणकारी योजनेतून आदिवासींचे परिवर्तन सांगा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

20

- अ) आदिवासी ची अर्थव्यवस्था आणि त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
किंवा
ब) आदिवासीचा विकास स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

20

आदिवासींच्या सामाजिक-सांस्कृतिक आणि आरोग्य समस्या स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
SOCIOLOGY (Special Paper – XIV)
Sociology of Tribal Society (BA221685)**

Day & Date: Thursday, 30-04-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options.

08

- 1) What is the main reason for tribal illiteracy?
 - a) Poverty
 - b) Language
 - c) Limited schools
 - d) All of the above
- 2) The theory of universalism or animism was proposed by _____.
 - a) J. H. Hutton
 - b) Edward Tyler
 - c) A. C. Haddon
 - d) None of these
- 3) Edward Tyler says that belief in a divine being is _____.
 - a) Religion
 - b) Knowledge
 - c) Culture
 - d) None of these
- 4) Which health problem is mainly found in tribal children?
 - a) Malnutrition
 - b) Diphtheria
 - c) Plague
 - d) Measles
- 5) Who proposed the concept of Sanskritization?
 - a) Maxmuller
 - b) Dr. Majumdar
 - c) M. N. Srinivas
 - d) Ghurye
- 6) Who was the leader of Jharkhand Party?
 - a) Shibu Soren
 - b) Sib Murmu
 - c) Jaipal Singh Munda
 - d) Rajpal Rathore
- 7) Bodo movement started in _____ state.
 - a) Uttaranchal
 - b) Bihar
 - c) Jharkhand
 - d) Assam
- 8) Which of the following is not a tribal movement?
 - a) Kharwar movement
 - b) Bhil movement
 - c) Koli movement
 - d) Tebhaga movement

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four)** **12**
- a) Migrant agriculture
 - b) Write the economic activities of tribal's.
 - c) Write the types of magic.
 - d) Explain Sanskritization.
 - e) Write about Warli art.
 - f) Explain the transformation of tribals through welfare schemes.
- Q.3 Broad Question. (Any One)** **10**
- a) Write the tribal economy and its characteristics.
- OR**
- b) Explain tribal development.
- Q.4 Broad Question.** **10**
- Explain tribal socio-cultural and health issues.

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
English Compulsory
Literary Mindscapes Volume - II (BA221600)

Day & Date: Saturday, 02-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from those given below each sentence and rewrite the sentence. 08

- 1)** According to Lal Bahadur Shastri, no nation can progress without _____.
a) Animatronics b) journal
c) Discipline d) helpline
- 2)** The main character of the story ‘God Sees the Truth, But Waits’ is _____.
a) Ivan Bksionov b) Zion Aksionov
c) Lion Aksionov d) Ivan Aksionov
- 3)** In the poem, ‘Endless Time’ God has endless _____.
a) Time b) Power
c) Money d) Wealth
- 4)** The speaker of the poem ‘My Last Duchess’ is _____.
a) The Duke of England b) The Duke of Ferrara
c) The Duke of Era d) The Duke of France
- 5)** To John Keats, a thing of _____ is a joy forever.
a) Beauty b) gold
c) Silver d) world
- 6)** In the poem, ‘Tree at My Window’ the tree stands _____.
a) In a forest b) In the poet’s garden
c) At the poet’s window d) On a hill
- 7)** Which of the following is an adverbial of time?
a) Quickly b) yesterday
c) In the office d) extremely
- 8)** Choose the correct indirect speech of the following sentence.
He said, “I am busy now.”
a) He said that he was busy then
b) He said that he is busy now
c) He said that I am busy now
d) He said that he had been busy

- Q.2 Answer the following questions in brief. (Any Four) 12**
- a) Why does Shastri stress discipline?
 - b) Why was Aksionov arrested?
 - c) What does the poet in “Endless Time” say about God’s time?
 - d) Why was the Duke unhappy with his last Duchess?
 - e) What is the central theme of the poem “*Ode to Beauty*”?
 - f) How does the poet describe the tree in “*Tree at My Window*”?
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the importance of literacy skills in the overall development a student.
- OR**
- b) Write a detailed note on ‘Life Skills’.
- Q.4 Explain the interpersonal communication skills. 10**

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April – 2026
English (Special Paper – XV)
Literatures in English (BA221614)

Day & Date: Monday, 04-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Rewrite the following sentences after choosing the correct alternative: **08**

- 1) Papa Eugene is best described as _____.
 a) A liberal father
 b) A poor farmer
 c) A humorous businessman
 d) A wealthy but tyrannical patriarch

- 2) Where does Kambili experience a freer and more loving atmosphere?
 a) At her school
 b) In her father's mansion
 c) At Aunt Ifeoma's house
 d) At the church

- 3) Who narrates the story in *Purple Hibiscus*?
 a) Papa Eugene
 b) Kambili Achike
 c) Jaja
 d) Aunt Ifeoma

- 4) What does Lena Younger (Mama) dream of buying with the insurance money?
 a) A liquor store
 b) A new car
 c) A house with a garden
 d) Shares in a business

- 5) Beneatha's dream in life is to _____.
 a) Marry George
 b) Open a boutique
 c) Move to Africa
 d) Become a doctor

- 6) What is Walter Lee Younger's main ambition?
 a) To own a liquor store business
 b) To become a doctor
 c) To work as a teacher
 d) To become a landlord

- 7) What does Madame Loisel borrow from Madame Forestier?
 a) A bracelet
 b) A necklace
 c) A ring
 d) A gown

- 8) Where does the story 'How I Taught My Grandmother to Read' take place?
- a) Mumbai
 - b) Chennai
 - c) Bangalore city
 - d) Karnataka village

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- a) What are the characteristic features of Nigerian Novel?
- b) Write in brief about the characteristic features of Afro-American drama.
- c) Why does the lady invite the narrator for lunch, and how does she behave during the meal?
- d) What happens to Madame Loisel after she borrows the necklace from her friend?
- e) Why does the grandmother decide to learn to read at the age of sixty?
- f) What feelings does Raban have about his wedding preparations?

Q.3 Answer the following question. (Any One) 10

- a) Discuss how the theme of racial discrimination is shown in *A Raisin in the Sun*.

OR

- b) Explain the main dreams of the Younger family members in *A Raisin in the Sun*. How do these dreams create both hope and conflict in the play?

Q.4 Answer the following question. 10

What are the main themes of *Purple Hibiscus*?

Set	P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Hindi (Special Paper – XV)
Vyavaharik Hindi (BA221624)

वार, तारीख: सोमवार, 0४-0५-२0२६
समय: दोपहर १२:00 से 0२:00

कमाल गुणः ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ दिए गए पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर वाक्य फिर से लिखिए।

04

- १) अर्थ को बनाए रखते हुए, अन्य भाषा में अंतरण ---- है।
अ) विज्ञापन ब) संभाषण
क) अनुवाद ड) प्रस्तुतीकरण
- २) अनुवाद विज्ञान में स्रोतभाषा और ---- ये दो भाषाएँ होती हैं।
अ) संकेत भाषा ब) परिनिष्ठित भाषा
क) मातृभाषा ड) लक्ष्यभाषा
- ३) विज्ञापन की भाषा ---- होनी चाहिए।
अ) जटिल ब) आकर्षक
क) संश्लिष्ट ड) शास्त्रीय
- ४) विज्ञापन के माध्यम से एक ही समय में ---- समुदाय तक पहुँचा जा सकता है।
अ) व्यापक ब) सीमित
क) विशिष्ट ड) दुर्लभ
- ५) वाणिज्य पत्राचार में ---- पत्र लिखे जाते हैं।
अ) घरेलू ब) कार्यालयीन
क) शासकीय ड) व्यापारी
- ६) क्रयादेश के अनुसार माल भेजने पर कंपनी दुकानदार को ---- पत्र लिखती है।
अ) पूछताछ ब) भुगतान
क) शिकायती ड) क्रयादेश

- ७) ——— में हिंदी भाषा का प्रयोग उद्घोषणा (सूचना देने) के लिए भी किया जाता है।
- अ) घर ब) अस्पताल
क) रेल ड) इनमें से कोई नहीं
- ८) Electronic Mail का संक्षिप्त रूप ——— है।
- अ) ईमेल ब) ईम
क) इलेक मेल ड) इनमें से कोई नहीं

प्र.२ लघुत्तरी प्रश्न। (कोई भी चार)

੧੨

- अ) शब्दानुवाद किसे कहते हैं?
- ब) विज्ञापन की परिभाषा लिखिए।
- क) वाणिज्य पत्राचार से क्या तात्पर्य है?
- ड) बैंक में कौन-कौन से कार्यों के लिए हिंदी का प्रयोग कर सकते हैं?
- इ) ऑनलाइन खरीददारी पोर्टल कौन-कौनसे हैं?
- ई) दिए गए अनुच्छेद का हिंदी में अनुवाद कीजिए।

‘जपानचे हवामान काहीसे भारतासारखे आहे. ऋतुंचा कालावधी मात्र भारतापेक्षा वेगळा आहे. जुलैच्या अखेरीस उन्हाळा सुरू होतो आणि त्यानंतर महिनाभराने पावसाळा सुरू होतो. सप्टेंबरमध्ये सर्वाधिक पाऊस पडतो.’

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न। (कोई भी एक)

୧୦

- अ) प्रकृति के आधार पर अनुवाद के प्रकारों को स्पष्ट कीजिए।

अथवा

- ब) विज्ञापन का अर्थ लिखकर विज्ञापन के महत्त्व को स्पष्ट कीजिए।

प्र.४ अनुवाद के अर्थ, परिभाषा एवं स्वरूप को स्पष्ट कीजिए।

୨୦

Set	P

Page 1 of 2

ಪ್ರ.೨ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

- ೧) ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ
- ೨) ಜನಪದ
- ೩) ಗಂಡಸರ ಹಾಡುಗಳು
- ೪) ಜನಪದ
- ೫) ಯಕ್ಷಗಾನ
- ೬) ಹೆಂಗಸರ ಹಾಡುಗಳು

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

- ೧) ಗಾದೆ ಎಂದರೇನು? ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.
ಅಥವಾ
- ೨) ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೦

ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರಿ.

Seat No.	

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Marathi (Special Paper – XV)
Upyojit Marathi (Bhag-2) (BA221639)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः४०

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) पुस्तक आणि वाचक यांच्यामध्ये दुवा निर्माण करण्याचे काम कोण करते?
अ) सूत्रसंचालन
ब) ग्रंथपरीक्षण
क) बातमी
ड) निवेदन
- २) ग्रंथपरीक्षणाची भाषा कशी असावी?
अ) सोपी
ब) रंजक
क) विलष्ट
ड) अनभिज्ञ
- ३) ऑडव्हरटाईजमेंट या शब्दाला मराठीत काय म्हणतात?
अ) निवेदन
ब) बातमी
क) समालोचन
ड) जाहिरात
- ४) व्यापार आणि उद्योग यांचे सामान्य माणसाशी नाते जोडणारा दुवा कोण ठरते?
अ) मसुदा
ब) आवाहन
क) जाहिरात
ड) बातमी
- ५) आकाशवाणी या माध्यमाचे स्वरूप कसे आहे?
अ) श्राव्य
ब) दृक
क) दृकश्राव्य
ड) मुद्रित
- ६) निवेदनामध्ये आवाजाचे स्वरूप कसे असावे?
अ) संदिग्ध
ब) जलद
क) अनेकार्थी
ड) सुस्पष्ट
- ७) 'व्यावहारिक मराठी' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
अ) संजय लांडगे
ब) ल. रा. नसिराबादकर
क) आनंद पाटील
ड) राजन गवस

८) एम. एस. वर्ड याचा नामविस्तार कोणता आहे?

अ) मॅकओएस

ब) विंडोज

क) मायक्रोसॉफ्ट वर्ड

ड) मायक्रो एक्सेल

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) ग्रंथ परीक्षणाची पूर्व तयारी कशी करावी?

ब) जाहिरातीचे महत्त्व लिहा.

क) पावर पॉइंट प्रेझेंटेशन याचे उपयोग लिहा.

ड) निवेदन म्हणजे काय?

इ) जाहिरातीचे घटक कोणकोणते आहेत?

ई) एम. एस. एक्सेल याविषयी माहिती लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

१) दूरदर्शन या माध्यमासाठी कोणत्याही एका जाहिरातीची संहिता तयार करा.

किंवा

२) निवेदनाचे स्वरूप स्पष्ट करून निवेदकाची गुण-वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.

प्र.४ तुम्हाला आवडलेल्या कोणत्याही एका साहित्यकृतीचे परीक्षण लिहा.

୧୦

Page 1 of 2

- ७) — हा कालिदासाचा नाटकातील नायक नाही.
अ) सर्वदमन ब) विक्रम
क) दुष्यंत ड) अग्निमित्र
- ८) यथा कस्यापि पिण्डखजूरैरुद्वेजितस्य — अभिलाषो भवेत् ।
अ) तित्तिण्याम् ब) शकुंतलायाम्
क) चित्रे ड) पुत्रे

प्र.२ टिप्पणीं लिखत। (केवलं ४)

१२

टिपा लिहा. (फक्त ४)

- अ) मंगलाचरण
ब) कण्वमुनी
क) अभिज्ञान
ड) विदूषक
इ) कालिदास
ई) शिकारीचे फायदे

प्र.३ अ) अभिज्ञानाशाकुन्तलम् या नाटकाचे रसग्रहण आणि रामायणावरील उपजीव्यता स्पष्ट करा.

20

किंवा

ब) राजा दुष्यन्ताचे नाटकातील कथेनुरूप चरित्रचित्रण करा.

प्र.४ तृतीय अंकाचे रसग्रहण करा व मुख्य रसाची मीमांसा करा.

20

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - XV)
Urdu Ki Adbi Tehrikein (BA221691)

Day & Date: Monday, 04-05-2026

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابی پرچے میں لکھیے۔

(1) کارل مارکس مشہور ----- مفکر تھے۔

(A) امریکن (B) روسی

(C) چینی (D) جرمن

(2) ----- نے ترقی پسند مصنفین کی پہلی کل ہند کانفرنس میں بطور مہمان خصوصی شرکت کی۔

(A) جواہر لال نہرو (B) مولانا ابوالکلام آزاد

(C) سردار ولہ بھائی پٹیل (D) امبیڈکر

(3) ترقی پسند تحریک نے اردو ادب میں ----- کو فروغ دیا۔

(A) تصوف (B) اشتراکیت

(C) وجودیت (D) ادب برائے ادب

(4) الہ آباد یونیورسٹی میں کس کا گھرانہ ترقی پسند مصنفین کا آفس بن گیا۔

(A) احمد علی (B) سبط حسن

(C) جوتی گھوش (D) دیانارائن نگم

(5) بقول ----- "جب اشتراکیوں نے ادیبوں کو لال وردی پہنا دینی چاہی تو انہوں نے ترقی پسندی کے

جوڑے کو ہی اپنے کاندھوں سے اتار پھینکا۔"

(A) فراق گورکھپوری (B) مجنوں گورکھپوری

(C) کلیم الدین احمد (D) آل احمد سرور

6) جدیدیت کا باقائدہ آغاز دراصل بیسویں صدی کی----- دہائی میں ہوا۔

(A) پہلی (B) دوسری

(C) تیسری (D) چوتھی

7) جدیدیت کی تحریک کے زیر اثر اردو میں----- کہانیاں لکھی جانے لگیں۔

(A) قدیم (B) روایتی

(C) علامتی (D) دیومالائی

8) فرانسیسی ادب سے واقف فنکاروں نے فرانسیسی کہانی کی پیروی کرتے ہوئے----- کو اردو میں رواج دینے کی کوشش کی۔

(A) باکہانی (B) ناکہانی

(C) بے کہانی (D) لسانی

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

1) سردار جعفری کا تعارف اپنے الفاظ میں لکھیے۔

2) راجندر سنگھ بیدی کا مختصر تعارف لکھیے۔

3) ساحر لدھیانوی کی ترقی پسند شاعری کا اجمالی جائزہ لیجیے۔

4) قرۃ العین حیدر کا جامع تعارف لکھیے۔

5) شمس الرحمن فاروقی کے متعلق آپ کیا جانتے ہیں؟

6) ناصر کاظمی کا تعارف اور شاعری پر اظہار خیال کیجیے۔

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

1) جدیدیت کی تحریک کی علمی و ادبی خدمات کا جائزہ لیجیے۔

2) جدیدیت کی تحریک کے اغراض و مقاصد بیان کیجیے۔

10

سوال نمبر 4. مفصل جواب لکھیے۔

ترقی پسند تحریک کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے۔

८) पट्टदकल येथील विरुपाक्ष मंदिर हे ——— देवतेचे आहे.
अ) कार्तिकेय ब) विष्णू
क) ब्रह्मा ड) शिव

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) बोधिसत्व पद्मपाणी चित्र, अजिंठा
- ब) भूमिज शैली
- क) नागार्जुनकोंडा येथील कला
- ड) कार्ले लेणी
- इ) बाघ येथील चित्रकला
- ई) शिल्पकला

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) मंदिर स्थापत्यकलेची उत्पत्ती आणि विकास उदाहरणांसह सविस्तर लिहा.
किंवा
ब) भीमबेटका येथील शैल चित्रांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१०

लयन स्थापत्य (लेणी) म्हणजे काय? भाजे लेण्यांच्या लयन स्थापत्य कलेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper – XV)
Art and Architecture in Ancient India (BA221604)

Day & Date: Monday, 04-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Caves of Bagh is located in the state _____.
 a) Maharashtra b) Chattisgarh
 c) Madhya Pradesh d) Gujarat
- 2) The life of Gautam Buddha was depicted according to _____ in Ajanta Paintings.
 a) Tripitaka b) Jataka tales
 c) Mahavagga d) Vinay Pitak
- 3) The temple architecture in South India is known as _____ style.
 a) Nagara b) Dravid
 c) Chandel d) Mathura
- 4) At the entrance of Dravid style temple _____ is observed.
 a) Shala b) Gopuram
 c) Ayagpatta d) Vyala
- 5) Khjuraho temples were built by _____ dynasty.
 a) Solanki b) Chandela
 c) Chola d) Pallava
- 6) _____ is a most ancient chaitya in Maharashtra.
 a) Bhaje b) Karle
 c) Ajanta d) Ellora
- 7) _____ & _____ color is mostly used in prehistoric art at Bhimbetka.
 a) Red & White b) Black & Pink
 c) Blue & green d) Yellow & purple
- 8) Virupaksha Temple at Pattadakal is of _____ deity.
 a) Kartikeya b) Vishnu
 c) Brahma d) Shiva

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Painting of Bodhisattva Padmapani. Ajanta
- b) Bhumija style
- c) Art of Nagarjunkonda
- d) Karle caves
- e) Bagh Paintings
- f) Sculptural art

Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10

- a) Write in detail about origin & development of Temple Architecture with examples.

OR

- b) Describe the importance of rock paintings of Bhimbetka.

Q.4 Answer the following question in detail. 10

What is rock cut architecture? Explain the features of rock cut architecture of Bhaje caves.

- ७) — हे राजकोषीय धोरणाचे साधन आहे.
- अ) कर ब) सार्वजनिक खर्च
- क) अंदाजपत्रक ड) वरील सर्व
- ८) सामान्यपणे आर्थिक विकास आणि पर्यावरण यांच्यामध्ये — सहसंबंध असतो.
- अ) व्यस्त ब) धनात्मक
- क) स्थिर ड) शून्य

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) परकीय गुंतवणूकीचे प्रकार सांगा.
ब) खुला व्यापार ही संकल्पना स्पष्ट करा.
क) राजकोषीय धोरणाचा अर्थ सांगा.
ड) पर्यावरणाचे संरक्षण करण्यासाठी उपाययोजना सांगा.
इ) विदेशी भांडवलाच्या समस्या सांगा.
ई) संरक्षणात्मक व्यापाराचे गुण सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) आर्थिक विकासात विदेशी भांडवलाची भूमिका स्पष्ट करा.
किंवा
ब) विकसनशील देशातील राजकोषीय धोरणाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्र.४ आर्थिक विकासात आंतरराष्ट्रीय व्यापाराची भूमिका स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
Economics (Special Paper – XV)
Economics of Development - II (BA221609)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) By Geographical extended line foreign capital means _____ capital.
 - a) Foreign
 - b) Internal
 - c) Inter state
 - d) All the above
- 2) According to classical economist _____ is an engine of economic growth.
 - a) Population
 - b) International trade
 - c) Government
 - d) Central Bank
- 3) Monetary Policy is implemented by _____.
 - a) Government
 - b) Development Bank
 - c) Central Bank
 - d) Co-operative Bank
- 4) _____ is a example of renewable energy sources.
 - a) Solar energy
 - b) Wind energy
 - c) Hydropower energy
 - d) All of above
- 5) _____ is a example of foreign capital.
 - a) Foreign Direct investment
 - b) Borrowing from International Institutions
 - c) Foreign collaboration investment
 - d) All the above
- 6) A trade between two or more countries is known as _____ trade.
 - a) National
 - b) Regional
 - c) International
 - d) All the above
- 7) _____ is the instrument of fiscal policy.
 - a) Tax
 - b) Public expenditure
 - c) Budget
 - d) All the above
- 8) Generally relationship between economic development and Environment is _____.
 - a) Inverse
 - b) Positive
 - c) Constant
 - d) Zero

- Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12**
- a) State the types of foreign investment.
 - b) Explain the concept of free trade.
 - c) State the meaning of fiscal policy.
 - d) State the measures for environmental protection.
 - e) State the problems of foreign capital.
 - f) State the merits of protective trade.
- Q.3 Answer the following questions (Any One) 10**
- a) Explain the role of foreign capital in economic development.
- OR**
- b) Explain the role of fiscal policy in developing countries.
- Q.4 Explain the role of international trade in economic development. 10**

- ८) युनो च्या सुरक्षा मंडळात एकूण ——— सभासद आहेत.
 अ) १५ ब) २०
 क) २५ ड) ३०

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
 अ) केमाल पाशाच्या धार्मिक सुधारण्याची माहिती सांगा.
 ब) अमेरिकेच्या दुसऱ्या महायुद्धातील प्रवेशाची माहिती सांगा.
 क) शीतयुद्धाचा अर्थ सांगा.
 ड) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय.
 इ) १९२० च्या सेव्हर्स तहाचे वर्णन करा.
 ई) नाझी पक्षाची माहिती द्या.
- प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
 अ) हिटलरचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे सांगा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १०
 शीतयुद्धाची कारणे सांगा.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
History (Special Paper – XV)
History of Modern World (1870 - 2000 A.D.) (BA221629)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Mussolini was the dictator of ____ Country.
a) Spain b) Germany
c) Turkestan d) Italy
- 2) ____ was the chief of Russia at the time of Second World War.
a) Stalin b) Lenin
c) Trotsky d) Khrushchev
- 3) The cold war took place between America and ____ Country.
a) England b) Japan
c) Russia d) China
- 4) The total number of members of the United Nations.
a) 194 b) 196
c) 200 d) 204
- 5) Kemal Pasha was called _____.
a) Prince b) Warrior
c) Atatürk d) None of these
- 6) The seeds of the Second War were sown in _____ Treaty.
a) Varsay b) Vienna
c) Paris d) Severs
- 7) The term of ‘cold war’ was first used by _____.
a) George Marshal b) Manro
c) Bernard Baruch d) Bene Bush
- 8) There are _____ Members in the security council of UNO.
a) 15 b) 20
c) 25 d) 30

- Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12**
- a) Write on Kemal Pasha's Religious reformers.
 - b) Describe in brief the reason for the entry of America into the world war II.
 - c) Explain the Meaning of cold war.
 - d) International Court of Justice.
 - e) Describe in the Treaty of Severs 1920.
 - f) Give-brief information of the Nazi party.
- Q.3 Answer the following question in detail. (Any One) 10**
- a) State the internal policy of Hitler.
- OR**
- b) State the causes of world war II.
- Q.4 Answer the following question in detail. 10**
- State the causes of cold war.

Set **P**

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Political Science (Special Paper–XV)
Comparative Government & Politics (BA221665)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) खालीलपैकी कोणत्या वरिष्ठ सभागृहाच्या प्रत्यक्ष निवडणूका होतात?
अ) सिनेट ब) उमरावगृह
क) दोन्ही ड) यापैकी नाही
- २) न्यायालयीन पुनर्विलोकन या संकल्पनेचा उगम कोणत्या देशात झाला?
अ) स्वित्झर्लंड ब) फ्रान्स
क) इंग्लंड ड) अमेरिका
- ३) खालीलपैकी अमेरिकन संघराज्याचे कोणते वैशिष्ट्य नाही?
अ) अधिकार वाटणी
ब) संविधानाची सर्वोच्चता
क) संघ व राज्यांसाठी एकच संविधान
ड) न्यायव्यवस्थेचे स्वातंत्र्य
- ४) पुढीलपैकी कोणती जोडी योग्य आहे?
अ) इंग्लंड – न्यायीक पुनर्विलोकन
ब) स्वित्झर्लंड – बहुपक्ष पद्धती
क) अमेरिका – सामान्य गृह
ड) अमेरिका – एकात्म शासनपद्धती
- ५) खालीलपैकी कोणता देश कायदेमंडळाची जननी म्हणून ओळखला जातो?
अ) अमेरिका ब) फ्रान्स
क) इंग्लंड ड) स्वीस
- ६) खालीलपैकी कोणती बाब ही ब्रिटिश एकात्म शासनाचे वैशिष्ट्य म्हणून सांगता येणार नाही?
अ) संसदेच्या श्रेष्ठत्वाचे तत्त्व ब) जबाबदार शासनपद्धतीचे तत्त्व
क) प्रातिनिधीक लोकशाहीचे तत्त्व ड) यापैकी नाही

- ७) खालीलपैकी कोणता पक्ष सर्वात जुना पक्ष आहे?
 अ) रिपब्लिकन पक्ष ब) उदारमतवादी पक्ष
 क) हुजूर पक्ष ड) मजूर पक्ष
- ८) खालीलपैकी कोणती जोडी अयोग्य आहे?
 अ) अमेरिका—द्विपक्ष पद्धती ब) स्वित्झर्लंड — बहुपक्ष पद्धती
 क) अमेरिका — मजूर पक्ष ड) इंग्लंड — हुजूर पक्ष

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) न्यायालयीन स्वातंत्र्याची संकल्पना
 ब) न्यायालयीन पुनर्विलोकन संकल्पना
 क) स्वित्झर्लंड मधील बहुपक्ष पद्धती
 ड) रिपब्लिक पक्ष
 इ) अमेरिकेतील संघराज्य व्यवस्था
 ई) हुजूर पक्ष

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) इंग्लंड मधील एकात्म शासन व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा.
 किंवा
 ब) स्वित्झर्लंड मधील संघराज्य व्यवस्थेची चर्चा करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न.

१०

उमरावगृहाची रचना, अधिकार आणि कामे स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Political Science (Special Paper – XV)
Comparative Government & Politics (BA221665)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **08**

- 1) Which of the following upper houses is directly elected?
 - a) Senate
 - b) House of Lords
 - c) Both
 - d) No of Above
- 2) In which country did judicial review first originate?
 - a) Switzerland
 - b) France
 - c) UK
 - d) USA
- 3) Which one of the following is not feature of the American Federation?
 - a) Division of powers
 - b) Supremacy of the Constitution
 - c) Single Constitution for Union and States
 - d) Independence of Judiciary
- 4) Which among the following pair is correctly matches?
 - a) UK- Judicial Review
 - b) Switzerland - Multi party system
 - c) USA - Common House
 - d) USA - Unitary govt. System
- 5) Which of the following countries is known as the mother of the legislature?
 - a) America
 - b) France
 - c) England
 - d) Swiss
- 6) Which among the following is not the feature of British unitary government?
 - a) Doctrine of Supremacy of the Parliament
 - b) Doctrine of Responsible Government
 - c) Doctrine of representative democracy
 - d) None of the above
- 7) Which one of the following parties is an oldest party?
 - a) Republican Party
 - b) Liberal Party
 - c) Conservative Party
 - d) Labour Party

- 8) Which among the following pair is not correctly matches?
- a) USA- Two party system
 - b) Switzerland - Multi party system
 - c) USA - Labour Party
 - d) England - Conservative party

Q.2 Write Short Answers. (Any Four) 12

- a) Concept of Independence Judiciary
- b) Concept of Judicial Review
- c) Multi-Party Systems of Switzerland
- d) Republican Party
- e) Federal Systems of Switzerland America
- f) Conservative Party

Q.3 Broad question answer. (Any One) 10

- a) Explain the characteristics of unitary system of government in England.

OR

- b) Discuss the federal system in Switzerland.

Q.4 Broad question answer. 10

Explain the composition, power and function of House Lords.

७) बुद्धीगुणांक = _____

अ) $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारीरीक वय}}$

ब) $\frac{\text{मानसिक वय}}{\text{शारीरीक वय}} \times 100$

क) $\frac{\text{शारीरीक वय}}{\text{मानसिक वय}}$

ड) $\frac{\text{शारीरीक वय}}{\text{मानसिक वय}} \times 100$

८) चित्र अवबोधन चाचणी ---- यांनी विकसित केली.

अ) स्ट्रॉग

ब) वेश्लर

क) मुरे

ड) बिने

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) स्ट्रॉग यांची अभिरुची शोधिका.

ब) विभिन्न किंवा भेदक अभिक्षमता चाचणी

क) प्रक्षेपन तंत्राचे स्वरूप.

ड) NEO - व्यक्तिमत्व शोधिका

इ) मिनेसोटा बहुउद्देशीय व्यक्तिमत्व शोधिका – 2

ई) १६ व्यक्तिमत्व घटक प्रश्नावली (16 PF)

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) वेश्लर यांची बुद्धीमापन चाचणी थोडक्यात स्पष्ट करा.

किंवा

ब) वैद्यकीय महाविद्यालय प्रवेश चाचणी स्पष्ट करा.

प्र.४ राशार्क यांचे शाईच्या डागांचे तंत्र स्पष्ट करा.

१०

Seat No.	

Set P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Psychology (Paper – XIV)
Psychological Assessment (BA221675)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) For the assessment of personality _____ tests used ambiguous or unstructured stimulus.
 - a) Interest
 - b) Projective
 - c) Intelligence
 - d) Aptitude
- 2) Verbal and nonverbal subtest are the two part of _____ IQ test.
 - a) Binet-Simon
 - b) Stanford-Binet
 - c) Wechsler
 - d) Pavlov
- 3) Self-directed search instrument was developed by _____.
 - a) Terman
 - b) Holland
 - c) Binet
 - d) Wechsler
- 4) There are _____ cards in Rorschach inkblot test.
 - a) 15
 - b) 10
 - c) 20
 - d) 25
- 5) Form L and M are the two equivalent form of _____ Stanford revision.
 - a) 1937
 - b) 1960
 - c) 1916
 - d) 1972
- 6) MMPI-2 consist _____ affirmative statement.
 - a) 420
 - b) 567
 - c) 501
 - d) 427
- 7) $IQ = \frac{MA}{CA}$.
 - a) $\frac{MA}{CA}$
 - b) $\frac{MA}{CA} \times 100$
 - c) $\frac{CA}{MA}$
 - d) $\frac{CA}{MA} \times 100$
- 8) Thematic Apperception Test was developed by _____.
 - a) Strong
 - b) Wechsler
 - c) Murray
 - d) Binet

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Strong interest inventory.
 - b) Differential aptitude test.
 - c) Nature of projective technique.
 - d) NEO personality inventory.
 - e) Minnesota multiphasic personality inventory-2
 - f) Sixteen personality factor questionnaire (16 PF)
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain briefly Wechsler scale of intelligence.
- OR**
- b) Explain medical college admission Test.
- Q.4 Explain ink blot technique of Rorschach. 10**

८) राजकारणाचा व्यवस्थित अभ्यास म्हणजेच राजकीय ---- होय.

अ) कला

ब) वाणिज्य

क) शास्त्र

ੳ) ਵਿਧੀ

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

੧੨

अ) राष्ट्राची व्याख्या द्या.

ब) राजकीय तत्त्वज्ञान हे आदर्शनिष्ठ आहे का? स्पष्ट करा.

क) स्वातंत्र्याची व्याख्या द्या.

ड) राज्यशास्त्र हे वस्तुनिष्ठ शास्त्र आहे का? स्पष्ट करा.

इ) राज्यशास्त्राचा उद्देश स्पष्ट करा.

ई) 'आंतरराष्ट्रीयवाद' म्हणजे काय?

प्र.३ अ) 'मूलभूत हक्क' आणि 'मूलभूत कर्तव्ये' यातील भेद स्पष्ट करा.

20

किंवा

ब) दहशतवादाची कारणे स्पष्ट करा.

प्र.४ राज्याचे आवश्यक घटक स्पष्ट करा.

୧୦

Seat No.	

Set **P**

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Philosophy (Special Paper – XV)
Political philosophy (BA221654)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) Socialism is _____ economy.
 - a) Mixed
 - b) Controlled
 - c) Vague
 - d) None of these
- 2) The meaning of _____ to frighten in the minds of others.
 - a) Constitutionalism
 - b) Satyagraha
 - c) Terrorism
 - d) None of these
- 3) 'Objective study of political actions' is the subject matter of _____.
 - a) Political science
 - b) Logic
 - c) Aesthetics
 - d) Sociology
- 4) 'Study of political actions' is the subject matter of _____.
 - a) Sociology
 - b) Political science
 - c) Economics
 - d) Logic
- 5) India is _____ country.
 - a) Democracy
 - b) Terrorism
 - c) Revolutionism
 - d) None of these
- 6) _____ is a way of political progress.
 - a) Non-cooperation
 - b) Laziness
 - c) Cooperation
 - d) None of these
- 7) _____ was a 4th - century BC Indian political philosopher.
 - a) Plato
 - b) Gandhi
 - c) Marx
 - d) Chanakya
- 8) Systematic study of Politics is called political _____.
 - a) Art
 - b) Commerce
 - c) Science
 - d) Law

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Define nation?
 - b) Is political philosophy normative. Explain.
 - c) Define liberty.
 - d) Is political science positive science. Explain.
 - e) Explain the aim of political science.
 - f) What is 'Internationalism'?
- Q.3 a) Distinguish between 'Fundamental Rights' and 'Fundamental duties'. 10**
- OR**
- b) Explain the cause of terrorism.**
- Q.4 Explain the essential elements of a state. 10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र – VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Sociology (Special Paper – XV)
Industrial Sociology (BA221686)

वार, दिनांक: सोमवार, ०४-०५-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) 'ट्रेड युनियन मुव्हमेंट' हा ग्रंथ — यांनी लिहिला आहे.
अ) अँनी बेझंट
ब) हरमान कोहेन
क) ए. ई. मुसन
ड) यापैकी नाही
- २) ऑल इंडिया ट्रेड युनियन काँग्रेसची स्थापना — मध्ये झाली.
अ) १९४०
ब) १९४८
क) १९४७
ड) १९२०
- ३) भारतातील पहिली कामगार संघटना — यांनी स्थापन केली.
अ) एस. एम. जोशी
ब) दत्ता सामंत
क) एन. एम. लोखंडे
ड) यापैकी नाही
- ४) कारखाना कायदा — मध्ये पास झाला आहे.
अ) १८८१
ब) १८४७
क) १९५७
ड) १९२०
- ५) कामगारांच्या ताण-तणावाचे वर्गीकरण — यांनी केले आहे.
अ) पी. गिसबर्ट
ब) पार्सन्स
क) ई. व्ही. स्नायडर
ड) यापैकी नाही
- ६) 'पहिला माहिती तंत्रज्ञान कायदा' — साली अमलात आला.
अ) २०००
ब) २००१
क) २००५
ड) २०१०
- ७) जागतिकीकरणाची प्रक्रिया — मध्ये सुरु झाली.
अ) १९५०
ब) १९८०
क) १९९१
ड) १८९१

- ८) खालीलपैकी कोणते शहर IT उद्योगासाठी प्रसिद्ध आहे?
अ) नागपूर	ब) नाशिक
क) पुणे	ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) ऑटोमेशन (स्वयंचलिकरण) संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) कामगारांच्या आकांक्षा स्पष्ट करा.
- क) संगणकीकरण स्पष्ट करा.
- ड) कामगार संघटनेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) जागतिकीकरणाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ई) नवीन औद्योगिक धोरण स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

୧୦

- अ) औद्योगिक कामगार संकल्पना सांगून औद्योगिक कामगारावरील ताण स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) औद्योगिक कलह म्हणजे काय? सांगून औद्योगिक कलहावरील उपाययोजना सांगा.

प्र.४ कामगार संघटनेचा अर्थ सांगून कामगार संघटनेद्वारे व्यवस्थापनाविरुद्ध वापरले जाणारे डावपेच विशद करा.

୧୦

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April - 2026
Sociology (Special Paper – XV)
Industrial Sociology (BA221686)**

Day & Date: Monday, 04-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) A book 'Trade Union Movement' was written by _____.
a) Annie Besant b) Herman Cohen
c) A. E. Musson d) None of these
- 2) All India Trade Union Congress is established in _____.
a) 1940 b) 1948
c) 1947 d) 1920
- 3) First trade union in India is established by _____.
a) S. M. Joshi b) Datta Samant
c) N. M. Lokhande d) None of these
- 4) Factory act is passed in _____.
a) 1881 b) 1847
c) 1957 d) 1920
- 5) Who classified stress and strains of worker?
a) P. Gisbert b) Parsons
c) E. V. Schneider d) None of these
- 6) 'First Information Technology Act' was enacted in _____.
a) 2000 b) 2001
c) 2005 d) 2010
- 7) Process of globalization in India started in _____.
a) 1950 b) 1980
c) 1991 d) 1891
- 8) Which of the following is famous for IT industry?
a) Nagpur b) Nashik
c) Pune d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Explain 'Automation'.
 - b) Explain aspirations of worker.
 - c) Explain 'Computerization'.
 - d) Explain nature of 'Trade Union'.
 - e) Explain nature of 'Globalization'.
 - f) Explain New Industrial Policy.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Define industrial worker & explain strains on industrial workers.
- OR**
- b) What is industrial dispute? Explain remedial measures on industrial dispute.
- Q.4 Define trade union and explain tactics employed by trade union against management. 10**

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April-2026
ENGLISH (Special Paper – XVI)
Structure and Function of Modern English (BA221615)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) 'Music I like'. The pattern of the derived structure in this example is _____.
a) SPO b) OSP
c) OPS d) PSO
- 2) _____ clauses don't clearly indicate a particular tense.
a) Non-finite b) Finite
c) Main d) Tensed
- 3) 'Normal non fluency' is the typical feature of _____.
a) writing b) speech
c) journalism d) listening
- 4) If the relationship between the addresser and addressee is distinct, public and official then the tenor of the discourse will be _____.
a) informal b) formal
c) good d) familiar
- 5) 'Cleft sentences' begin with _____.
a) Where b) That
c) There d) It
- 6) 'He tried hard, but he failed'. This sentence is an example of _____.
a) tenseless clause b) subordination
c) coordination d) infinitive clause
- 7) The lexical relation between two or more words with the same spelling and same pronunciation, but different unrelated meaning is called _____.
a) antonymy b) synonymy
c) collocation d) homonymy
- 8) 'Not/knot' is an example of _____.
a) homograph b) homophone
c) hyponym d) synonym

Q.2 Answer the following. (Any Four)

- a) Add a tag question.
 i) Mary is not John's girlfriend.
 ii) Pinky works very hard these days.
 iii) Let's discuss the problem.
- b) Change the voice
 i) Finish the work quickly.
 ii) Father will pay the college fees.
 iii) I'm cooking a meal.
- c) Begin the following sentences with 'There'
 i) Nobody is engaged in this work.
 ii) No shops will be left open.
 iii) The girl is standing near the bank.
- d) Match the synonyms in the following

Group A	Group B
Modest	Begin
Clever	Humble
Resume	Wise

- e) Match the antonyms in the following.

Group A	Group B
Beautiful	Sad
Happy	Far
Near	Ugly

- f) Explain the term 'hyponymy' with suitable examples.

Q.3 Answer the following question. (Any One)

- a) Write a note on process of subordination.

OR

- b) Explain finite subordinate clauses in English with suitable examples.

Q.4 Analyse the following piece of discourse and comment on mode, tenor and domain with at least two characteristics of each one.**RBI may review KYC norms for tainted COS.**

Mumbai, Feb. 21 (PTI): RBI may review “know your customers” (KYC) and “Customer due diligence” procedures followed by banks for loans to companies that have come under the scanner of investigation authorities.

Banks that have lent to DB realty have said that their funds are fully secured. However, in addition to ensuring security of loans, RBI has asked banks to do “enhanced customer due diligence” for loans where a “politically exposed person” is the final beneficiary.

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
HINDI (Special Paper – XVI)
भाषा विज्ञान (BA221625)

कमाल गुणः ४०

सूचनाएँ : १) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

२) दाईं ओर लिखे अंक प्रश्न के लिए निर्धारित अंक हैं।

प्र.१ निम्नलिखित वाक्यों के नीचे दिए गये विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर वाक्य फिर से लिखिए। 04

- १) पदरचना में शब्द के साथ-साथ ——— का भी योग होता है।
अ) रूप ब) संबंध तत्त्व
क) अर्थ तत्त्व ड) वाक्य
- २) रचना के आधार पर वाक्य के ——— प्रकार हैं।
अ) दो ब) तीन
क) चार ड) पांच
- ३) समाज के उत्थान एवं पथन, उन्नति एवं अवनति का सांगोपांग निरूपण ——— विज्ञान में होता है।
अ) समाज ब) भाषा
क) वाक्य ड) ध्वनि
- ४) जब शब्द अपना संकुचित अर्थ छोड़कर विस्तृत अर्थ ग्रहण करता है तब उसे ——— कहा जाता है।
अ) अर्थोपकर्ष ब) अर्थ संकोच
क) अर्थादेश ड) अर्थ विस्तार
- ५) ध्वनि के लिए भाषा विज्ञान में ——— यह पर्यायवाची शब्द है।
अ) स्वम ब) आवाज
क) स्वन ड) धुन
- ६) वाक्य में प्रयुक्त होने योग्य शब्दों को ——— कहते हैं।
अ) ध्वनि ब) शब्द
क) पद ड) वाक्य

- ७) "भाषा विज्ञान उस शास्त्र को कहते हैं जिसमें भाषा मात्रा के भिन्न-भिन्न अंगों एवं स्वरूपों का विवेचन तथा निरूपण किया जाता है" यह परिभाषा ——— की है।
 अ) डॉ. भोलानाथ तिवारी ब) डॉ. कामता प्रसाद गुरु
 क) डॉ. बाबूराम सक्सेना ड) डॉ. श्यामसुंदर दास
- ८) 'यदि तुम मेहनत करोगे तो सफल हो जाओगे'। यह वाक्य ——— वाचक वाक्य है।
 अ) संकेत ब) संदेह
 क) आज्ञा ड) प्रश्न

- प्र.२ निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए। (कोई भी चार) १२
 अ) स्वन गुण (ध्वनि गुण) की अवधारणा पर प्रकाश डालिए।
 ब) संबंधतत्त्व के प्रकारों को लिखिए।
 क) वाक्य की आवश्यकताओं को लिखिए।
 ड) भाषा विज्ञान के नामकरण पर प्रकाश डालिए।
 इ) अर्थ परिवर्तन की तीन दिशाओं को लिखिए।
 ई) संगणकीय भाषा विज्ञान की अवधारणा पर प्रकाश डालिए।
- प्र.३ निम्नलिखित प्रश्नों में से एक प्रश्न का उत्तर लिखिए। १०
 अ) अर्थ परिवर्तन के कारणों को स्पष्ट कीजिए।
 अथवा
 ब) अर्थ और रचना के आधार पर वाक्य के प्रकारों को लिखिए।
- प्र.४ भाषा विज्ञान के अध्ययन के लाभों को स्पष्ट कीजिए। १०

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
KANNADA (Special Paper – XVI)
Study of Performance Skills (BA221635)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

ಪ್ರ.೧ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ

೦೮

- ೧) 'ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣ' ಇದು ಒಂದು - ಕಂಪನಿ
 ೧) ಸಿನೀಮಾ ೨) ನಾಟಕ
 ೩) ಉದ್ದಿಮೆ ೪) ಚಿತ್ರಕಲೆ
- ೨) ದಾದಾಸಾಹೇಬ ಫಾಲ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕನ್ನಡ ನಟ -
 ೧) ಡಾ. ರಾಜಕುಮಾರ ೨) ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ್
 ೩) ಯಶ ೪) ರವಿಚಂದ್ರನ್
- ೩) 'ಡೊಳ್ಳು ಕುಣಿತ' ಇದು ಒಂದು - ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ.
 ೧) ಹಾಸ್ಯ ೨) ನಾಟಕ
 ೩) ಜನಪದ ೪) ಸಿನೀಮಾ
- ೪) ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರ -
 ೧) ಯಕ್ಷಗಾನ ೨) ಬಯಲಾಟ
 ೩) ಸಣ್ಣಾಟ ೪) ದೊಡ್ಡಾಟ
- ೫) 'ಪುಟ್ಟಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳು' ಧಾರವಾಹಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಟಿಸಿದ ನಟ -
 ೧) ಮಾಲಾಶ್ರೀ ೨) ಶೃತಿ
 ೩) ಉಮಾಶ್ರೀ ೪) ಲಕ್ಷ್ಮಿ
- ೬) ಕುಣಿತ ಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ
 ೧) ಯಕ್ಷಗಾನ ೨) ದೊಡ್ಡಾಟ
 ೩) ಸಣ್ಣಾಟ ೪) ಬಯಲಾಟ
- ೭) 'ಕಾಂತಾರ' ಇದು - ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ಚಿತ್ರ
 ೧) ಹಿಂದಿ ೨) ಮರಾಠಿ
 ೩) ಗುಜರಾತಿ ೪) ತುಳು

೮) 'ತುಘಲಕ್' ನಾಟಕದ ಲೇಖಕರು -

೧) ಕುವೆಂಪು

೨) ಮಕ್ಕಳ

೨) ಕಾರಂತ

೪) ಕರ್ನಾಡ

ಪ್ರ.೨ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ)

೧೨

೧) ವರದಿ ಲೇಖನ

೨) ಸಣ್ಣಾಟ

೩) ರಸಗ್ರಹಣ

೪) ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನಕಲಾವಿದ / ಕಲಾವಿದೆ

೫) ಕಿರುಚಿತ್ರ ತಯಾರಿಕೆ

೬) ಅಭಿನಯ

ಪ್ರ.೩ ಪ್ರಬಂಧರೂಪದ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ. (ಬೇಕಾದ ಒಂದಕ್ಕೆ)

೧೦

೧) ನೀವು ನೋಡಿದ ಸಿನೇಮಾದ ರಸಗ್ರಹಣ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅಥವಾ

೨) ನೀವು ನೋಡಿದ ನಾಟಕದ ರಸಗ್ರಹಣ ಕುರಿತು ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಪ್ರ.೪ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

೧೦

ನೀವು ನೋಡಿದ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು ಯಾವುವು? ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರಿ.

Seat No.	

Set

P

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
MARATHI (Special Paper – XVI)
Aadhunik Marathi Sahityatil Vividha Pravaha (strivadi Mahanagariy)
(BA221640)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६

कमाल गुणः ४०

वेळ : दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सभी प्रश्न अनिवार्य आहे.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

04

- १) जुल्फी शेख यांचा जन्म कोठे झाला?
अ) अमरावती ब) अकोला
क) भंडारा ड) सांगोला
- २) 'अक्षरवेध' हा काव्यसंग्रह केव्हा प्रकाशित झाला?
अ) १९९१ ब) १९९२
क) १९९६ ड) १९९८
- ३) 'मी कोण?' काव्यसंग्रहाला प्रस्तावना कोणी दिली आहे?
अ) द. मा. मिरासदार ब) गंगाधर गाडगीळ
क) वि. स. जोग ड) गो. मा. पवार
- ४) जुल्फी शेख यांनी अध्यक्षपद भूषविलेले मुस्लिम साहित्य संमेलन कोठे भरले होते?
अ) पुणे ब) सोलापूर
क) नागपूर ड) मंबई
- ५) (कदाचित) इम्जिनरी कथासंग्रह कोणी लिहिला?
अ) आनंद यादव ब) गणेश मतकरी
क) कृष्णात खोत ड) रवींद्र शोभणे
- ६) 'सीमा' ही व्यक्तिरेखा कोणत्या कथेतील आहे?
अ) कासव ब) रुटीन
क) कपाट ड) ब्रिज

७) (कदाचित) इमॅजिनरी कथासंग्रहाची पहिली आवृत्ती केव्हा प्रकाशित झाली?

- अ) १५ ऑगस्ट २०२० ब) २७ मार्च २०२१
क) १७ नोव्हेंबर २०१८ ड) २० मे २०१९

८) लेखकाचा आवडता शब्द कोणता?

- अ) चुळबुळ ब) प्रामुख्याने
क) हे खरे आहे. ड) त्या ठिकाणी

प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) जुल्फी शेख यांचे ग्रंथ लिहा.
ब) मी कोण? कवितेचे रसग्रहण करा.
क) जुल्फी शेख यांच्या स्त्रीविषयक भावना स्पष्ट करा.
ड) गणेश मतकरी यांचे साहित्य सांगा.
इ) (कदाचित) इमॅजिनरीमधील भाषाशैली
ई) 'कासव' कथेचा आशय लिहा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

अ) जुल्फी शेख यांच्या मी कोण? कवितेचे वेगळेपण लिहा.

किंवा

ब) गणेश मतकरी व्यक्ती आणि वाङ्मय स्पष्ट करा.

प्र.४ स्त्रीवादी साहित्य म्हणजे काय ते सांगून स्त्रीवादी साहित्याच्या प्रेरणा आणि स्वरूप स्पष्ट करा.

१०

Page 1 of 2

- ७) द्विगुसमासस्य तत्पुरुषसंज्ञा — सुत्रेण भवति ।
 अ) तत्पुरुषः । ब) द्विगुश्च
 क) नदीभिश्च ड) अव्ययीभावः
- ८) अविद्यमानपुत्रः' ह्या शब्दाचे समासरूप — होते.
 अ) अपुत्रः ब) सुपुत्रः
 क) कुपुत्रः ड) विद्यमानपुत्रः

प्र.२ टिप्पणीं लिखत । (केऽ पि ४)

१२

टिपा लिहा. (कोणत्याही ४)

- अ) वृत्तिः ।
ब) अधिकारसूत्रम् ।
क) अनेकम् अन्यपदार्थे ।
ड) पाणिनी
इ) अष्टाध्यायी
ई) भूतपूर्वम् इति सामासिकपदम् उपपादयत ।

प्र.३ अधोनिर्दिष्टानि सूत्राणि स्पष्टीकुरुत । (केऽपि २)

୧୦

खालील सूत्रे स्पष्ट करा. (कोणतेही २)

- अ) तृतीयो – सप्तम्योर्बहुलम् ।
 ब) प्रथमानिर्दिष्टं समास उपसर्जनम् ।
 क) अनेकम् अन्यपदार्थे

प्र.४ अधोनिर्दिष्टेषु कमपि एकम् विषयं अधिकृत्य निबन्धं लिखत ।

20

खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा.

- अ) भारतीयज्ञानपरम्परायां संस्कृतस्य उपयोगित्वम्
अथवा
ब) भारतदेशस्य प्रगतिः ।

Seat No.	

Set P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April - 2026
Urdu (Special Paper - XVI)
Urdu Novel (BA221692)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026

Max. Marks: 40

Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the left indicate full marks.

08

سوال نمبر 1. صحیح متبادل کا انتخاب کر کے جوابات لکھیے۔

(1) ناول کی وہ کون سی قسم ہے جس میں ہماری توجہ زیادہ تر قصہ ہی کی طرف رہتی ہے؟

(A) واقعاتی ناول	(B) جاسوسی ناول
(C) کرداری ناول	(D) ڈرامائی ناول

(2) راجندر سنگھ بیدی کو "گرم کوٹ" کے بہترین کہانی کا فلم فیئر ایوارڈ کس سن میں دیا گیا؟

(A) 1966ء	(B) 1965ء
(C) 1945ء	(D) 1936ء

(3) راجندر سنگھ بیدی کے پردادا کا نام بتائیے؟

(A) گنپت سنگھ	(B) ہر بھجن سنگھ
(C) رام لال سنگھ	(D) راج پال سنگھ

(4) راجندر سنگھ بیدی کی کہانیوں کا تیسرا مجموعہ کس نام سے شائع ہوا؟

(A) پوس کی رات	(B) کوکھ جلی
(C) مہارانی کا تحفہ	(D) دانہ و دام

(5) جاسوسی ناولوں میں کس جزو کو سب سے زیادہ ترجیح دی جاتی ہے؟

(A) منظر نگاری	(B) قصہ
(C) کردار نگاری	(D) مکالمہ نگاری

6) ناول 'ایک چادر میلی سی' کی ہیر و نین کون ہے؟

- (A) کندن
(B) لکشمی
(C) رانو
(D) تلوکا

7) ناول 'ایک چادر میلی سی' کی ہیر و نین ارنو کو کتنے بچے ہیں؟

- (A) تین
(B) چار
(C) پانچ
(D) دو

8) راجندر سنگھ بیدی کی وفات کس سن میں ہوئی؟

- (A) 1977ء
(B) 1984ء
(C) 1988ء
(D) 1990ء

12

سوال نمبر 2. مختصر جواب لکھیے۔ (کوئی چار)

- 1) صنف ناول کی تعریف بیان کیجیے؟
- 2) صنف ناول کا اہم جزو "پلاٹ" کے بارے میں آپ کیا جانتے ہیں؟ مختصر وضاحت کیجیے۔
- 3) صنف ناول کی اہم قسم "عصری ناول" کسے کہتے ہیں؟
- 4) صنف ناول کی اہم قسم "نفسیاتی ناول" سے کیا مراد ہے؟
- 5) راجندر سنگھ بیدی کا تخلیق کردہ ناول "ایک چادر میلی سی" کی منظر نگاری پر تبصرہ کیجیے؟
- 6) ناول "ایک چادر میلی سی" کی کردار نگاری پر مختصر روشنی ڈالیے؟

10

سوال نمبر 3. مفصل جواب لکھیے۔ (کوئی ایک)

- 1) راجندر سنگھ بیدی کی سوانح حیات مفصل قلمبند کیجیے؟
- 2) اردو ادب میں ناول نگاری کے آغاز و ارتقاء پر مفصل نوٹ لکھیے؟

10

سوال نمبر 4. ناول "ایک چادر میلی سی" کا تنقیدی جائزہ لیجیے؟

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल - २०२६
Ancient Indian History & Culture (Special Paper-XVI)
Principles and Methods in Archaeology (BA221605)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुण: ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) — हे भारतातील एशियाटिक सोसायटीचे संस्थापक आहेत.
अ) सर विल्यम जोन्स ब) अलेक्झांडर कनिंघम
क) फिलंडर्स पेट्री ड) पिटरिहर्स
- २) — स्थळाचे उत्खनन दयाराम सहानी यांनी केले.
अ) हडप्पा ब) मोहेंजो-दारो
क) इनामगाव ड) यापैकी नाही
- ३) लिबीने रेडिओ कार्बन कालमापन पद्धत — मध्ये सुरु झाली.
अ) १८४४ ब) १९३६
क) १९५२ ड) १९७०
- ४) — यांनी त्रियुग प्रणाली" चा सिद्धांत मांडला.
अ) सी. जे. थॉमसन ब) चार्ल्स डार्विन
क) विलम जोन्स ड) पिटरिहर्स
- ५) — पद्धत मोठ्या जागेचे उत्खनन करण्यासाठी योग्य आहे.
अ) अनुलंब पद्धत ब) क्षैतिज पद्धत
क) स्टेप ट्रेंच पद्धत ड) यापैकी नाही
- ६) स्तूप उत्खननासाठी — ही उत्खनन पद्धत वापरतात.
अ) स्टेप ट्रेंच ब) चतुर्थांश
क) क्षैतिज ड) अनुलंब
- ७) — यांनी लिहिलेले "पूरतत्त्वविद्या" हे पुस्तक.
अ) ह. धी. सांकलिया ब) गो. ब. देगलूरकर
क) शां. भा. देव ड) के. पदय्या

- c) हडप्पा पूरा स्थल राखीगढीचे उत्खनन यांनी केले.
अ) बी. बी. लाल ब) वसंत शिंदे
क) आर. एस. बिष्ट ड) एस. आर. राव

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) लिखितसाधनांचे महत्त्व
ब) त्रियुग सिद्धांत प्रणाली
क) कॉर्बन-१४
ड) ताम्रपट
इ) सर्वे नकाशे
ई) रॉयल एसिअयटिक सोसायटी

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) पुरातत्त्व संशोधनाच्या विविध अन्वेषण पद्धती सांगा.
किंवा
ब) पुरातत्त्वशास्त्रामधील तौलनिक कालमापन पद्धती विषयी चर्चा करा.

प्र.४ प्रारंभीच्या काळातील भारतीय पुरातत्वशास्त्राच्या विकासाचा आढावा घ्या. **१०**

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April-2026
Ancient Indian History & Culture (Special Paper - XVI)
Principles and Methods in Archaeology (BA221605)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) _____ is the founder of the Asiatic Society in India.
 a) Sir William Jones b) Alexander Cunningham
 c) Flinders Petry d) Pit Rivers
- 2) _____ site was excavated by Dayaram Sahani.
 a) Harappa b) Mohenjo-Daro
 c) Inamgaon d) None of these
- 3) Libby Radio carbon dating method started in _____.
 a) 1844 b) 1936
 c) 1952 d) 1970
- 4) _____ put forth the theory of "Three age system".
 a) C. J. Thomsen b) Charles Darwin
 c) Willam Jones d) Pit Rivers
- 5) _____ method is suitable for excavating large sites.
 a) Vertical method b) Horizontal method
 c) Step trench method d) None of these
- 6) _____ method is suitable for excavation of stupa.
 a) Step Trench b) Quadrant
 c) Horizontal d) Vertical
- 7) The Book „Purattatvavidya" written by _____.
 a) H. D. Sankaliya b) G. B. Deglurkar
 c) S. B. Deo d) Padayya
- 8) Harappan site Rakhigadhi excavated by _____.
 a) B. B. Lal b) V. S. Shinde
 c) R. S. Bisht d) S. R. Rao

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) Importance of recording of evidences
 - b) Three Age System
 - c) Carbon-14
 - d) Copperplate
 - e) Exploration Maps
 - f) Royal Asiatic Society
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Narrate the various methods of archaeological exploration.
- OR**
- b) Discuss the comparative chronology method of archaeology.
- Q.4 Review the development of Indian Archaeology in the early period. 10**

७) भारतात सर्वाधिक शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या ——— राज्यात झाल्या आहेत.

अ) उत्तर प्रदेश	ब) महाराष्ट्र
क) कर्नाटक	ड) तेलंगणा

८) HYVP ——— शी निगडीत आहे.

अ) बियाणे	ब) पाणीपुरवठा
क) वीज पुरवठा	ड) कर्जपुरवठा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) कृषी वित्त पुरवठ्याचे संस्थात्मक स्त्रोत स्पष्ट करा.
- ब) नियंत्रित बाजारपेठेची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) कृषीमाल किंमतीमधील चढउताराची कारणे
- ड) सहकारी विपणनाची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) नवीन आर्थिक धोरण ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- ई) कृषी वित्त पुरवठ्याची गरज थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.३ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१०

- अ) शेतमाल बाजारपेठ म्हणजे काय? भारतातील शेतमाल विक्री व्यवस्थेतील दोष स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) नाबार्डची कार्ये स्पष्ट करा.

प्र.४ भारतातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे स्पष्ट लिहा.

१०

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April-2026
Economics (Special Paper–XVI)
Agricultural Economics-II (BA221610)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) New Economic Policy implemented in _____ year.
 - a) 1991
 - b) 1951
 - c) 1995
 - d) 1997
- 2) NAFED is an organization that works at the level of _____.
 - a) Village
 - b) District
 - c) State
 - d) National
- 3) _____ is the apex bank for providing finance for agriculture and rural development in India.
 - a) RBI
 - b) SEBI
 - c) IBRD
 - d) NABARD
- 4) A market established and working under the law of the state government is called _____.
 - a) Cooperative market
 - b) Regulated market
 - c) Private market
 - d) Rural market
- 5) Short term financing is done for a _____ period of time.
 - a) Six months
 - b) Fifteen months
 - c) Eighteen months
 - d) Twenty Four months
- 6) Agricultural Price Commission established in the year _____.
 - a) 1945
 - b) 1949
 - c) 1965
 - d) 1991
- 7) The highest number of farmer suicides in India have occurred in the state of _____.
 - a) Uttar Pradesh
 - b) Maharashtra
 - c) Karnataka
 - d) Telangana
- 8) HYVP is related to _____.
 - a) Seeds
 - b) Water supply
 - c) Electricity supply
 - d) Loan supply

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain the institutional sources of agricultural finance.
 - b) Write the features of regulated market.
 - c) Causes of fluctuations in agricultural prices.
 - d) Explain the functions of cooperative marketing.
 - e) Explain the concept of New Economic Policy.
 - f) Explain the briefly need for agricultural finance.
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) What is agricultural market? Explain the demerits in agricultural marketing system in India.
- OR**
- b) Explain the functions of NABARD.
- Q.4 Explain the causes for farmer suicides in India.** **10**

- ८) वि. का. राजवाडे यांचा जन्म ---- या ठिकाणी झाला होता.
अ) पेण	ब) धुळे
क) मुंबई	ड) ठाणे

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April – 2026
History (Special Paper – XVI)
Historical Sources, Research and Places (BA221630)**

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Fill in the blanks by choosing the correct option.

08

- 1) Raigad fort is a ____ type fort.
 - a) Gadhi
 - b) Ground
 - c) Sea
 - d) Hill
- 2) Gangasagar Lake is at _____.
 - a) Raigad
 - b) Satara
 - c) Pune
 - d) Kolhapur
- 3) Raja Kelkar museum is at _____.
 - a) Kolhapur
 - b) Mumbai
 - c) Pune
 - d) Satara
- 4) Bhavani Mandap is situated at _____.
 - a) Satara
 - b) Pune
 - c) Kolhapur
 - d) Raigad
- 5) Indrabhuvan is a located in the City of _____.
 - a) Satara
 - b) Solapur
 - c) Kolhapur
 - d) Jaipur
- 6) _____ established capital at Satara.
 - a) Chhatrapati Shivaji Maharaj
 - b) Chhatrapati Sambhaji Maharaj
 - c) Chhatrapati Shahu Maharaj
 - d) Chhatrapati Rajaram Maharaj
- 7) _____ wrote 'Marathi Riyasat'.
 - a) V. K. Rajwade
 - b) G.S. Sardesai
 - c) Jadunath Sarakar
 - d) Balkrushna
- 8) V. K. Rajwade birth is in _____.
 - a) Pen
 - b) Dhule
 - c) Mumbai
 - d) Thane

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) What are the duties of Karkhanis in fort administration?
 - b) Give the information about types of Museum.
 - c) Give the information about Raja Kelkar Museum, Pune.
 - d) Explain the Importance of Historical Tourism.
 - e) Write the Names of the important places of the Capital Raigad Fort.
 - f) Write the Names of Books written by V.C. Bendrey
- Q.3 Write broad answers. (Any One)** **10**
- a) Explain the types of forts with their importance.
- OR**
- b) Discuss the contribution of V. K. Rajwade in History writing.
- Q.4 Describe Kolhapur as the capital of Marathas.** **10**

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Political Science (Special Paper–XVI)
Western Political Thought (BA221666)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) हेरॉल्ड लास्कीने कोणत्या स्वरूपाच्या शासन पद्धतीचे समर्थन केले आहे?
 अ) लोकशाही शासन ब) साम्यवादी शासन
 क) केंद्रीय शासन ड) निरंकुश राज्य
- २) हेगेलने खालीलपैकी कोणता ग्रंथ लिहिला नाही?
 अ) दि स्पिरीट ऑफ माइंड ब) दि फिलॉसॉफी ऑफ राईट्स
 क) दास कॅपिटल ड) फिलॉसॉफी ऑफ हिस्टरी
- ३) राज्यसंस्थेच्या अस्तित्वाला कोणी विरोध केला आहे?
 अ) हेगेल ब) हेरॉल्ड लास्की
 क) जे. एस. मिल ड) कार्ल मार्क्स
- ४) 'अधिकतम लोकांचे अधिकतम सुख' या तत्त्वाचे समर्थन कोणी केले आहे?
 अ) जे. एस. मिल ब) हेरॉल्ड लास्की
 क) कार्ल मार्क्स ड) हेगेल
- ५) हेरॉल्ड लास्कीने इंग्लंड मधील कोणत्या राजकीय पक्षाचे अध्यक्षपद भूषवले आहे?
 अ) हूजुर पक्ष ब) लिबरल पार्टी
 क) टोरी पार्टी ड) मजूर पक्ष
- ६) 'राज्य हा पृथ्वीवरील दैवी अविष्कार आहे', असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) कार्ल मार्क्स ब) हेगेल
 क) जे. एस. मिल ड) हेरॉल्ड लास्की
- ७) जे. एस. मिलने कोणता जगप्रसिद्ध ग्रंथ लिहिला आहे?
 अ) दास कॅपिटल ब) ऑन लिबर्टी
 क) दि सोशल कॉन्ट्रॅक्ट ड) ए ग्रामर ऑफ पॉलिटिक्स

- ८) कार्ल मार्क्सच्या मते ऐतिहासिक भौतिकवादी विकासाच्या पहिल्या टप्प्यात कोणती अवस्था होती?
- अ) प्राचीन साम्यवादी अवस्था ब) गुलामगिरीचा काळ
- क) सरंजामशाही अवस्था ड) भांडवलशाही अवस्थेतील राज्य

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) हेगेलचे नागरी समाजाबाबत विचार थोडक्यात लिहा.
- ब) कार्ल मार्क्सचे गुलामगिरी अवस्थेबाबत विचार थोडक्यात लिहा.
- क) वर्ग संघर्ष म्हणजे काय?
- ड) लास्कीची स्वातंत्र्याची व्याख्या थोडक्यात लिहा.
- इ) जे. एस. मिलचे मतदानाच्या अधिकाराबाबत विचार स्पष्ट करा.
- ई) हेरॉल्ड लास्कीने कामगारांना कोणकोणते अधिकार देण्याचे समर्थन केले आहे?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) हेगेलचे नागरी समाजाबाबत विचार स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) जे. एस. मिलच्या स्वातंत्र्याबाबत विचारांवर सविस्तर चर्चा करा.

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. १०

लास्कीच्या विचारांतील स्वातंत्र्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set	P

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April-2026
Political Science (Special Paper–XVI)
Western Political Thought (BA221666)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 08

- 1) What form of government does Harold Laski advocate?
 - a) Democratic government
 - b) Communist rule
 - c) Centralizes government
 - d) Autocratic State
- 2) Which of the following book did not write by Hegel?
 - a) The Spirit of Mind
 - b) The Philosophy of Rights
 - c) Das Capital
 - d) Philosophy of History
- 3) Who has opposed the existence of a State?
 - a) Hegel
 - b) Harold Laski
 - c) J. S. Mill
 - d) Karl Marx
- 4) Who advocated the principle of 'greatest happiness of greatest number'?
 - a) J. S. Mill
 - b) Harold Laski
 - c) Karl Marx
 - d) Hegel
- 5) Harold Laski has chaired which political party in England?
 - a) Conservative Party
 - b) Liberal Party
 - c) The Tory Party
 - d) Labor Party
- 6) 'The Kingdom is an invention of divine power on the earth', who said?
 - a) Karl Marx
 - b) Hegel
 - c) J. S. Mill
 - d) Harold Laski
- 7) Which famous book is written by the J. S. Mill?
 - a) Das Capital
 - b) On Liberty
 - c) The Social Contract
 - d) A Grammar of Politics
- 8) What was the first phase of historical materialist development according to Karl Marx?
 - a) Ancient communist state
 - b) The period of Slavery
 - c) Feudal state
 - d) Capitalist state

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Briefly write Hegel's views on civil society
 - b) Briefly write the views of Karl Marx on the age of slavery
 - c) What is Class Struggle?
 - d) Briefly write Laski's definition of freedom
 - e) State J. S. Mill's views on voting rights
 - f) What rights did Harold Laski advocate for workers?
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Explain Hegel's views on civil society.
- OR**
- b) Discuss in detail J.S. Mill's thoughts on freedom.
- Q.4 Answer in details.** **10**
- Explain Laski's thoughts about forms of freedom.

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल — २०२६
PHILOSOPHY (Special Paper–XVI)
Scientific Method (BA221655)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) तर्कशास्त्र ——— शास्त्र आहे.
 अ) वस्तुनिष्ठ
 ब) आकारिक
 क) सामाजिक
 ड) यापैकी नाही
- २) शास्त्रीय विगमनाचे ——— वास्तविक आधार आहेत.
 अ) पाच
 ब) चार
 क) तीन
 ड) दोन
- ३) अभ्युपगम ——— असावयास हवे.
 अ) असत्य
 ब) संदिग्ध
 क) प्रचीतीक्षम
 ड) व्याघात
- ४) ——— नियम प्रस्थापित करणे हा शास्त्राचा उद्देश आहे.
 अ) व्याघात
 ब) संदिग्ध
 क) सामान्य
 ड) असत्य
- ५) पुर्वगृहीतकांनाच शास्त्राचा ——— असे म्हणतात.
 अ) आधार
 ब) पूर्वसूचना
 क) निष्कर्ष
 ड) उपपादन
- ६) प्रयोगाचे स्वरूप ——— असते.
 अ) पूर्वनियोजित
 ब) आकस्मिक
 क) नैसर्गिक
 ड) ऐतिहासिक
- ७) कारण आणि कार्य ह्या ——— आहेत.
 अ) घटना
 ब) कल्पना
 क) भ्रम
 ड) यापैकी नाही

- ८) 'निरीक्षण' हा शास्त्रीय पद्धतीचा ——— आधार होय.
अ) तात्त्विक	ब) शाब्दिक
क) वास्तविक	ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२

- अ) व्यावहारिक (साधे) निरीक्षण म्हणजे काय?
- ब) अनिरीक्षण म्हणजे काय?
- क) अभ्युपगमाचे महत्त्व काय आहे ते सांगा.
- ड) विज्ञानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- इ) तत्त्वज्ञानाचा उद्देश स्पष्ट करा.
- ई) मुलाखत पद्धती स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०

- अ) निसर्ग समरूपतेची तत्त्वे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) कारण आणि कार्य संबंधाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

प्र.४ शास्त्रीय पद्धतीच्या अवस्था स्पष्ट करा. १०

Seat No.	

Set	P

**B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination:
March/April-2026
PHILOSOPHY (Special Paper–XVI)
Scientific Method (BA221655)**

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

08

- 1) Logic is a _____ science.
 - a) Positive
 - b) Formal
 - c) Social
 - d) None of these
- 2) There are _____ kinds of material grounds of scientific method.
 - a) Five
 - b) Four
 - c) Three
 - d) Two
- 3) Hypothesis should be _____.
 - a) False
 - b) Vague
 - c) Verifiable
 - d) Contradict
- 4) To establish _____ law is the aim of science.
 - a) Contradictory
 - b) Vague
 - c) General
 - d) False
- 5) Presuppositions means _____ of science.
 - a) Grounds
 - b) Pre-instructions
 - c) Conclusion
 - d) Explanation
- 6) The nature of experiment is _____.
 - a) Preplanned
 - b) Accidental
 - c) Natural
 - d) Historical
- 7) Cause and effects are _____.
 - a) Events
 - b) Imaginations
 - c) Illusions
 - d) None of these
- 8) 'Observation' is a _____ ground of scientific method.
 - a) Formal
 - b) Verbal
 - c) Material
 - d) None of these

- Q.2 Write short answers. (Any Four) 12**
- a) What is Casual observation?
 - b) What is non-observation?
 - c) What is the importance of hypothesis?
 - d) Explain the nature of science.
 - e) Explain the aim of philosophy.
 - f) Explain interview method.
- Q.3 Answer the following question. (Any One) 10**
- a) Explain the principles of uniformity of nature.
- OR**
- b) Explain the principles of cause and effect relation.
- Q.4 Explain the stages of scientific method. 10**

Set

P

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल – २०२६
Philosophy (Special Paper – XVI)
Predicate Logic (BA221656)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६
वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

कमाल गुणः ४०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

04

- १) 'Mc' हा ——— विधानाचा संकेत आहे.
अ) सरल ब) संधी
क) विकल्प ड) सममूल्य
- २) विधानातील ——— ला पद असे म्हणतात.
अ) शब्द ब) वाक्य
क) उद्देश ड) युक्तिवाद
- ३) वैश्विक नास्तीवाची हा ——— विधानाचा एक प्रकार आहे.
अ) सरल ब) संधी
क) विकल्प ड) सामान्य
- ४) वैश्विक अस्तीवाची विधानाला ——— विधान असेही म्हणतात.
अ) A ब) E
क) I ड) O
- ५) 'सीता ही गीता ची बहिण आहे' हे ——— विधान आहे.
अ) उद्देश रहित ब) उद्देश विधेय
क) वर्ग सदस्यरूपी ड) संबंधवाची
- ६) 'I' आणि 'O' ही ——— विधाने होत.
अ) अस्तीवाची ब) नास्तीवाची
क) वैश्विक ड) अस्तित्वदर्शक
- ७) A $\equiv$ ———
अ) I ब) $\sim$ I
क) O ड) $\sim$ O

८) $E \equiv \text{----}$

अ) I

क) O

ब) $\sim I$

ड) $\sim O$

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

अ) सामान्य विधानांचे प्रकार स्पष्ट करा.

ब) उद्देश रहित विधान म्हणजे काय?

क) साय आणि फाय म्हणजे काय?

ड) सरल विधान म्हणजे काय?

इ) वैश्विक नास्तीवाची विधान म्हणजे काय?

ई) व्यक्ति चल म्हणजे काय?

प्र.३ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१०

अ) संख्यापकाचे U.I. आणि E.G. नियम स्पष्ट करा.

किंवा

ब) संख्यापक निषेधाचे कोणतेही दोन नियम स्पष्ट करा.

प्र.४ व्हेन च्या आकृतीच्या सहाय्याने खालील संविधानांची युक्तता तपासा.

१०

अ) एकही पुस्तक खोडरबर नाही
एकही पेन्सिल खोडरबर नाही

म्हणून, एकही पेन्सिल पुस्तक नाही

ब) सर्व विद्यार्थी हुशार असतात
राम विद्यार्थी आहे

म्हणून, राम हुशार आहे

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

08

- Page 3 of 4

- Q.2 Write short answers. (Any Four)** **12**
- a) Explain the kinds of general propositions.
 - b) What is subject less propositions?
 - c) What is Psi and Phi?
 - d) What is simple proposition?
 - e) What is universal negative proposition?
 - f) What is individual variable?
- Q.3 Answer the following question. (Any One)** **10**
- a) Explain U.I. and E.G. rules of quantifiers.
- OR**
- b) Explain any two rules of quantifier negation.
- Q.4 Test the validity of the following syllogism by Venn's diagram.** **10**
- a) No books are erasers
No pencils are erasers

Therefore, No pencils are books
 - b) All students are clever
Ram is a student

Therefore, Ram is clever

Seat No.	

Set P

बी.ए. (सत्र - VI) (CBCS) परीक्षा: मार्च/एप्रिल — २०२६
SOCIOLOGY (Special Paper-XVI)
Urban Sociology (BA221687)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०५-०५-२०२६

कमाल गुण: ४०

वेळ: दुपारी १२:०० ते ०२:००

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०८

- १) नागरी समाजशास्त्राचे मुख्य उद्दिष्ट ——— आहे.
 अ) ग्रामीण जीवनाचा अभ्यास
 ब) धार्मिक विधींचा अभ्यास
 क) नागरी जीवनातील सामाजिक बदलांचा अभ्यास
 ड) शैक्षणिक सुधारणा
- २) ——— हे नागरी कुटुंबाचे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे.
 अ) व्यक्तिवाद
 ब) व्यवसाय
 क) शक्ती
 ड) असमानता
- ३) नागरी क्षेत्रातील सामाजिक संबंध ——— आहेत.
 अ) औपचारिक
 ब) अनौपचारिक
 क) फिरते
 ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ४) 'नागरी समाजशास्त्राचे जनक' म्हणून ——— यांना ओळखले जाते.
 अ) मॅक्स वेबर
 ब) रॉबर्ट ई. पार्क
 क) एमिल डर्कहेम
 ड) कार्ल मार्क्स
- ५) शहरांमध्ये गुन्हेगारीचे प्रमाण ——— वाढते.
 अ) वाढत्या शिक्षणामुळे
 ब) वाढत्या धार्मिकतेमुळे
 क) कमी सामाजिक नियंत्रणामुळे
 ड) वाढत्या एकतेमुळे
- ६) शहरांमध्ये प्रमुख सामाजिक समस्या ——— आहे.
 अ) कृषी उत्पादन
 ब) धार्मिक विधी
 क) ग्रामपंचायत निवडणुका
 ड) स्थलांतर आणि बेरोजगारी

- ७) “Urbanism as a Way of Life” हा निबंध — यांनी लिहिला.
अ) कार्ल मार्क्स ब) हर्बर्ट स्पेन्सर
क) लुई वर्थ ड) ऑगस्ट कॉम्ट
- ८) नागरी समाजात व्यक्तीवर — प्रकारचा प्रभाव जास्त असतो.
अ) आर्थिक आणि सांस्कृतिक ब) धार्मिक
क) नैतिक ड) कुटुंब

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) नागरी विवाह
- ब) नागरी शिक्षण
- क) नागरी भागातील वायू प्रदूषण
- ड) नागरी बेरोजगारीची कारणे लिहा.
- इ) स्मार्ट सिटीची संकल्पना लिहा.
- ई) नागरी कुटुंबाचे बदलते स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.३ दिर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

20

- अ) नागरी समाजशास्त्राचे महत्त्व सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
किंवा
ब) झोपडपट्ट्या निर्माण होण्याची कारणे लिहा.

प्र.४ दिर्घोत्तरी प्रश्न.

20

नागरी समाजाची व्याख्या करा आणि त्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	

Set **P**

B.A. (Semester - VI) (CBCS) Examination: March/April-2026
Sociology (Special Paper–XVI)
Urban Sociology (BA221687)

Day & Date: Tuesday, 05-05-2026
 Time: 12:00 PM To 02:00 PM

Max. Marks: 40

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.**08**

- 1) The main objective of urban sociology is _____.
 a) Study of rural life
 b) Study of religious rituals
 c) Study of social changes in urban life
 d) Educational reforms

- 2) _____ is the main feature of the urban family.
 a) Individualism
 b) Occupation
 c) Power
 d) Inequality

- 3) Social relations in the urban area are _____.
 a) Formal
 b) Informal
 c) Itinerant
 d) None of the above

- 4) _____ is known as the 'father of urban sociology'.
 a) Max Weber
 b) Robert E. Park
 c) Emile Durkheim
 d) Karl Marx

- 5) Crime rate in cities _____ increases.
 a) Due to increasing education
 b) Due to increasing religiosity
 c) Due to less social control
 d) Due to increasing solidarity

- 6) The major social problem in cities is _____.
 a) Agricultural production
 b) Religious rituals
 c) Gram Panachayat election
 d) Migration and unemployment

- 7) The essay "Urbanism as a Way of Life" was written by _____.
 a) Karl Marx
 b) Herbert Spencer
 c) Louis Worth
 d) August Comte

- 8) Which type of influence is more prevalent in Urban society?
- a) Economic and cultural
 - b) Religious
 - c) Moral
 - d) Family

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Urban marriage
- b) Urban education
- c) Air pollution in urban areas
- d) Write the reasons for urban unemployment.
- e) Write the concept of smart city.
- f) Explain the changing nature of urban family.

Q.3 Broad answer question. (Any One) 10

- a) Explain the importance of urban sociology in detail.

OR

- b) Write the reasons for the creation of slums.

Q.4 Broad answer question. 10

Define Urban society and explain its characteristics.